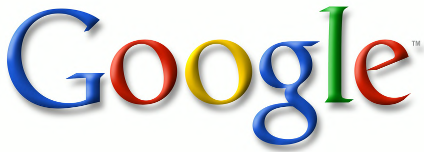

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

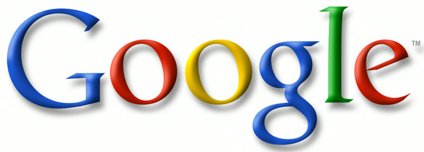
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

Library of the University of Michigan

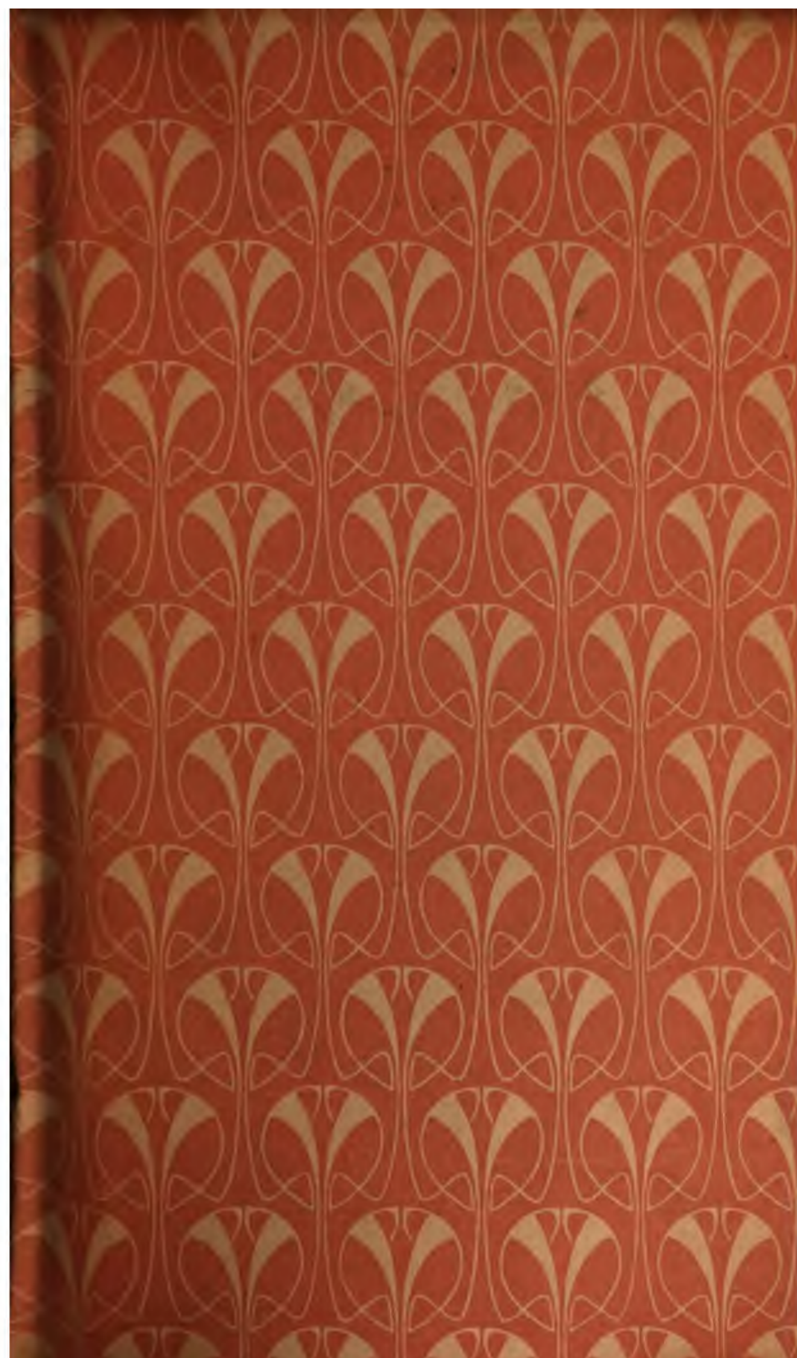
The Coyl Collection.

Miss Jean L. Coyl
of Detroit

in memory of her brother
Col. William Henry Coyl
1894.

E. TABER

839.88
B63
Q

BJØRNSTJERNE BJØRNSON

SAMLEDE VÆRKER

X

BJØRNSTJERNE BJØRNSON

SAMLEDE VÆRKER

FOLKEUDGAVE

TIENDE BIND

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

FR. BAGGES BOGTRYKKERI

1902

Leonarda fremkommer her i ny, af Forfatteren ændret og rettet Udgave. Det ny System er optrykt efter 2det Oplag (1879), En Hanske efter 1ste Udgave (1883) og Geografi og Kjærlighed efter 2den omarbeidede Udg. (1893). Tekstrevision og ændret Retskrivning ved Carl Nærup.

LEONARDA

…735

DE HANDLENDE.

Biskopen.
Cornelia, hans søster.
Hagbart, hans brorson.
Oldemor.
Fru Falk.
Aagot, hendes søsterdatter.
General Rosen.
Justitiarius Røst.
Fru Røst.
Pedersen, fuldmægtig hos fru Falk.
Hans.
En pige.

FØRSTE HANDLING.

En stor stue, hvortil dørene i baggrunden står åbne. Et bord til venstre; gammeldags møblement; en pult til højre. Ved denne står fru Falk.

FØRSTE MØDE.

Fru Falk
(i opheftet ridedragt).

Dette er tabt.

Pedersen.

Men, frue —

Fru Falk.

Tabt, hvert gran. Jeg sælger ikke forbrændte sten. Hvor meget blir det? To fulde kamre, det er 24,000 sten. Efter prisen nu: 576 kroner. Hvad går der af Dem, mand? Vil De, jeg skal afskedige Dem?

Pedersen.

Frue, det er første gang —

Fru Falk.

Nej, det er det heller ikke, — d. v. s. nok første gang, at stenene brændes; men Deres optælling har gjentagende været fejlagtig, så De har narret mig til at sende falsk faktura. — Jeg spør, hvad går der af Dem?

Pedersen.

Frue, gode frue!

Hans
(kommer).

Hesten er færdig, frue, — og generalen kommer opad alléen.

Fru Falk.

Godt. — (Hans går.) — Har De begyndt at drikke, Pedersen?

Pedersen.

Nej, frue.

Fru Falk.

Det lignede Dem heller ikke. Men hvad er det så? De ser også helt forandret ud. — Pedersen! Nu ved jeg det! Jeg så Dem komme roende over elven igår — fra skoghuset. Er De forelsket?

Pedersen
(vender sig mod baggrunden).

Fru Falk.

Således. Og ikke lykkelig? (Hun går hen og lægger sin hånd på hans skulder og står bortvendt som han.) Har hun gi't Dem sit løfte?

Pedersen.

Ja.

Fru Falk.

Men det er jo ingen brav pige! Hun er Dem ikke tro. (Hun bøjer sig dybere ned mod hans ansigt.) Og ligevel holder De af hende? (Hun forlader ham.) Da er De en svag mand, Pedersen. Det er umuligt længer at holde af den, som har sveget os. (Hun drager den ene ridehanske på.) Man kan lide forfærdelig ved det en stund; men elske —! nej!

Pedersen
(bortvendt).

Den, som ikke har prøvet det, har så godt ved at tale.

Fru Falk.

Prøvet det? ... Det ved De ikke. — Kom til mig ikvæld kl. 7.

Pedersen.

Ja, frue.

Fru Falk.

Så skal jeg tale med Dem. Vi skal gå en tur sammen.

Pedersen.

Tak, frue.

Fru Falk.

Jeg tror, jeg skal kunne hjælpe Dem over dette, Pedersen. Og da det står så, — tænk ikke mere på stenen, eller på hvad jeg har sagt. Undskyld mig!

(Rækker hånden.)

Pedersen.

Frue! (Griber den.)

ANDET MØDE.

Generalen

(i døren).

God morgen! (Pedersen kommer opover.) Død og sylte, Pedersen! De ser ud som smeltet smør. (Pedersen går. Til fruen.) Er De sjælesørger så tidlig på morgenen — og på en så vakker dag? Det var svært. — Har De så fåt brev fra Aagot?

Fru Falk

(mens hun sætter hatten fast).

Nej, jeg ved ikke, hvad der går af pigebarnet. Nu er det snart fjorten dage —

Generalen.

Hun morer sig. Jeg kan huske, da jeg morede mig, da skrev jeg aldrig.

Fru Falk

(ser på ham).

De har nok også moret Dem igåraftes?

Generalen.

Kan De se det! Au! — Jeg tænkte, at efter badet og rideturen —

Fru Falk.

Nej, dette kan ikke gå således! —

Generalen.

Det ved De så godt, frue, at når jeg ikke får være her, så er jeg i klubben.

Fru Falk.

Men er det ikke muligt at komme i klubben uden at – –
(Stanser med tegn på foragt.)

Generalen.

Jeg ved, pokker, hvorledes det går til. Men der sættes altid et glas for meget for mig.

Fru Falk.

Et? Sig tre!

Generalen.

Gjærne det. De ved, jeg har aldrig været stiv i regning.

Fru Falk.

— Så kan De også nu få ride ud alene.

Generalen.

Men, frue —!

Fru Falk.

Ja, jeg rider ikke idag sammen med en mand, som var fuld igår. (Hun tar hatten af igjen.) Hans! (Han høres svare.) Sæt min hest ind så længe!

Generalen.

Frue, De straffer ikke mig alene, men Dem selv. — En bør være ude på en dag som denne. — Og så er det synd på naturen, som ikke får se Dem! —

Fru Falk.

Kan ingen mere få Dem til at være alvorlig?

Generalen.

Jo da! — Den dagen der fejler Dem noget, frue, vil jeg bli alvorlig.

Fru Falk.

De går altså her og venter på, at jeg skal bli ulykkelig? De skal få vente en stund, vil jeg håbe.
(Går til pulten.)

Generalen.

Jeg håber det samme! Ti så får jeg imidlertid dog gå her.

Fru Falk.

Lige til der kommer ordre fra Amerika.

Generalen.

Naturligvis, — til der kommer ordre fra Sherman.

Fru Falk.

Ja, De har ikke fåt nogen?

Generalen.

Nej.

Fru Falk.

Dette begynder at bli mistænkeligt. Hvor længe er det, siden jeg fik Dem til at skrive?

Generalen.

Ja den, som husked det!

Fru Falk.

Der falder mig noget ind ... De skrev dog vel --?

Generalen.

Vist skrev jeg ... Jeg gjør altid, hvad De befaler.

Fru Falk.

De krammer i Deres store rytterbart, — og da har De altid noget narreri for ...

Generalen.

Hvor kan De tro —?

Fru Falk.

De har ikke skrevet! Nej, hvorfor har dette dog ikke faldt mig ind før?

Generalen.

Jeg har skrevet gjentagende; jeg forsikrer Dem—!

Fru Falk.

Men ikke til Sherman? Ikke meldt Dem pány til tjeneste?

Generalen.

Kan De huske de russiske cigaretter, jeg så ofte har rost? Nu har jeg fåt dem. Jeg tog nogle med til prøve: kan jeg få lov til at —

(Byder.)

Fru Falk.

Skammer De Dem ikke for mig?

Generalen.

Jeg gjør alt, hvad De befaler ...

Fru Falk.

De opholder mig i mere end to måneder med udflugter, med ... et fuldendt komediespil! En europæisk officer, som i den store amerikanske krig har vundet ære, rang og fast ansættelse ... kan kaste sin tid bort med sådant — og andet, det er nu et helt år —

Generalen.

— Om forladelse: — otte måneder.

Fru Falk.

Er det kanske ikke længe nok?

Generalen.

Altfor længe. Men De ved bedst, hvorfor jeg gjør det! —

Fru Falk.

Har jeg bedt Dem komme hid? De tror, De skal trætte mig ud?

Generalen.

Leonarda!

Fru Falk
(ser på ham).

Generalen
(gjør en ceremoniel bøjning).

Om forladelse, frue.

Fru Falk.

Nu skriver De Deres brev her, hvori De melder Dem til tjeneste straks.

Generalen.

Som De befaler.

Fru Falk.

Jeg skal lægge det i posten.

Generalen.

Mange tak.

Fru Falk.

De drejer igjen Deres bart? Hvad ponser De på?

Generalen.

Jeg? — Er det her, jeg skal skrive?
(Går til pulten.)

Fru Falk.

Ja. (Han tar en pen.) — Å, nu har jeg det. Når De kommer hjem, skriver De et andet brev, hvori De tilbagekalder dette?

Generalen.

Ja, naturligvis.

Fru Falk.

Ha, ha, ha! (Sætter sig.) Nej, jeg opgi'r Dem!

Generalen.

Mange tak, frue! — Vil De så smage en af mine cigaretter?

Fru Falk.

Nej.

Generalen.

Og ikke ride ud?

Fru Falk.

Nej.

Generalen.

Tør jeg komme hid ikvæld?

Fru Falk.

Jeg er opta't.

Generalen.

Men De rider ud imorgen tidlig?

Fru Falk.

Det ved jeg ikke.

Generalen.

Så skal jeg tillade mig at komme og forespørge. Jeg ønsker Dem en behagelig dag, frue!

Fru Falk.

Men der står jo en fremmed herre i døren!

(Rejser sig.)

Generalen.

Hvad? (Vender sig.) Han? Våger han at komme hid? (Kommer til at kaste et øje ud af det åbne vindu.) Tprrr! Tprrr! Men, Hans! Ser du ikke, min hest er kommen løs? (Går hurtig opover forbi herren, som bøjer sig hilsende, og derpå ud.) Tprrr! Tprrr! —

TREDJE MØDE.

Hagbart.

Frue! — (Stanser.)

Fru Falk.

Tør jeg spørge? —

Hagbart.

De kjender mig vel ikke?

Fru Falk.

Nej.

Hagbart.

Jeg er kandidat Hagbart Tallhaug.

Fru Falk.

Og det siger De mig — smilende!

Hagbart.

Dersom jeg først får lov til —

Fru Falk.

Hvorledes tør De komme hid?

Hagbart.

Dersom jeg først får lov til —

Fru Falk.

— Ikke til et ord! Eller er der to af dette navn?

Hagbart.

Nej.

Fru Falk.

Så er det Dem, der trådte op i Filharmonien, da jeg søgte om adgang for mig og min plejedatter, — og kaldte mig »et tvetydigt fruentimmer« ? Det er Dem?

Hagbart.

Ja, frue, — og jeg må —

Fru Falk
(samtidig og stærkere).

Så skal De herfra! Hans!

(Denne svarer udenfor det åbne vindu).

Hagbart.

Frue, får jeg først lov til —

Fru Falk.

Hans, vil du følge den herre bort fra min ejendom?

Hans.

Ja-ha da!

Hagbart.

Å, vent lidt, Hans!

Hans.

Skal jeg? — (Ser på fruen.)

Hagbart.

Det gjælder Deres søsterdatter, frue!

Fru Falk.

Aagot! — Er der noget på færde med Aagot? Jeg har ikke fåt brev! —

Hagbart.

Vent udenfor, du Hans!

Hans.

Skal jeg? —

Fru Falk.

Ja, ja! — Hvad er det?

Hagbart.

Intet farligt, frue, ...

Fru Falk.

Men hvorledes kan De komme her fra Aagot!

Hagbart.

Det er ikke så godt at undgå hverandre ved et badested, frue. Jeg må ellers vidne, at frøkenen gjorde sit beste. Hun viste mig al ringeagt, som var mulig — og lidt til. Men hun kunde jo ikke forbyde mig at tale med de samme, som hun selv talte med, ej heller at være, hvor også hun var, — og så kom det som af sig selv da, — ja, at ... ja, at frøkenen hørte fra mig og hørte på mig ... og tilsist endog talte med mig.

Fru Falk.

Med Dem?

Hagbart.

Ja, frue, — det nytter ikke at nægte det; hun talte virkelig med mig og det gjentagende.

Fru Falk.

Men hvad gjælder Deres besøg her?

Hagbart.

Dersom De vilde tillade mig —

Fru Falk.

Jeg ønsker Deres ærend, kort, bestemt, ikke det ringeste mer.

Hagbart.

Men jeg kan ikke komme med det, før jeg får —

Fru Falk.

Enten De kan eller ej, jeg vil intet andet; ti De skal ikke kunne sige, at De også er kommen i samtale med mig.

Hagbart.

Når intet andet står igjen: jeg er blet forelsket i Deres plejedatter, frue! —

Fru Falk.

De? i Aagot? — Den straf fortjente De!

Hagbart.

Ganske vist, frue.

Fru Falk.

Ha, ha, ha! Så det er De blet.

Hans

(i den åbne dør).

Nu kan jeg vist gå?

Fru Falk.

Ha, ha, ha! Ja, gå! Nu? Hvad så videre? Har De ladet Dem mærke dermed for Aagot?

Hagbart.

Ja, frue.

Fru Falk.

Og hvad fik De så opleve? — De tier; det koster Dem at sige det?

Hagbart.

Jeg er glad over, at De er blet munter, frue.

Fru Falk.

Ja, dette er morsomt. Nej, hvad svarede så Aagot? Hun er ikke ordknap.

Hagbart.

Det er hun ikke. Vi kom hid idag på samme dampskib —

Fru Falk.

På samme dampskib —? Aagot og De? Er det en forfølgelse, De har sat igang?

Hagbart.

Frue, De vil intet forstå, så længe jeg ikke får lov til —

Fru Falk.

Jeg ønsker resten fortalt af min nièce, som altså straks må være her.

Hagbart.

Ganske vist, men —

Fru Falk.

Dette kan ikke fortsættes her! Vil De forfølge min plejedatter med Deres kjærlighed, som De har forfulgt mig med Deres had, så står det Dem jo frit for. Men hid må De ikke komme! Her kan jeg forbyde det.

Hagbart.

Men gode, beste frue —!

Fru Falk.

Jeg begynder virkelig at tabe tålmodigheden, eller rettere, jeg har allerede tabt den. Hvad vil De her?

Hagbart.

Da der ikke er andet for — nej, jeg skal ligefrem fortælle det, skjønt det kommer hovedkulds, — jeg står her for at be' om Deres plejedatters hånd.

Fru Falk

(som har taget hanskerne til sig igjen).

Hvis jeg var en mand, vilde jeg, for at svaret ikke

skulde være »tvetydigt«, kyle denne hanske i ansigtet på Dem.

Hagbart.

Men da De er kvinde, så gjør De ikke det.

Hans
(i døren).

Aagot, frue! —

Aagot
(udenfor).

Tante!

Fru Falk.

Aagot!

FJERDE MØDE.

Aagot.

Tante! — Å, den skammelige Hans! · Jeg gjorde tegn til ham; jeg vilde overraske —

(Kaster sig til hende.)

Fru Falk.

Barn, du har ikke sveget mig?

Aagot.

Sveget dig? Jeg?

Fru Falk.

Jeg vidste det! (Omfavner hende.) Tilgiv mig! jeg havde et øjeblik den forfærdelige mistanke, — men straks jeg ser dig, er den borte! — Velkommen! Velkommen! Hvor er du dejlig! Velkommen!

Aagot.

Å, tante! —

Fru Falk.

Hvad er det?

Aagot.

Du ved det jo nu.

Fru Falk.

Hans skammelige forfølgelse, ja!

(Hagbart har imidlertid forladt scenen.)

Aagot.

Hys! - - Nej, han er borte! - - Har du været uartig mod ham?

Fru Falk.

Ikke som han fortjente ...

Aagot.

Sa' jeg ham det ikke?

Fru Falk
(leende).

Hvad sa' du ham?

Aagot.

Hvor hidsig du kan være! — Var du virkelig slem imod ham?

Fru Falk.

Har du medlidenhed — med ham?

Aagot.

Om jeg har —? Men, gud! har han da ikke sagt dig —?

Fru Falk.

Hvilket —?

Aagot.

At han? At jeg? At vi? Nej, tante, se ikke så forfærdelig på mig! Du ved det ikke!

Fru Falk.

Nej!

Aagot.

Gud trøste og hjælpe mig! Tante —!

Fru Falk.

Men du er da vel ikke —?

Aagot.

Jo, tante!

Fru Falk.

— med ham, som —? – Da har du jo ligevel —! Gå fra mig!

Aagot.

Hør mig, tante, gode, elskede tante!

Fru Falk.

Gå ud til ham! Bort!

Aagot.

Har du set på ham, tante? Har du set, hvor dejlig han er?

Fru Falk.

Dejlig? Han!

Aagot

Nej, gud bevare mig, er han ikke engang dejlig! Så har du været over alle grænser.

Fru Falk.

For mig er han den mand, som under alles jubel i en liden hoverende by har kaldt mig »tvetydig«. Han fremstiller sig her en dag som forlovet med min plejedatter, og så skulde jeg kanske finde ham dejlig? Utaknemmelige barn!

Aagot.

Tante —

Fru Falk.

I 8 — otte — år har jeg ofret mit liv her i en afkrog under alle optænkelige savn! — Men hun, som jeg har gjort det for, hun blir ikke før voksen, før hun flyr i armene på den, som har væltet skam ud over mig. Jeg skulde kanske ta det som en naturlig sag? Og bare finde ham dejlig, jeg også? — Jeg vil ikke se dig! Gå! —

Aagot
(gråtende).

Tror du ikke, tante, at jeg har sagt mig alt dette selv? Jo, tusene gange. Derfor har jeg heller ikke skrevet; jeg har gåt i den forfærdeligste vånde.

Fru Falk.

Straks, jeg siger straks, du bare aned noget sådant, skulde du være tyet hid! Til mig, ... hvis der havde bare været en smule troskab i dig.

Aagot.

Tante! (På knæ.) Tante!

Fru Falk.

At du var så ussel!

Aagot.

Tante! — Det var jo, fordi han angred, hvad han havde gjort mod dig, at jeg først —

Fru Falk.

Han angred? Han kom her smilende!

Aagot.

Det har været af frygt, tante.

Fru Falk.

Smiler folk af frygt?

Aagot.

Ikke andre; men han! Kjære, han begyndte også så med mig; han smiled virkelig så dumt, og det har han siden sagt var af frygt.

Fru Falk.

Havde han havt ond samvittighed, som du indbilder dig, så havde han vel i det mindste skyndt sig at komme med en undskyldning.

Aagot.

Gjorde han ikke det?

Fru Falk.

Nej, med alle mulige omsvøb og smilende stod han her — —

Aagot.

— Så har du skræmt forstanden af ham, tante; han er kejtet, ser du; kjære, han er jo teolog.

Fru Falk.

Så det er han også!

Aagot.

Ja, det ved du jo, tante. Han er jo biskopens brorsøn og selv teolog; det var jo derfor, han var så fanatisk før. Men just det, han den gang gjorde, vakte ham; ti han har et godt hjærte. Kjære, gode tante —

Fru Falk.

Rejs dig! Det er så tåbeligt at ligge således. Hvor har du lært det?

Aagot
(rejser sig).

Jeg ved virkelig ikke, men du skræmmer mig så.
(Gråter.)

Fru Falk.

Ja, det kan jeg ikke for. Ti det er du, barn, som først har skræmt mig.

Aagot.

Ja, men det er jo ikke, som du tror, tante! han er jo ikke længer imod os. Han har talt om det, han sa' om dig, i så stærke, så fordømmende — jo, det er sandt! — Ti vi har hørt det allesammen. Først gjorde han det til andre og lod mig vide det, siden hørte jeg selv på det, og endelig ligefrem til mig.

Fru Falk.

Hvorfor skrev du ikke det til mig.

Aagot.

Fordi du ikke er som andre mennesker, tante! Havde jeg bare nævnt, at han var der, så havde du øjeblikkelig kaldt mig hjem. Du er jo ikke som andre.

Fru Falk.

Men hvorledes i al verden gik det til, at du kunde --?

Aagot.

Beste tante, den, som roser dig, er jo straks min ven, du ved jo det. Og når ovenikjøbet han gjorde det, han, som havde været så uretfærdig mod dig, så kan du jo skjønne, at jeg gik hele dagen i én fryd. Det var begyndelsen —

Fru Falk.

Ja, fortæl mig det hele!

Aagot.

Nej, det er rent umuligt, tante! For det vilde ta'

mange dage! Men bare det, tante, at jeg ingen anelse havde om, hvad det var, som gjorde mig så nervøs.

Fru Falk.

Men da det gik op for dig, hvorfor flygted du ikke?

Aagot.

Det var jo det, jeg gjorde! Men det er jo også just det, som har voldt det altsammen. — Du har skræmt mig, så jeg ved næsten ikke, hvad jeg siger.

Fru Falk.

Vær nu lidt ordnet, lidt rolig — og fortæl mig!

Aagot.

Tak, tante! Tak, fordi du vil høre på mig! Gud, hvor jeg har — (Gråter.)

Fru Falk.

Så— Så—! — Fortæl ganske ligetil!

Aagot.

Ja ... jeg gik i otte dage i en feber ... jeg trodde, jeg var syg ... De andre spurte, hvad der fejlede mig. Jeg vidste det virkelig ikke. Der var tusen ting at fortælle fra den tid; men du vilde ikke kunne forstå dem.

Fru Falk.

Å-jo.

Aagot.

Nej, umuligt! Og jeg kan heller ikke ... Det var så ondt den gang ... og nu er det så sødt ...

Fru Falk.

Så vent med det! Men hvorledes gik det op for dig?

Aagot.

Han talte til mig — rent ud!

Fru Falk.

Han fridde?

Aagot.

Javist. Å, jeg føler, jeg blir rød igjen, bare jeg tænker paa det.

Fru Falk.

Du bar dig dumt ad.

Aagot.

Å, så græsselig!

Fru Falk.

Hvad gjorde du da?

Aagot.

Jeg satte i et skrig, et virkeligt stort skrig, og løb — løb hjem, pakkede min kuffert og på dampskibet med én gang.

Fru Falk.

Og det var altsammen?

Aagot.

Altsammen? Det skede ude mellem alle mennesker.

Fru Falk.

Men, Aagot!

Aagot.

Det kom så aldeles forfærdelig uventet. Jeg er aldrig blet så ræd i mit liv. Og bagefter så skamfuld. Jeg gjorde ikke andet på dampskibet hele vejen end gråt.

Fru Falk.

Men han kom jo på det samme skib.

Aagot.

Tænk, han havde rejst landvejs over tangen og ta't dampskibet igjen på den anden side. Ja, det vidste ikke jeg, før han sad der lige foran mig! Jeg trodde, jeg skulde synke i dækket. Jeg vilde også da løbe, men — å, tante, jeg kunde ikke. Han så så vidunderlig på mig og tog begge mine hænder. Han talte; men det ved jeg ikke, hvad var; det gik ligesom rundt. Men de øjne, tante! Ja, du har ikke set dem, — derfor må du føle det så — ja, så …

Fru Falk.

Nej, barn.

Aagot.

Der er noget ved ham, når han sådan sidder stille

hos en, — det er så ægte. Og når han da ser på mig og siger ... jeg mener ikke netop med ord, skjønner du ... men siger det ligevel: du er mig så kjær! ... ja, det skjælver i mig, — å, tante! — Kys mig, tante! — Så! Gud ske lov! Ved du, hvad han sa' idag?

Fru Falk.

Nej.

Aagot.

Den, som har fostret — han brugte det ord; det er sligt et højtideligt ord; men han er jo teolog — den, som har fostret en sådan pige ... det er mig, det, skjønner du; jeg tænkte på alle mine fejl; han kommer tidsnok til at kjende dem —

Fru Falk.

Nu? Den, som har fostret en sådan pige som dig —

Aagot.

— som mig, måtte være mageløs!

Fru Falk.

Du har vel ordentlig skrydt mig op?

Aagot.

Tværtom! Det var, da han endelig vilde hid først — før mig; han pligtede det, sa' han, at ta den første tørn. For guds skyld, sa' jeg. Du kjender hende ikke; hun knuser dig!

Fru Falk.

Men, Aagot!

Aagot.

Da var det, han sa': Nej, den, som har fostret en slig, — o. s. v., o. s. v. — Å-hå, nu ser jeg, at du har været slem.

Fru Falk.

Jeg havde om formiddagen havt ærgrelser, — og jeg misforstod —

Aagot.

Herefter skal du aldrig mere ha ærgrelser. Ti ved du, menneskene er så gode, og nu skal du komme sammen med dem igjen. Du, som selv er så god —

Fru Falk.

Nej, jeg er jo netop ikke god.

Aagot.

Du? Du er bare så rasende uberegnelig, tante! — Nej, hvad er det nu igjen?

Fru Falk.

Jeg er ulykkelig, Aagot!

Aagot.

Hvorover, tante? Over mig?

Fru Falk.

Du er solstrålen i mit liv; du forgylder, du varmer, du optør; — men just derfor —!

Aagot.

Just derfor! Tante, jeg forstår dig ikke?

Fru Falk.

Jeg er plump, jeg er hård, jeg er mistænksom, ond. Jeg er vild, jeg er uden mådehold som før, — som altid. Hvorledes må jeg se ud i hans øjne — og i dine? Sig mig det! Er jeg ikke plump, styg, — hvad?

Aagot.

Du er den skjønneste i hele verden! Du er bare ubændig. For du har slig kraft, sligt mod, du er så ung ...

Fru Falk.

Nej, nej, nej, sandheden! Jeg fortjener den! Er jeg ikke ... hvad skal jeg kalde det —? sig det lige ud, du!

Aagot.

Dejlig!

Fru Falk.

Nej, nej! Jeg har aldrig følt det som nu, at jeg i disse otte år har været i berg. Alle bøger fra den store bevægelse derude har ikke bragt lys nok. Det første levende glimt af menneskemylderet, — og så blegner det, jeg har læst og tænkt. Bare din ny dragt, din moderne hat, ... disse farver, og måden de er

sat sammen pa, — ja, der er en ny skjønhed i det. Der spiller i dem noget, jeg ikke kjender. Dit væsen bærer duft ind — ja, af noget friskt; du er så let, kvik, alt her blir gammelt, tungt, usammenhængende, ... men jeg allermest!

Aagot.

Nej, nu må jeg sige dig, hvad han sa', siden du ikke vil tro mig selv.

Fru Falk.

Han kjendte mig jo ikke?

Aagot.

Nej, det er også bare indirekte om dig; ti han sa', han havde aldrig længtes efter at lære at kjende noget menneske så stærkt, som han nu længtes efter dig. Ti ved at omgåes mig havde han opdaget dig, — han brugte det udtryk! — Og det måtte endelig engang være et —

Fru Falk.

Nej, ikke mere! Jeg tåler det ikke! — At det nu også netop skulde være ham, — ham, som vi har —

Aagot.

— hadet så! — ja, er det ikke mærkværdigt?

Fru Falk.

Den første gang du flyr ud —!

Aagot.

— ja, ikke sandt? —

Fru Falk.

Så kommer du hjem igjen med favnen fuld af forsoning og kjærlighed!

Aagot.

Men hvem er nu det til ære for, tante? Og du klager over, at du her hjemme har siddet og er blet plump og styg ... du, som af din fabrik kan sende ud en sådan sejersgudinde.

Fru Falk.

Nej, jeg klager ikke, når jeg ser, hører, — når

jeg har dig! For sådan pris må der betales lidt. Jeg har jo været egenkjærlig, som har trod, det var for meget. — Dette er våren for dig —! Og for mig —?

Aagot.

For dig? Nej, hvad fejler dig nu igjen?

Fru Falk.

Jeg kom til at tænke: nu er min opgave slut.

Aagot.

Din —? Du, som —? Nej, du gjør mig bedrøvet ved sådant.

Fru Falk.

Jeg er glad, — glad! Jeg forsikrer dig; men du kjender —

Aagot.

— dine ustyrlige, uudgrundelige overgange, ja!

Fru Falk.

Gå nu, barn, — og tag ham ind!

Aagot.

Gud, hvor det klinger: tag ham ind! (Går, stanser.) Tak, søde, gode, dejlige tante!

Fru Falk
(kaster sig ved bordet med hodet over sine armer).

Aagot
(høres udenfor).

Jo, kom bare!

Hagbart
(langt borte).

Er det sandt?

Aagot.

Kom, kom!

Fru Falk
(rejser sig, tørrer sine øjne og går smilende mod dem).

Aagot.

Tante, her er han!

Hagbart.

Frue!

Fru Falk.

Tilgiv mig!

Hagbart.

Hvad? — Nej, tilgiv De mig, frue! Jeg fik ikke sagt det. Jeg —

Aagot.

Det kan vi tale om en anden gang! Lad nu tante få se på dig!

Fru Falk.

I vil ikke skuffe hverandre. Det ser jeg.

Aagot.

Det var da underlig sagt af dig, tante!

Fru Falk.

Ja, elsk hverandre! Bær skjønhed, varme farver ind i disse kolde stuer!

Aagot.

Nej, men tante —!

Fru Falk.

Har I omfavnet hverandre?

Aagot

(går lidt ifra ham).

Fru Falk.

Så gjør det!

(De omfavner hverandre.)

Aagot

(løber fra ham til tanten).

Men, gud, tante, gråter du —?

Fru Falk.

Bryd dig ikke om mig! — Har De sagt det til Deres plejefar, biskopen?

Hagbart.

Ikke endnu.

Fru Falk.

Så det har De ikke. — Da står det værste tilbage, er jeg ræd.

Hagbart.

Nej; er jeg kommen så langt, da skal ingen mere kunne modstå!

Aagot.

Hører du, tante?

Tæppet falder.

ANDEN HANDLING.

Rum hos biskopen. En dør i baggrunden fører ind til et andet stort rum; desuden dør til højre f. t. Vinduer til venstre. Længst fremme ved et sådant en stor lænestol. Bag denne et skrivebord med stol foran. En sofa til højre ved døren og stoler ordnede foran og ved siden af denne samt i baggrunden.

FØRSTE MØDE.

Biskopen
(i sofaen).

Du siger altid, at du har handlet efter din overbevisning, kjære Hagbart. Nu vel; forbyder du mig at handle efter min?

Hagbart.

Jeg ber dig jo bare, onkel, om først at se hende, tale med hende.

Biskopen.

Men når jeg nu ikke vil? Det er jo tungt, at du har valgt dig en livsledsagerinde udenfor vor omgang; — imidlertid er hun dag for dag blet os kjærere. For hende skal vi gjøre alt. Men længre går vi ikke. — Vil du læse brevet?

Hagbart.

Nej.

Biskopen.

Det skulde du dog gjøre. Det er ikke uhøfligt.

Hagbart.

Jeg kjender jo din milde form. Men det er sagen, onkel, — sagen!

Biskopen.

Ja, — den kan jeg ikke ændre.

Hagbart.

Kunde du i alle fald ikke opsætte med at sende brevet?

Biskopen.

Det er sendt.

Hagbart.

Det er sendt!

Biskopen.

Imorges. — Ja! — Derved er intet mere at gjøre.

Hagbart.

Onkel, du er hård!

Biskopen.

Hvor kan du sige det, Hagbart? Jeg finder mig i, at du forlader den teologiske bane. Én alene ved, hvor jeg sørger over det. (Rejser sig.)

Men jeg finder mig ikke i, at du dra'r et menneske ind i min omgang, som ikke engang bærer sin mands navn. Ved vi, hvem hendes mand var? Hun både giftede sig og blev skilt i udlandet. Hendes liv senere hen kjender vi heller ikke; det har neppe været dadelfrit. Siden hun kom hid, har hun ikke en eneste gang søgt kirken. Hun har levet højst ekscentrisk og nu i den siste tid tilladt en mand at komme der, som har et slet rygte.

Hagbart.

General Rosen?

Biskopen.

Ja, general Rosen. Han er dog næsten en dranker. Udsvævende er han vist også.

Hagbart.

Han kommer ellers overalt. Han kommer også hid.

Biskopen.

Generalen har udmærket sig på valpladsen; han har mange selskabelige egenskaber, gode forbindelser. Livet er engang så.

Hagbart.

Men fru Falk kan man afvise?

Biskopen.

Hun er en kvinde.

Hagbart.

Mon hvor længe det vil tåles?

Biskopen.

Se, se; er du kommen did også? — Du har nok lagt dig til mange nye lærdomme i den senere tid?

Hagbart.

Du skulde én eneste gang ha talt med fru Falk, du også!

Biskopen.

Jeg skal betro dig noget, Hagbart! Justitiarius Røst, som bor derude på landet, har ofte set generalen komme fra hende på en højst upassende tid. — Med den sort fruentimmer taler jeg ikke.

Hagbart.

Men med den sort mænd?

Biskopen.

Ja, som sagt, det er en anden sag.

Hagbart.

Jaså. -- Fru Falk har medlidenhed med generalen, hun tar sig af ham, og det er det hele.

Biskopen.

Har han da kjendt hende før?

Hagbart.

Sandsynligvis.

Biskopen.

Så har hun vel sin særskilte grund.

Hagbart.

Skal jeg sige dig den? Hun har mere hjærte end vi andre; hun kan bedre bringe offer end vi.

Biskopen.

Så det ved du?

Hagbart.

Ja, for hun er en meget større natur, hun har en dybere udvikling, intellektuelt som moralsk, end nogen af os.

Biskopen.

Jeg hører på dig med den allerstørste forundring!

Hagbart.

Ja, misforstå mig ikke! Hun har sine fejl.

Biskopen.

Nå, så det har hun dog! — Jeg vil alvorlig be' dig om noget, Hagbart. Rejs bort på en stund.

Hagbart.

Rejse bort!

Biskopen.

Til din onkel professoren f. eks. Bare på en 8 à 14 dage. Du trænger stærkt til at bli klar — både over det ene og det andet. Du er i stærk gjæring.

Hagbart.

Det er jeg; men —

Biskopen.

Tal ud!

Hagbart.

Jeg har været i gjæring længer, end du har vidst. Jeg har været det lige fra den dag i vinter, jeg gjorde fru Falk så forfærdelig uret.

Biskopen.

Ikke netop uret; men —

Hagbart.

Jo, uret! Det blev skjæbnestenen i mit liv. Til et sligt fanatisk udbrud skulde det komme. Så forfærdedes jeg endelig over mig selv, — ja, jeg skal ikke plage dig med min hele lange kamp; du så den ikke; ti jeg var ikke her. Men da jeg tilsist blev syg og måtte til bad og der fik se Aagot, — det var mer

end alt, jeg havde spekuleret, det var sundheden selv, en ny sort menneske, det var endelig livets egen røst. Du kan ikke forestille dig, som det rørte op i mig. Hun må sidde inde med noget af det, jeg har savnet, — altid savnet! Denne forunderlige naturlighed; hun gjorde jo alting yndigere og muntrere end alle andre og vidste ikke af det selv. Hvordan er hun blet slig, tænkte jeg? Hvordan må den være, som har ladet hende vokse så frit og sundt? Det var jo for at døve savnene i mig selv, at jeg var blet så fanatisk stræng mod andre. — Ja, det er ydmygende at tilstå sådant. Men det er sandt. Jeg har altid været kejtet og heftig. — Men hvad var det, jeg vilde sige?

Biskopen.

Du vilde naturligvis komme til fru Falk.

Hagbart.

Ja! — Kjære, tænk nu ikke ondt. Men jeg har i alle disse dage ikke kunnet være fra hende.

Biskopen.

Det er altså hende, du har talt med?

Hagbart.

Ja vist! — Ja, d. v. s. også med Aagot. Du foreslår mig at rejse bort. Jeg kan ikke! Om jeg kunde fordoble mig selv eller tiden, — der, hos hende, strak det ikke til. Nej, nu har jeg fundet frem! Nu kan jeg ingensteds rejse hen.

Biskopen.

Og dette kalder du: at finde frem! Stakkars gut!

Hagbart.

Ja, jeg kan ikke tale med dig. Du vil ikke forstå mig mere, end da du satte oldemors bibliotek op på loftet.

Biskopen.

Ja, jeg ser, du har draget det frem igjen. Nu; du har din fri vilje i det ene som i det andet. Du skal ikke kunne sige, jeg har øvet tvang.

Hagbart.

Nej, du er god, onkel, — mod mig.

Biskopen.

Men her er noget nyt kommet til. Jeg har set det før idag.

Hagbart.

Hvad mener du?

Biskopen.

Du har i denne samtale højst to gange nævnt Aagots navn.

Hagbart.

Det er jo heller ikke Aagot, vi taler om.

Biskopen.

Elsker du hende ikke mere?

Hagbart.

Om jeg elsker Aagot? (Ler.) Kan du spørge? — Du mener —?

Biskopen.

Ja, jeg mener —

Hagbart

(ler igjen).

Nej, det er en misforståelse, kjære!

Biskopen.

Jeg gjenta'r: rejs bort på en 8—14 dage, Hagbart! Se på afstand — på dig selv og på andre!

Hagbart.

Det er umuligt! Aldeles umuligt, onkel! Det var, som vilde du sige til mig: læg dig ned og sov, Hagbart, i 8—14 dage; det vilde du ha godt af! — Nej, nu er endelig, ja, endelig alle mine kræfter i bevægelse. Stundom så stærk, at jeg neppe kan styre mig.

Biskopen.

Just derfor.

Hagbart.

Just derfor må det stå til, onkel. Engang i mit liv stå til! — Nej, nu må jeg bli her! Ja, god morgen, onkel! Jeg trænger til at gå en tur.

Biskopen.

D. v. s. til at se fru Falk?

Hagbart
(ler).

Desværre, jeg tør ikke gå did før i eftermiddag; ti jeg var der hele dagen igår. — Men alle mine tanker er ved denne samtale sat igang igjen, og da jeg ingen har at pleje dem med, må jeg ud og gå. Tak, onkel! du er overbærende med mig!

Biskopen.

Du vil altså ikke læse brevet?

Hagbart.

Det er sandt, — brevet! — Det kaster jo hele forholdet hen i uvished igjen; — hvor kan jeg dog glemme det?

Biskopen.

Ja, ser du selv, hvor uklart og løst alt er blet i dig? Du trænger til at samle dig igjen. Rejs bort!

Hagbart.

Umuligt! — Farvel, onkel!

Biskopen.

Der er oldemor!

ANDET MØDE.

Hagbart.

God morgen, oldemor! Har du sovet godt?

Oldemor
(kommende fra baggrunden).

Udmærket!

Cornelia
(som fører hende).

Hun har såmæn sovet til langt ud på dag.

Biskopen.

Det fornøjer mig, bestemor!
(Tar hendes anden arm.)

Oldemor.

Du behøver ikke at tale så højt. Klart vejr idag.

Hører godt. (Til Hagbart.) Du kom ikke ind til mig igåraftes?

Hagbart.

Jeg kom så sent hjem, oldemor.

Oldemor.

Du behøver slet ikke at tale så højt.

Cornelia.

Hun vil altid lade, som hun hører.

Oldemor

(er under dette ført til den store stol ved vinduet).

Dette er en god plads ...

Biskopen.

Og det glæder mig hver dag, du sidder der! —

Oldemor.

dette vindu ... og dette spejl derude.

Cornelia.

Ja, der kan du følge med.

Oldemor.

Som de skriger, alle mennesker!

Biskopen.

Nu tillader du, at jeg går ind og bytter om?

(Går ind til højre.)

Cornelia.

Er det noget, du ønsker?

Oldemor.

Nej, tak!

(Cornelia går ud af baggrunden.)

Hagbart.

Kjære, gode oldemor! Du er den eneste her, som forstår mig!

Oldemor

(forsøger at se sig om).

Er vi alene?

Hagbart.

Ja.

Oldemor.

Hilser så biskopen på fru Falk?

Hagbart.

Nej, desværre; han har skrevet hende et brev til.

Oldemor.

Jeg tænkte det.

Hagbart.

Er det ikke forskrækkeligt, oldemor! Ikke engang at ville se hende, tale med hende, før han dømmer.

Oldemor.

De er slig, disse ... Er vi alene?

Hagbart.

Ja, oldemor! —

Oldemor.

Men vær tålmodig, Hagbart! Du var nylig ligedan.

Hagbart.

Ja, oldemor!

Oldemor.

Jeg har set så mange slægter, ... så mange moder. I min tid var det tolerancen.

Hagbart.

Jeg har slig glæde af dine bøger, oldemor!

Oldemor.

Ikke sandt? — Er vi alene?

Hagbart.

Ja, oldemor.

Oldemor.

Jeg er rigtig forelsket i din forlovede, Hagbart. Hun er som pigerne i min tid.

Hagbart.

Frejdig, hvad?

Oldemor.

Fri, selvstændig. — Nu på en tid har de været anderledes. — — Er vi alene?

Hagbart.

Ja.

Oldemor.

Gift dig, ... så flytter jeg til dig ... og til hende. Hys!

Hagbart.

Virkelig?

Oldemor.

Hys! (Ser ud.) Der har vi justitiarius og hans frue. – –

Cornelia
(i døren til baggrunden).

Justitiarius og frue kommer! Varsku din onkel!

Hagbart.

Ja.

Oldemor.

Jeg kunde tænke det. De kom igår fra landet.

Hagbart.

Farvel da, oldemor!

Oldemor.

Farvel, min gut!

TREDJE MØDE.

Cornelia
(åbner døren i baggrunden).

Vær så artig!

Fru Røst.

Takker så meget! Undskyld, at vi kommer så tidlig. Men vi kom igår ind fra landet. Og min mand skal idag i retten et øjeblik.

Justitiarius Røst.

Jeg skal idag i retten.

Biskopen
(fra højre).

Velkommen!

Begge.

Tak!

Fru Røst.

Undskyld, at vi kommer så tidlig. Men vi kom igår ind fra landet, og min mand skal idag i retten.

Røst.

Jeg skal i retten et øjeblik.

Biskopen.

Jeg ved det.

Fru Røst.

Der er jo oldemor allerede på sin plads!

Røst.

God morgen, beste frue!

Fru Røst.

God morgen! — Nej, for guds skyld, bliv siddende!

Oldemor.

Å, jeg kan nok —

Røst.

Ja, den, som havde Deres styrke!

Fru Røst.

Min mand sa' just igåraftes til frøkenen ...

Oldemor.

De behøver ikke at anstrænge Dem så. — Jeg hører godt.

(Man veksler blik.)

Røst.

Jeg sa' just igåraftes til frøkenen; vi traf sammen et øjeblik ved opbyggelsen: —

Oldemor.

Jeg ved det.

Røst.

«Jeg har aldrig set nogen over niti år ha alle sine sanser i så god behold —

Fru Røst.

— i så god behold». Og så den helbred! Min mand er så plaget af astma i denne tid.

Røst.

Jeg er så plaget af astma.

Fru Røst.

Og min kardialgi, — den, å!

Oldemor.

Den sygdom kjendte vi ikke til i min tid.

Fru Røst.

Hun er så sød; hun husker ikke, at de var syge i hendes tid.

Biskopen.

Vi har dog godt vejr nu.

Røst.

Et fortryllende vejr! Jeg forstår heller ikke, at netop nu — Nej, umag Dem ikke, Deres højærværdighed! Jeg skal --

Fru Røst.

Min mand må ha forkjølet sig.

(Man sætter sig.)

Cornelia.

I bedehuset igåraftes var ikke frit for drag.

Røst.

Men vi sad i den øverste krog.

Fru Røst.

Vi sad i den øverste krog. Dette hindrede os i at hilse på Deres højærværdighed.

Biskopen.

Der var så mange folk.

Røst og frue og Cornelia.

Mange folk.

Fru Røst.

Der har Deres højærværdighed fåt en god hjælp.

Røst.

Ja, derom var alle enige.

Biskopen.

Måtte han bare være, hvad jeg kalder praktisk. Det er slemme tider nu.

Alle tre.

Slemme tider!

Fru Røst.

Vi hørte just igår, — ja, jeg kunde ikke spørge frøkenen om det; der kom så mange folk for at hilse på os, — vi hørte just —

Røst.

— og det er grunden, hvorfor vi kommer hid idag; -- vi går altid direkte.

Fru Røst.

Direkte! Det er min mands valgsprog.

Biskopen.

Sandsynligvis om Hagbarts — forlovelse?

Begge.

— med frøken Falk?

Cornelia.

Jo, det forholder sig så.

Fru Røst.

Virkelig?

Cornelia.

Min bror fandt, at han ingen ret havde til at modsætte sig.

Røst.

Jaså. Ja, det må jo være tungt for Deres højærværdighed!

Biskopen.

Det kan ikke nægtes.

Fru Røst.

Som kandidat Tallhaug har forandret sig!

Røst.

Han, som nylig - -!

Biskopen.

Unge mennesker nutildags, frue, må ikke i så henseende dømmes for strængt.

Røst.

Tidsånden!

Biskopen.

Jeg må ellers sige, at den unge pige ikke netop mishager mig.

Cornelia.

Min bror synes ganske godt om hende, skjønt han finder jo hendes væsen noget frit, noget uoverlagt.

Fru Røst.

Men hendes plejemor.

Røst.

Ja, hendes plejemor!

Cornelia.

Min bror har besluttet ikke at besøge hende.

Begge.

Virkelig!

Fru Røst.

Hvor det glæder os!

Røst.

Det var det, vi vilde vide! Alle mennesker, som vi mødte igår, var spændte på det.

Fru Røst.

Alle! Vi var bekymrede.

Cornelia.

Min bror har skrevet til hende og ladet hende det forstå.

Røst.

Naturligvis!

Fru Røst.

Det glæder os!

Oldemor.

Der holder en vogn udenfor.

Cornelia.

Jeg syntes virkelig også, at jeg hørte en vogn.

(Rejser sig op.)

Oldemor.

En dame stiger ud.

Fru Røst.

En dame? — Gud, det skulde dog vel ikke —?

(Har rejst sig.)

Røst.

Hvad siger du?

(Rejser sig.)

Cornelia.

Hun bærer slør.

Fru Røst.

Jeg mener virkelig —? Kom, Røst, du, som kjender —?

Røst.

Det er hende; jeg kjender kusken! Hans!

Biskopen
(som har rejst sig).

Men det kan jo være frøkenen.

Cornelia.

Nej, frøkenen er det ikke. — Nu er hun allerede inde; hvad skal vi?

Fru Røst.

Har hun ikke fåt Deres højærværdigheds brev?

Biskopen.

Jo, imorges.

Røst.

Og alligevel —?

Biskopen.

Kanske netop derfor. Hm! — Du, Cornelia, må gå ud og —

Cornelia.

På ingen måde! Aldrig! —

Fru Røst
(til sin mand).

Kom, min ven! Skynd dig, lad os gå! (Søger sin parasol.) Min parasol?

Biskopen
(sagte).

Nej, bliv heller lidt, hr. justitiarius!

Røst.

Således!

Fru Røst.

Min parasol! Jeg kan ikke finde min parasol. —

Røst.

Ti du går med den i hånden, min bedste!

Fru Røst.

Det gjør jeg også! Se, hvor forskrækket jeg er blet. — Skynd dig, kom! Kan vi gå den vej?

Røst.

Biskopens sovekammer!

Fru Røst.

Å! — Men når du er med, Røst? Ellers møder vi hende jo? Du står stille! Du skulde dog vel ikke —?

Røst.

Lad os vente lidt.

Fru Røst.

Vente? Så du får tale med hende? Nej, de mandfolk, er de dog ikke alle lige!

Biskopen.

Men nogen må dog —! Cornelia!

Cornelia.

For alt i verden! Jeg rører mig ikke!

Oldemor.

Gracchus!

Biskopen.

Ja, bestemor!

Fru Røst.

Nu blander den gamle sig i det. Jeg tænkte det!

Oldemor.

Høflighed er en pligt, som er fælles for alle.

Biskopen.

Du har ret! (Går mod baggrunden; i det samme bankes på udenfra.) Vær så artig!

(Døren åbnes; fru Falk træder ind.)

FJERDE MØDE.

Fru Røst.

Der er hun!

Røst.

Men så vær rolig!

Fru Røst.

Vil du ikke nu heller —?

Fru Falk.

Undskyld; det er biskopen?

Biskopen.

Jo, frue! — Jeg har den ære at se —?

Fru Falk.

Fru Falk.

Biskopen.

Må jeg forestille min søster? — Hr. justitiarius Røst; — fru Røst, — og her —

(De går fremover.)

Fru Falk.

Fru »oldemor«, kan jeg tænke?

Biskopen.

Jo. — Må jeg forestille fru Falk for dig, bestemor?

Oldemor
(rejser sig).

Det glæder mig at se Dem, frue.

Fru Røst og Cornelia.

Hvad siger hun?

Oldemor.

Som slægtens ældste — den eneste fortjeneste, jeg har, — ønsker jeg Dem velkommen.

Fru Falk
(studser, knæler og kysser hendes hånd).

Fru Røst.

Nej, du gode —!

Cornelia.

Nå!

Fru Røst.

Lad os komme herfra!

Røst
(sagte).

Ønsker Deres højærværdighed —?

Biskopen
(ligeså).

Tak! Nu må jeg så alligevel til!

Røst.

Altså: god morgen!

Biskopen.

Hjærtelig tak både for besøget og Deres åbne henvendelse til mig selv.

Fru Røst.

Det er vor vis, Deres højærværdighed. God morgen!

Cornelia
(da man vil ta afsked med hende).

Jeg følger ud.

Røst
(til oldemor).

Bestandig lige god helbred, frue!

Fru Røst.

Lev vel, frue! Nej, umag Dem ikke på ny. De har jo nylig overanstrængt Dem.

Oldemor.

I lige måde.

Begge.

I lige —?

Biskopen.

Hun har tænkt, De sa': lev vel — eller lignende.

Begge.

Nå således!

(Ler. Derpå med stort alvor taus kompliment for fru Falk. De følges ud af Cornelia og biskopen; den siste vender om halvvejs.)

Biskopen.

Vil De behage at ta plads?

Fru Falk.

Deres højærværdighed har idag sendt mig et brev. (Hun venter forgjæves på et svar fra biskopen.) Deri la'r De mig på en høflig måde forstå, at Deres familje ikke kan omgåes mig.

Biskopen.

Jeg tænkte, frue, at De selv ikke ønskede nogen omgang nu som før.

Fru Falk.

I virkeligheden vil dette sige, at jeg skal gi de to unge min ejendom og selv drives bort.

Biskopen.

Denne udlæggelse er Deres egen, frue.

Fru Falk.

Deres brorsøn har vist sagt Dem, at min ejendom ikke er stor nok til at ernære en familje her og mig et andet sted.

Biskopen.

Sandt nok. Men kan ejendommen ikke sælges?

Fru Falk.

— Og vi alle drage bort, mener Deres højærværdighed? Jo; men det er først nu, at ejendommen skal bli til noget; nu kommer jo også jærnbanen. — Og så er den gammel i familjen.

Biskopen.

Den er meget vakker.

Fru Falk.

Vi har fåt den kjær.

Biskopen.

Det gjør mig ondt, at sagen stiller sig således.

Fru Falk.

Så skulde det måske få lidt indflydelse på Deres højærværdigheds bestemmelse?

Biskopen.

Min bestemmelse, frue, tør intet hensyn ta til Deres ejendom.

Fru Falk.

Har jeg i disse otte år fornærmet Dem? Eller nogen her?

Biskopen.

Frue, De ved selv, at De ikke har det.

Fru Falk.

Eller måske har jeg opdraget min søsterdatter således, at jeg af den grund —?

Biskopen.

Deres søsterdatter gjør Dem ære, frue.

Fru Falk.

Måske er det da mine folk, som har klaget over mig? eller nogen over dem?

Biskopen.

Beste frue, ingen, selv den skarpeste, kan sige andet, end at De i dette forhold har været mønsterværdig.

Fru Falk.

Hvad er det så?

Biskopen.

De kan neppe ville, at jeg til en dame —

Fru Falk.

Jeg skal hjælpe Dem. Det er min fortid.

Biskopen.

Siden De selv siger det, — ja.

Fru Falk.

Findes der intet, som kan forsone en fortid, — som De forøvrigt ikke kjender?

Biskopen.

Jeg har ikke set Dem søge nogen forsoning med den, frue.

Fru Falk.

De mener, at De ikke har set mig til skrifte eller i kirke?

Biskopen.

Ja, frue.

Fru Falk.

Vil De, jeg skal søge forsoning ved at lyve?

Biskopen.

Nej; men alene denne vej er den sikre.

Fru Falk.

Der er andre; jeg har valgt arbejdets og pligtens.

Biskopen.

Jeg sa': den alene sikre vej, frue. — Deres beskytter ikke mod fristelser.

Fru Falk.

Så er det noget bestemt, De tænker på? — Skal jeg hjælpe Dem en gang til? General Rosen.

Biskopen.

Netop, frue.

Fru Falk.

Jeg burde fjærne ham?

Biskopen.

Ja.

Fru Falk.

Men så var det også forbi med ham. Og der er meget dygtigt ved general Rosen.

Biskopen.

Jeg hverken tør eller vil blande mig i forhold, jeg ikke kjender; men alene et grundfæstet rygte kan ta på sig at redde en mand som general Rosen.

Fru Falk.

De har vist ret.

Biskopen.

De betaler en for høj pris, frue, og er dog ikke sikker på at opnå noget.

Fru Falk.

Nej. Men der er én ting til, og den har De glemt.

Biskopen.

Og det er?

Fru Falk.

Barmhjærtigheden.

Biskopen.

Jaså. — Ja. — Når De tar det fra den side, har jo jeg intet at sige.

Fru Falk.

De tror det ikke?

Biskopen.

Jeg vilde meget ønske, at det beroede på, hvad jeg her tror. Det gjør det ikke, frue.

Fru Falk.

Men De må indrømme, at man bør gjøre godt -- selv med fare for sit eget rygte.

Biskopen.

Uden tvil.

Fru Falk.

Se, det vilde jeg vende mod Dem, Deres højærværdighed! Det er muligt, De foreløbig tabte noget af menighedens sikre tro på Dem ved at hilse på mig; men nu ved De af min egen mund, at hint rygte er falsk, og at De tværtom bør støtte mig i det, som jeg her prøver at gjøre. Jeg har nu i nogle år bare levet for andre. Det gjøres ikke uden offer, Deres højærværdighed, især når man som jeg slet ikke endnu har afsluttet sit liv.

Biskopen.

De er selve ungdommen, frue!

Fru Falk.

Det just ikke; — men uden kamp har det ikke gåt. Og nu vilde jeg ha lidt løn for det. Hvem ønsker ikke det? Jeg vilde få leve sammen med dem, jeg har ofret mig for; jeg vilde få se deres lykke og gjøre den til min. Berøv mig ikke det, Deres højærværdighed. Ti det beror på Dem!

Biskopen.

Jeg kan ikke godt forstå, at det skulde bero på mig.

Fru Falk.

Det beror på Dem; ti for den pris, at jeg skulde holdes udenfor, tar min plejedatter aldrig Deres brorsøn.

Biskopen.

Det skulde gjøre mig ondt, frue.

Fru Falk.

Jeg skyndte mig hid, før hun fik vide noget. Jeg

tog brevet med. Tag det tilbage, Deres højærværdighed!

(Søger det.)

Biskopen.

Hvad er det, frue?

Fru Falk.

Brevet! — Jeg la' det på pulten for at ta det til mig, når jeg var klædt, ... og i min hast og heftighed — har jeg glemt det! Nu skriver Aagot regninger ud ved den samme pult. Om hun ser Deres håndskrift? Hun aner straks noget. Ti vi har jo hver dag ventet Dem.

Biskopen.

Så er der vel intet at gjøre ved det?

Fru Falk.

Jo. Når hun nu kommer her — ti hun forstår alt og kommer straks — kunde da ikke Deres højærværdighed selv møde hende og sige: —

(Stanser.)

Biskopen.

Og sige —?

Fru Falk.

Jeg har ta't fejl. Et menneske skal dømmes — ikke efter hvad det har fejlet, men efter hvad det har nåd; ikke efter hvad det tror, men efter dets vilje til godt og sandt. Dette vil jeg lære min menighed ved på første søndag at besøge Deres plejemor. (Hun ser oldemors deltagelse, griber hendes hånd og vender sig.) Hun, som er ærværdig, ber også for mig. Hun er fra en tid, som var tolerantere end vor, i alle fald end vi er i vor lille afkrog. Hendes lange livs visdom samler sig i dette ord: vær overbærende!

Biskopen.

Der er et slags overbærenhed, frue, som ikke er os tilladt; det er den, der udsletter forskjellen mellem godt og ondt. Den tolerance viste bestemors tid; men den er ikke efterlignelsesværdig.

Fru Falk
(går fra oldemor).

Om jeg har fejlet, om jeg er ringe for Deres høje livssyn, husk, De tjener en, som var synderes ven.

Biskopen.

Det vil jeg også være, når De kommer for at søge Deres sjæls frelse; jeg skal da gjøre alt.

Fru Falk.

Hjælp mig at forsone min fortid! Det er for mig alt. For Dem er det ikke meget.. Jeg forlanger bare lidt høflighed, ingen krænkelse! Jeg skal læmpe det, så vi sjælden ser hverandre. Bare ikke sæt mig udenfor; ti det er at overgive mig til foragt. Tro mig: De skal ingen skam ha af mig, og de to unges taknemlighed vil lønne Deres gode gjærning.

Biskopen.

Det gjør mig meget ondt at stå således for Dem. Ti De må tro, at jeg er hård. Det er omvendt. På mit sind ligger tuseners ængstelige samvittighed. Jeg tør ikke for min kjære brorsøns skyld krænke hines agtelsesfulde tillid eller vor fælles lov. Det er allerede meget, at jeg i en så stærk kirkelig bevægelse som vor nu — åbner biskopens hus for Deres plejedatter; jeg kan ikke, jeg tør ikke også åbne det for en kvinde, som den hele menighed, om også med urette, ... ja, frue, jeg skal ikke såre Dem.

Fru Falk.

Virkelig!

Biskopen.

Vær viss på, det gjør mig ondt. Jeg har personlig fåt et udmærket indtryk af Dem.

Oldemor
(har imidlertid rejst sig og begyndt at gå).

Fru Falk.

De vil gå?

(Biskopen iler hen og ringer på en klokkestreng.)

Oldemor.

Ja; — jeg er for gammel til kamp. — Og efter hvad jeg nu har hørt — har vist heller ikke jeg nogen ret til at sidde her.

(Cornelia kommer, modta'r hende og går med hende ud i baggrunden.)

Fru Falk

(frem).

Nu kan jeg sige Dem det: Deres højærværdighed er ikke modig. Åsyn til åsyn med mig føler De, hvad De bør gjøre; men De tør ikke.

Biskopen.

De er en dame, — og jeg tier.

Fru Falk

Fordi jeg er en dame, har De idag sagt mig ting, som De ikke vilde ha sagt — f. eks. general Rosen, en mand, som trods sin fortid — og sin nutid — kommer i hr. biskopens hus.

Biskopen.

Han skal for fremtiden ikke komme hid. For øvrigt la'r det sig ikke nægte, at her er forskjel.

Fru Falk.

Vist er her forskjel; men jeg tænkte ikke, den gik i den retning. Ej heller, at De, hr. biskop, var sat til at beskytte den stærkere, men den svagere, ikke den åbenbare last, men den uretfærdig anklagede.

Biskopen.

Tror De, vi med nytte kan fortsætte denne samtale?

Aagot

(åbner døren i baggrunden, og stående i døren roper hun):

Tante!

Fru Falk.

Aagot! Gud!

Aagot

(kommende).

Tante!

Fru Falk.

Du ved —? (Aagot kaster sig til hendes bryst.) Mit barn!

Aagot.

Jeg skjønte, du nu var her, å gud!

Fru Falk.

Styr dig nu, mit barn!

Aagot.

Nej, det kan jeg ikke. Dette er for meget.

Biskopen.

Ønsker damerne at være alene?

Aagot.

Hvor er Hagbart?

Biskopen.

Han har gåt en tur.

Aagot.

Å, det koger og bruser! Så det var for denne pris, jeg skulde komme i familjen, ved at sælge min plejemor, hende, som jeg elsker og agter højest af alle i verden.

Biskopen.

Skal vi fortsætte, frue, eller —?

Aagot.

Fortsætte? Hvad? Underhandlingen om salg af min plejemor? Nej, om jeg skulde få komme i himmerige, jeg gik ikke did uden hende!

Biskopen.

Barn! Barn!

Aagot.

Ja, jeg må få tale; min sjæl må få drage ånde. Men dette er min sjæl, at jeg holder fast, hvad jeg elsker, med alle mine kræfter, med mit liv.

Biskopen.

De er ung og bruger den unges overflødige sprog. Men jeg tænker, vi heller afbryder denne samtale; den fører så alligevel til intet.

Fru Falk.

Lad os gå!

Aagot.

Hagbart!

(Hun så ham før de andre i døren til højre.)

Hagbart.

Jeg hørte din stemme helt ud! Fru Falk —!

Aagot.

Hagbart! (Iler opover; men da han skynder sig imod hende, viger hun.) Nej, rør mig ikke!

Hagbart.

Men, Aagot —?

Aagot.

Hvorfor har du ikke magtet at hindre dette? Du har ikke engang talt til mig om det!

Hagbart.

Fordi jeg virkelig ikke vidste det.

Aagot.

Sådant ved man, om der ikke siges et ord. Men det har ikke ligget dig på hjærte! — Vidste du det ikke nu?

Hagbart.

Jo; men —

Aagot.

Og så kom du ikke styrtende til os!

Hagbart.

Det er sandt ... jeg ...

Aagot.

Du er borte i helt andre ting. Og jeg, som ene har levet for dette, for at få alt forsonet! Det trodde jeg var gjort ved dig.

Hagbart.

Du er uretfærdig, Aagot! Ti hvad kan jeg for —?

Aagot.

Nej, du lever i drømme. Men det må du da føle, at min hæder ikke kan bli tantes skam, — at det er det umuligste på jorden.

Hagbart.

Ja, ja! Men behøver det at være så? Jeg flytter til eder og —

Aagot.

Ja, det kan enhver stymper gjøre.

Fru Falk.

Men Aagot!

Aagot.

Ja, jeg er skuffet, krænket. Jeg må skrige det ud! Ti det er ikke først idag, og det er ikke bare dette.

Fru Falk.

Nej, det kan jeg forstå. Men hvad er det? Du sårer hans kjærlighed.

Aagot.

Hans kjærlighed!

Fru Falk.

Du er aldeles ude af dig selv! Du taler over dig!

Aagot.

Nej, jeg taler bare engang!

Fru Falk
(hen til hende, sagte).

Vrede ord! Du, som ved, hvem han er, du, som har følt hans trofaste, rene vilje! Han er jo som ingen anden, Aagot! —

Aagot
(fra hende).

Hold op! Hold op! Du ser ingen ting!

Fru Falk.

Du er rent vild, barn! Din opførsel begynder at bli til skam.

Aagot.

Nej, da er hans til større skam. Ti det er jo ikke mig, han elsker.

(Skriger, flyr hen og gjemmer sig.)

Biskopen
(til Hagbart, sagte).

Så håber jeg, du tar bort på nogle dage.

Hagbart
(ligeså).
Ja.

Biskopen.
Kom!

(Hagbart følger ind til venstre.)

SJETTE MØDE.

Aagot
(kommer frem).
Kan du tilgive mig?

Fru Falk.
Lad os ta hjem!

Aagot.
Men sig mig et godt ord!

Fru Falk.
Nej.

Aagot.
Jo, du kommer ikke før afsted.

Fru Falk.
Jeg kan ikke.

Aagot.
Tante, jeg er ikke skinsyg på dig.

Fru Falk.
Ti! —

Aagot.
Men lad mig få komme bort på nogle dage, — lad mig bli klar på mig selv! (Gråter.) Å gud, tante! elsker du ham? (Fru Falk vil rive sig løs.) Jeg elsker ham ikke mere! Ved gud, tante, elsker du ham, så tag ham!

Fru Falk.
Men så ti dog i det mindste på dette fremmede sted! — Vil du ikke bli med, så tar jeg hjem alene.

Aagot.
Så kommer jeg aldrig efter.

Fru Falk.

Du er aldeles vild!

Aagot.

Ja; uden at du er snil med mig, og ser godt på mig, kan jeg ikke leve. Gud velsigne dig, tante, nu og alle tider!

Fru Falk.

Barn!

Aagot.

Så!

Fru Falk.

Lad os ta hjem!

Aagot.

Ja.

Tæppet falder.

TREDJE HANDLING.

I haven hos fru Falk. Der er et lysthus til venstre med bord og stoler. En større kurv halvfyldt med æbler står på bordet.

FØRSTE MØDE.

Fru Falk.

Ja, når der intet brug er for hestene, Pedersen, så må vi hente frøkenen. Kan det ske idag?

Pedersen.

Det kan det.

Fru Falk.

Send så lige godt straks Hans og to hester til sæteren efter hende. Det er også for koldt for hende deroppe nu.

Pedersen.

Det skal ske.

(Vil gå.)

Fru Falk.

Nu, Pedersen? hvorledes går det Dem så?

Pedersen.

Å—!

Fru Falk.

Kom til mig ikvæld, så skal vi forsøge at optage vore samtaler igjen.

Pedersen.

Det har jeg længe trængt til, frue.

Fru Falk.

Ja, jeg har på en otte—ti dages tid ikke rigtig kunnet.

Pedersen.

Det har vi alle set, at noget har fejlet fruen.

Fru Falk.

Enhver har sit.

(Pedersen venter; men da fruen blir ved varsomt at plukke æbler af et ungt træ og at lægge dem i en liden kurv, hun bærer, så går han til venstre.)

ANDET MØDE.

Hagbart

(fra højre, står en stund uden at sees).

Frue!

Fru Falk

(gir et let skrig).

Hagbart.

Jeg ber om forladelse! Jeg søgte Dem overalt. God dag, frue! Jeg kom tilbage i dette øjeblik.

Fru Falk.

Aagot er ikke hjemme.

Hagbart.

Jeg ved det. Har hun været borte den hele tid?

Fru Falk.

Ja.

Hagbart.

Blir hun længe borte?

F r u F a l k.

Jeg sender hester op idag. Så er hun vel her i overmorgen.

H a g b a r t.

Det var Dem, jeg måtte tale med, frue.

F r u F a l k.

Om Aagot?

H a g b a r t.

Også om Aagot.

F r u F a l k.

De kunde ikke vente med det — til en anden gang?

H a g b a r t.

Frue, jeg kommer lige fra dampskibet hid. Og da skjønner De selv —

F r u F a l k.

Men når det angår Aagot, og hun ikke er —

H a g b a r t.

Det om Aagot er snart sagt: Hun havde ret; — jeg vidste det bare ikke den gang —

F r u F a l k.

— Gud! —

H a g b a r t.

Jeg elsker ikke Aagot.

F r u F a l k.

Men om nu Aagot elsker Dem?

H a g b a r t.

Det viste hun mig sist, at hun ikke gjør. Til Dem må hun ha sagt det lige ud?

F r u F a l k.

Aagot var — hvad skal jeg kalde det? — for oprørt til at stå til troende.

H a g b a r t.

Altså har hun sagt det. Det kunde jeg tænke. Ja, det var jeg viss på. —

Aagot elsker ikke mig; men D e m elsker hun, frue. Hun vil, at De skal være lykkelig.

Fru Falk.

Dersom De ikke elsker Aagot, så synes mig, at De ikke burde være kommen hid.

Hagbart.

Det kunde De ha ret i. Men jeg er ikke den samme, som kom her før; jeg kommer heller ikke for det samme.

Fru Falk.

Elsker De ikke Aagot, så tør De ikke være her; jeg må gjentage det. Det hensyn skylder De både hende og mig.

Hagbart.

Jeg forsikrer, at de største hensyn, som gives, netop har ført mig hid, hvor jeg nu står.

Fru Falk

(som hidindtil har forsøgt at bli ved træet).

Så går jeg.

Hagbart.

Det gjør De ikke!

Fru Falk.

Jeg kjender Dem ikke igjen!

Hagbart.

Gud ske lov! Ti jeg har ikke megen ærbødighed for den, jeg før var. Mange kan gjøre sådant i en håndvending, men jeg har behøvet tid.

Fru Falk.

Jeg forstår Dem ikke.

Hagbart

(endnu mens hun taler, og ganske nær).

De forstår mig!

Fru Falk.

Dette er synd! Tag Dem iagt!

Hagbart.

Deres hånd skjælver —

Fru Falk.

Det er ikke sandt!

Hagbart.

»Væk ikke dæmonerne!« heder det.

Fru Falk.

Det heder så. Og det må vi heller ikke gjøre.

Hagbart.

Men dæmonerne er vore livskræfter.

Fru Falk.

Som skal styres. Dette er mit livs dyre lære, og jeg slipper den ikke.

Hagbart.

Dersom jeg ikke trodde, at det var ret, så stod jeg her ikke. Jeg har havt et langt arbejde. Jeg har måttet løse lænke for lænke.

Fru Falk.

Det kunde være sket uden dette.

Hagbart.

Jeg elsker Dem! Det er Dem, jeg har elsket i hende — fra første dag. Jeg elsker Dem.

Fru Falk.

Så hav ærbødighed for mig! — Gå!

Hagbart.

Leonarda!

Fru Falk.

Nej, nej, nej! (Flygter.) Å, hvorfor er dette kommet! Skridt for skridt er det kommet. Modstanden, denne barske ven, har drevet os. Å, bliv lykkelig, som jeg er det nu!

Fru Falk.

Jeg fortjener ikke lykke. Jeg har ikke ventet på den.

Hagbart.

Jeg ved ikke, hvad De alt har gjennemgåt for at bli, som De nu er, — så skjøn, så god, så sand.

Men det ved jeg, at havde de andre ikke dømt Dem for, hvad De har fejlet, så havde jeg ikke elsket Dem for, hvad De er. Og det tænkte jeg gav mig ære hos Dem.

Fru Falk.

Evig tak! — Men menneskene har imod sådant. De har imod, at en ung mand bejler til en ældre kvinde, og når —

Hagbart.

Menneskene har jeg aldrig spurt, ikke engang, da jeg var som stærkest bunden. Og nu spør jeg Dem, bare Dem!

Fru Falk.

Og jeg svarer: Den enkelte kan trives uden menneskenes sympati, ikke et forhold. Den kolde vind, der går, trænger snart imellem.

Hagbart.

Når De svarer mig, føler jeg det, jeg selv siger, så stivt, så højtideligt, — så kejtet. Men jeg må bli ved, som jeg nu engang er. Kjære, gode, fra det øjeblik jeg fuldt ud følte, at det var Dem, jeg elsked, blev der bare ét stort; — alt andet forsvandt. Jeg fatter derfor ikke, hvad De siger. Tror De, nogen vil arbejde på at få mig træt? At de kan opnå det?

Fru Falk.

Ikke nu, men siden. Der kommer en tid —

Hagbart.

— ja, en arbejdets tid! Den er jo kommen. Det er for dens skyld, jeg står her. Måske kommer også en kampens, — Gud give det! — Er det da, at hensynene skal få råde? Nej. De er fri, og jeg er fri; i vor vilje har vi vor fremtid.

Fru Falk.

Og så er jeg imidlertid blet gammel —

Hagbart.

— De —! —

Fru Falk.

— og skinsyg og besværlig, — men De ung blandt de unge, glad blandt de glade! —

Hagbart.

De skulde vide, som De har gjort mig ung. Og

som jeg forstår, at hver alder vil overgyde Dem med en anden skjønhed, en åndigere kraft. Tror De, jeg har fattet Dem halvt, eller at jeg ikke ved, hvem jeg elsker? Det er først og fremst flammen i din sjæl; jeg kan ikke mere vende mig fra den. Jeg vil aldrig bli færdig. Jeg begynder jo fra nyt af.

Fru Falk.

Dette er som stundom om våren. Luften lokker ud og beruser; men den kan være dødelig.

Hagbart.

Du elsker mig! Jeg vidste det, før jeg kom hid idag. Jeg så det, straks jeg stod her. Ved du, kjærligheden er dit livs luft; jeg har aldrig set det således hos noget andet menneske. De skuffelser, du har gjennemgåt, de savn, du har følt, de må ha været grænseløse. Derfor er det vel også, at du nu skjælver så. Du tør ikke tro, hvad du hører. Eller hvad er det?

Fru Falk.

Nej, dette er en forståelse, som jeg tænkte umulig!

Hagbart.

— Men har jeg ikke havt den, bestandig vi har talt sammen?

Fru Falk.

Jo.

Hagbart.

Er den så ikke mit vidne, at vi to —?

Fru Falk.

Jo; det er sandt! Jeg kan ikke gjemme mig for dig.

(Brister i gråd.)

Hagbart.

Men hvorfor så være ræd?

Fru Falk.

Jeg ved ikke! Jeg er det uafladelig, dag og nat.

(Gråter fremdeles.)

Hagbart.

Men det, du nævnte, er jo intet! Det kan passe på andre, men ikke på os.

Fru Falk.

Det var, da jeg flygted for dig. Jeg kasted, hvad jeg først fandt, for at stanse dig. Men det er ikke dette, — å, gud!

(Hun synker sammen.)

Hagbart.

Leonarda!

(Iler til.)

Fru Falk.

Nej, kom ikke! Lad mig være!

Hagbart.

Du har saa meget at sige mig, at du rent bugner under det. Og så tør du ikke ligevel?

Fru Falk.

Hagbart, der er noget i dette, som ikke er ret —

Hagbart.

— I måden, det er kommet på? At Aagot førte mig ind til dig? Det kunde ikke være anderledes.

Fru Falk.

Det er ikke ord, som afgjør sådant. Jeg må se Aagot; jeg må tale med Aagot.

Hagbart.

Det har du jo gjort! Du ved det, at det er du, som elsker, og ikke hun; det er dig, jeg elsker, og ikke hende. Hvad er det, du mere vil?

Fru Falk.

Jeg vil få tid. Jeg vil ikke tabe styret over mig selv. Jeg har tilkjæmpet mig det. Det har kostet, kan du tro, så nu var det min stolthed. Men det vil ikke lystre, når du taler. Hvert ord af din sjæl suger min i sig. At tages, tanke for tanke, over i slig uendelig forståelse — er der større lykke til? Men der følger angst med, — hos mig i det mindste. Nej, svar mig ikke! Du har for megen magt; ti jeg elsker dig! Så sent kommer det og bryder indover mig i den dybeste fred. — Og synes mig forræderi mod mit barn.

Hagbart.

Men det er det jo ikke!

Fru Falk.

Jeg ved det ikke; lad mig få tid!

Jeg har angst. Svundne tider kommer med angsten. Og der er mere. Jeg ængstes for det overvældende i min følelse. Jeg kunde drage dig ned med i en hvirvel! — Nej, svar mig ikke! Rør mig ikke! — — Hagbart, elsker du mig?

Hagbart.

Du spør? —

Fru Falk.

Så hjælp mig! — Gå! — Vær skjon! Lad mig få kjende denne sejr og se dig sådan! Andre trænger kanske ikke til det. Men jeg trænger til det. — Gå!

Hagbart.

Leonarda!

Fru Falk.

Vent, til der kommer bud. Det kan ikke vare længe. Tag stille, hvad som kommer, husk: jeg elsker dig! — Nej, sig intet! Jeg har ikke med og kraft til mere. (Hvisker.) Gå! (Han går.) Hagbart! (Han stanser.) Det, du har sagt mig idag, er det højeste, jeg har levet. Men at du nu går taus bort, er mere end alt, du har sagt.

(Han går.)

TREDJE MØDE.

Fru Falk

(står en stund i stor henrykkelse, går, står. Med én gang roper hun):

Aagot!

Aagot

(udenfor).

Er du der?

Fru Falk.

Men, barn! (Ud, kommer ind igjen med hende i favnen.) Har du gåt?

Aagot.

Hele vejen! (Hun holder sin hat i hånden, er solbrændt og varm og har mærker efter at ha gåt en lang fodtur; på ryggen har hun en ransel, som hun lægger af.) Jeg har vasket mig i en bæk idag og gjort toilette ellers også.

Fru Falk.

Har du gåt inat?

Aagot.

Nej, jeg lå en stund på Opsal; men jeg var ude ved solgang. Gud, hvor det var skjønt! —

Fru Falk.

Og jeg, som netop har ladet lage istand for at hente dig.

Aagot.

Nå; så kan de hente mit tøj. For jeg kunde ikke vente længer.

Fru Falk.

Du ser så godt ud.

Aagot.

Å, det er, fordi jeg er så solbrændt, det.

Fru Falk.

Ja, du har det da godt — nu!

Aagot.

Udmærket, tante! For nu er det over altsammen. — Jeg har fåt brev fra oldemor.

Fru Falk.

Var det fra hende, det brev, jeg sendte op? Jeg kunde ikke begribe, fra hvem det var.

Aagot.

Jo, det var fra hende. Her er det. Du må høre.

Fru Falk.

Ja.

Aagot

(læser).

»Kjære barn!

Jeg har ikke skrevet på mange år, så det blir derefter. Men Hagbart er borte, så jeg må sige dig det

selv. Vær ikke længer bedrøvet. Når I gifter eder, flytter jeg til eder.« — Er det ikke mageløst, tante?

(Sitrer af fryd og kaster sig om halsen på hende.)

Fru Falk.

Men —!

Aagot.

Men? Så gives der ikke noget men mere da, skjønner du! Ti dette gjælder jo dig.

Fru Falk.

Mig? — Ja, men ... du? Hvorledes har du det? — med Hagbart?

Aagot.

Å, det? — Ja, nu skal jeg fortælle dig det, hvorledes det egentlig gik til. For nu kan jeg gjøre det. — Nej, tag det ikke så alvorlig, tante! Det er jo ikke noget. Men lad os sætte os! (Flytter stolen tilrette, mens hun taler.) Jeg trænger virkelig også til at sidde lidt. — Ser du, det kom som et uventet overfald, — ligesom bagfra. Nej, kjære tante, vær ikke så bekymret! Her står ingenting på længer. Det kom virkelig af en komedie.

Fru Falk.

Af en komedie?

Aagot.

Vi så sammen i de dage, vi to, kan du huske: »Når damer fører krig« af Scribe.

Fru Falk.

Ja.

Aagot.

Og så tænkte jeg, ja, jeg sa' det vist også: Han er dog i grunden dum, den Henri. Han har valg mellem en stærk, skjøn, ildfuld kvinde, der kunde gi sit liv for ham, — og et barn, som i grunden er tåbelig, for det er hun, det nytter ikke at nægte det, tante, — og så vælger han denne lille ubetydelige person. Det er alene, fordi han selv er ubetydelig. — Nej, jeg må sidde ned,

jeg hviler bedre da. (Lader sig glide helt ned, hvilende armen på fru Falks fang.) Å, det var godt! Og nu slipper du for at se mig i ansigtet oftere, end jeg selv vil, for du tar det altfor gruelig højtideligt, og nu kommer noget, som jeg nok kan være undselig over. — Med én gang stod det nemlig for mig: Gud! fruen, det er —, og hun, den lille tingest med det krøllede hår, er —, og han? Men Hagbart er ikke ubetydelig, han havde valgt anderledes! Han havde valgt fruen. Og så slog det mig i samme stund, at Hagbart lige fra første dag havde talt med dig og bare med dig og næsten slet ikke med mig, og hvis han talte med mig, da om dig. Jeg blev i den grad hjærtesår, at det var, som én stak mig, og siden — jeg skammer mig nu så over det — havde jeg ikke mere fred; der fulgte mig en stor smerte, vågen og i drømme, og det ligesom snørede sig sammen om brystet, bare han talte til dig eller du til ham. Jeg skammer mig; ti hvad var naturligere, end at han aldrig blev træt af at tale med dig! Jeg blir det jo ikke selv.

Fru Falk.

Men jeg ved endnu ikke, ... jeg forstår endnu ikke —!

Aagot.

Vent nu! Nej, se ikke så spændt på mig! Det er jo forbi nu!

Fru Falk.

Hvad er forbi!

Aagot.

Herre gud, så vent! Du, tante, er da endnu mere utålmodig end jeg. Jeg vil, at du ikke skal tro mig værre, end jeg er. Og derfor må jeg først fortælle, at jeg kjæmpede redelig. Jeg lå og gråt om natten, ti jeg kunde jo ikke tale med dig om det; jeg gjorde mig så overgiven, munter og lykkelig om dagen, og så, tante, så sa' jeg en dag fuldt og helt til mig selv: Kan det gjøre dig ondt, at han elsker hende højere end dig? Hvad er du mod hende? Og hvor herligt,

om tante fandt en, hun højt kunde elske, og som jeg havde ført til hende!

Fru Falk.

Min herlige Aagot!

Aagot.

Ja, nu må jeg ikke gjore mig bedre, end jeg er, heller. Ti det var ikke altid, jeg kunde sige det. Der var noget, som bestandig skjød op igjen, ligesom — ja, ligesom en hulken. Men så tog jeg mig alvorlig sammen, og sa' til mig selv: Om det også er min egen lykke, jeg by'r hende? Er det kanske for meget? Nej, og atter og evig, nej! Og når han ikke holder mere af mig! Skulde jeg da ikke kunne kjæmpe det ned? Det vilde dog være fejgt ikke at kunne det! Jeg forsmår en, som ikke elsker mig!

Fru Falk.

Aagot, jeg beundrer dig, jeg elsker dig, jeg er stolt af dig!

Aagot.

A, tante, jeg har aldrig følt som da, hvad du var for mig! Hvis jeg kunde gjøre noget stort i livet, noget, som var rigtig godt eller rigtig vakkert, så har du lagt det i mig; ti jeg gik da og sværmede for alt, jeg skulde finde på for at lede dette frem; jeg vilde påtage mig den ydmygste stilling, uden at I skulde fornemme et kny, et suk, ... og da stod du bestandig for mig! Ti det følte jeg, at du kunde gjore dette for mig! Ja, det har du jo i grunden allerede gjort. Du rigtig lyste for mig, tante!

Fru Falk.

Aagot!

Aagot.

Men du ser ikke så glad ud, som jeg nu er! Fatter du endnu ikke, hvorledes det gik til?

Fru Falk.

Jo, men — udgangen?

Aagot.

Kjære, den kjender du jo! Nej, det er sandt! Det må jeg jo ikke glemme at fortælle, for ellers kan du jo ikke forstå, hvorfor jeg bar mig så dumt ad hos bispen.

Fru Falk.

Nej.

Aagot.

I mine sværmerier, ser du, i mine stolte sværmerier om forsagelse for at gjøre dere lykkelige — kunde der komme på mig, ja, et virkeligt raseri mod Hagbart, fordi han ingenting sa' til mig, ... eller rettere, ingenting forstod, ... han gik ligesom i drømme. Er det ikke underligt, at det ene således kan blande sig med det andet? Og det var stærkere, end jeg selv vidste af; — for da bispen vilde forkaste dig, — det kom også ligesom bagfra! — da tabte jeg rent besindelsen, fordi Hagbart ikke havde hindret dette istedenfor at gå der og drømme; jeg ved ikke, — men — ja, du så selv, hvorledes det gik; det brast ud af mig altsammen hulter til bulter, jeg var rigtig engang igjen til gagns uartig og du sint, — og så blev vi venner igjen, og jeg rejste, — og så, tante —

Fru Falk.

Og så —?

Aagot.

Ja, så tænkte jeg over! Alle de vakre ord om ham, som du gav mig med på vejen, de vokste og vokste. Du blev igjen selv så stor, så mild. Deroppe var også rent vidunderligt! Nej, den luft, den klarhed, det over alle grænser store, du! Og vandet, næsten altid stille, så nedsænkt lå det; og der kunde være, især om kvælden, å, hvor stille! Og så lukkede det sig som et sår.

Fru Falk.

Hvad lukkede sig?

Aagot.

Smerten, tante. Der var ingenting mer ivejen. Hag-

bart er jo, som du sa', så ædel, så sand. Og du selv, tante! I vilde ikke ha gjort mig noget ondt, nogen af dere, nej, ikke engang ufrivillig. Å, det var så godt at kjende det. Jeg hvilte mig i det mangen gang, til jeg sovnede, der jeg sad, — så lykkelig. Gud, hvor jeg elsker ham! — og så kom brevet fra oldemor. —

Hans

(kommer således, at han ikke straks ser Aagot).

Frøkenen skal være — Der er De jo

Aagot

(rejser sig).

Du virkelig skræmte mig, Hans!

Hans.

Velkommen tilbage!

Aagot.

Tak.

Hans.

Ja, så slipper jeg at rejse —?

Aagot.

Ja da! Men der må nogen op efter tøjet mit.

Hans.

Naturligvis. — Men hvad fejler fruen?

Aagot.

Tante? — Gud, hvad er det?

Hans.

Fruen har i det siste ikke været frisk.

Aagot.

Ikke det? Men, tante! Skal jeg —? Vil du —? Tante! Men, tante!

Hans.

Skal jeg kanske hente —

Fru Falk.

Nej, nej! — Men du, Aagot, vil du — — Gud, vil du ... springe ind —

Aagot.

Dråberne med den røde etiket?

Fru Falk.

Ja. (Aagot bort.) Hans, skynd dig hen til generalen, — bed ham komme hid! Straks!

Hans.

Ja, frue!

Fru Falk.

Hans!

Hans.

Ja!

Fru Falk.

Tag hest! Generalen er kanske ikke hjemme, — så efter ham!

Hans.

Ja. (Ud.)

Aagot.

Her er det, tante!

Fru Falk.

Tak. Nu er det over.

Aagot.

Men hvad er det, tante?

Fru Falk.

Det er, mit barn, — det er noget, som kommer undertiden i overgangen fra sommer til høst.

Tæppet falder.

Mellem tredje og fjerde handling kun nogle minuters ophold, som udfyldes med musik, der begynder, før tæppet er helt nede.

FJERDE HANDLING.

Hos biskopen. Aften, og lys tændte.

FØRSTE MØDE

Biskopen og fru Falk, den siste rejseklædt med et sjal på armen og en taske i hånden, træder ind. Biskopen vil fri hende for det, som hun bærer. Men hun lægger det selv fra sig.

Fru Falk

De må undskylde, hr. biskop, at jeg ulejliger Dem og det så sent; det har en årsag, som jeg ikke råder over. — Er Deres brorsøn hjemme?

Biskopen.

Nej. Men jeg venter ham; han har søgt mig to gange i eftermiddag uden at træffe mig.

Fru Falk.

Jeg vilde gjærne skynde mig, før han kom.

Biskopen.

Skal jeg altså få vide, når han kommer hjem?

Fru Falk.

Ja, tak!

Biskopen
(ringer).

Hans oldemor siger, han har været hos Dem idag lige efter sin hjemkomst.

Fru Falk.

Ja. —

Biskopen
(til den indtrædende pige).

Vær så god at lægge mærke til, når kandidaten kommer hjem, og lad mig få vide det.

(Pigen går.)

Fru Falk.

Han har talt med sin oldemor?

Biskopen.

Ja.

Fru Falk.

Efter at han —?

(Stanser.)

Biskopen.

Efter at han har været hos Dem.

Fru Falk.

Har han sagt noget?

Biskopen.

Han har været meget bevæget. Men jeg har ikke spurt oldemor om mere. Jeg kan nemlig tænke mig det; — han har talt til Dem?

Fru Falk.

Ja.

Biskopen.

Og De, frue?

Fru Falk.

Jeg —? Jeg er nu her.

Biskopen.

For at rejse, om jeg forstår rigtig?

Fru Falk.

For at rejse. Det blir nu, som De vil ha det, hr. biskop.

Biskopen.

Og han skal ikke vide noget om det?

Fru Falk.

Ingen — uden den, som ledsager mig. Jeg går ombord i aften i det engelske dampskib.

Biskopen

(ser på sit ur).

Da har De ikke megen tid.

Fru Falk.

Jeg vilde også bare betro i Deres hænder, hr. biskop, et gavebrev på, hvad jeg her ejer.

Biskopen.

Til Deres søsterdatter?

Fru Falk.

Til Aagot. Hun skal ha alt.

Biskopen.

Men De sa' siste gang, frue —?

Fru Falk.

Til rejsen har jeg altid nok. Jeg behøver senere intet. Jeg kan ernære mig selv.

Biskopen.

Men Aagot, frue? Vil De ikke vente, til Aagot kommer hjem?

Fru Falk.

Aagot kom hjem idag. Hun sover nu. Men min vogn er sendt tilbage for at hente hende hid — straks. — Er De da så god at ta mod hende ... jeg vidste ingen anden ... og trøste hende —!

Biskopen.

Det skal jeg, frue. — Jeg forstår, at dette må koste på.

Fru Falk.

Og vil De prøve ... at få det godt igjen mellem de to?

Biskopen.

Men de elsker jo ikke hverandre.

Fru Falk.

Aagot elsker ham. Og da de begge elsker mig, — så tænkte jeg, at når jeg først var borte, — og de vidste, at det var mit ønske, — jeg tænkte, at de fandt hverandre i deres fælles kjærlighed til mig. — Jeg håber det. De er begge så unge.

Biskopen.

Jeg skal gjøre, hvad jeg kan, frue.

Fru Falk.

Tak! Så vilde jeg be' Dem venligt tillade, at oldemor flyttede ud på landet til Aagot, — eller at Aagot flyttede hid ind, ganske som begge vil, for at Aagot kunde få den adspredelse at pleje oldemor; ti hun holder af hende.

Biskopen.

Og oldemor af hende.

Fru Falk.

Og der, hvor oldemor var, derhen kom vel også Hagbart. Den gamle vilde måske da hjælpe dem.

Biskopen.

Jeg finder Deres forslag udmærket, og jeg forbauses bare over, at De nu har tid og kraft til at tænke alt dette ud.

Fru Falk.

Er oldemor endnu oppe?

Biskopen.

Ja; jeg kommer just nu fra hende. Hagbart har sat hende i uro. Hun tåler så lidet.

Fru Falk.

Så er det måske ikke værdt, at jeg siger hende farvel. Jeg havde ellers trang til det.

Biskopen.

Jeg tør ikke tillade det.

Fru Falk.

Vil De da være så god at hilse fra mig — og takke!

Biskopen.

Det skal jeg.

Fru Falk.

Og be' hende — hjælpe —!

Biskopen.

Jeg tar megen del med Dem, frue.

Fru Falk.

Tilgiv mig så, Deres højærværdighed, den forstyrrelse, jeg har bragt ind her. Den var ufrivillig.

Biskopen.

Jeg beklager, frue, at jeg ikke før har lært Dem at kjende. Da kunde meget nu ha været anderledes.

Fru Falk.

Derom skal vi nu ikke tale.

Pigen

(kommer ind).

Jeg skulde bringe dette kort til fruen.

Fru Falk.

Tak! — Generalen er altså i forstuen?

Pigen.

Ja.

Biskopen.

Er general Rosen her?

Fru Falk.

Jeg har tilladt mig at be' ham hente mig her, når dampskibet signaliserte.

Biskopen.

Bed generalen komme ind! (Pigen går.) Det er altså general Rosen, som —

(Stanser.)

Fru Falk
(søger i sin væske).

— skal ledsage mig. Han er min mand.

Biskopen.

Deres fraskilte mand.

Fru Falk.

Ja.

Biskopen.

Så har jeg gjort Dem megen uret, frue.

Fru Falk.

Å-ja.

Generalen
(kommer. Han er iført en elegant rejsedragt og ser udmærket ud).

Jeg ber Deres højærværdighed tilgive; men tiden er inde. — Frue, dette er Deres?

Fru Falk.

Ja. — Vil De så, når Aagot kommer, hr. biskop, gi hende dette? — Og hjælpe hende?

Biskopen.

Ja, frue. Gud være med Dem!

Pigen
(ind).

Kandidaten er kommen.

Fru Falk.

Farvel! — Hils —!

Biskopen.

Dette er vist mere, end nogen af os kunde ha gjort.

Fru Falk.

Det kommer bare an på, hvor højt man elsker. — Tak! Farvel!

Biskopen.

Farvel!

(Generalen byder ærbødig armen; hun tar den; de går. Biskopen følger.)

ANDET MØDE.

Hagbart

(kommer fra højre, ser sig om, blir forundret, går mod baggrunden, men møder biskopen i døren).

Biskopen.

Er du der —?

(Begge går tause fremover.)

Hagbart

(i stærk sindsbevægelse, men dæmpet).

Jeg hører det på tonen, — og jeg ser det på dig, — at du ved det.

Biskopen.

Du tror, jeg har talt med din oldemor?

Hagbart.

Ja.

Biskopen.

Det har jeg også. Hun har intet egentligt sagt. Men jeg skjønner det jo. Du ved, jeg skjønte det tidligere end du selv.

Hagbart.

Det er sandt. Jeg har kjæmpet min kamp igjennem.

Biskopen.

Det har du neppe, Hagbart.

Hagbart.

Ja, du vil ikke sige så; jeg ved det. Men jeg kal-

der det mit livs afgjørende sejr. Jeg elsker fru Falk. Og hun elsker mig.

Biskopen.

Hvis du ikke var i så stort oprør —

Hagbart.

Det er ikke oprør, det er lykke. Men her hos dig, — ja, jeg er ikke kommen for at be' om din velsignelse; det får gå uden den! Men jeg er kommen for at sige dig det; ti det er min pligt. — Gjør det dig så ondt?

Biskopen.

Ja.

Hagbart.

Onkel, det krænker mig.

Biskopen.

Min søn! —

Hagbart.

Det krænker mig for hendes skyld og for min. Så kjender du ingen af os.

Biskopen.

Skal vi sætte os og tale sammen, Hagbart?

Hagbart.

Jeg ber dig ikke at forsøge nogen overtalelse.

Biskopen.

Vær rolig! Jeg ærer din følelse. Og jeg ved nu, at hun er den værd.

Hagbart.

Hvad siger du?

(De sætter sig.)

Biskopen.

Min kjære Hagbart, lad mig straks bekjende det: Også jeg har havt mine oplevelser siden sist her. Og de har lært mig, at jeg var ikke i min ret mod fru Falk.

Hagbart.

Er det muligt?

Biskopen.

Jeg har dømt hende både for tidlig og for strængt. Det er en skjødesynd, vi har. Og jeg har ta't for

meget hensyn til mennesker, har havt for lidet af den kjærlighed, som skulde gi mod. Hun, som jeg tænkte underlegen, hun har lært mig det.

Hagbart.

Du ved ikke, hvor du ved disse ord gjør mig taknemlig — og lykkelig!

Biskopen.

Jeg vil sige mere. Du følte, at vi så på din kjærlighed til hende som på en synd.

Hagbart.

Ja.

Biskopen.

Dette oprørte din retfærdighedsfølelse, og din kjærlighed vokste af det. Du er en ædel natur.

Hagbart.

Gud, hvor jeg holder af dig for dette, onkel!

Biskopen.

Derfor har jeg sat mig ned hos dig, Hagbart, for at be' dig om forladelse. Og hende! Og jeg skylder den menighed, som jeg skal lede, men som jeg ikke stolte nok på, at rette på dette. Ti også i den er de gode de fleste; de var komne med, havde jeg havt mod til at gå foran.

Hagbart.

Jeg ærer dig som ingensinde, og som aldrig nogen har æret dig!

Biskopen
(har rejst sig).

Kom, Hagbart!

Hagbart
(rejser sig og kaster sig til ham).

Onkel!

Biskopen.

Har du kjærlighed stærk nok til at tåle —

Hagbart.

Å, alt!

Biskopen.

Ti undertiden får vi den, for at den skal lære os at tåle det tyngste.

Oldemor
(ind).

Jeg hørte Hagbarts røst!

Hagbart.

Oldemor! (Både han og biskopen op imod hende.) Oldemor! Gud i himlen, hvor jeg er lykkelig!

(Han tar hendes ene arm.)

Oldemor.

Er det sandt?

Biskopen
(som tar hendes anden arm).

Du skulde ikke gå alene.

Oldemor.

Jeg hørte Hagbarts røst; — den var så stærk, og så tænkte jeg: der står noget på.

Hagbart.

Og så er det bare godt! Onkel samtykker, onkel er stor, onkel gjør alt, alt godt igjen — og mere til! Gud, — oldemor, at du skal være så gammel! Jeg havde lyst til at ta og bære dig, springe rundt med dig.

Oldemor.

Nej, det må du nok la' være. (Bringes til sæde.) — Nu —? Hvad så mere?

Hagbart.

Hvad så mere? Nej, jeg ved ikke mere! Der er ikke mere!

Biskopen.

Jo, Hagbart, der er mere.

Hagbart.

Du siger det så alvorlig? — Du er så alvorlig — ja, bevæget —? Onkel!

(En vogn høres komme.)

Biskopen.

Vent lidt, min søn. Vent lidt!

(Går ud af hoveddøren.)

Hagbart.

Kjære oldemor, hvad kan det være?

Oldemor.

Jeg ved ikke. — Men lykken er ofte så kort.

Hagbart.

Lykken så kort? Hvad er det? Gud, oldemor, — pin mig ikke!

Oldemor.

Jeg forsikrer dig, jeg ved intet. — Bare —

Hagbart.

— Bare — Hvad? —

Oldemor.

— At din onkel var hos mig, da fru Falk blev meldt.

Hagbart.

Fru Falk? Har fru Falk været her? Nu?

Oldemor.

Netop.

Hagbart.

Så må noget stå på! Kanske det var hende, som onkel — (Styrter opover; døren åbnes; bispen træder ind med Aagot under armen.) Aagot!

Aagot.

Hagbart! — (Angst.) Er tante ikke her?

Cornelia

(som har fulgt efter biskopen og Aagot ind).

Men, bestemor!

(Går hen til hende.)

Biskopen.

Kjære Aagot, Deres plejemor har pålagt mig at gi Dem dette brev.

Hagbart.

Et brev —?

Oldemor.

Hvad er det? Lad mig se!

(Hendes stol blir af Cornelia draget halvt om mod de andre.)

Hagbart.

Læs højt, Aagot!

Aagot

(læser).

»Dyrebare!

Når du modtager dette brev, er jeg — rejst. Jeg elsker den, som du —«

(Gir et stort skrig og falder. Biskopen tar mod hende.)

Oldemor.

Hun er rejst?

Cornelia.

Hun elsker den, som —? — Gud, se Hagbart!

Biskopen.

Cornelia! (Denne iler til biskopen; de lægger begge Aagot ned. Cornelia står hos. Biskopen vender sig.) Hagbart! (Denne styrter til hans bryst.) Mod! Mod! min søn!

(Stilt.)

Oldemor

(rejser sig).

Så de store følelsers tid er vendt tilbage!

Tæppet falder langsomt.

DET NY SYSTEM

DE HANDLENDE.

Riis, generaldirektør.
Kamma Riis, født Ravn, hans hustru.
Frederik, } deres børn.
Karen, }
Kampe, ingeniør.
Hans, do., hans søn.
Frederik Ravn, kanalinspektør.
Larssen, bureauchef.
Karl Ravn, ingeniør.
Anna, hans hustru.
Fru Ole Ravn, kaldet „Tante Ole", Annas mor, } gjæster ved ingeniør-middagen.
Preuss, ingeniør, }
Hans hustru, født Ravn, }
Fru Thomas, født Ravn, }
Fru Stange, do., }
Kahrs, } ingeniører, }
Lange, } }
Kraft, } }
Jærnbanekomitéens formand. }
Frøken Nora Holm.
Frøken Lise Gran.
En tjener hos generaldirektøren.
En pige hos samme.
En do. hos Kampe.
Flere gjæster ved ingeniørmiddagen.

FØRSTE HANDLING.

(En forstue, som går i ét med en veranda udover sjøen; der sees holmer og kystlandskab.)

FØRSTE MØDE.

(Kampe; hans søn Hans; Frederik Ravn; alle ved ét bord.)

Ravn.

Jeg skal sige dig det. Når du angriber generaldirektøren (ti at angribe hans »ny system« er jo at angribe ham selv, — skjønt systemet hverken er hans eller er nyt —); når du angriber generaldirektøren —

Kampe.

Hør, skal vi ikke få os et glas? -- Marie!

Hans.

Ikke nu, far. Det er for varmt. (Til Marie, som kommer.) Vær så god at bære ind nogle flasker selters.

Ravn.

Nej, hør så på mig! Når du angriber min højtærede svogers »ny system« (som ikke er hans og ikke er nyt), så glemmer du, hvad en generaldirektør betyder i vore små forhold.

Kampe.

Ganske rigtigt!

Ravn.

Du bærer dig ad som den, der ikke har været hjemme på syv år.

Kampe.

Sådan er det!

R a v n.

Du bærer dig ad som den, der kommer fra Amerika.

K a m p e.

All right!

R a v n.

Du tror, du kan ta med dig den frimodighed, som d e r er i brug, den virkning af frimodigheden, som du har set i de store forhold. Det vil sige, du bærer dig ad som en tull.

K a m p e.

Hm! Den slutning —

H a n s.

Jeg har talt med ingeniører, som ikke er af din mening.

R a v n.

Det må være med slige godtroende galninger som min brorsøn Karl. Nej, — ingeniørerne herhjemme er som alle de andre. Enten h a r de offentlig ansættelse, eller de frir til den. Og er de private, så enten e r de i god vej, eller de ønsker at komme i god vej, — og i begge tilfælde lægger de sig ikke ud med dem, som har magten.

H a n s.

Når jeg tænker på alle dem, jeg studerede sammen med i udlandet —

R a v n.

Men som nu for det meste er gifte! Og kvinderne har endnu sikrere sans for, hvad der er fordelagtigt.

Du må huske, du er kommet hjem! Du møder små forholds små sjæle; de gror tarveligt og ligeligt i bedene som næper.

K a m p e.

Dette synes jeg, vi skulde drikke noget stærkt til. — Marie!

H a n s.

Nej, far; det er for tidligt på dagen. (Til Marie, som

kommer.) Cigarer! — jeg kan indrømme, at i små forhold er det vanskeligere at sige sandheden.

Ravn.

Vanskeligere? Det er umuligt!

Kampe.

Hm —?

Ravn.

Å, du mener slige små sandheder, hvoraf der går tyve på en tomme?

Men de store sandheder med fare for eksplosjon, — de siges ikke.

Kampe.

Siges nok —

Ravn.

Ja, siges, siges, — men de forpuffer som løst krudt i det fri. Jeg forsikrer dig, at et lidet samfund ikke vilde tåle den kemiske proces af en stærk sandhed; det revnede pinedød. Der må stærkere retorter til.

Hans.

Verdens største sandhed er gåt frem af et lidet folk.

Ravn.

Som også pligtskyldigst revnede.

Hans.

Ikke deraf.

Kampe.

Men dette blir tørt. Skal vi ikke —?

Hans.

Far har ret —

Kampe.

Nå endelig! —

Hans.

— vi kommer for langt fra sagen.

Kampe.

Au! —

Hans.

Jeg føler, at jeg vil møde vanskeligheder, at man

vil slippe emnet og gå løs på personen. Men når jeg nu holder dette ud —?

Ravn.

Å, hvor du er på vildspor! Jeg sa' til papa Kampe: lad ikke gutten bli så længe borte, sa' jeg; heller ikke rejse så langt. Han må bøde for det, når han kommer hjem. — Ikke sandt?

Kampe.

Jo.

(Rejser sig, går et par gange frem og tilbage og da som tilfældig ud.)

Ravn.

Allerede dette: at angribe offentlig og med navn en stor autoritet —!

Hans.

Ja, men sligt har man dog set før.

Ravn.

Javist har man set det! Men når du, en ung, ukjendt mand —! Å, det hele vil dø hen.

Hans.

Ikke, så længe jeg lever.

Ravn.

Ja, stå du og tramp solo!

Hans.

Jeg holder på, til der danner sig partier, — eller kanske der heller ikke danner sig partier her »i vore små forhold«, som du kalder dem.

Ravn.

Jo, med al den uhumskhed, som hører til, — jo da!

Hans.

Som i de store —

Ravn.

Nej, ikke som i de store. Der er der virkelig kamp, ofte vældig kamp, og i en sådan er der åndsfølelse. Hvad bryr man sig om nogle skvæt snaus, når ens evner er spændte i den yderste anstrængelse? Ja, hvad bryr man sig da selv om sår og fængsel? Man synker, man

sejrer sammen med tusener, fanen er evig oppe; nye skarer samles af hver ny slægt. Således udannes store karakterer, hærdede viljer; således statsmænd, forfattere, kunstnere med tanker og mål. — Men her? — Ja, — se på de tilsvarende, — nogle brudte, syge, bitre mænd, som det neppe er til at arbejde sammen med, — og nogle ensomme.

Hans.

Ja, men når de sejrer —?

Ravn.

Sejrer! Du godeste! Hvor der ingen kamp er, kan der heller ingen sejer komme. En hoben forkjætring, forvrængning, usandhed, hykleri, — en del tilløb, en del støj; men kamp! Som jeg sa' dig: det lille samfund vilde ikke engang tåle den. Det forsigtige ringnet, hvoraf det er sammennittet, vilde springe itu — au! (Rejser sig.)

Hans.

Nå, — du er ordentlig blet tilrakket af tvil og mismod!

Ravn.

Synes du —?

Hans.

Ja! For jeg kan huske dig så frejdig, — å, så frejdig som nu din brorsøn Karl.

Ravn.

Hans tur kommer nok.

Hans.

Jeg syntes før, du var glimrende, — rent diamantglimrende! (Ler.)

Ravn.

En diamant i for hård indfatning, min gut; når du hakker og hamrer, så springer den istykker. Det billede var ellers ikke så uheldigt. Det svarer til en entusiastfamilje i små forhold.

Hans.

Da har dog denne entusiastfamilje, som du kalder den, nåd både anseelse og rigdom.

Ravn.

Det var i de bevægede tider, det, — længe siden! Nej, det går os som de store mænd (der også har entusiasme). Ja, du har kanske ikke lagt mærke til det? Men er det sandt, at de store stater ikke kan bestå uden at ofre småfolk i tusenvis, — kan de små stater omvendt ikke bestå, uden at flere af deres store og største ofres; — det er ikke mindre sandt!

Hans.

Hm —?

Ravn.

Ja, læg nu mærke til! Alene de tamme viljer kan gjøre lykke her, — eller de slu. Alene de mænd kommer på højderne, som smiler indsmigrende ligesom kvinder.

Hans.

Er det din svoger, du tænker på?

Ravn.

Nej. Jeg synes ikke, just han smiler mere end andre. Men har du set hans søn, min navne, — Frederik? — Slynglen er virkelig opkaldt efter mig. — Ak ja, det var i de dage! —

Hans.

Nu — hvad han?

Ravn.

Å — hå, i den tone! — Så har du hørt det?

Hans.

Du mener dette med —?

Ravn.

Tal ud!

Hans.

Tal du, du!

Ravn.

Det kan jeg også: Med Anna, min værtindes datter, — som nu må til Amerika.

Hans.

Jo; jeg har hørt det.

Ravn.

Men han kan allerede smile!

(Tar en cigar.)

Hans.

Ja, Frederik vil vist gjøre lykke! Jeg hørte igår, at hans far og ministeren allerede er enige om et parti.

Ravn.

Ikke urimeligt. Så gjorde faderen selv.

Hans.

Hvad gjorde han? Har også han —?

Ravn.

Sveget en ung pige for at gjøre karrière. Javist. Ved du, hvem det var? Annas moster!

Hans.

Gamle Marie —?

Ravn.

Hys, der kommer vist nogen.

Hans.

Karen!

ANDET MØDE.

De forrige. Karen Riis. Siden Kampe.

Karen.

Undskyld!

Hans.

Frøken, — De her?

Ravn.

Se, se!

Karen.

Vejen falder jo forbi?

Hans.

Ganske vist; men vi har ikke før havt den ære — i alle fald ikke efter min hjemkomst.

Karen.

Et par veninder og jeg, vi skulde —, god dag, onkel!

Ravn.

God dag, min pige!

Karen.

Vi gik just forbi og fik sådan gruelig lyst til at ro. Å, lad os få låne båden!

Hans.

Med største fornøjelse! Ja, det vil sige, det er min far, som har nøglen. Jeg skal —

Ravn.

Der kommer den gamle.

Karen.

God dag!

Kampe.

God dag, frøken! Er —?

Karen.

Må Nora Holm, Lise Gran og jeg få låne båden et øjeblik, hvad?

Kampe.

Om I må få låne båden —? Til at ligge og læse romaner i?

Hans.

Naturligvis får I båden! Kom med nøglen, så skal jeg —

Kampe.

Å, det skal jeg! (Idet han går.) Ja så; så de skal ligge og læse —?

Karen.

Her er ganske uforandret.

Hans.

Finder De?

Karen.

Farvel!

Hans.

Farvel! Det var så morsomt at se et glimt af Dem.

Karen.

Det skulde man ikke tro, siden De ikke mere besøger os. — Farvel, onkel!

Ravn.

Farvel! Vær nu forsigtig!

Karen.

Og Frederik, som holder så af Dem.

Kampe

(udenfor).

Nå, så det var en roman alligevel? Sa' jeg det ikke?

Karen

(iler).

Nej, læser de virkelig, mens jeg er borte?

Hans

(efter).

Er bogen så spændende?

Kampe

(udenfor).

En redningshistorie?

Hans.

En redningshistorie?

Karen

(ler).

Ja, ovenikjøbet en kvinde, som redder en mand — til afveksling. God aften! (Bort.)

Hans.

God aften.

(Blir stående.)

TREDJE MØDE.

Hans. Ravn. Siden Kampe.

Ravn

(hen til Hans, slår ham på skulderen).

Og med en så smuk udsigt for øje, vil du angribe hendes far?

H a n s.

Ikke ham! — hans system. Jeg vil være varsom, skjønner du.

R a v n.

Ho, — ho! — Nej, lad du Karen bli den kvinde, »som redder en mand«, og lad manden endelig bli dig, Hans!

H a n s.

Dette er letsindigt. Jeg kan bevise, at det såkaldte »ny system« koster landet millioner. Jeg er den eneste, som tilbunds har sat mig ind i det; i alle fald den eneste, s o m v i l t a l e. Og så råder du mig til at tie — og at ægte hans datter. Det er langt bedre, siger du.

R a v n.

Jeg rådede dig, minsjæl, ikke til det, hvis det ikke også var langt bedre for sagen. Et angreb allerede nu og uden autoritet vil ødelægge alt. — Vent!

H a n s.

På hvad?

R a v n.

På udlandet, kjære! Når udlandet har dømt tingen, så er den om en ti-tyve år næsten færdig hos os også. Vent, til udlandets dom en gang stilfærdig losses ud her blandt bomuldspakker, silke, dun og andre larmfri sager. Af eget initiativ tør et lidet folk intet.

H a n s.

Da tog det dog systemet!

R a v n.

Hvorfor? Fordi udlandets ingeniører til en begyndelse virkelig anbefalede det, — dertil narret af en indenlandsk dito, — det fæhode!

K a m p e

(kommer).

Nej, holder I endnu på? Så skal I, min sandten, få noget at kvikke jer på. Jeg opdagede just en flaske. — (Går.)

H a n s.

Far!

K a m p e.

Stille, gut! (Bort.)

R a v n.

Jeg har prøvet, kan du tro. Det nytter ikke.

H a n s.

Hm —!

R a v n.

Så du vil forsøge d e t også! Å ja. Du kommer hjem med indbildninger. Jeg gjorde så engang, jeg og. Det er længe siden. — — Men se nu på din far! I jærnbanesager er han ubetinget vor flinkeste mand —, den, som har gjort mest.

H a n s.

Det tror jeg også. Han forbauser mig.

R a v n.

Ja, men han var ikke præsentabel, som det hed. Hvorfor ikke? Fordi han begyndte som du med at sige sandt, akkurat således? Han blev en drukkenbolt på det. Det var alt, hvad h a n nådde.

H a n s.

Hys!

K a m p e.

Her er flasken! Kom nu! Gå ikke der og vær tværdrivere! En slig flaske sætter farve på de små forhold; ja, den kan endog gjøre dem store. Skål!

(Han drikker. Ligeså Ravn. Hans ser udover sjøen.)

K a m p e.

Han følger de læsende småjenterne, han.

R a v n.

Du var så mut imod dem?

K a m p e.

Å, jeg kom til at tænke på, at de læser romaner, altid romaner om mod, begejstring o. s. v. — og selv er de lige uduelige og snærpede.

Ravn.

Jeg finder slet ikke det så underligt. De lever jo i forhold, hvori intet våges, ikke engang en modsigelse.

Hans
(afbryder).

Så indestår jeg for Karen! Jeg husker, hun som barn rendte hjemmefra, fordi hendes far vilde ha hende til noget, hun ikke fandt rigtigt. Hun kom til mig. Jeg måtte ro hende langt, langt bort.

Kampe.

Det husker jeg også!

Ravn
(som har taget sin stok).

Karen har mest af vort blod. Men opdragelsen, forholdene —; ja, stift nu bekjendtskab med dem! Giv ud din bog! Farvel!

(Byder hånden.)

Hans
(uden at ta den).

Der er en faktor, du stadig glemmer, når du taler om min bog —: rigsdagen.

Ravn.

Rigsdagen? — Nej, jeg glemmer den ikke. Jeg er jo rigsdagsmand.

Hans.

Jeg skal lægge sagen så tydelig frem —

Ravn.

— Farvel, Hans! Tak for det, du vilde vide mit råd!

Hans.

Og det er bestemt —?

Ravn.

Bestemt.

Kampe.

Du skal ikke ha —?

Ravn.

Nej tak! Farvel!

Kampe.

Farvel!

Ravn
(til Hans, som følger ham).

End din far? Når din bog kommer ud, skjønner enhver ingeniør, at beregningerne er af ham. Han vil få afsked.

Hans.

Ja, derom vil jeg just nu tale med ham.

Ravn.

Godt! God kvæld!

FJERDE MØDE.

Kampe. Hans.

Kampe.

Nå? — Hvad synes du så om ham?

Hans.

Hvilken bitterhed!

Kampe.

Ja, der går mange slige omkring her.

Hans.

Og han, som var en ren entusiast, — ja, som hele slægten!

Kampe.

Jeg véd pokker, hvorledes det går med entusiasterne hos os. De blir slige tilslut. — Ja, ja! Gud hjælpe os alle nitten! (Drikker.)

Hans.

Far!

Kampe.

Ja.

Hans.

Lad det være!

Kampe.

Hvilket?

Hans.

Det der!

Kampe
(drikker igjen).

Sludder, gut! Med mig er det forbi. Og højtideligheder holder jeg ikke af.

Hans.

Men nu vil jeg —

Kampe.

Ikke mere om det! Lad os tale om dig! Der vil møde dig alt det, han sa'. Men deraf følger ikke, at du skal la' det være. Skal vi ikke engang også her tillands begynde at tale helt ud, hver i sit, så kommer vi aldrig længre. Det er nu mit ny system.

Hans.

Det er da gammelt nok —

Kampe.

Ja; men det blir altid nyt. Tal sandt! Det får gå, som det kan. — Ved du, hvem du er opkaldt efter?

Hans.

Nej.

Kampe.

Det skal jeg sige dig. Jeg kom ind i din mors fine familje. Der likte jeg mig ikke. Det var også familjen, som virked på mor, så jeg ikke fik holde frem, som jeg havde trang til. — Nu, — jeg tog på jagt, når det blev for galt. Min jagtkammerat var gamle Hans husmand, det ærligste menneske, jeg har mødt. Ham er du opkaldt efter. Jeg havde ham med i barselet, drak hans skål — stor skandale, — meget morsomt forresten! — Men han plejede at sige, når vi krøb efter renen oppe på de nogne fjældene, høstvinden bed, men vi nådde og fik sigte: Klem på, gut! — Og det siger jeg til dig.

Hans.

Jeg klemmer ikke på, som du siger.

K a m p e.

Kald det, hvad du vil! Men hold frem! Det var, hvad jeg ikke gjorde. — Nu nok derom!

(Drikker.)

H a n s.

Men jeg holder ikke frem. Ti jeg begynder i k k e.

K a m p e.

Du begynder ikke? Hvad vil det sige? Har hans ravneskrig virkelig kunnet skræmme dig, Hans?

H a n s.

Nej, d u skræmmer mig, far.

K a m p e.

Jeg? — Å, — mit eksempel, mener du? — Bryd dig ikke om det, Hans! — Du er ikke gift, du. Du falder ikke, hvor jeg faldt. — Forøvrigt, ingen højtideligheder! Hvad har du med mig?

H a n s.

Far!

K a m p e.

Passiar! Jeg har hjulpet dig frem. Det har jeg selv mest glæde af. — Du gjør dit, jeg mit, — (Lager et glas.) — og om kvælden tar jeg mig »en nathue« på, før jeg går tilsengs. Hvad kommer det dig ved?

H a n s.

Vel, — så lager jeg mig »en nathue«, jeg og —

(Tar et glas og begynder.)

K a m p e.

Du, Hans?

H a n s.

Ja. Jeg er kommen hjem for at leve h e l t sammen med dig.

K a m p e.

Du vil ligesom jeg —?

(Stanser.)

H a n s.

— Ligesom du gå fuld i seng hver kvæld, bredved dig.

Kampe.

Det forbyder jeg dig, Hans! — — Du skal ikke spøge, Hans; — du gjorde mig ganske ræd.

Hans.

Men hvis jeg begynder med noget andet, så længe du holder på med dette, — hvor kommer jeg så hen?

Kampe.

Hvad fanden har du med mig?

Hans.

Og det spør du om, som opmuntrer mig til at forsøge en hel liden reformation. Hvad vil folk sige? »Han reformere? Lad ham endelig begynde at reformere sit eget hjem!«

Kampe.

De vil sige —?

Hans.

Kjender du ikke vore forhold? I en fart finder de ud, hvem jeg er, at jeg ingen pålidelig person er, ti jeg er jo søn af en —

(Stanser.)

Kampe.

Dranker. Tal ud! — derved er ingen ting at gjøre. Det får du finde dig i.

Hans.

Finde mig i! Nej, at få min egen far i vanrygte, — dertil arbejder jeg ikke.

Kampe.

Det kan ikke bli værre, end det er, det. —

Hør, Hans: når ikke din mor kunde —! — Slut med dette! — Tror du ikke, jeg har prøvet? Herre Jesus!

Hans.

Så længe du ikke har prøvet at komme i ny, selvstændige forhold, som helt kan optage dig, så længe har du ikke prøvet.

Kampe.

Hvad vil dette sige —?

Hans.

Du ved, jeg har ta't agentur for de største maskinfabrikker i England og Amerika.

Kampe.

Ja, jeg liker ikke det. Du er skabt for noget større.

Hans.

Men dette har jeg gjort for dig.

Kampe.

For mig?

Hans.

Du skal styre forretningen; vi to slår os sammen. Firma: Kampe & søn. Jeg vil aldrig mer forlade dig, far, aldrig en eneste dag, det være sagt for dit åsyn og med ihukommelse af mor.

Kampe.

Hans, min gut! — — Men det går ikke. — Du skal ikke kaste dig bort for min skyld.

Hans.

Kaste mig bort? Nej, fører der vej for mig til noget stort, så går den her. Det kan du tro, jeg skjønner.

Kampe.

Hans, min gut! — Å, at du er kommen hjem igjen. — —

Nej, det er galskab, højtideligheder. Jeg vilde narre dig. Jeg kjender mig.

Hans.

Men jeg skal ikke slippe for det! Jeg kan bedre end mor være uafladelig sammen med dig.

Kampe.

Det blev til en byrde for dig, Hans, — og for mig med. — Jo, jo, jo, jo! Jeg kunde fortælle dig —; men en anden gang. — Huf, dette tar på kræfterne, jeg må —

(Går til bordet.)

Hans.

Far!

Kampe.

Ja, der ser du. — Det er kommet så langt med mig,

at jeg selv ikke mere ved af det! Og for mig vil du ofre din fremtid? Tøv, tull, — lad mig være!

(Går atter mod bordet.)

Hans.

End om mor levede, far!

Kampe.

Vil du være ond mod mig. Tror du ikke, jeg har husket på —!

(Dækker sit åsyn.)

Hans.

Jeg kan ikke fatte, hvorledes du efter mors død —

Kampe.

Vil du tie stille! — — Du forstår dig ikke på det. Det var jo da, det blev værst — — — Men jeg vil ikke tale om dette. Jeg vil ikke ha indblanding.

Hans.

Far!

Kampe.

Du har ingen ret til det. Passer jeg ikke mine forretninger? Den øvrige tid er min. — Jeg skylder ingen regnskab. Ingen!

Hans.

Hvad er det, som nu kommer over dig?

Kampe.

Ja, dette tåler jeg ikke! Hvem anden end jeg kan vide, hvorfor jeg gjør det? Jeg trænger til det. Det er kort og godt. Og så spør jeg ingen om lov.

(Drikker.)

Hans.

Nej, dette holder jeg ikke ud!

Kampe.

Du skulde ha vidst, hvad jeg har holdt ud for din skyld, du.

Hans.

Du — for min?

Kampe.

Du sa' nylig, jeg var ivejen for din fremtid.

Hans.

Nej —

Kampe.

— Jo, det var meningen! Du var ikke tilsinds at bære over med mig.

Hans.

Men far —!

Kampe.

Nu skal jeg gjøre regnskabet op. Jeg havde en søn ude i verden; for ham skulde jeg arbejde. Men dette arbejde var blet til et helvede. Jeg, som har gjort, at den høje styrelse sidder, hvor den sidder, jeg skulde væk. Jeg, som en gang var faktotum, jeg blev kastet over i alt muligt og endte i en kombineret post som tilsyn og kasserer for nye anlæg. Jeg måtte holde det ud; ti min søn bad stadig om nok en rejse, nok et år.

I et godt glas kan megen harm gjemmes ned, du. Og så gik det. Ved du? Du er den siste, som har ret til at sige noget.

Hvad jeg har tålt for din skyld, kommer du aldrig til at tåle for min. Derfor ti bare stille!

(Går til bordet og begynder atter at lage.)

Hans.

Ja, drikker du mere, far, så går jeg.

Kampe.

Nej, der tog du fejl! Kommandere la'r jeg mig ikke.

Hans.

Det forsøger jeg heller ikke. Men jeg går.

Kampe.

Går? Hvorhen?

Hans.

Bort, og det for stedse.

Kampe.

Er du så hjærteløs? — Nu, så gjør det!

Hans.

Du evige! Tør du kalde det hjærteløshed, at jeg ikke holder ud at se dig således?

Jeg kommer hjem uden anelse om, hvor galt det står til. Så byr jeg dig min fremtid, ikke som pligt, offer, — eller hvad du kalder det; nej, aldrig har jeg tænkt en tanke så kjær. Aldrig har jeg været så stolt af noget som af, at jeg kanske kunde rejse dig helt i vejret igjen.

Kampe.

— Hans —!

Hans.

Og så vil du ikke engang høre mig, ikke la' det være så længe, som jeg bruger for at tale ud, — ja, du undser dig ikke for at sige mig, at jeg er skyld i det.

Nej, så har jeg ingen ting her at gjøre. Og der er fare i at være her; — jeg har følt det. Så rejser jeg, far.

Kampe.

Du forstår mig ikke. Når jeg krymper mig, så er det for ikke at gjøre mig bedre, end jeg er. Heller værre, så narrer jeg dig ikke.

Hans.

Men kan du da ikke bare forsøge?

Kampe.

Herregud, når jeg nu ved, at det ikke går! Å!

Hans.

Vil du høre på mig?

Kampe.

Ja.

Hans.

Det er kvartalsskifte. Du har netop aflagt regnskab. Skriv dit afskedsbrev her, nu. Om de gjør kvalm, bryr du dig ikke om det. De fortjener ikke bedre. Så pakker vi ikvæld og rejser imorgen, — en måned, eller to, rundt i udlandet.

Kampe.

Hans!

Hans.

Min bog trykkes imens. Vi kommer hjem, udgi'r

den — og åbner vor forretning. Dit navn vil gi den anseelse. Vi er vore egne herrer; vi slås for det, vi begge tror på, — og arbejder, hvad siger du til det, far?

Kampe.

Å, hvilken drøm! Bare det kunde gå, Hans, — å!

Hans.

Men vilde du ikke gjærne?

Kampe.

Kan du spørge? — Men jeg er gleden for langt ned.

Hans.

Det må først prøves. Der er jo endnu slige svære kræfter i dig, far.

Kampe.

Siger du det?

Hans.

Å! Rask ud af alt dette her!

Kampe.

Dersom jeg turde tro mig selv —!

Hans.

Det må da hjælpe dig, at jeg ingen anden er end dig selv, da du selv var ung. Vil du?

Kampe.

Om jeg vil —? Men jeg tør ikke; jeg kniber ud, — jeg ved det!

Hans.

Men vi skal altid være sammen.

Kampe.

Å, det vilde være —!

(Fra sjøen høres:)

Hjælp! Ro hid!

Begge.

Fra sjøen?

Hans.

En, som bader sig!

Røsten.

Hjælp!

Kampe.

Han sidder fast i tangen! Han drukner.

Hans.

Men der kommer en båd! Nej, den ror væk! Hvad for noget!

(Springer.)

Kampe

(springende).

Damerne! — De ror tillands! Sa' jeg det ikke? (Udenfor.) Hid med båden! Hid, hid! — Forfjams jer ikke! I takt! I takt!

Røsten.

Hjælp mig!

Kampe

(udenfra).

Nu kommer vi!

FEMTE MØDE.

Karen Riis. Nora Holm. Lise Gran (kommer forfærdede ind fra venstre. Karen iler uden ophør frem og tilbage.)

Nora.

Ser du ham? — jeg tør ikke mere se did!

Lise.

Nej, han er sunket! —

Begge de andre.

Sunket!

Karen.

Vi skulde ha frelst ham!

Nora

(gråter).

Men, Karen, vi kunde da ikke —

Karen.

Det var ikke ret, det var ikke ret, det var ikke ret. Jeg får ikke mere fred for det i mit liv. — Ser du ham?

Lise.

Nej.

N o r a.

De plejer at komme op igjen to gange.

L i s e.

Men han er jo fast.

K a r e n.

Det er sandt. Å, det er sandt! — Kommer ikke båden?

L i s e.

Der er den!

N o r a.

Der er den!

K a r e n.

Gudskelov!

L i s e.

Lige på, hvor han sank!

N o r a.

Der hopper den gamle ud.

K a r e n.

Å! — — — (Stilhed.)

N o r a
(hvisker).

Han blir så længe borte!

L i s e.

Der er han!

K a r e n
(er kommen til).

Har han ham med? — Ja!

L i s e.

Nu får han fat i båden.

A l l e
(skriger, holder i hverandre).

N o r a.

Den krænger!

L i s e.

Nej! Den gamle slap.

K a r e n.

Hans holder den druknede. —

Nora.

Den gamle kommer op igjen på den anden side.

Lise.

Han holder imod.

Karen.

Nu har Hans ham i båden! (Frem igjen.) Gud være takket og lovet!

(Hun brister i voldsom gråd.)

Lise.

Der kommer flere både.

Nora.

Og så mange folk, som har samlet sig! Hvor skal vi hen? Vi kan ikke gå did. Hvor er vi?

Lise.

Men Karen! Fat dig!

Karen.

Å—å—å!

Nora.

Lad os bare komme bort! — Men hvilken vej?

Lise.

Karen, kjære Karen!

(Bort til højre.)

SJETTE MØDE.

(Efter en stund.) Kampe (uden sko, i mørke, slæbende klæder, liggende hår. Han kommer fra højre, går ind og rask over mod en dør til venstre).

Hans
(udenfor).

Far, vent!

Kampe.

[illegible]

Hans.

[illegible] gningende.)

H a n s.

Det, vi talte om, før dette kom på, — lov mig det nu.

(Omfavner ham.)

K a m p e.

Du blir våd, gutten min!

H a n s.

Men nu lover du mig det, gamlen?

K a m p e.

Jeg skal prøve.

(Tæppet falder.)

ANDEN HANDLING.

Arbejdsstue i generaldirektørens hjem (ved sjøen).

FØRSTE MØDE.

R i i s. F r u R i i s. F r e d e r i k.

R i i s

(ved det store arbejdsbord midt på gulvet. Han ordner dokumenter, karter, lægger en del i en væske. Han søger nu og da noget i et stort skab med hylder til venstre.)

Det går ikke i livet ganske så til som i bøgerne og i ungdomsfantasien. Man gifter sig for eksempel sjælden af kjærlighed.

F r u R i i s

(ved sit arbejde).

Kjære Riis, vi giftede os da virkelig af kjærlighed.

R i i s.

Vi, min beste, er nu for gamle til at tale om kjærlighed.

F r u R i i s.

For gamle? Kan en bli for gammel til at tale om kjærlighed? Til at føle den — ja.

(Tørrer sine øjne.)

Riis
(til Frederik).

Når nu pigen så alligevel kommer bort, så synes mig, at den historie burde være endt. — Det hele var jo en uregelmæssighed.

Frederik
(står foran faderen, halvt vendt fra ham og med kontorets store tegnelineal mellem sine hænder).

Jeg vidste i grunden ikke, hvor højt jeg elskede hende. Nu, hun skal rejse, er det, som om jeg ikke kan holde det ud.

Riis.

Slige ting er hændt alle —

Fru Riis.

Nej, Riis, det kan du da ikke sige.

Riis.

Jeg taler ikke om os, min pige; — der er noget ordnende i livet, som dra'r os ind igjen, om vi halvt kommer paa afveje. Vor omgang, den gjensidighed, som råder ... Tror du, jeg havde siddet her, om jeg havde rendt efter mine lidenskaber?

Fru Riis.

En må dog ha lidenskab, Riis, — lidenskab for det gode.

Riis.

Meget rigtigt, min pige, — og for Frederik er det gode hans fremtid. Han må med lidenskab — det er virkelig et godt ord — sørge for sin fremtid. Hans fars sociale stilling gir af sig selv nogle trin opad. Han må selv stræbe videre.

Fru Riis.

Lykken består ikke altid deri, kjære Riis.

Riis.

Nej, nej. Men den, som forsømmer det, skal få se! Det er i inderlig forstand at svigte sin bestemmelse.

Fru Riis.

Vor bestemmelse, kjære Riis, er at bli salige.

Riis.

Ganske vist. Men derfor er det ingen synd allerede her nede at bli så lykkelige som muligt, min pige.

Fru Riis.

Nej! Men da må vi følge vort hjærtes beste indskydelser, du.

Riis.

Mor har ret. (Har rejst sig og går forbi Frederik.) Dette dra'r dig ned, min søn.

Fru Riis.

Hun er jo virkelig en brav pige, og da synes jeg heller ikke, vi forældre kan ha noget imod det? Ikke sandt, Riis?

Riis.

Jeg har naturligvis ikke sagt din mor noget om — — Er du dog ikke enig med mig deri, min pige, at det er urigtigt af Frederik at binde sig nu —? Han må bevare sit hjærte for de ædleste indskydelser.

Fru Riis.

Jeg havde lyst til at lære hende at kjende.

Riis
(på tilbagevejen forbi Frederik).

For guds skyld! — Jeg finder ikke, vi bør blande os for dybt i det, mor. Nu forlader hun jo landet.

Fru Riis.

Stakkars pige? Hvorhen rejser hun?

Riis.

Til Amerika, til nogle slægtninger.

Fru Riis.

Men hvis nu Frederiks følelser er rigtig ægte, du?

Riis.

Lad dem prøves! Er du ikke enig med mig i det?

Fru Riis.

Jo, så ganske. Prøv dit hjærte, heder det. Ak, gud, ja!

Frederik.

Jeg kunde nok ha lyst, far, til at følge med og tale lidt nøjere med dig.

Riis.

Det kan du så gjærne.

Frederik.

Ja, kan jeg det, — så gjør jeg mig færdig, jeg også?

Riis.

Men — skulde ikke Holstes om et par dage ha en udflugt? Jeg ved, dampskibet er lejet.

Fru Riis.

Ministerens?

Riis.

Ja.

Frederik.

Jeg kjender mig ikke oplagt til —

Riis.

At være med? — Vist må du så!

Fru Riis.

Det synes jeg også. Ungdommen skal more sig. Siden kommer så meget.

Riis.

Men apropos om selskaber. — Når skal vi så ha vor ingeniørmiddag?

Fru Riis.

Det var for at tale med dig om den, jeg kom ind, — ja, også for noget andet. Hvor længe blir du borte?

Riis.

Jeg tænker ti dage, i hvert fald ikke over tolv. Hvad siger du om fredag fjorten dage? Lad mig se: det blir den attende.

Fru Riis.

Jeg talte med fru Holst igår i basaren.

Riis.

Ministerens?

Fru Riis.

Ja, Magda. De skal gå til alters, hele familjen; det

blir netop den attende. Jeg tænkte: skulde vi ikke også gå den dag?

Riis.

Du siger noget? Ja! Jeg håber, børnene går med.

Fru Riis.

Det gjør de. Det er så vakkert at se en familje gå sammen med sine voksne barn.

Riis.

Husk på det da, Frederik: på fredag fjorten dage.

Frederik

(svarer ikke).

Riis.

Men selskabet?

Fru Riis.

Ja, — et par dage i forvejen? Onsdag? Så var vi så fri på fredag?

Riis.

Det passer jo ypperligt. — Så ordnes alting i mit fravær uden mig.

Fru Riis.

Det var netop så, jeg tænkte det.

Riis.

Du er en flink husmor, Kamma. Kommer ikke bureauchefen? (Ser på uret.) Nå, — der er endnu tid.

Frederik.

Kan jeg så være med?

Riis.

Rent ud sagt, Frederik: ministerens gjorde regning på dig; nu husker jeg det.

Frederik.

Så I talte om mig?

Riis.

Ja. Kanske er der én til, som gjør regning på dig? — Å, der står den jo! (Tar sin rejsekikkert.) Man må se lidt i det fjærne.

(Sætter den ved væsken.)

Frederik.

Jeg møder dig i hvert fald på perronen.

Riis.

Ja, ja. (Frederik går.)

Fru Riis.

Du Riis, det var virkelig især om Karen, jeg vilde tale med dig.

Riis.

Hun har ikke været her endnu idag? Er hun atter uvel?

Fru Riis.

Ja, har du ikke set det? Hun er ganske som før, — bleg, spiser ikke, sover ikke.

Riis.

Nu igjen? Jeg tænkte, det var gåt over?

Fru Riis.

Det var også gåt over.

Riis.

Hvad er det nu da?

Fru Riis.

Ja, jeg ved ikke. Hun siger intet. Kunde ikke du tale med hende?

Riis.

Jo. — Du kan hente hende.

Fru Riis.

Det var just det, jeg ønskede.

(Vil gå.)

Riis.

Sig mig, Kamma: — hun har ikke mødt Hans Kampe? De er komne hjem igjen, både han og faderen; de averterer idag, ser jeg: »Kampe & søn«. Har hun nævnt dem?

Fru Riis.

Nej.

Riis.

Vil du hente hende?

(Fruen går.)

ANDET MØDE.

En tjener (med breve og to pakker, som han afleverer).

Riis.

Den ene pakke er til frøkenen.

Tjeneren.

Der var også en til ingeniøren. Han tog den selv.

Riis.

Denne til frøkenen kan ligge. Er kufferten bragt ned?

Tjeneren.

Ja.

Riis

(ser på uret).

Om en halv time ønsker jeg vognen. Så henter De min væske her.

(Tjeneren går.)

TREDJE MØDE.

Riis. Fru Riis. Karen.

Riis.

Hvorledes er det med dig, min pige.

Karen

(lægger hodet ind til ham).

Riis.

Dette med —? Den dumme drukningshistorie?

Karen

(gjemmer sig hos ham).

Riis.

Men der er jo ikke et menneske i hele byen, som har talt om den?

Karen.

Jeg synes, at hele byen ikke burde tale om andet.

Riis.

Vær dog fornuftig! — — Vil du svare mig åbent?

Karen.

Ja.

Riis.

Sa' Hans Kampe noget til dig, den gang han kastede sig i båden?

Karen.

Nej.

Riis.

Nej? — Ikke et ord?

Karen
(ryster hodet).

Riis.

Og dog —?

Karen.

Han så bare på mig. (Gjemmer sig.)

Riis
(ser på sin hustru).

Har du mødt ham nu — efter hans hjemkomst?

Fru Riis.

Jeg mødte gamle Kampe igår, han så virkelig så godt ud, så —

Riis.

Det var nu ikke ham da. Har du mødt Hans? (Karen har vendt sig bort.) Han så atter sådan på dig? Bebrejdende? Hvad? (Hun går fra ham.) Frygteligt! —

Hør, min pige! Jeg har også en smule takt. Min stilling kræver den og udvikler den. Jeg kan selvfølgelig også bedømme et sådant tilfælde — måske bedre end de herrer Kampe & søn. Og jeg forsikrer dig (jeg kan gjærne sige på det gode selskabs vegne), at tre unge damer intet andet her havde at gjøre end hurtigst muligt at ro til land efter hjælp. Og det gjorde I.

Karen.

Men sæt, at han var druknet —!

Riis.

Ja, sæt —!

Fru Riis.

Doktoren brugte næsten en halv time for at få liv i ham.

Riis.

Sæt, han var druknet! Hvis vilde så skylden være? Hans egen. Vi kan ikke — og allermindst unge piger

— redde enhver, som dør i vor nærhed — det være sig på sjø eller land.

Karen.

Jeg har tænkt det igjennem tusene gange. Å, hvad har jeg i hele denne måned ikke altsammen tænkt! Og opdaget!

Riis.

Se, der har vi det! »Opdaget« !

Fru Riis.

Kanske er dette sendt dig til vækkelse, Karen!

Karen.

Ja, det er sikkert, at jeg er blet vakt! Ti hvor er jeg ikke unyttig og uduelig!

Riis.

Se så! Se så! Alle disse overspændte ting. Du skulde hver dag ta dig en ridetur. Det gjorde dig så godt sist. Begynd igjen! — — Unyttig, uduelig, du Karen? Du, som var den flinkeste af dine jævnaldrende. Det har næsten alle dine lærere sagt.

Karen.

Tænk dig om, far! Har du set et virkelig dueligt menneske være snærpet? Nej, det er bare vi unyttige, uduelige, som er rædde og snærpede. Vi, som læser og fantaserer og — ja, hvor er vi ikke usande!

Riis.

Se så! Usand også!

Fru Riis.

Men det er der virkelig noget i, Riis!

Riis.

Se så, se så!

Fru Riis.

Jo, for vi holder så mange idealer og sådant, — og så er der ingenting ved os alligevel. Jo!

Karen.

Det er, som mor siger.

Riis.

Naturligvis er det, som mor siger; ti det er fra

mors forrykte familje, du har alt dette. Jeg begynder at tabe tålmodigheden.

Fru Riis.

Altid skjælder du på min familje, Riis.

Riis.

Nu, ja, der er jo også meget udmærket ved den. Den har jo gi't mig dig. — Men hør nu, Karen, jeg vil dig jo bare godt?

Fru Riis.

Jeg vidste ikke, at min familje har villet dig, eller nogen, andet end godt?

Riis.

Det vil den også; det vil den virkelig. — Hør nu, Karen; du bør heller stole lidt på mig, din far. Jeg kan dog ikke ville ha dig på afveje.

Fru Riis.

Nej, Riis, det kan du ikke sige om min familje, at den vil ha nogen på afveje.

Riis.

Det har jeg heller ikke sagt, min pige. — Du skal modarbejde det svage i din natur; det er enhvers pligt. Og dette er det svage hos dig, at du —

Fru Riis.

— Du siger da vel ikke, Riis, at det svage har hun efter min familje?

Riis.

Langtifra.

Fru Riis.

Ja, for det vilde være stor uret. Så megen energi som der er, så megen tro, —

Riis.

Ja da! — Du vil ikke afgrænse dig for det, som foreligger netop dig. Så melder sig alt, du tror burde gjøres, og det avler utilfredshed, grubleri —

Fru Riis.

Ja, men det er virkelig så meget, vi skulde gjøre, som vi ikke gjør. Det er sandt, det.

Riis.

Naturligvis.

Fru Riis.

— For eksempel dette med de fattige. For vi er ikke mod de fattige, som vi burde. Nej, vi er ikke det.

Riis.

De, som er løftet op på samfundets højder, min pige, —

Fru Riis.

— For når der siges, at vi skal elske vor næste som os selv —

Samtidigt.

Riis.

— de, som er løftet op på samfundets højder, får støtte hverandre —

Fruen
(samtidig).

— så gjør vi ikke det. Å, der er så langt, så langt fra det!

Riis
(mens fruen taler).

— og da allermest et barn sin egen far.

Fruen
(mens Riis taler).

Det er på kjærligheden, at det skorter — ja, kjærligheden!

Riis
(mens fruen taler).

Se, nu har vi kjærligheden! — Jeg må indtrængende indskjærpe dig, Karen, at du ikke må sådan flyde udover —

Fruen
(mens han taler).

Vi lever bare for os selv, gjør vi, og betaler ifra os med småpenger og småopmærksomhed det langt, langt større.

Samtidigt.

Riis
(mens fruen taler).

— flyde udover akkurat som en blind flaggermus i halvmørke.

Fruen
(mens han taler).

Det er så tungt (Gråter.) at vide, at en ikke kan række at være, som en skal.

Riis
(mens fruen taler).

Nu gråter hun! — Det kommer af forvirring, dette at ville hjælpe alle og alting i verden.

Fruen
(synger).

»Kjærlighed er livets øje«.

FJERDE MØDE.

De forrige. Frederik.

Frederik
(fra højre med en bog i hånden).

Far!

Riis.

Hvad står på?

Frederik.

Har ikke du også fåt bogen?

Riis.

Bogen? — Jo, jeg har fåt en bog. — Karen også.

Frederik.

Nej, har han havt den frækhed at sende Karen den.

Karen.

Hvem? — Hvad er det?

Riis
(læsende).

»Hans Kampe, ingeniør.«

Karen.

Hans? —

(Tar sin pakke og åbner den.)

Riis
(læsende).

. »Om det såkaldte ny system for —«. Ja så?

Frederik.

Jeg har bladet den igjennem. Du kan ikke forestille dig, hvad det er for et skamløst værk.

Riis.

Det var jo dejligt! For så er det os til stort gavn.

Frederik.

Nej, ikke så at forstå: Bogen er høflig indrømmende, ja, med et præg af retfærdighed, forstår du. Det er just det! På denne måde — ved at rose dig, ved uafladelig at nævne dig i ærbødige udtryk lister han sin bevisførelse ind på læseren. Og før vi rigtig ved, hvorledes det er gåt til, ligger dit system overende, — og da blir han ved, så kold, å, så klog og kold, at beregne, hvor meget landet årlig taber ved det, og ender i pene overvejelser om den moralske virkning på ingeniørerne. For de må jo nu være med og holde oppe, hvad de i grunden ikke tror på, hvilket også alene blir muligt ved overslag og posteringer, som er lidet tilladelige.

Riis.

Siger han det?

Frederik.

Han gir eksempler.

Riis.

Nå, — dem skal vi se på!

Frederik.

Og dette er min ven, — den beste, jeg har ejet. Jeg så op til ham som til, — å, gud, så skuffet har jeg ikke været i mit liv! Nej, mod dette er alt andet ingen ting.

Riis.

Jeg har altid sagt dig det, Frederik, når du roste ham så stærkt: han er vel sin fars søn. — Det plejer at være så.

Frederik
(som har drejet og set på sin bog).

Nej, alting er afskyeligt — lige til bindet!

Riis.

Bindet?

Frederik.

Ja, ser du ikke, den er indbunden? Tænk, at sende os den, ja, sende Karen den, indbunden! Som om dette var noget, vi rigtig skulde gjemme på?

Riis.

Når jeg tænker mig om, så har du i grunden ret.

Frederik.

Og dette til Karen og mig, ... hvad har vi dog gjort ham? — Og til dig, far, som har opretholdt hans dranker af en papa, skjønt han virkelig var til skandale.

Fru Riis.

Ikke i sine forretninger, Frederik! Vi må ikke påsige næsten mere end —

Frederik.

Å, kom ikke med undskyldninger for ham!

Fru Riis.

Jo, Frederik, vi skal elske selv vor fiende.

Frederik.

Jeg tåler ikke at høre på sligt nu! — Men jeg skal også —

Karen.

Frederik —!

Riis
(samtidig).

Hys, hys, hys! — Nå, Karen! Det var det »blik«, som Hans Kampe, ingeniør, kastede på dig, der gjorde dig så »sand« ?

Karen
(flygter ud til venstre).

Fru Riis.

Du skulde ikke ha sagt dette til Karen.

Riis.

Jo, det har hun just godt af.

F r e d e r i k.

Stakkars Karen! — Men jeg skal —!

R i i s.

Hør, Frederik, ingen dumheder! Det gjælder nu som før: styr dine lidenskaber! Ellers kommer du ingen vej.

F r u R i i s.

Men lidenskaben for det rette, Riis?

F r e d e r i k.

Ja, kamp må der til.

R i i s.

K a m p? — Jo, det skulde være net! (Det banker.) Kom ind! Det er bureauchefen. Nej, kamp må vi ikke værdige dem.

FEMTE MØDE.

De forrige. Bureauchef Larssen.

R i i s.

Nu? (Larssen hilser på ham med håndtag.) Nu? (Larssen hilser på fruen på samme måde. Nu? (Larssen hilser på Frederik, også på samme måde.) Nu?

L a r s s e n.

Hvad befaler hr. generaldirektøren?

R i i s.

Bogen? Hvad siger De om bogen?

L a r s s e n.

Tør jeg spørge, hvilken bog hr. generaldirektøren mener?

R i i s.

Denne, naturligvis. —

L a r s s e n.

Tør jeg be' hr. generaldirektøren om at få se den?

F r e d e r i k
(fort).

Naturligvis Hans Kampes bog om fars system.

L a r s s e n.

Den?

Riis.

Hvad siger De til den?

Larssen.

Intet.

Riis.

Hvad for noget? Har De ikke læst den?

Frederik.

Nej, han —!

Larssen
(samtidig).

Jo. — Men bare to gange.

Riis.

Og der har intet særligt påtrængt sig Dem ved disse to første gjennemlæsninger.

Larssen
(ligegyldigt).

Nej.

Riis.

De er en solid mand, Larssen. Der er noget ved Deres tro på en sag, som gjør en godt langt ind.

Frederik.

Ja, det er sandt!

Larssen.

Jeg tænker ikke, at hr. »Hans Kampe, ingeniør«, skal lære mig noget om det ny system.

Riis.

Nej, det tror, sandt for dyden, heller ikke jeg! Han kan vist ikke lære Dem og mig noget om det. Jeg sa' just til Frederik: ingen hidsighed, ingen kamp.

Larssen.

For guds skyld!

Riis.

Ja, der ser du! Det falder mig ind: (Til fruen, som har været inde i det kammer, hvor Karen gik ind, og netop kommer.) — vi tænkte at undgå at be' gamle Kampe til vor ingeniørmiddag; nu skal vi efter dette be' både ham og hans søn.

Fru Riis.

Nu kjender jeg dig igjen, Riis; vi skal elske dem, som hader os.

Larssen.

Fuldkommen rigtigt, fru, — det vil sige, hvis vi kan.

Frederik.

Ha, ha, ha! (For sig.) Nej, det kan jeg ikke!

Riis.

Frederik!

Frederik.

Ja. (Vender om.)

Riis.

Husk på, jeg skal rejse.

Frederik.

Det er sandt, ja! (Ser på uret.) Nu kommer jeg ikke til perronen. Så kjører jeg med.

Riis.

Her er en del sager for Dem, hr. bureauchef. Og er De så god at stige i min vogn, så får jeg undervejs gi et par vink.

Larssen.

Det skal være mig en ære.

Riis
(hængende kikkerten om halsen, siger, idet han tar bogen).

Den må jeg ikke glemme.

Larssen.

Rejselekture. He, he! — He, he!

Riis
(som har åbnet bogen).

Her er beregninger, som alene den kan gi, der er godt kjendt på kontoret. Se, se!

Frederik.

De er naturligvis af den gamle! De er begge om det!

Riis.

Jeg skal se nøjere på dette. (Putter den i lommen.) Det skulde dog vel ikke være noget, som den gamle vil dække ved denne manøvre, — hvad?

Larssen.

Man skal ingen mistanke gi rum. Men siden De nævner det, vil jeg tilstå, at jeg ved læsningen af denne bog tænkte mig, at hr. Kampes regnskab burde ha en ekstraundersøgelse.

Fru Riis.

Men, kjære! I må ikke straks tro det værste om et medmenneske, fordi om han kanske har fejlet.

Frederik.

Nej, mor, dette skjønner du dig virkelig ikke på.

Riis

(for sig selv).

Bare at det siges, — er mere end ti indlæg mod bogen! Udmærket! — Hør, Larssen! — lad forberede ved et par i revisjonen en ekstraundersøgelse, så kanske gjør vi senere indstilling til en sådan. — Men i al stilhed. Det var jo synd på manden, hvad?

Larssen.

Det skal ske, hr. generaldirektør!

Fru Riis.

Men i al stilhed; det var rigtigt!

Riis.

Ja, farvel da, min pige! Lev nu vel!

Fru Riis.

Hør, du, som er så god, Riis, vil du ikke sige et godt ord til Karen, før du rejser? Hun —

Riis.

Nej, min sjæl, om jeg vil! Nu kan hun tænke over, hvad det er at tro på andre mer end på sin far. — Så! Du er sød, er du! (Kysser hende.) Farvel! Nå, gråt ikke!

(Frederik har taget hans væske, paraply. Larssen venter ved døren og vil ikke gå først ud.)

Riis.

Vær'sgo!

Larssen.

Nej, vær'sgo, hr. generaldirektør!

Riis.

Kan De tænke? I mit eget hus —!

Larssen.

For megen ære! (Til fruen, som han tar i hånden.) Farvel, frue!

Fru Riis.

Jeg følger med ud. —

Larssen.

Alligevel!

Fru Riis.

Larssen! Husk nu det: i al stilhed!

Riis.

Naturligvis, min pige! — Vil De ha en cigar, Larssen?

Larssen.

Mange tusen tak!

Riis.

Du, Frederik?

Frederik.

Siger aldrig nej til dine cigarer, far! —

Riis.

Din skjælm; du har været i kassen idag; jeg har set det!

Larssen.

He, he! — He, he!

Fru Riis
(bebrejdende).

Frederik!

Riis.

Ja, — fred over huset! (De går.)

SCENEÆNDRING.

SJETTE MØDE.

Forstuen hos Kampe fra første handling.

Hans Kampe arbejdende. Karl Ravn kommer.

Karl Ravn.

Er De der? — Må jeg få lov til at takke Dem?

Hans.

Så De har læst bogen?

Karl.

Om jeg har læst den? Jeg tog den med i ingeniørforeningen iaftes. En del yngre havde aftalt møde. Jeg læste bogen fore.

Hans.

Nu?

Karl.

Vi var sammen til klokken to inat. Jeg har aldrig været med på noget lignende.

Hans.

Virkelig?

Karl.

Ved De, hvorledes det er, når en hel del mennesker trykkes af samme uklare fornemmelse af noget usandt, og så en stiger op og nævner tvilen højt? Der kom et mod i os, som kunde vi reformere verden!

Hans.

Hvor De glæder mig.

Karl.

På de yngre kan De gjøre regning.

Hans.

Virkelig?

Karl.

Jeg for min del føler mig forpligtet. — Min hustru er aldeles enig med mig. — Ja, De kjender ikke min hustru?

Hans.

Jeg har ikke den ære!

Karl.

Vi har i hele formiddag ikke talt om andet. Jeg måtte springe indom til Dem!

Hans.

Tak!

Karl.

Dette er jo ikke nyt for os.

H a n s.

Dersom De vidste, hvor De glæder mig! De er den første, som bringer bud fra min bog, en rigtig forårssvale —

K a r l.

— som heder R a v n, ha, ha, ha!

H a n s.

Der mindte De mig! Den første er De dog ikke. En har læst bogen, før den kom ud, Deres farbror, Frederik Ravn.

K a r l.

Ja, han frarådede Dem vel at udgive den?

H a n s.

På det bestemteste. Han trodde ikke på ingeniørerne, heller ikke på de yngre.

K a r l.

Nej, naturligvis! Han tror på ingen! Men ved De? — Jo, jeg må sige Dem det!

H a n s.

Hvad er det?

K a r l.

Jeg har selv ved et rent tilfælde fundet det ud, så jeg har ingen forpligtelse til at tie. Jeg har ikke før sagt det til et liv, — ja, min hustru naturligvis undtagen; for hende siger jeg alt —

H a n s.

Nu gjør De også mig nysgjærrig.

K a r l.

Det er farbror Frederik, som er skyld i, at systemet, »det ny system«, i sin tid blev indført både hos os og i andre lande. Det var ham, som roste det så i de udenlandske tidsskrifter.

H a n s.

Gamle Ravn? Frederik Ravn? Kanalinspektøren?

K a r l.

Ja, giv ham så mange titler, De lyster. Ham var det!

Hans.

De glimrende artikler, vi læste på institutet, i engelske og tyske tidsskrifter —?

Karl.

— Og som vi derude blandt de fremmede var frygtelig stolte af!

Hans.

Ja! For endelig kom da noget gjennemslående nyt også fra vort lille folk! —

Karl.

— Jo, — de var af ham!

Hans.

Det tror jeg ikke engang, min far ved.

Karl.

Nej, det er hans livs hemmelighed. Det er den dybe fejltagelse, som har knækket ham.

Hans.

Men et så ypperligt hode? Hvorledes kunde han —?

Karl.

Ja —! Disse entusiaster er ikke bare til lykke for et lidet land, hvor der aldrig går stærke strømninger; der kaster de sig så over drømme og ufuldbårne projekter; ti virksomhed må de ha.

Hans.

Og dette siger De —?

Karl.

Ja, jeg har en hustru, jeg! Hun har frelst mig!

Hans.

Men hun er jo også af familjen?

Karl.

Blodblanding! Blodblanding! Ja, De kjender ikke min svigermor?

Hans.

Jeg har ikke den ære.

Karl.

Hun er morsom. De må endelig komme og besøge os!

Hans.

Det skal være noget af det første, jeg gjør.

Karl.

Tak! Kom imorgen kvæld, — hvad? Så skal jeg samle en hel del yngre ingeniører!

Hans.

Tak! (De tar hverandre i hånd.)

Karl.

Jeg må springe. Jeg har frygtelig travelt.

Hans.

Jeg skal aldrig glemme dette besøg!

Karl.

Det var mig en trang! — (Gående.) Som det nu er mig en trang at skrive.

Hans.

Men generaldirektøren er jo på en måde Deres slægtning?

Karl.

Én grund mere! (Kommer frem igjen.) Det er jo af vor familje, han oprindelig fik den støtte, som har voldt hele ulykken.

Hans.

Ja, hvorledes gik dette til? For større modsætninger —!

Karl.

Nu; — vi har noget at gjøre godt igjen. Og det skal bli gjort.

Hans.

Ja, tak for det!

Karl.

Jeg glemmer mig ganske! Jeg har frygtelig travelt! (Springer; stanser.) Det må jeg dog først fortælle Dem, hvad min hustru sa'. — »Det er sværere at sige sandheden i et lidet samfund«, sa' hun, »end i et stort.« Tror De det?

Hans.

Ubetinget.

Karl.

Men De tror dog tillige på de små samfund? — Nej, jeg har aldeles ikke tid! Ja, kom nu og tal med min hustru om det! Det vil sige, hun siger ikke stort. Sandsynligvis, fordi moderen siger altfor meget. Ja, jeg også! Det er ikke derfor! Ha, ha, ha! Farvel! (Springer til højre, møder Kampe undervejs.) God dag, gamle!

Kampe.

Skal De gå?

Karl.

Har ikke tid. (Bort.)

SYVENDE MØDE.

Kampe. Hans.

Hans.

Er der mange så frejdige yngre folk her hjemme, far, så turde det hænde, at vi fik et virkelig nyt system, vi også.

Kampe.

Han er overmåde flink. — Men jeg kom ind, fordi jeg ser Frederik Riis langt borte i alleen. Gå ind; lad mig ta' mod ham! For i at sige og ta grovheder har jeg en velsignet øvelse.

Hans.

Er det mig, han søger, så må han jo også finde mig.

Kampe.

Vil du ha den sjau?

Hans.

Frederik er varmhjærtet —!

Kampe.

Og frygtelig heftig - -

Hans.

Ja, jeg ønskede nok, at han ikke kom så straks. Men når så skal være —

Kampe.

Vel!

OTTENDE MØDE.

De forrige. Frederik Riis (kommer ind fra højre uden at hilse).

Kampe.

God morgen!

Frederik
(svarer ikke).

Kampe.

Et overmåde høfligt ungt menneske! — Hvorledes har De det? Og Deres far? Hvorledes har han det?

Frederik
(til Hans).

Jeg vilde tale med dig.

Kampe.

Et overmåde høfligt ungt menneske.

Hans.

Vær nu snil, far!

Kampe
(til Hans).

Du skulde ha vidst, hvad de har ladet mig døje, du?

Hans.

Men gå nu!

Kampe.

Det har truffet! — God morgen!

(Ind af døren til højre.)

Frederik.

Du ventede mig kanske ikke?

Hans.

Jo; men jeg vilde ønske, du ikke havde kommet så straks.

Frederik.

Skulde jeg ikke ha fulgt min far på jærnbanen, så havde jeg kommet før.

Hans.

Du burde først ha overvejet, hvad jeg har skrevet.

Frederik.

Du indbilder dig dog vel ikke, at du kan overbevise mig om, at min far en en bedrager?

Hans.

Det står der intet om.

Frederik.

Jo.

Hans.

Nej.

Frederik.

Jo. Det er meningen med det. Men du har overbevist mig om noget andet, — om hvad du er for en kar, og hvor frygtelig, — ja, frygtelig jeg har ta't fejl af dig.

Hans.

Jeg tænkte, du vilde se det således.

Frederik.

Så? Men du fandt ikke, det var værdt at spendere en forklaring på mig?

Hans.

Det havde sin grund.

Frederik.

Jeg tviler ikke. Du viser dig stærkere dreven i beregningernes kolde kunst, end jeg anede.

Hans.

Jeg ved, at dette må gjøre dig ondt. Og derfor skal jeg tåle adskilligt.

Frederik.

Å, den, som intet hjærte har, kan altid tåle.

Nej, at du kunde gjøre dette! Mod os, som aldrig har gjort dig ondt. Mod mig, ja, mod mig, som aldrig har været fra dig før i de siste tre år, du lå på rejser. Hvor har jeg ikke glædet mig til, at du endelig en gang skulde komme hjem.

Hans.

Tak, Frederik.

F r e d e r i k.

Og så kommer du, hilser neppe på os, blir rent borte — og sender os så denne bog, som du altså omtrent må ha havt færdig, før du kom hjem.

H a n s.

Det havde jeg også.

F r e d e r i k.

På din fars oplysninger og beregninger?

H a n s.

På alt, som officielt forelå.

F r e d e r i k.

Og privat?

H a n s.

Også det.

F r e d e r i k.

Du sender os bogen uden et ords varsku — til far, min søster, mig. Det gjør mig mest ondt for min søster.

H a n s.

Skal jeg få svare?

F r e d e r i k.

Du skulde ha set Karen! Jeg tænker, du da havde følt, hvad du har gjort.

H a n s.

Frederik —

F r e d e r i k.

Har du virkelig et øjeblik kunnet glemme, at det var hende, du gjorde mest ondt?

H a n s.

Jeg har sagt mig selv, at Karen, dig, din far kunde jeg ikke se i øjnene, før jeg havde gjort dette. Jeg kunde ikke komme hjem uden at ha udført denne uafviselige pligt, — det måtte koste mig, hvad det vilde.

F r e d e r i k.

Men er du da aldeles gal? Har du nogensinde tænkt dig, at nogen af os efter dette kunde omgåes dig?

Hans.

Jeg har tænkt mig, at jeg måtte gi tid, til I skjønte bedre, hvad jeg mente, — til I så, at jeg intet ondt havde gjort.

Frederik.

Å, stylt dig ikke op!

Hans.

Jeg havde klart for mig, — ja, som jeg har skrevet det, — en kostbar, en ulykkelig fejltagelse, som det er en forbrydelse længer at tie til. Din far har jo anden gjærning at være stolt af.

Frederik

Ja, jeg ser, du siger det. Og det tror du, vi kan trøste os med, når du har ta't fra ham hans livs største ære?

Hans.

Når den aldrig var nogen ære, Frederik?

Frederik

Å, det får du indbilde andre end mig. Nej, Hans, lad os tale rent ud! Du har et æresygt sind, og dette har her fristet dig, så du har tilsidesat alt.

Hans.

Det er muligt, jeg har fejlet —

Frederik

Ja, fejlet!

Hans.

Men da jeg kom hjem og så, hvorledes far havde det, og mindtes, at derom havde du ikke varskud mig —

Frederik

Hvad skulde det nytte til?

Hans.

Om det havde været din far, og jeg —

Frederik

Nej hør: lad os ikke sammenligne din og min far! Det blir altfor løjerligt.

Hans.

Ja, der er det! Men så skjønner du kanske også, at den sort venskab søger jeg ikke op igjen. Og her var noget andet kommet til.

Frederik

Så?

Hans.

Dengang vi var barn, legte din søster, du og jeg sammen med en liden pige af såkaldte simple folk. Men hun var den vakreste, jeg har set, og en prægtig pige; ti hun har siden ernæret sin mor.

Frederik.

Hør, — dette kommer dig ikke ved.

Hans.

Det kommer mig ved, når jeg skal veje, om jeg skal igjen begynde at omgåes dig eller ej.

Frederik.

Hvad siger du —? Hvad tør du —? —

Hans.

Havde du ægtet hende —

Frederik.

Dette er min sag! — Det er ellers ikke så, at jeg ikke har villet ægte hende. Men andre, deriblandt hun selv —

Hans.

Ja, hun er for stolt til at tages af medlidenhed.

Frederik.

Slut! — Dine moralske forelæsninger kjender jeg fra gammelt. Fej du for din egen dør!

Hans.

Det skal jeg prøve.

Frederik.

Så? Ved du, hvorledes din fars regnskaber er efterladte? Jo, således, at der højst sandsynligt må nedsættes en ekstra-undersøgelseskommissjon.

Hans.

Hvad siger du? Min far mistænker de for ···

Frederik.

Ja, der mærker du, hvorledes det smager at høre sårende ord om sin far.

Hans.

Men dette er uretfærdig, usand tale.

Frederik.

Som din egen.

Hans.

Hvad? Siger du, jeg fører usand tale? Bevis!

Frederik.

Beviserne ligger allerede i de offentlige dokumenter, som du forvansker.

Hans.

Siger du, jeg forvansker?

Frederik.

Ved du, hvad der mere siges om din bog? At den er blet til for at dække din fars sluskeri. Han vidste, der måtte komme en undersøgelse, og så gav I bogen ud, for at undersøgelsen kunde se ud som hævn.

Hans.

Således skal det se ud? Dette er stikordet? Græsseligt! Ti det vil kaste far tilbage i det vanvittigste!

Frederik.

Så dette bed? — Hvad mon tro han nu lever af — uden pensjon? Det vil vist undre mange.

Hans.

Nej, dette går over alle grænser. Min far har sine fejl, ja, men han er en hædersmand.

Frederik.

Ho — ho!

Hans.

Min far, må du vide, har aldrig forført en simpel pige og siden forladt hende — for karrièrens skyld.

Frederik.

Hans!

Hans.

Han kunde ikke engang la' en mand drukne for velanstændighedens skyld.

Frederik.

Hvad våger du —?

Hans.

Ja, han orkede ikke engang offentlig at gi en urigtig fremstilling af sit system — for ærens skyld. Der har du din familje og dens moral.

Frederik
(styrter ind på ham).

Du fortjente —

(Stilhed. — Han slipper så.)

Hans
(ordnende sit tøj).

Du har endnu ikke lagt af de guttestreger.

Frederik.

Jeg ber dig: tir mig ikke!

Hans.

Hver gang du fik sandheden at høre, bar du dig ligedan ad. Det hører til min opdragelse.

Frederik.

Så bør jeg fortsætte den. Ti nu beviser du her på stedet, at min far offentlig har gi't en urigtig fremstilling af sit system, eller det vil gå dig ilde.

Hans.

Det bevis har du — i min bog. Vil du se det?

(Tar bogen.)

Frederik.

I din bog —? At min far —?

Hans.

Se her! (Blader i bogen.)

Frederik.

Å—hå! Du kan ikke finde det!

Hans.

Jeg kunde nok være lidt roligere, ... men ... Der er det! Side 49 nederst.

Frederik
(tar bogen).

Jeg ser ingenting.

Hans.

Der står streg ved. Det er ellers ikke jeg, som har sat den der.

Frederik.

— — En almindelig udregning af forskjellen i skinnevægt, drivhjul-tryk, dødvægt, hjuldiameter ...

Hans.

Men læs videre! Dette er de rigtige opgifter, ja. —

Frederik.

Videre? — Referat af min fårs tale ved det store jærnbanemøde i Paris. Er det også galt? Han vakte jo der ingeniørernes beundring! Jeg tænkte, han der var til ære for os alle!

Hans.

Det var han også, og det har jeg fremholdt. Men her har han lidt andre opgifter. Hold dem sammen, skal du se! Her kneb det; her talte han for folk, som forstod. Det er fint gjort.

Frederik.

Nu? — Om så var?

Hans.

Om så var? To fremstillinger, som ikke ganske stemmer, fra samme år — og af samme mand?

Frederik.

Af min far! (Læser.)

Hans.

Der står i referatet: Teksten gjennemset af talerne selv.

Frederik.

Du lyver!

Hans.

Men så læs!

Frederik
(læser).

Du lyver alligevel! (Kaster bogen.) Dette er en helvedes, skjændig misforståelse! Min far kunde aldrig gjøre noget sådant. Min far er en gentleman. Aldrig. Nej, aldrig! (Brister i gråd.) Hvad vilde jeg også her? Du er et ondt menneske! Så hårdhjærtet, så troløs. Din grænseløse ærgjærrighed kan få dig til det afskyeligste. Jeg hader, jeg afskyr dig.

(Bort til højre.)

Dette skulde jeg ikke ha ladet mig forlede til. Han rev mig med. —

Der kommer også —? Jo: Karen!

(Fra venstre kommer hun.)

NIENDE MØDE.

Hans. Karen.

Karen.

Er han her ikke?

Hans.

Frederik?

Karen.

Er han her ikke?

Hans.

Nej, — han —

Karen.

Karl Ravn kom og sa', jeg måtte skynde mig. Han så Frederik styrte herhen; her kunde ske noget galt. — Og Frederik har ikke engang været her?

Hans.

Jo, det har han.

Karen.

Skede her noget?

Hans.

Intet, som De har nødig at være urolig over.

Karen.

Er det sandt?

Hans.

Jeg forsikrer Dem det.

Karen.

Å, hvor jeg var bange!

Hans.

De vil ikke hvile Dem?

Karen.

Nej. — Jeg ber Dem ikke fortælle, at jeg har været her. (Vil gå.)

Hans.

Karen!

Karen.

Jeg forbyder Dem at kalde mig så.

Hans.

Undskyld, frøken! Men jeg kom så levende til at mindes vor barndom, når vi smågutter, Deres bror og jeg, slo's, og De så kastede Dem imellem.

Karen.

Jeg kan ikke begribe, at De tør mindes vor barndom!

Hans.

Ja, tal helt ud, så skal også jeg —

Karen.

Jeg har aldeles intet at sige Dem. Jeg forbyder Dem bare at sige mig noget. (Vil gå.)

Hans.

Karen!

Karen.

Det er dette, jeg forbyder Dem!

Hans.

Undskyld! — Men jeg trodde Dem istand til at forstå, at jeg ikke havde sagt andet end det, jeg vidste var sandt.

Karen.

Jeg forstår bare, at jeg for ingen pris i verden kunde

ha offentlig angrebet Deres far, — skjønt også han har sine fejl.

Hans.

Kjære Karen! —

Karen.

Nej, dette oprører mig!

Hans.

Jeg vilde bare —!

Karen.

De må så gjærne anfalde min far, når det er Deres trang. Men ikke samtidig lade, som om jeg var noget for Dem.

Hans.

Og dog —

Karen

(i stærkt oprør).

Bare et spørsmål, så kan De selv afgjøre det. Havde det været — ikke min, men Deres far, havde De så gjort det? gjort det offentlig?

Hans.

Hvor kan De tænke! — Min egen far!

Karen.

Der ser De! — Ti dersom — ja, det koster mig lidt at sige det, men det skal frem! — dersom en kvinde havde været det for Dem, som, som jeg forbød Dem at sige mig —

Hans.

Været mig kjær —

Karen.

Så blev jo hendes far i grunden også Deres.

Hans.

Men tillad mig —!

Karen.

Ja, misforstå mig ikke! Det er ingen bebrejdelse, langt fra! Nej, jeg er selv så usand, så uduelig, at det går lige til forbrydelse. Men jeg så op til Dem, derfor gjør det mig nu så ondt, — ikke at du har angrebet

far, — men at heller ikke du, Hans —. Jeg har tabt den siste, jeg havde tro til!

(Springer.)

Hans.

Men Karen! Du må dog høre på mig! Det er stygt af dig! (Stanser.)

(Tæppet falder.)

TREDJE HANDLING.

Stue hos generaldirektøren.

FØRSTE MØDE.

(Vi hører fra alle sider selskabslarm. Gjennem en almindelig samtale mellem herrer lyder et piano og til dette foredrag af en lystig vise, fulgt af latter og bifald.)

Karen

(kommer ind, fulgt af en pige med et bræt, hvorpå forfriskninger for damer).

Sæt det her! Så! — Gå så ind til Frederik og sig ham, at der er færdigt for herrerne i haven.

Hans

(kommer i selskabsdragt og med sin hat i hånd).

Karen

(da hun får øje på ham).

Undskyld, hr. Kampe, dette rum er for familjens og husets damer. Herrernes samtaler begynder at bli dem for støjende.

Hans.

Jeg må tale ganske kort med Dem.

Karen.

De ved, at jeg ikke vil høre på Dem.

Hans.

Jeg gir mit ord paa, at der er intet, som De ikke kan høre.

Karen.

Jeg tror Dem ikke! At De og Deres far virkelig er her idag, er en så stor — dristighed, at jeg kan tænke mig hvadsomhelst.

Hans.

Jeg kom her alene for at få tale med Dem; min far, fordi han vilde vise sig, når han var buden. — Tør jeg så sige Dem det?

Karen.

Det tør De vist. Men jeg tør ikke høre på Dem ... Der er herrerne i haven.

Hans.

Jeg skræmmer Dem, fordi jeg ser urolig ud. Jeg har havt en slem tid, siden jeg sist talte med Dem!

Karen.

De?

Hans.

Det er intet under, at De misforstår mig. Jeg har jo misforstået mig selv! — Ja, se på mig! — Jeg havde intet gjennemtænkt, da jeg sist talte med Dem; jeg gav vildledende svar; — og ét må jeg skynde mig at få rette! Tillader De det?

Karen.

Nu ja — hvis det ikke er —

Hans.

Vær ikke bange! Jeg sa', at om det havde været min egen far istedenfor Deres, — jeg havde ikke offentlig angrebet ham.

Karen.

Ja?

Hans.

Nu har jeg tænkt dette helt ud; jeg har også talt med far om det, og vi er fuldkommen enige. Havde

han fejlet offentlig, og havde hans fejl havt offentlige følger, for eksempel været til millioners tab for landet, og ingen kunde eller vilde træde op, — det havde været min pligt, min uafviselige pligt at gjøre det, hvis jeg forstod mig på det.

Karèn.

Hvad siger De?

Hans.

Jeg siger det, som er rigtigt, at det havde været min uafviselige pligt.

Karen.

Græsseligt! — Deres egen far kunde De angribe offentlig!

Hans.

Misforstå mig ikke! Min pligt havde det været; men jeg kunde ikke ha gjort det! Nej! havde min bog ikke været skrevet, før jeg kom hjem, og været udgi't, før jeg talte med Dem; — jeg havde hverken udgi't eller skrevet den.

Karen.

Ser De?

Hans.

Ti nu først har jeg opdaget, at jeg har ligeså stærke lidenskaber og ligeså stærke fristelser som far. De ventede bare på at bli rørt ved. Jeg vilde ha ligget under så dybt, som han lå under, dengang han forsøgte at sige sandheden. Men så vilde jeg også ha ble't endnu ulykkeligere, end han blev.

Karen.

Men, Hans!

Hans.

Jo, jeg har følt det så! Min bog er flere års sammenlagte beslutning. At skrive den var for mig indgangen til min livsgjærning. Havde jeg nu sluppet, så havde det været at slippe alt. Ti her havde jeg min evne, min kundskab, mit ansvar, — jeg havde aldrig rejst mig mere!

Karen.

Det vidste jeg ikke!

Hans.

Jeg vidste det ikke selv! Men endnu mindre vidste jeg —

Vi er opvoksede sammen —

Karen.

Nej, Hans —

Hans.

Jeg må få tale ud! Jeg havde til en viss grad ta't dig med som noget givet, altså til en viss grad glemt dig.

Men fra sist, — fra du sprang fra mig! En liden stund efter — fra jeg skjønte, hvor ubeskrivelig jeg var elsket —

Karen.

Nej, Hans!

Hans.

Det rykker et menneske bort fra alt fast at opdage sligt! Jeg kunde ha brændt min bog —!

Karen.

— Kunde du —?

Hans.

Jeg kunde, — jeg skammer mig ved at sige det! jeg kunde være falden så forfærdelig som far, forfærdeligere! Og det vilde du dog ikke?

Karen.

Nej, nej!

Hans.

Tror du mig, Karen?

Karen.

Ja.

Hans.

For, uden at du tror mig — Du skal tro, at jeg har ikke været forræder mod dig; ti jeg vidste ikke dengang, hvad du var for mig. Du skal tro, at havde jeg vidst det, så kunde jeg for din skyld —

Karen.

Sig ikke mere, Hans!

Hans.

Jeg må få lægge alt dette åbent for dig. — Min usselhed, det allersiste i mig skal du se! Du har kunnet kaste mig tilbage i fejg taushed, udslette mig for mig selv, — der er arv i det —!

Karen.

Men Hans!

Hans.

— Bare at det vilde være gåt mig så uhyre værre! Ti jeg vilde ikke som far være gleden uforvarende ned, nej, jeg vilde ha styrtet mig i det med fuld, bevidst opgivelse. Du skal få vide det. Om du afskyr mig, — bare du tror mig!

Karen.

Jeg tror dig, jeg tror dig! Det vil sige, jeg tror, du taler under indflydelse af en stor skræk.

Hans.

Ja, gud give!

Karen.

Jeg er viss på det! I skyggen af mørke minder har du gåt og skræmt dig selv.

Hans.

Tror du —?

Karen.

Jeg er viss, jeg er viss! Og jeg ser bare én ting i dette, det er, hvor du er stærk, hvor du er hel! Ja, det er sandt, Hans, at jeg elsker dig!

(Kaster sig til ham.)

Hans.

Karen! — —

Karen.

Jeg elsker dig!

Hans.

Jeg elsker dig!

Karen.

— Der er nogen!

(De slipper hverandre og står langt fra hverandre, da fru Riis åbner døren.)

ANDET MØDE.

Fru Riis.

Men Karen! Hvor blir du af? Er det endnu ikke færdigt?

Karen.

Jo, mor, nu (stanser) —

Fru Riis.

Men hvorfor kommer du så ikke og siger mig det? — I står kanske her og disputerer? I også? Hele selskabet disputerer. — Har I sagt hverandre noget hårdt? — Ja, Hans, jeg er ikke tilfreds med dig.

Hans.

Frue!

Karen
(kaster sig om halsen på moderen).

Mor!

Fru Riis.

Hvad er det, Karen?

Karen
(trykker hende til sig atter og atter).

Fru Riis.

Kjære, hvad går af dig? Du skulde da vel ikke —?

Karen.

Jo, mor!

Fru Riis.

Gud, Karen! (Sætter sig.)

Karen.

Men, mor! (Knæler hos hende.)

Fru Riis.

Dette skulde du ikke ha gjort.

Hans.

Det er min skyld, frue.

Fru Riis.

For nu får jeg det så ondt. (Gråter.)

Karen.

Du, mor?

Hans
(samtidig).

De, frue?

Fruen.

Nu siger han, det er min skyld.

Hans.

Deres?

Fruen.

Og min familjes skyld. Hele min familje er troløs mod ham. Og det er sandt; de er troløse mod ham. Men jeg kan ikke for det. (Gråter.)

Karen.

Kjære, gode mor.

Fruen.

Og når nu børnene begynder også —! Men dette har ikke jeg lært dig, Karen.

Karen.

Mor!

Fruen.

Ti det er også troløst af dig, Karen; jo, det er.

Karen
(gjemmer hodet i hendes skjød).

Fruen
(stryger hendes hode).

Jeg vil ikke gjøre dig ondt. Men jeg må jo sige det.

Hans.

Frue!

Fruen.

Dette skulde du ikke ha tilladt, Hans. Du skulde ha behersket dig bedre end som så.

Og nu må det være som ikke gjort, børn. For ellers må jeg jo sige det til far. Jeg kan jo ikke lyve for far.

Hans.

Men kan De ikke sige det?

Fruen.

Jo. Det vilde så gå ud over mig. Men det fik være, hvis han tålte det, han. Men han tåler det ikke. Nu har han nok alligevel. — Nej, det må ikke ske. — Her er ingenting hændt; — hører I det, børn? Ingenting.

Hans.

Men, frue?

Karen.

Mor har ret!

(Kaster sig atter ned i hendes skjød.)

Fruen.

Ja, jeg har ret. — Og, du Hans, du må ikke også ta børnene fra ham. Det må du ikke. Dette er ikke ret, Hans.

En røst udenfor.

Her var kjøligere!

Karen
(springer op, peger til venstre).

Gå! Skynd dig!

Hans.

Men jeg må få tale med dig!

Karen.

Nej! Gå! Gå! (Hans går. Hun omfavner moderen heftig.) Mor! (Denne har rejst sig, Karen iler ud til højre.)

TREDJE MØDE.

Fru Riis. Fru Ole Ravn (kaldet „Tante Ole"). Fru Preuss.

Tante Ole.

Se, her er det! Vi kommer selvbudne. Det var ikke længer til at holde ud i haven for varme og disput. — Hvad fejler dig, min pige?

Fru Riis.

Å —!

Tante Ole.

Du er den sødeste pige af verden. Men du har altid to møller løbende. Det er din eneste fejl. — Du Kamma, som har så god en mand!

Fru Riis.

Det har jeg, tante Ole. Men de andre er ikke allesammen gode mod ham. Det er sagen.

Tante Ole.

Ja, det ved gud! Det er en skandale! Men gråt ikke for det! Er der nogen, som kan klare sig, så er det Riis. Han er enhver situation overlegen.

Fru Riis.

Ja, der er noget stort over Riis.

Tante Ole.

Å! En kløgt, en takt, en godmodighed! La' du mærke til ham ved middagsbordet?

Fru Riis.

Jeg havde saa meget at ta vare.

Tante Ole.

Jeg sa' just igår til min svigersøn og Anna: han gjør eders familje den største ære, som nogen endnu har gjort den. Men I —? I hakker i ham som »Ravne«! I er det, I er!

Fru Riis.

De gjør det ikke af ondt, tante Ole.

Tante Ole.

Gud ved, hvad de gjør.

Fru Riis.

Nej, tante Ole; de er ikke onde — ikke nogen af dem. De er retskafne.

Tante Ole.

Ja, — du beundrer din familje. Det er mere, end jeg gjør. Men det er ogsaa din eneste fejl. — Syltetøj! Nå! Det lager ingen som du!

Fru Riis.

Vær'sgo', forsyn dig! Jeg skal hente de andre.

(Går.)

Tante Ole.

Forsyn dig, min pige, det er dejligt! Nå, du har allerede gjort det?

Fru Preuss.

For længe siden.

Tante Ole.

Nej, jeg blev kjed af alt det snak. Det suser mig om ørene endnu.

Fru Preuss.

Jeg fandt det ganske morsomt, jeg, tante.

Tante Ole.

Morsomt? Tal kan aldrig bli morsomme, min pige, når de ikke vedrører ens egen formue. Men det ved gud, at de ofte ikke er morsomme da heller. Desuden tal og hjuldiameter, tal og kurver, tal og sporbredde, friktion, dødvægt, — hu! Jeg kan drømme om det, så inde i det er jeg.

Fru Preuss.

Du har jo også været gift med en ingeniør, som vi alle.

Tante Ole.

Ja, de ingeniører! Især de yngre! De er verdens utøj!

Fru Preuss.

Men, tante! Ha, ha, ha!

Tante Ole.

Ingen pietet, ingen autoritet! Vantroende allesammen. Det er derfor, de ikke engang er anstændige.

Fru Preuss.

Anstændige?

Tante Ole.

Det kalder jeg ikke at være anstændig, at gi sig til at slås om generaldirektørens system i hans eget hus.

Fru Preuss.

Han vilde jo selv ha det så? Han har jo indbudt til det.

Tante Ole.

Han har pokker!

Fru Preuss
(uden at afbrydes).

Han opfordrede dem jo også ved bordet i en skåltale til at disputere af hjærtens fulde behov!

Tante Ole.

Du snakker så forskrækkelig, min pige! Fordi om han har takt nok til at lade som ingen ting, følger ikke, at de ingen skal ha. Men de er uden opdragelse. Jeg gjenta'r det: de savner velanstændighed. Naturstudierne, skal jeg sige dig, virker sådant.

Fru Preuss.

Nej, tante, det har jeg aldrig hørt før, ha, ha, ha!

Tante Ole.

Ja, da har du ikke hørt stort. — Nu, er I der?

FJERDE MØDE.

Tante Ole. Fru Preuss. Fru Stange. Fru Thomas Ravn. Fru Karl Ravn. (Siden) fru Riis.

Tante Ole.

Her er det mest mageløse syltetøj. Iår har Kamma overgåt sig selv.

Fru Preuss.

Tante er i sit brille-opskydende og brille-nedskydende.

Fru Stange.

Er du ikke i godt humør, tante?

Tante Ole.

Hvem? Jeg? — Å, jeg jages huset rundt af det forskrækkelige skjænderi. — Men jeg sa' det til Kamma: Lad husets damer bli borte fra ingeniørmiddagen i år. Der blir bare trætte om det ny system, — og det er ikke for damer.

Alle.

Jo, tante!

Fru Karl Ravn
(samtidig).

Jo, mor!

Tante Ole.

Se så! I fortjente ikke at være her nogen af jer!

Fru Preuss.

Men, tante? Det er jo et offentligt spørsmål, — og vi koner er med.

Tante Ole.

Uden at forstå et ord af det. Ja, det går i reglen så med alle offentlige spørsmål nutildags. De afgjøres af dem, som ikke forstår dem.

Fru Karl Ravn
(idet hun forsyner sig).

Du er jo selv den ivrigste, mor?

Tante Ole.

Nå, er du der? Det vil jeg sige dig, min datter, at da jeg så dig og din mand komme anstigende, blev jeg dybt rystet! Er heller ikke det uanstændigt? Han, som offentlig har optrådt mod sin egen slægtning! De andre indskrænker sig dog til at snakke.

Fru Karl Ravn.

Jeg kan ikke skjønne, at dette er et slægtsspørsmål.

(Efter som damerne er færdige med forfriskningerne, tar de håndarbejder frem.)

Tante Ole.

Så er dog sandelig din mand nærmere til at følge generaldirektøren end til at følge den fordrukne amerikaner.

Flere.

Amerikaner?

Tante Ole.

Å, jeg kalder ham så. Han kommer jo derfra og tror ikke på autoriteter. Det er jo amerikansk, ved jeg.

Fru Karl.

Spørsmålet er netop, om de er autoriteter.

Tante Ole.

Vil du tie stille! Du og din mand, din mand og du.

Fru Preuss.

Du skjælder altid på din svigersøn, tante. Hvorfor tog du ham til det?

Tante Ole.

Det skal jeg sige dig, min pige! Når man har dumme døtre, blir man ofte selv dum. Ellers var jo fyren ganske bra, bare han ikke var så ekscentrisk. Men det forstår sig; det er jo den hele slægt. (Fru Riis kommer.) Alle — med undtagelse af dig, min pige! Du er sandelig den skikkeligste af dem allesammen. De andre er ikke til at holde ud med.

Fru Riis
(alvorlig).

Men, tante! Du siger da ikke om din afdøde mand, at han ikke var til at holde ud med.

Tante Ole.

Gud velsigne ham, det ærlige skind! Men han gik engang i fuld puds op til førsteministeren og sa' ham, at nu måtte han gå af: han forstod ikke længer sin tid. — Å, han gjorde meget af den sort.

Fru Preuss.

Han gik jo også engang til kongen?

Tante Ole.

Ja, og bad ham gjøre en af prinserne til håndværker; det vilde være så godt for eksemplets skyld. — —

Der var ikke andet for mig at gjøre end at slå mig på fornuften. Jeg blev sjøsyg af al den idealitet. —

Det vil jeg sige dig, min pige, at den smule fornuft, du har, den har du efter mig.

Fru Riis.

Jeg kommer egentlig for at hilse fra Riis. Han måtte ta bort med 7-trænet.

Tante Ole.

Se, der har de, gud hjælpe mig, jaget ham!

Fru Riis.

Nej, han havde glemt en pårammet forretning.

Tante Ole.

Passiar! Han rømte fra al denne ingeniøruanstændighed. Han er for fin til sådant, Riis.

Fru Stange.

Kanske vilde han netop gjøre diskussjonen friere ved at drage sig tilbage?

Tante Ole.

Det kunde ligne ham! Altid hensynsfuld! Og de andre! Akkurat det modsatte!

Fru Riis.

Men Riis har jo selv opfordret dem til, nu, da alle er samlede, at tale med hverandre.

Tante Ole.

Du kommer så kjedsommeligt med forsvar for alle mennesker. Vi kan i din nærhed neppe tale.

Fru Riis.

Men, tante —!

Tante Ole.

Nu, det er også den eneste fejl, du har! Kom og kys mig!

(De kysses.) Så! — Sød er du!

(Klapper hende. Fru Riis går.)

FEMTE MØDE.

De forrige (uden fru Riis). Karl Ravn.

Karl.

Er du der?

Fru Preuss.

Du trodde, hun var rømt?

Fru Thomas.

Allermindst!

Karl
(ler).

Nej. Men hun blev ganske borte. Og så må man jo vide, hvor hun er, og hvordan hun har det?

Fru Karl.

Tak, godt! End du? Morer du dig?

Karl.

Udmærket! Det vil sige, jeg havde moret mig bedre, om de havde holdt sig helt til sagen og ikke altid søgt ud efter —

Tante Ole.

— bevæggrunden? Jo, det ved gud, at her er det nødvendigt! Ti havde den gamle drukkenbolt havt sine regnskaber i orden, så havde vi ikke havt noget af dette. Det er hele sagen!

Fru Karl.

Der kan du høre, hvorledes vi damer diskuterer sagen.

Tante Ole.

Å, det er ikke vi damer alene, som siger sådant, men den hele by, kanske det hele land.

Karl.

Hys, hys, hys, hys!

SJETTE MØDE.

De forrige. Kampe.

Kampe.

Vor vært skulde vel ikke være her?

Karl.

Nej, han er ta't bort.

Kampe.

Bort? Er han ta't bort?

Karl.

Er der hændt noget?

Kampe.

Å, intet videre. Sønnen, Frederik, fortalte mig just nu, at ... at ...

F l e r e.

Hvad er det?

K a m p e.

At der skulde nedsættes en kommissjon for at undersøge, om mit regnskab var ... var rigtigt.

F r u K a r l
(rejser sig).

Sådant siges bare, for at — ja, for at det skal siges.

K a r l.

Ganske vist.

K a m p e.

Han sa', at a l l e trodde det, at a l l e talte om det. Er det sandt? Jeg vilde gjærne vide, om det var sandt?

F r u K a r l.

De bryr Dem dog vel ikke om sligt?

K a m p e.

Altså det siges. Har D e hørt det, frue?

T a n t e O l e.

Jeg kan ikke sige andet end sandt: jeg har hørt det.

K a m p e.

Så også De har hørt det? — Den unge mand havde ret! Nå! Jeg skal under forhør! Også d e t måtte komme! Naturligvis.

F r u K a r l.

Men, Kampe —!

K a m p e.

Ja, De vil mig vel, både mig og min søn. Tak, frue! — Så gamle Kampe skal under forhør.

F r u K a r l.

Dersom De tar det således, opnåes kanske, hvad som tilsigtes.

K a m p e.

De skal opnå mere, end de har tilsigtet. (Går.)

F r u K a r l.

Gå efter ham, Karl! Få ham herfra!

Karl.

Ja.

Fru Karl.

Vil han ikke, — så få fat i hans søn!

Karl.

Naturligvis. (Ud.)

Fru Karl.

Å, dette er et komplot.

Tante Ole.

Komplot? Hvem har sat det i gang?

(Fru Karl sætter sig.)

Fru Preuss.

Frederik skulde ikke ha sagt ham dette.

Fru Thomas.

Allermindst her.

Fru Stange.

Frederik er så hidsig.

Tante Ole.

Frederik holder af sin far.

Fru Preuss.

Det gjør han.

Tante Ole.

Jeg undres slet ikke over, at blodet stiger ham til hodet, især efter en god middag. Han ser sin far omringet af dem, der misunder og bagtaler ham. Han ser desværre sin egen slægt iblandt dem.

Fru Preuss.

Misunder vi generaldirektøren?

Fru Thomas.

Bagtaler vi ham?

Fru Preuss.

Du bruger stærke ord, tante! (Ler.)

Tante Ole.

Ja, jeg kan intet andet kalde det.

Fru Stange.

Nej, må nu jeg få lov til at sige et ord?

Tante Ole.

Nej, det får du aldeles ikke, min pige. For når du begynder, er der ikke længer fred at få.

Fruerne Preuss og Thomas.

Ha, ha, ha!

Fru Stange.

Hvad er det, du siger, tante Ole? Er det kanske ikke jeg, som altid må stride for freden iblandt os? For der må strides for freden; det må der, især når du er med, tante Ole.

Fruerne Preuss og Thomas.

Ha, ha, ha!

Tante Ole.

Å, dit spektakel! Skal den, som forsvarer en mand, kaldes ufredelig?

Fru Stange.

Ja, for du er så slem. Du bagtaler så; ja, det gjør du, tante Ole.

Tante Ole.

Du gode! Jeg har siddet her og værget generaldirektøren mod bagtalelse i hele dag! — Hvad er det, du siger, Anna?

Fru Karl
(har siddet aldeles rolig lige ved siden af hende).

Ingenting, mor.

Fru Stange.

Du kommer med så meget stygt; — du er så rask med tungen.

Tante Ole.

Jeg er ikke langsom og højtidelig som et spøgelse —

Fruerne Preuss og Thomas.

Ha, ha, ha!

Tante Ole.

— men det er just mod alt slags »stygt« (som du siger), at jeg har kjæmpet, lige siden jeg kom her til landet. — Hvad er det, du siger, Anna?

Fru Karl.

Jeg? Ikke et ord, mor!

Tante Ole.

Å, jeg ser dig nok bag dine briller. Du sidder og gjemmer dig i fileringen.

Fru Karl.

Jeg er nærsynt, mor. Det har jeg arvet efter dig.

Fru Stange.

Ja, det ved gud, at her er megen bagtalelse og misundelse. Den er svær; det er sandt, det! Men vi kvinder er ikke ganske fri, og du, tante Ole, du er den værste af allesammen!

Fruerne Preuss og Thomas.

Ha, ha, ha!

Tante Ole.

Du rigtig sitrer af arrigskab! — Men nu spør jeg jer, om det ikke er jeg, som må ta generaldirektøren i forsvar mod hans egen misundelige familje?

Fru Preuss.

Nej, det får du ikke lov til at sige.

Fru Thomas.

Nej, det får du ikke, tante Ole!

Fru Stange.

Men sådant siger hun jo uafladelig.

Tante Ole.

Jo, nu blev der liv i hønsegården, da jeg rørte ved familjen! Den vidunderlige familje, som har patent på al dyd her i landet! — Hvad er det, du siger, Anna?

Fru Karl.

Ha, ha, ha!

Fru Preuss.

Du ved så godt, tante Ole, at uden vor familje havde generaldirektøren ikke kommet så højt op.

Tante Ole.

Nej, naturligvis! I har ta't os op af rendestenen, allesammen! Gud, at jeg ikke vidste det, før jeg kom

hid! Det kan ærgre mig endnu. (Fru Riis kommer.) Er du der? Du er den eneste skikkelige, er du!

Fru Riis.

Hvad taler I om?

Tante Ole.

Naturligvis om det samme. Jeg siger, at familjen måtte skamme sig, som den er mod din mand. Og så svarer de, at uden den Ravn'ske vidunderlighed var din mand ingen ting.

Fru Riis.

Nej, sådan var det bestemt ikke, tante.

Tante Ole.

Sådan var det! Spørg dem! Ti i ét er de da enige allesammen (skjønt uenige i alt andet), at den Ravn'ske slægt er den eneste, som duer. — Hvad er det, du siger?

Fru Karl.

Jeg? — Jeg syntes, det var du, som sa' noget?

Tante Ole.

Tir mig endelig ikke! Jeg har rigtig ta't familjen i øjesyn, siden dette kom på med generaldirektøren. Jeg kan fortælle lidt om den.

Fruerne Preuss og Thomas.

Å, ja, gjør det, tante Ole!

Fru Stange.

Ja, det må du gjærne!

Fru Riis.

Kjære, lad os holde fred i familjen?

Fru Stange.

Det kan vi så godt, alle vi andre.

Tante Ole.

Ja, for I er enige om at rakke ham ned, allesammen!

Fru Karl.

Altså dog én ting til, som vi er enige om!

Fru Preuss.

Ha, ha, ha!

Tante Ole.

Det kommer deraf, at I har en snæv af galskab, allesammen.

Fru Karl.

Ha, ha, ha!

Fruerne Stange og Thomas
(samtidig).

Det var rigtigt, tante Ole!

Fru Preuss.

Ja, begynd nu! Det er ikke første gang, du siger det!

Tante Ole.

Så!

Fru Riis.

Men, kjære tante Ole? Nu forivrer du dig bestemt?

Tante Ole.

Den ene sværmer indtil galskab, den anden tviler og grubler indtil galskab, den tredje ligger i evindelige handelsspekulationer indtil — I ved selv, hvem jeg mener ...

Fru Stange.

Nu, tante Ole, skal du holde op!

Tante Ole.

Vil du slås? Det fejlede bare! Den fjerde stikker i opfindelser og lignende lirum-larum indtil galskab. Den femte —

Fru Karl.

Ha, ha, ha!

Fruerne Preuss og Thomas
(samtidig).

Å, kom endelig med den femte også!

Fru Stange
(samtidig).

Jeg kan forstå, hvem du mener. Det er stygt!

Tante Ole.

Den femte er missjonær for fred og kjærlighed —

Fru Riis.

Ja, kjærligheden, tante Ole! Bliv i kjærligheden!

Tante Ole.

Å, bliv mig fra livet med din kjærlighedssnak! Du er just af femte sort! Og den kjedsommeligste af dem allesammen!

Fruerne Karl, Preuss, Thomas.

Ha, ha, ha!

Fru Stange
(samtidig).

Men nylig sa' du jo —?

Tante Ole.

Du også! Skjønt du er et trold.

De andre
(uden fru Riis).

Ha, ha, ha!

(Højrøstet samtale høres.)

Tante Ole.

Der kommer de, gud forlade mig, også hid! Hvor skal vi nu hen for at få fred? (Alle har rejst sig.) På sengkamrene! Did kommer de dog vel ikke!

Alle
(uden fru Riis).

Ha, ha, ha!

(Tante Ole ler med.)

Fru Karl
(idet de alle går).

Ja, sådan diskuterer vi jærnbanespørsmålet!

Alle
(også tante Ole).

Ha, ha, ha, ha!

(Ud til venstre.)

SYVENDE MØDE.

Kahrs, Preuss på den ene side af jærnbanekomitéens formand; på den anden side af ham Lange og Kraft.

Kahrs.

Det er beviserne, som skal vejes!

Lange.

Men når der står beviser mod beviser?

Preuss.

Tal! Jeg siger tal! Og tal kan ikke lyve.

Kraft.

Men når der nu står tal mod tal!

Kahrs.

Det er just eders beviser, eders tal, som Hans Kampe har kastet overende.

Lange.

Ikke et eneste! Udgangspunkterne er gale.

Preuss.

Hans udgangspunkter er de officielle dokumenter.

Lange.

Det bevis kan ikke bruges. Det særegne ved terrænet —!

Kraft.

— Ved trafikken også!

Preuss.

Nu, så tar vi sydbanen. Netop her har Kampe bevist —

Lange.

— Netop her har bureauchef Larssen bevist!

Komitéens formand.

Mine herrer!

Kahrs.

En beregning af gamle Kampe er noget ganske andet end en beregning af bureauchef Larssen —

Lange og Kraft.

Hvad er det, De siger?

Lange.

Jeg tror på bureauchef Larssens pålidelighed som på —

Preuss.

— som på gud? Hvad?

Lange.

-- som på et matematisk bevis! Det gjør jeg!

OTTENDE MØDE.

De forrige. Bureauchef Larssen. Kanalinspektør Frederik Ravn. Karl Ravn.

(De forriges samtale fortsættes, men dæmpet og længst mod forgrunden.)

Samtidigt.

Kahrs.

Nej, tro så heller på driftsingeniørernes indberetninger?

Kraft.

Hvad de?

Preuss.

Disse indberetninger er nu ordnede på en måde, som er dræbende.

Kraft.

Ja, det har den slu mand gjort, som kommer der, generaldirektørens svoger.

Lange.

Jeg siger, at også dette er et falsum!

Preuss.

Og jeg, at De ved ikke mere, hvad De siger!

Komitéens formand.

Mine herrer!

Lange.

Intet menneske tviler på, at vi her står foran et komplot, at det har en dranker til fører og familjenag som hemmeligt fond.

(Samtidig med denne dæmpede samtale føres følgende højlydt af de langsomt kommende.)

Frederik Ravn.

Kom til mig en dag og se det igjennem! Jeg har samholdt driftsingeniørernes indberetninger.

Larssen.

Det har også vi gjort.

Frederik Ravn.

Ikke på denne måde. Kom og se!

Samtidigt.

Larssen.

Det skal jeg, siden De tillader det!

Frederik Ravn.

Jeg ved, De vil alene det sande i sagen.

Larssen.

Det håber jeg, hr. kanalinspektør!

(Karl Ravn har efterhånden nærmet sig den hviskende gruppe.)

Karl Ravn
(muntert).

Familjenag? For alting: tal højt!

Lange
(højt).

Ja, det er jeg ikke bange for. En sag skal undersøges ned i dens moralske udspring. Vore små forhold tillader det, — og det er en stor fordel.

Karl Ravn.

Det er i alle fald nationalt.

Preuss.

Det hører sandsynligvis ind under fædrelandskjærligheden?

Lange.

Nævn ikke det ord! Var der fædrelandskjærlighed iblandt os, så holdt vi på det, som vitterlig er vort eget.

Frederik Ravn.

Det vil sige vore fejltagelser?

Lange.

Hvad holder så I på? På en drankers delirier!

Komitéens formand.

Undskyld! Jeg er fra rigsdagen vant til at holde på en parlamentarisk udtryksmåde.

Lange.

Man må også i rigsdagen sige, hvad som er sandt.

Komitéens formand
(smiler).

Nej, det er just, hvad man i rigsdagen ikke må.

Flere.

Ha, ha, ha!

Kraft.

Men apropos om rigsdagen! Hvordan er stemningen? Hvad beslutter den?

Komitéens formand.

Ja, det er ikke godt for rigsdagen, så længe de sagkyndige står mod hverandre.

Preuss

De regner da også de ved jærnbanen ansatte for sagkyndige?

Kahrs.

Gyselig grovt!

Kraft.

Ja, virkelig »gyseligt«. — Men hvilken blir rigsdagens beslutning, tror De?

Frederik Ravn.

Det er meget let at sige. Rigsdagen har to baner at beslutte over. Den ene voterer den efter det ny system; den anden efter det gamle.

Komitéens formand.

Så vilde i alle fald sagen ikke være afgjort i sit princip.

Frederik Ravn.

Fuldkommen rigtig. Hvad fanden blir afgjort i sit princip hos os.

Karl Ravn.

Å—! Nu snakker du »sort« igjen, papa Ravn!

Larssen

(som har nærmet sig komitéens formand).

Men tillad mig: to modsatte ting kan ikke på én og samme tid være sande?

NIENDE MØDE.

De forrige. Kampe.

Kampe.

Her kommer en munter kanin!

Karl Ravn.

Er han her igjen?

Preuss.

Og fuld? — De sa' jo, han var blet ordentlig?

Kahrs.

Ved bordet rørte han ikke et glas.

Kampe

(synger).

Gaudeamus igitur, juvenes dum sumus —

Lange

(samtidig til komitéens formand).

Må jeg præsentere Dem den mand, fra hvem alt har sit udspring?

Komitéens formand.

Er han så dybt falden?

Lange.

Ja, det har gåt rask på nogle år med ham!

Kampe.

Gaudeamus igitur, juvenes dum sumus —

Frederik Ravn.

Hvad er dette?

Kampe.

Det er jeg, det, far! Magnus Holm Kampe.

(Man ser Fr. Ravn tale til Karl Ravn, og at denne derpå styrter ud.)

Larssen

(som atter er kommet efter formanden).

Tillad mig: men to modsatte ting kan ikke på én og samme tid være sande?

Kampe.

Nej, har vi ikke — (Taler efter bureauchefen.) — hans højtidelighed principet her også, da?

Lange

(til Kraft).

Å, få hele jærnbanekomitéen herind, så er De snil.

Kraft.

Øjeblikkelig! — Udmærket!

Lange.

Bed Frederik Riis hjælpe Dem med det!

Kraft.

Ja! (Afsted.)

(Frederik Ravn har imidlertid forsøgt at få Kampe lidt afsides og at hviske til ham.)

Kampe.

Sludder! — (Ravn hvisker igjen. Kampe ler.) I er allesammen bare nogle smågutter mod sønnen min! (Ravn hvisker igjen.) Skade? Der kan ingen skade ham! Han blir både generaldirektør og minister, hvad så I finder på, ha, ha! Gaudeamus igitur —

Lange

(til formanden).

Hører De, hvad her sigtes på.

Komitéens formand.

Jo.

Frederik Ravn.

Nej, han ødelægger alt! Hvor blir dog Hans af?

Preuss.

Jeg skal —!

Frederik Ravn.

Jeg har sendt Karl efter ham. Men løb du også!

Preuss

(løber; han møder i døren nogle herrer, som vil ind).

Her kommer ingen ind! Her er ingenting at se!

Frederik Riis

(som i det samme blir synlig udenfra).

Hvad for noget? Vil du forbyde os at komme ind?

(Preuss afsted, de andre ind.)

Kampe

(som imidlertid med det gladeste ansigt af verden har set på selskabet).

I ser så sure ud allesammen? Gjør som jeg: ta' en nathue på, så blir verden så godslig, så!

Frederik Riis.

Bravo!

Kampe.

Ikke sandt, du Lange? Nej, du er stiv, du. Du er den personificerede aksel- og hjulmodstand, er du. Du er $= \frac{Q\ (f_1 + f_2\ r)}{R}$.

Ingeniørerne.

Bravo! (De klapper i hænderne.)

Kampe.

Hvorfor skal vi ingeniører ærgre os? Hvad har vi en stat til, når den ikke skal betale vore dumheder? (Ler; nogle med ham.) Ikke sandt du, — principet? (Stikker efter Larssen.) Prrrr!

Frederik Riis.

Men rigsdagen, papa Kampe, skal ikke den kontrollere —?

Kampe.

Rigsdagen? Hvad forstår katten sig på sennep? Er de ingeniører, de, som sidder der da? Vrøvlehoder er de! (Ler.)

Ingeniørerne.

Bravo, bravo!

Frederik Ravn.

Føj, Kampe!

Kampe.

Føj? Var der nogen, som sa' føj?

Frederik Ravn.

Kom nu med mig!

Kampe.

Dersom vi var i en stor stat, — da var jeg arbejdsminister — og du? Min sekretær! (Ler.)

En af ingeniørerne.

Hør ham!

Flere.

Bravo, Bravo!

Kampe.

Ved I, hvad der var blet af jer?

Flere.

Nej.

Kampe.

Pene gutter, — ingenting.

Flere.

Bravo, Kampe!

Karen

(er kommet og har trængt sig frem).

Hvad er dette? Kan I ikke få ham bort?

Frederik Ravn.

Umuligt.

Kampe

(som har søgt i sin tegnebog).

Nu skal I høre noget. Eller kanske har I hørt det før?

Flere.

Nej.

Lange

(til jærnbanekomitéens formand).

Mindst tyve gange. Han læser det altid, når han blir fuld.

Kampe.

Er du med i stærke forhold,
dine evner frem dig fører.
Er du med i trange, stille,
dine småfejl fast dig hefter.

(Taler.) Jeg tåler ikke, at nogen ler ad det!

Karen.

Men så tal til ham!

Frederik Ravn.

Tror du ikke, jeg har prøvet det?

Karen.

Frederik!

Frederik Riis

(hører ikke).

Kampe

(læser).

Største skib i stille vande
ædes op af bare utøj.

Flere
(ler).

Bravo!

Frederik Ravn.

Der er Hans!

(Denne, Karl Ravn og Preuss kommer.)

Karen
(imod).

Hans!

Kampe.

Hans! — Kom hid, du! Se på ham! Af vejen!

Hans.

Men, far?

Kampe.

Ja? —

Hans.

Men, far!

Kampe.

Ja. — Hvad står på? — Å, vær glad, Hans! Jeg er så glad, jeg, når jeg ser dig.

Hans.

Kan du ikke huske, hvad du har lovet mig?

Kampe.

Jeg? Lovet dig?

Hans.

Men husker du ikke?

Kampe
(gir et skrig. Hvisker).

Det er sandt! (Man støtter ham.)

Frederik Ravn.

Lad ham få noget at drikke.

Karen
(har allerede ilet hen til damernes bord, hvor der er en vandkaraffel og glas).

Her, her!

Hans.

Tak, Karen!

Karen.

Drik lidt!

Kampe.

Nej ... jeg trænger ikke ... Det var bare ...

Frederik Ravn.

Nu er han blet ædru!

Hans.

Hvad var det?

Kampe.

Det var bare hukommelsen, som vendte hjem igjen. —

Hans.

Men hvad er hændt? Jeg så dig jo så rolig og glad.

Flere.

Ja.

Kampe.

Det var, ser du, det var Frederik Riis ...

Karen.

Du?

Kampe.

... han fortalte ..., at jeg skulde under kasseundersøgelse; der skulde nedsættes en kommissjon ...

Karen.

Men Frederik!

Kampe.

... en undersøgelseskommissjon af gamle Kampes regnskaber. Almindelig revisjon var ikke nok.

Karen
(hvisker).

Å, Frederik!

Kampe.

Nu ja ... så blev det for meget for mig. Så glemte jeg dig, Hans, — og hvad jeg har lovet dig. Jeg er for ussel, jeg, til at gi nogen noget løfte.

Hans.

Her er mange folk, — kom lad os —!

Kampe.

Nej, lad dem høre! De har jo set min skam. — Jeg har været forræder imod dig. Lad dem høre mig sige det.

Hans.

Men, far —!

Kampe.

Imorgen er det over al by. Jeg, din far, har ødelagt alt for dig.

Hans.

Far!

Kampe.

Med mig nytter det ikke. Bort! Bliv ikke her.

Hans
(hos ham).

Jo!

Kampe.

Sig ikke det! Hys!

Hans.

Jo. Jeg forlader dig aldrig!

Kampe.

Gjør du ikke, Hans! — Gjør du ikke!

Hans.

Ikke for nogen pris!

Komitéens formand.

Dette er jo to ægte naturer.

Kampe.

Hans, tør du tro mig én gang til?

Hans.

Nu mer end nogensinde.

Kampe.

Så lover jeg dig —, nej, jeg lover ikke mere! Men jeg ber dig: Vær du sammen med mig! — Hvor var du også henne?

Hans.

Jeg havde min egen sorg.

Kampe.

Du? — Hvem kan gjøre dig sorg?

Hans.

Kom nu og gå med hjem.

Kampe.

Ja. — Tilgi'r du mig?

Hans.

At jeg et øjeblik glemte dig! — Kom nu!

(De går arm i arm.)

(Tæppet falder.)

FJERDE HANDLING.

Dagligstuen hos Riis.

FØRSTE MØDE.

Riis (sortklædt med sine ordner). Fruen (i sort festdragt).

Fruen
(læsende).

Ti det er dit hjærte, du skal agte på. Verdens børn forsømmer dette. De har så mange ting, som bortleder dem fra dem selv; kommer en påmindelse, så søger de adspredelse, eller, drevne til opgjør, skyder de skylden fra sig. I bedste fald prøver de på at rette sig selv, skjønt vi kan ingenting af os selv.

Riis.

Overmåde rigtigt! Af os selv kan vi ingenting, det er vist. Hør, Kamma, klokken er mange, og vi blir vist længe i kirken, — skulde vi ikke spise lidt forinden?

Fruen.

Du ved, kjære Riis, at vi plejer ikke at spise, forinden vi går til alters. Det er ligesom vi da er mere bekvemme.

Riis.

Nå, som du vil. Ak ja! — Havde vi ikke religionens trøst mod verdens ustadighed og falskhed! — Nu debatterer de vel som skarpest i rigsdagen, kan jeg tænke?

Fruen.

Lad os ikke tænke på rigsdagen, kjære Riis! Disse afgjørelser, som menneskene finder på, hvad gjælder vel de?

Riis.

Du har ret, min pige; du har ret. Det var en overmåde god bog, den, du læste af. Det duger ingenting, det, vi mennesker finder på. Ak, den, som kunde være det kvit altsammen, rent bortta't fra alt dette her!

Fruen.

Er det livet efter døden, du mener, Riis?

Riis.

Om ikke netop døden, — så fred, hvile.

Fruen.

Ja, det er vist, at du trængte til hvile, du, som har arbejdet så meget. — Men kan du ikke også ta din afsked?

Riis.

Hvordan kommer du på det? Har nogen sagt det?

Fruen.

Ikke det jeg mindes.

Riis.

Det er bestemt nogen! Tænk dig om! — Frederik?

Fruen.

Frederik siger jo så mange ting i denne tid. Han er jo ikke sig selv.

Riis.

Han er ikke sin far længer fuldt tro. Det er den hele sag med Frederik, min kjære!

Fruen.

Sig ikke det, Riis! Frederik har nu sin egen kamp.

Riis.

Lad os ikke tale om det i denne stund; lad os holde vort sind ved det, som gir fred.

Fruen.

Skal jeg læse videre —?

Riis.

Å nej! Skjønt det er en overmåde god bog.

Fruen.

Kanske du selv vil læse?

Riis.

Å nej. Men skal vi ikke snart gå?

(Ser på uret.)

Fruen.

Det er vist en times tid endda.

Riis.

Men er det ikke brug at komme lidt tidlig?

Fruen.

Jo.

Riis.

Det er ligesom man samler sine tanker bedre i kirken. — Jeg blir det ikke kvit. Det er dog mit livs arbejde, de holder på at debattere derhenne i rigsdagen.

Fruen.

Jeg synes just, det er så stort af dig, Riis, at mens de forfølger og plager dig, går du din rolige gang til det, som gir fred.

Riis.

Men det er så tungt, at vi ikke har vore børn med. Ministeren er dog i alt en lykkelig mand. Han har alle sine med. — Det er, som jeg intet har opbygget, intet samlet.

Fruen.

Hvor kan du sige sådant? Hvad ministerens angår, så er det hendes værk, det, mere end hans. Magda er så meget stærkere og dygtigere end jeg.

Riis.

Nå lad ikke det gå dig nær, min kjære. Du har vist gjort, hvad du kan. Jeg synes, børnene bare for din skyld skulde ha gåt med.

Fruen.

Å, de er ikke vante til at lægge videre mærke til mig.

Riis.

Sig ikke det! Sig ikke det!

Fruen.

Det gjør mig så ondt, at jeg ikke kan få dem til at følge dig i denne tid.

Riis.

Du er trofast, Kamma! Men gråt ikke! Det vil kunne sees.

Fruen.

Jeg er jo ikke så begavet som du og børnene.

Riis.

Du er god, er du. Mange ting skal bli anderledes. Jeg har tænkt på det. Jeg har ikke altid været, som jeg burde. (Gir hende hånden.)

Fruen.

Kjære Riis!

Riis.

Men gråt ikke! Folk kunde misforstå det. — Sig mig, skal vi ikke tale om noget andet?

Fruen

Jo, men der kommer jo børnene!

ANDET MØDE.

De forrige. Frederik. Karen.

Riis.

Se, det var ret, børn! I vil gå med alligevel?

Fruen.

Jeg vidste det! — Men, hvor du ser dårlig ud, Karen!

Riis.

Du har jo ikke sovet godt inat igjen. Hvad skal enden bli på dette, barn, når du ikke sover? Hvad?

Fruen.

Kom og gå med! Det vil gi den fred, som du savner.

Karen.

Jeg vilde gjærne. Men jeg kan ikke. Ikke nu.

Riis.

Hvad er det med dig? Har I hørt noget? Endnu kan da ingen afgjørelse være falden?

Frederik.

I rigsdagen? — Jeg har ikke været der.

Riis.

Så det har du ikke?

Fruen.

Det er også bedre, at Frederik følger os. Du må støtte din far i denne tid, Frederik.

Riis.

Til mig må han intet hensyn ta! Driver ikke hans eget hjærte ham til at høre, hvilken afgjørelse hans fars sag får —

Fruen.

Sig heller til at følge sin far i kirke!

Riis.

Du har ret: heller det.

Fruen.

En må opofre sig lidt for sin far.

Riis.

Aldeles ikke! Jeg har sagt, at for mig må ingen gjøre noget. Han har fuld frihed!

Fruen.

Det er jo stort af dig, Riis; — men barn kan ligesom få for stor frihed, også.

Riis.

Kjærligheden må være fri, ubetinget.

Karen.

Det var derom, Frederik vilde tale med dig, far.

Riis
(forundret).

Om hvad?

Karen.

Om hans kjærlighed! — Til Anna.

Riis.

Jeg mener, I er —!

Fruen.

Men Karen dog — hys!

Riis.

Kommer I nu med det!

Fruen.

Det skulde du ikke!

Frederik.

Vi tænkte, Karen og jeg —

Fruen.

Hys!

Frederik.

— at nu, idag, da I begge har forberedt eder og skal —

Riis.

Så bør vi forstyrres? Ikke sandt?

Fruen.

Dette er jo virkelig at plage far!

Riis.

Synes du ikke, at jeg har nok før? Tror du, det er så let for mig, kjære Frederik, nu, netop nu, at samle mine tanker på det alvorlige — lige under en forfølgelse, som kanske i denne selv samme time, i dette øjeblik —!

Fruen.

Du har jo dog forstand, Frederik! Du må dog ta hensyn!

Riis.

Ak, ak!

Frederik.

Jeg tænkte, at just idag måtte I mest være tilgjængelige for det, som dybest bevæger mig.

Riis.

Og det er dette?

Fruen.

Det er altså ikke din far!

Riis.

Kjære, nævn ikke mig!

Frederik.

Far, skal der bli noget af mig, så må jeg begynde med dette. Nu skjønner jeg så vidt.

Riis.

Ja så, med dette!

Fruen.

Med din far, med at elske og følge din far må du begynde!

Riis.

Å, det kan være det samme! — Men med dette! Da blir der noget af dig! Du forbarmende, da blir der jo netop ingenting af dig! Da spilder du hele din stilling, stænger hele din fremtid! En sypige!

Karen.

Men en brav pige, far!

Riis.

Brav? Hun? Jeg forundrer mig højlig over dig, Karen. Kan hun være brav, som — (Med et blik på fruen, sagte.) Det er sandt! — (Højt.) Den kan ikke være brav, min pige, som vil tvinge sig ind i en hæderlig familje.

Frederik.

Nej, det vil hun ikke.

Karen
(samtidig).

Nej, hun vil netop ikke! Hun står fast på at rejse til sine slægtninger i Amerika. Hun vil ikke på

nogen måde optages her af medlidenhed. Det e r en brav pige.

Riis.

Så meget desto bedre! Hvad er der så videre? Når hun ikke selv vil?

Fruen.

Det synes jeg også. Når hun rejser?

Frederik.

Ja, men j e g vil! Og for at overvinde hende, må jeg kunne sige: Mine forældre har intet imod dig. Mine forældre er gode. — Hvis I bare forstod ... jeg kan ikke udsige det.

Riis.

Nej, moderer dig bare, Frederik!

Karen.

Men jeg, som nu har set dem sammen, jeg ved det!

Riis.

Du er så febrilsk, du Karen. Du havde bedre af at være i seng.

Hør, lad os i det hele ikke forivre os! lad os, om det er muligt, børn, vælge en anden tid!

Fruen.

Far og jeg skal i kirke. (Hen til Riis.) Ellers synes jeg nok det, du Riis'en min, at når de virkelig elsker hverandre, så —? Herregud, det er da kjærligheden, som er det største.

Riis.

Frederik s i g e r, han elsker, ja! Frederik siger vist også, at han elsker os?

Fruen.

Det gjør han også.

Riis.

Og han går ikke engang op i rigsdagen for at høre, om hans fars livssag står godt! Så stor er kjærligheden!

Frederik.

Far!

Riis.

Vi behøver vist ikke, min beste, at la' os allarmere af hans kjærlighedsforsikringer, — selv når de gjælder andre end os.

Frederik.

Far!

Karen.

Nej, tag det ikke så!

Riis.

Men hvorledes skal jeg ta det? Skal jeg vise respekt for et forhold som Frederiks siste?

Frederik.

Far!

Riis.

Å, tål du at høre sandheden af mig!

Frederik.

Hvis det endda var sandheden.

Riis.

Hvad er det, du siger? (Stilhed.)

Fruen.

Kjære Frederik, gå nu!

Karen.

Nej, far, jeg kan ikke længer bære det altsammen!

Riis.

Hvad? Du er syg; det er sagen med dig.

Karen.

Ja, syg, ja; men syg, fordi vi kan ikke komme til at bli oprigtige med hverandre …

Riis.

Se så, se så, er det der igjen!

Fruen.

Kjære Riis!

Riis.

Ja, jeg skal prøve ikke at bli utålmodig. — Jeg forsikrer dig, Karen, at dette med oprigtigheden og sandheden mest er en talemåde.

Karen.

En talemåde! Det?

Fruen.

Men, Riis —?

Riis.

Ja, ja, forstå mig rigtig. Jeg ved ikke, hvorledes jeg skal få begynde. — I ser jo dog, at jeg har kommet et godt stykke frem i verden! Ikke sandt! Tror I ikke, at jeg må forstå mig på, hvorledes det er gåt til?

Fruen.

Jo, kjære Riis!

Riis.

Men tror I, det er ved at gå rundt til hvert menneske og sige ham sandheden, at jeg har kommet frem? Nej, da vilde jeg nok ikke ha kommet langt.

Karen.

Det er heller ikke det, jeg mener.

Riis.

Nå, hvad mener du da? — Å, skal dette aldrig ta ende? —

Karen.

Jeg mener, at vi hos os selv, i os selv —

Riis.

Hvad er ivejen med os selv?

Karen.

Ja, det kan jeg ikke altsammen klare — nu. Jeg er så ... ja, jeg er så ... (Bevæges.)

Fruen.

Men jeg, Riis! Det er sandt, det, at vort liv ligger ligesom ikke for sandheden og kjærligheden, — nej, det gjør ikke det!

Riis.

Ja, når det blir uklart, så må du til! Så er din time kommen!

Fruen.

Riis!

Riis.

Om forladelse! — jeg mener bare, hvad dette med sandheden angår, at vi ved slet ikke, hvad vi taler om!

Fruen.

Jo—o!

Riis.

Vent lidt! Jeg er matematiker og er vant til nøjagtighed! — Tror I, at nogen helt ud er sand?

Fruen.

Ja, kjære Riis!

Riis.

Er du forstyrret? — Om forladelse! — Men se på hvilket forhold, du vil! Lad os ta de højeste. Lad os ta det allerhøjeste, kongen og forholdet til ham. Han holder taler til os, og vi holder taler til ham. End om han nu sa' alt det til os, som han tænkte om os? eller vi alt det, vi kunde falde på om ham? Det er rent ud ved lov forbudt! Vi fik straf, fik vi! Naturligvis! Og han? Vil han sige os noget mere end komplimenter, må det ske ved ministrene, — og de karle skal ikke forsnakke sig. — Eller tag et andet højt forhold! Tag kirken!

Fruen.

Det må da være oprigtigt.

Riis.

Naturligvis. Alt er oprigtigt. Men om nu præsten, istedenfor at sige os, hvad skriften og præste-eden siger, han skal sige, gav os af sine tvil (ti hvem har ikke dem?) — jo, det blev en net historie, — skjønt den vilde være meget sand! End vi, om vi begyndte at snakke, den ene i munden på den andre, om vore tvil? Her blev et abracadabra uden ørenslyd over al verden. — Nej, man la'r det gå, som det er vedta't og opskrevet, noget mere, noget mindre. Det, som det kommer an på, er, at det går. Vil man, det skal være i orden, nu så er det i orden!

Karen.

Men, far —

Riis.

Ja, du er syg. Men har jeg kanske ikke ret? Lad os ta os selv!

Fruen.

Vi, kjære Riis, siger da virkelig hverandre sandheden!

Riis.

Så det gjør vi? Dersom jeg sa' dig sandheden, min beste, den fulde, ukontrollerede sandhed, — vi levede ikke sammen en eneste dag —

Fruen.

— Men, Riis!

Karen

(samtidig).

— Men, far, dog!

Riis.

— hyggeligt, mener jeg! Og vice versa! Ikke fordi du eller jeg er værre end andre. Vi er kanske bedre end de fleste. Men hvis alt skal siges, så ryger det istykker, familjen, samfundet, riget, kirken, altsammen, det ryger istykker! Ja, vi blev selv til dyr; ti da blev det nok oftest dyret, som talte!

Karen.

Men hør da på mig, alt dette mener jeg jo ikke.

Fruen.

Dette mener vi ikke.

Riis.

Nej, I mener det ikke, når det sættes ordentlig ud for eder; det vidste jeg nok! Men nu skjønner I kanske, hvad der stikker under denne forførerske talemåde?

Det er så langt ifra på sandhed, at livet hviler, at det er på en stiltiende overenskomst om ikke at bruge den fulde sandhed, alle livets forhold er grundlagt. At være sandere, end vedtægten vil det, er det samme som

at gjøre vrøvl, er uopdragenhed, er dumhed, -- kanske farligt.

Karen.

Lad mig dog få svare, at —

Riis.

Vent lidt! Kunsten, livets store kunst er netop den at balancere, at manøvrere, — nå, manøvrere er et misbrugt ord, lad mig holde mig til balancere!

Fruen.

Men, Riis!

Riis.

Herre min, jeg har jo havt med både overordnede og underordnede at gjøre i så mange år, jeg må da forstå, hvad der skal til! Ho-ved-sa-gen er: ikke at støde sig; naturligvis heller ikke gjøre noget, som er urigtigt; det er altid en stor dumhed at gjøre noget, som er urigtigt, foruden, naturligvis, at det er mod loven —

Fruen.

— og vor børnelærdom.

Riis.

— Mod vor børnelærdom også, naturligvis!

Ho-ved-sa-gen er: at komme let, ordentligt, humant, ifra det. — Puh! —

Frederik.

Tør jeg spørge: Hvad er meningen med dette? Anvendelsen?

Riis.

Meningen, anvendelsen er denne: du har gjort én dumhed — (Nærmere.) den var »sand« nok, vil jeg tro!

Frederik.

Far!

Riis.

Det vilde vist være meget »sandt« også, at du giftede dig; jeg tviler ikke derpå!

Frederik.

Far, dog!

Riis.

Men det vilde være én dumhed til, det vil sige du kom ingensteds hen med den — uden i skyerne, tilvejrs. Og der kan man dårligt balancere.

Fruen.

Nu er vist tiden kommen til at gå i kirke, Riis?

Riis.

Du har ret! — Nå, — det var ikke med dette, vi nærmest burde ha sysselsat os; — men det kan måske ha sin nytte, det med! Og så har det holdt tankerne borte så længe. Ak ja! Hør, Frederik, — hjælp mig yderfrakken på! — og gå hen i rigsdagen og hør, om udfaldet snart er forhånden! — Jeg tænker dog nok, det viser sig, at mine venner er de fleste. Tror du nu, oprigtig talt, at det vilde være så, hvis jeg havde begyndt mit liv slig, som du nu ønsker at begynde dit! — Drag frakken lidt op bag! — Så.

Fruen.

Kjære Riis, nu må du komme!

Riis.

Ja, ja! Ak ja, man får ikke tid til at forberede sig, som man burde. Farvel, børn! Gud være med eder!

Karen

(brister i krampagtig latter).

Riis.

Hvad er det?

Fruen

(samtidig).

Karen!

Frederik.

Jeg tænkte det! (Opfanger hende i sine armer.)

Karen.

Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha!

SCENEÆNDRING.

Det vanlige rum hos Kampe.

TREDJE MØDE.

Hans (arbejdende ved bordet). Bureauchef Larssen (indtrædende).

Larssen.

Om forladelse!

Hans.

Værs'go! (Rejser sig.) Hvor De er varm? Skal jeg hente —?

Larssen.

— ingenting! Tak!

Hans.

Men alligevel —?

Larssen.

Nej tak!

Hans.

Vær så god at ta plads.

Larssen.

Tak, jeg skal straks — (Stilhed.)

Hans.

Måske er det min far, som hr. bureauchefen ønsker at tale med?

Larssen.

Nej! (Stilhed.)

Hans.

Har hr. bureauchefen været på rigsdagsgalleriet?

Larssen (efter nogen betænkning).

Ja.

Hans.

Der er vel endnu intet afgjort?

Larssen.

Nej.

Hans.

Men det kan da ikke jeg for?

Larssen.

Ja så. Ikke det? — Må jeg få se det franske, det verificerede franske referat af hr. generaldirektørens tale i Paris ved det store jærnbanemøde?

Hans.

Det står citeret i min bog.

Larssen.

Det ved jeg nok. Men her gjælder alene det autentiske dokument. Det vil sige, forsåvidt det gjælder.

Hans.

Jeg har tilfældigvis brugt vedkommende hefte netop idag — (Går til bordet.)

Larssen
(gående efter).

Må jeg få se det?

Hans.

Værs'go!

Larssen.

Tillader De, at jeg sætter mig?

Hans.

Ja, naturligvis.

Larssen.

Tak! (Sætter sig.) Så dette er tidsskriftet? (Undersøger det udenpå.) Fransk? Ja. Paris. Hm.

(Ser på tryksted, indholdsfortegnelse, nummerfølge, blader frem, tilbage, sammenlignende.)

Hans.

Jeg mener, han sammenholder typerne! Han tror dog vel ikke, at jeg har sat stykket ind. (Højt.) Der ser De det indcirklede —!

Larssen.

Jeg ser det.

Hans.

De ønsker måske at se, hvorledes jeg har oversat det?

(Tar sin bog.)

Larssen.

Tak.

Hans.

Side 49 nederst. Det indcirklede.

Larssen.

Jeg har det. (Sammenholder.)

Hans.

Finder De nogen fejl?

Larssen.

Ikke endnu.

Hans.

Jeg tror heller ikke siden.

Larssen
(lægger bogen fra sig med et langt suk. Sætter sig atter over tidsskriftet).

Hans.

Ja, resten behøver De neppe at læse. Det er alene det indcirklede. Men det er også nok.

Larssen.

Hvis det var sandt, — så vilde det være nok.

Hans.

Hvis det var sandt? — Tror De endnu ikke?

Larssen.

Nej!

Hans.

Men, beste hr. bureauchef! De ser jo, at referatet er ta't på stedet og konfereret med taleren?

Larssen.

Det står så, ja.

Hans.

Og De tror ikke endnu?

Larssen.

Nej.

Hans.

Tror De, at heftet, det hele eller en del, er forfalsket? Tror De, at referatet er indskudt?

Larssen.

Jeg ved ikke. — Men jeg tror på generaldirektøren.

Hans.

Vel bekomme!

Larssen.

Jeg kunde sige, han var for moralsk, for agtværdig, for pålidelig til at gjøre sådant; men ordene vilde, anvendt på denne måde, bli en fornærmelse mod ham. Jeg indskrænker mig derfor til at sige, at han er for klog, meget for klog til at gjøre sådant. Han er den klogeste mand, jeg kjender.

Hans.

Klog er han. Men hvis De —

Larssen.

Jeg agter ikke at indlade mig i ordskifte. Ikke med Dem, ikke med nogen! Jeg tror, hvad jeg tror.

Hans.

Men ikke, hvad De ser?

Larssen.

Jeg har intet set.

Hans.

Det var mageløst! Når hans ord, hans selvautoriserede ord —

Larssen.

— Jeg har ikke set dem. Ti før jeg tør sige, jeg har set en ting, må den ting være undersøgt. — Vil De låne mig dette hefte?

Hans.

Med fornøjelse.

Larssen.

Tak! (Tar det.)

Hans.

Dog — på ét vilkår —

Larssen.

N—e—j. Jeg indlader mig ikke på noget, som heder vilkår. Jeg aflægger intet løfte.

(Lægger bogen fra sig.)

Hans.

Løftet er ikke svært. Det er, at De åbent vedstår det, hvis De opdager, hvad jeg har opdaget.

Larssen
(tar bogen igjen).

Jeg lover intet, som er en selvfølge. Jeg vil absolut ingen skuffe. Ikke andre, ikke mig selv. Farvel!

(Tar sin hat.)

Hans.

Det tror jeg om Dem, hr. bureauchef.

Larssen.

Jeg behøver aldeles ikke denne Deres udtalelse!

(Afsted og lige mod Frederik Ravn.)

FJERDE MØDE.

De forrige. Frederik Ravn.

Ravn.

Nå da. Dette er jo to principers sammenstød.

Larssen
(kommer igjen).

Jeg frabe'r mig enhver fornærmelse, — og især af Dem!

Ravn.

Hvad går der af Dem? Fornærmelse?

Larssen.

Jeg er intet princip. Fordi om jeg har selvbeherskelse nok til at følge givne regler, er jeg intet princip. Jeg er et levende menneske.

Ravn.

Når De selv siger det, — så får man jo tro det.

Larssen
(kommer igjen).

Så det har De ikke vidst før, at jeg var et levende menneske?

Ravn.

Jo, jo, jo, jo!

Larssen.

Nå, så det har De dog. (Går.)

Ravn.

Ha, ha, ha!

Hans
(samtidig).

Ha, ha, ha!

Ravn.

Hvad er forefaldt?

Hans.

Det må jeg spørge om! Ti han var ophidset, før han kom hid. Han kom fra rigsdagen.

Ravn.

Jeg så ham. Hvad vilde han her?

Hans.

Få det franske hefte, hvori —

Ravn.

Å—hå! Det stemmer!

Hans.

Hvormed?

Ravn.

Med en tale af jærnbanekomitéens formand.

Hans.

Nå, således! Men, kjære, kommer du hid? — Nu? Midt i mødet?

Ravn.

Vi har en times hvil. — Giv mig lidt vand!

Hans.

Værs'go! — Skal du ha noget andet?

Ravn.

Nej tak.

Hans.

Har du talt?

Ravn.

Jærnbanekomitéens formand har talt.

Hans.

Ja, naturligvis.

Ravn.

Du misforstår mig. Han er nu næsten for dig. Han har slåt om.

Hans.

Slåt om? Jærnbanekomitéens formand?

Ravn.

Det vil sige halvvejs. Vi driver det ikke videre. Men det er alligevel en begivenhed.

Hans.

Det tror jeg! Hvad har voldt det? Aviskampen!

Ravn.

Så det kalder du en kamp! Du er sandelig nøjsom. Nej, i vore forhold går sligt efter tilfældige personlige forbindelser og indtryk. Hans omslag daterer sig fra ingeniørmiddagen hos generaldirektøren.

Hans.

Derfra? Hvorledes?

Ravn.

Der så han dig og din far sammen og fik tillid til eder. Han havde ikke havt det før.

Hans.

Ser du!

Ravn.

Kjære, slå ikke victoria!

Hans.

Men så kommer jo også du?

Ravn.

I det væsentlige har formanden sagt, hvad jeg kunde ha at sige.

Hans.

Men alligevel?

Ravn.

Oprigtig talt, Hans, jeg vil ikke optræde offentlig mod min svoger.

Hans.

Hvad for noget?

Ravn.

Ingen skal drives til noget, hvortil han ikke har natur. Og jeg ligger ikke for at gjøre skandale. — I har et godt drikkevand her.

Hans.

Men du må jo stemme?

Ravn.

Jeg har tænkt at bli borte. Jeg vilde gå indom og sige dig det. — Har du en cigar? Tak! — Ja, stå nu ikke der og gjør gåseøjne! Privat kan jeg være mod ham, og det er jeg jo. Offentlig tier jeg — netop af den grund. Dette er det nobleste, eller rettere: det eneste noble.

Hans.

Og staten?

Ravn.

Staten, staten? Hører kanske ikke også private forhold under staten? Selv bag dumhederne står mange familjers ære og velfærd; sligt er vigtigere end penger.

Hans.

Også bag pengene står --

Ravn.

— Skatteyderne, ja. Et fjærnt slægtskab, som de ofte ikke selv bryr sig om. — Ja, jeg mener naturligvis ikke, at dumhederne skal beskyttes i al evighed. Jeg mener alene, at vi ikke skal rive op og derved gjøre endnu mere ugagn. Det ordner sig nok, når vi bare gir lidt tid. Jeg begynder at bli kjed af den hele sjau.

Hans.

Jeg hører, du er dumhedernes svoger —

Ravn.

Hvad er jeg, siger du?

Hans.

— og at du har ståt fadder til dem.

Ravn.

Jeg?

Hans.

Du fik dem først rost i udlandet. Ti derfra må det komme, skal det slå til her. Det skede også i en grad, som gjorde dig selv betænkelig. Men du taug. Det blev en dyr fortielse — for dig selv og for staten.

Ravn.

Hvordan fanden har du fåt det at vide? — Fy, for en stærk cigar! (Hiver den.)

Hans.

Nu venter jeg intet mindre af dig, end at du går op i rigsdagen og tilstår, hvad del du har havt i den hele ulykke, —

Ravn.

Jeg mener, du er —!

Hans.

— tilstår, at det er en skam, at du ikke har gjort det før, —

Ravn.

Men, Hans?

Hans.

— ber de andre om at gjøre det samme, nemlig tilstå, at de har ta't fejl, og at de har ventet altfor længe med at sige det.

Ravn.

Vi skal klæ' os nakne? Å, du allersentimentaleste kong frasemager! Jeg aflægger dig min underdanigste kompliment. Er dette »den unge slægts ny system«? Hvad?

Hans.

Ja, spøg nu ikke; ti med tilståelser må det begynde, —

Ravn.

— Vær så artig! —

Hans.

— og vil ikke du, så skal jeg hjælpe dig.

Ravn.

Tør jeg spørge din dybsindighed: hvormed?

Hans.

Jeg aftrykker dine artikler fra dengang; jeg har fundet dem. Deres indflydelse har jeg historisk gåt efter; jeg skal oplyse derom — og om forfatterens navn. — Nu kan du vælge!

Ravn.

Jeg mener, du er gåt fra forstanden! Å, — du er den største nar, som verden har set.

Kampe

(træder ind).

Hvor I ser storartede ud? — Hvad er på færde? Jeg trodde, du var på rigsdagen.

Ravn.

Vi har en times hvil.

Kampe.

Er der da hændt noget, siden du —? (Stanser.)

Hans.

Jeg skal sige det.

Ravn.

Nej.

Hans.

Jo. Ved du, at det er papa Ravn, som i sin tid —

Ravn.

Ikke mer om det vrøvl. Det er min sag, ikke din.

Kampe.

Hvad er det?

Ravn.

Å, det er en fandens historie, er det, — og han der er en rasende fusentast, en tosset idealist, en uforbederlig

skandalmager, et vrøvlehode, kort og godt, din søn. Farvel! — (Tar sin hat.)

Kampe.

Nå da?

Hans.

Det var ham der, som i sin tid fik systemet rost i udlandet, og som derved voldte hele ulykken.

Kampe.

Hvad siger du?

Hans.

Det var ham, — ingen anden! Han har pent tiet med det i alle disse år. — Og nu, da der endelig er lejlighed til at gjøre det godt igjen, vil han bli borte fra afstemningen.

Ravn
(kommer igjen).

Ja, det vil sige, en tale eller en stemme fra eller til er nu ikke hovedsagen; ti systemet falder så ikke alligevel — denne gang. Lad mig være i fred!

Hans.

Jo, forhandlingen er just hovedsagen. En sag skal forhandles slig, at vi moralsk og intellektuelt vinder et stykke frem på den. (Ravn går, Hans efter.)

Gå op i rigsdagen. — Dette er den eneste vej, hvorpå vi kan komme ud af det uføre, hvori vi stikker: — frem med tilståelserne!

Kampe.

Ravn, — dette skal du gjøre.

Ravn.

Å, gå pokker i vold med sligt topvildt vrøvl!

Hans.

Lad være da! Jeg skal gjøre det for dig.

Ravn
(kommer til Kampe).

Ja, har du hørt sligt! Hvad er dette for en ungdom?

Kampe.

Vi har været for løje i vor tid; nu er disse kanske lidt for skarpe.

Ravn.

Han ruinerer sig, som du har ruineret dig; bare lidt anderledes. — Ja, nu må jeg gå. — Har du en cigar? — Nej, det er sandt, de var for stærke.

Kampe.

Farvel.

Hans
(samtidig).

Taler du så?

Ravn.

Å, jeg går ikke og proklamerer forud, hvad jeg gjør. — Fusentast! — (Går til venstre.)

Kampe.

Nej, at han —! (Stanser.)

Hans.

Ja, der kan du se? Selv de, som går for at være fritalere blandt os, er ligeså fejge som de andre; de har det bare på en anden måde.

Kampe.

Ho, ho! —

Hans.

Kjære, hvem er det?

Kampe.

Hvad for noget? Karen! —

Hans.

Nej, hvorledes ser hun ud?

Kampe.

Hun må være blet —!

Hans.

Nej, hvad er dog dette? — Gå lidt tilside! — Karen!

(Hun blir synlig fra højre.)

FEMTE MØDE.

De forrige. Karen (uden hat og ellers, som hun kan ha rejst sig fra sengen eller sofaen efter det anfald, hun havde).

Karen.

Ingen må se mig. — Jeg listede mig hid. — Mor trodde, jeg sov. — Lad os skynde os, Hans!

Hans.

Hvorhen?

Karen.

Bort, ... rigtig langt bort! Kom nu!

Hans.

Ja.

Karen.

For jeg vil ikke mere være hjemme. Nej, jeg vil ikke.

Hans.

Nej.

Kampe

(gjør tegn til Hans, idet han peger først på hende, så på sig, så i retning af hendes hjem og iler).

Hans.

Du er syg?

Karen.

Ja, jeg er syg; — for jeg har ondt her ... men især her ... å, så ondt, så ondt, så ondt. — Å, denne strid! —

Hans.

Men så skulde du vente, til du blev frisk?

Karen.

Nej, jeg blir ikke frisk hjemme. Nej. — De siger, jeg mangler søvn. Men det er ikke det! Nej, — jeg har vidst så længe, hvad det er. Men jeg har ikke villet sige det. Til dig kan jeg sige det; men der må ingen høre det?

Hans.

Ingen!

Karen.

Husker du, da vi var barn og rodde bort sammen?

Hans.

Ja.

Karen.

Kan vi ikke gjøre det nu igjen, du? Kom!

Hans.

Karen!

Karen.

Det var dejligt, at du tog min hånd. Nej, hvor det var godt! — Det var, som da vi var barn. Det tænker jeg på hver dag. Gjør ikke du også det?

Hans.

Karen!

Karen.

Bare vi ror langt, langt bort, så blir det, som det da var.

Hans.

Men skulde du ikke ville hvile først? Du er træt.

Karen.

Langtifra! Bare hodet sådan, ... det var godt, å, så godt! — Nu har jeg det roligt, Hans.

Hans.

Har du?

Karen.

Ja. — For jeg har havt det ondt. Å, denne strid, denne strid!

Hans.

— Men skulde du ikke hvile?

Karen.

Jeg hviler nu.

Hans.

Sæt dig, så hviler du bedre!

Karen.

Men husk på, at vi må bort.

Hans.

Straks! — Her kan du sætte dig.

Karen.

Nej, du må sætte dig først.

Hans.

Ja. (Sætter sig.)

Karen.

Og jeg vil sidde her. (I sofaen.)

Hans.

Så! (Han slipper ikke hendes hånd.)

Karen.

Stakkars mor!

Hans.

Skal vi sende bud på mor?

Karen.

Nej. — Stakkars, stakkars mor!

Hans.

Ja, hun er god.

Karen.

Holder du af mig?

Hans.

Jeg har aldrig holdt af nogen anden.

Karen.

— — Men hvorfor begyndte du da denne strid?

Hans.

Du var jo enig med mig i det før?

Karen.

Det går ud over os kvinder.

Hans.

Kjære!

Karen.

Det var stygt af dig, Hans.

Hans.

Karen!

Karen.

Å, så stygt — så stygt —

Hans.

Hun sover.

Frederik

(viser sig i baggrunden, ilende. Hans stanser ham med et tegn).

Karen.

Hvad er det, Hans?

Hans.

Jeg trodde, du sov? — Har du det ikke godt?

Karen.

Jo, — godt. (Stilhed.)

Frederik.

Sover hun?

Hans

(gjør bekræftende tegn med hodet).

Frederik.

Det var bra!

(Kommer sagte nærmere. Gir begge hænder ud mod Hans, som gir sin ledige mod ham.)

Karl Ravn

(fra venstre).

Kom hen i rigsdagen! Farbror Frederik vil —

Begge

(har vendt sig mod ham).

Hys!

Karl Ravn

(som har stanset og ser Frederik Riis).

Du her? — Hvad er det?

Begge.

Hys!

(Tæppet falder.)

FEMTE HANDLING.

I generaldirektørens kontor i hans hjem ved sjøen.

FØRSTE MØDE.

Riis

(følger med megen høflighed en mand tildørs og ud. Han kommer langsomt ind igjen og stiller sig op med vidt spredte ben).

Så hans ekscellence tviler! — Jeg har anet det. — Hans øjne spurte tydelig, — om ikke også jeg i grunden tvilede.

(Drager benene hurtig sammen, går.)

Tvile! Ja, tvile! Hvad er der i verden, hvorpå en ikke kan tvile?

På kontoret det samme. Nøjagtig de samme øjne. De har gåt god for systemet, de karle. Nu er de i knibe. De har tabt sin egen tro — og tærer på min. Blodsugere! Hvor er de, som støtter mig? Jo, Larssen. Han tror! — Men når en så grundmuret, nøjagtig natur som Larssens kan tro, ja, så må der, minsjæl, være noget ved det. Der må!

Jeg tvilede straks, — jo, jeg gjorde! Det syntes mig altfor stort —; men de andre var blet sikre, — og de gjorde mig sikker igjen! — Det er i grunden de andres skyld altsammen! — Jo, det er! — Vist så; ingen snak om det!

Det hele blev jo en nationalsag, før nogen vidste ordet af. At tro blev en vane, vi lo ad tvilene. — Det var en dejlig tid! Ak ja! —

Og så? Så kommer der en liden fyr fra Amerika, og han slår sig sammen med en gammel dranker, — mere skal der ikke til! — det er et rent eventyr! Al kloroformering nytter ikke længer, der blir kamp, — — og når det er over — — står jeg der som »broen over det tørre land!« (Drager benene hurtig sammen.) Det er en pokkers vane, jeg der har lagt mig til!

Men hvad skal jeg nu! Lade som ingenting? Umuligt. Disse fordømte øjne forfølger mig. Dersom jeg selv trodde — —! Larssen tror. — Men når Larssen tror, må der være noget at tro på! Jeg har jo også bevist, at der er. Jo, jeg har, — ingen snak om det!

Larssen er så hel. Larssen tror på sig selv, Larssen, — det er kunsten. Ja, det er hele, hele, hele kunsten.

Hvorfor djævelen kan jeg ikke det?

Det er jo jeg, som har lagt beviser tilrette for Larssen, de samme, som han tror på! — Ja, men jeg tror ikke længer på dem ... Nej ... jo ... nej ... jeg tror ikke ... ikke rigtig ... Der er noget ... — Se, nu står jeg sådan med benene igjen!

»Broen over det tørre land!« ... Jeg synes, folk ser på mine ben, siden dette stod i avisen. (Drager dem hurtigt sammen, går.) Å, dersom jeg havde nogen, — som trodde på mig! — Kamma! — Hun da! — Mener det godt; — (Sukker.) — men ... Marie! Ja, du havde nu været den rette! Hvad havde jeg så brydd mig om alting! Du var så klog, så stærk ... du holdt mig fast. Det vilde ikke være kommet til dette! — Ti det er denne slægt, denne fordømte slægt!

Gud bevare ethvert menneske for at falde i hænderne på entusiaster! De er de troløseste, nogen kan holde sig til, — og det kalder de ovenikjøbet ærlighed!

Selv mine egne barn ... Frederik! Ak, Frederik! — Han forfølger mig med øjne som et sygt dyrs. Han tviler, han også, ... og jeg kan ikke hjælpe ham! — De har forgiftet ham! ti hans natur er i slægt med deres, de troløse, de tyve! — (Det banker.) Gudskelov, der kommer nogen! — Det er forskrækkeligt at være alene på denne måden. — Kom ind!

ANDET MØDE.

Larssen. Frederik Ravn. Riis.

Riis.

Larssen? Er det Dem! Det var rigtigt af Dem!

Det var just Dem, jeg trængte til! — Nå, rigsdagen har jo delvis været imod os. Men — ikke i principet, Larssen.

Larssen.

Ikke i principet.

Riis.

En mand, som arbejder, har stærke forbindelser, gode Larssen, og når man så har en sag, — en sag, som man tror på —!

Larssen.

— Ja, — derpå kommer det an! —

Riis.

Derpå! (Opdager Frederik Ravn, som er indkommen bag den andre.) Du? — Du her?

Ravn.

Ja, hvorfor ikke?

Riis.

Og derom kan du spørge? Du, som offentlig —? Nej, dette går for vidt!

Ravn.

Ja så? Jeg synes just, jeg har større ret til at komme her nu end før.

Riis.

Virkelig? Nej —

Ravn.

Nu er vort forhold sandere. — Men bevar's, vil du ta det højtideligt, så kan jeg gå.

Larssen.

Det er mig, som har tilladt mig at be' hr. kanalinspektøren at følge mig hid.

Riis.

De, Larssen? — Hvad vil det sige?

Ravn.

Vi har konfereret, Larssen og jeg, om — ja, du skjønner om hvad.

Riis.

Nej.

Ravn.

Ikke det? — Nå, lad os så lægge papirerne frem! — Der er kommet tvil i lejren, skjønner du, — og vi ønsker din afgjørelse. — Kan vi sætte os?

(Vil udvikle nogle papirer.)

Riis.

Du vil åbne et slags forhør over mig?

Ravn.

Ja, det sa' jeg Dem jo, Larssen, at slig vilde han ta det.

Riis.

Hvad skal det sige?

Larssen.

Jeg stolte på den humanitet, ... den overbærenhed, som De altid har vist, hr. generaldirektør ... Deres upartiskhed ...

Riis.

Hvad gjælder det så? Er det noget, som De, specielt De, gode Larssen, vil høre, — så ved De jo, hvor jeg er at finde.

Ravn.

Det er et dissens-punkt, skjønner du.

Riis.

Jeg ønsker hr. Larssens udvikling.

Ravn.

Betyder det, at jeg skal gå?

Riis

(efter nogen betænkning).

Du er min hustrus bror, — og om du har glemt det, så bør jeg — for hendes skyld — huske det.

Ravn.

Overmåde smukt!

Larssen.

Der kjender jeg Dem igjen, hr. generaldirektør! — Jeg har aldrig set Dem anderledes. — Derfor er det, jeg våger at tale åbent til Dem.

Riis.

Ja, gjør det, Larssen! Vi to har jo altid holdt sammen.

Larssen.

Det har vi, hr. generaldirektør! Det har været mit livs stolthed. Ti i Dem — jeg må få lov til at sige det — har jeg set en mand, en mand, som har ståt på toppen af det, vi tør kalde tidens ingeniörviden.

Riis.

De har altid overvurderet mig, Larssen.

Larssen.

Og så har De alligevel været så venlig ... Ja, jeg har — jeg må få lov til at sige det; ti jeg er usædvanlig ... hvad skal jeg kalde det? ... bragt udenfor det sædvanlige ... jeg har havt en grænseløs tillid til Dem, hr. generaldirektør!

Riis.

I lige måde, gode Larssen.

Larssen.

Jeg takker Dem overmåde, ... men det er ufortjent.

Riis.

Aldeles ikke.

Larssen.

Undskyld! Ti dette ved jeg bedre. Jo! Jeg er ikke den faste mand. Jeg har altid behøvet støtte. De, i Deres overlegenhed, ved ikke engang, hvad sådant skal til!

Riis.

Sig ikke det, Larssen!

Larssen.

Jo! Er der nogenting i verden, jeg har beundret, så er det den sindsro, De altid havde, når jeg var undergravet af tvil.

Riis.

De —?

Larssen.

— At De har kunnet samle oppositionen, så at sige,

i Deres eget hus! ... Denne smilende sikkerhed ... ja, smilende, virkelig smilende! — Således er det at tro, sa' jeg til mig selv.

Riis.

Men sig mig, Larssen, — — tror ikke De?

Larssen.

Jeg vil være oprigtig, hr. generaldirektør.

Riis.

Det er De altid, Larssen.

Larssen.

Ja, det vil sige så langt, som en formår at være det. Ti jeg har ofte ikke vidst, hvad jeg var —, — om jeg trodde eller ej.

Riis.

De, Larssen?

Larssen.

Men da samlede jeg mig ved at se på Dem, hr. generaldirektør!

Riis.

På mig? (Glemmer sig helt.) Det skulde De ikke ha gjort, Larssen!

Larssen.

Gud, hvorfor ikke, hr. generaldirektør?

Riis
(i fuld selvforglemmelse).

Nej, — for jeg trodde på Dem, Larssen.

Larssen
(forfærdet).

På mig! — De?

Ravn.

Dette begynder at bli morsomt.

Riis.

Nej! — Å — nej! — Dette var det værste! (Løber over.) Er De da rent ud en bedrager, menneske?

Larssen.

Hvad er det, De — De — De siger?

Riis.

Hvad kalder De det, at indbilde folk, indbilde mig, at De tror, hvad De ikke tror?

Larssen.

Trodde jeg ikke? Vist trodde jeg!

Riis.

De gjorde pokker! — De trodde på mig.

Larssen.

Det vil sige, det ene i det andet, — ja, som det plejer at gå i verden.

Riis.

Det vil sige, det ene løgn med det andet! Nej, at jeg har ladet mig således narre!

Larssen.

Narre? Det er nok en af os! Deres ny system —

Riis.

Mit? Det er ikke mit.

Larssen.

Hvis er det, når det ikke er Deres?

Riis.

Det var brugt i det praktiske liv længe før mig.

Ravn.

Det er sandt!

Larssen.

Men det er dog Dem, som har indført det?

Riis.

Jeg? Er jeg regjering? Er jeg rigsdag? Kan jeg indføre noget sådant!

Ravn.

Udmærket!

Larssen.

Men det var dog ... det er dog ... det kom dog fra de kommissjoner, hvori De —?

Riis.

Udnævnte jeg kommissjonerne! Eller var jeg hele kommissjonen?

Larssen.

Nu hører alt op!

Ravn.

Udmærket! Bravo!

Larssen.

Ja, ... men ... det var just ... overslagene, som vildledede!

Riis.

Det var ilde! Ti overslagene er af Dem, Larssen, — af Dem og kontoret! Har De glemt det, så står det i hver indstilling.

Larssen.

Til—til—sist er det altså jeg, som ... som er skyld i det hele?

Riis.

Ja, jeg er det, pinedød, ikke!

Larssen.

Og jeg, som stolte så på Dem!

Riis.

Ja, derom har jeg ikke bedt Dem!

Larssen.

Dette sprog! Dette væsen!

Riis.

Ja, det er »sandt«, det er intet bedrag; det kan De være viss på! Er det blet på moden, så kan jeg også være på moden!

Gå nu, Larssen, eller jeg kan bli så »sand«, at jeg kaster Dem ud!

Larssen.

Farvel, hr. ge—generaldirektør! (Går.)

Ravn.

Jeg tror, jeg kan ta til mig papirerne. Vi får vist ikke noget brug for dem. (Samler dem.)

Riis.

Nej, gå til Bloksbjerg med det altsammen!

Ravn.

Dette kan jeg like. Det er så hyggeligt endelig en gang at komme på bunden af et menneskes væsen.

Riis
(stanser, studser).

Jeg har længe nok været den tålmodige. Men hvad skulde det nytte til her?

Ravn.

Nu — således! — Gjør det heller, som jeg har gjort!

Riis
(stanser).

Hvorledes?

Ravn.

Hel, fuld tilståelse.

Riis.

Jeg har intet at tilstå.

Ravn.

Å! således! — God morgen!

Riis.

Tilstå? He! Er han gal? (Ravn er gåt.) Hvem er der? — Du? —

TREDJE MØDE.

Riis. Fru Riis. (Lidt senere) Frederik.

Riis.

Du også? — Hvorfor gråter du? Hvad er det nu igjen? Jeg har liden tid og er lidet oplagt.

Fru Riis
(gråter).

Fre-de-rik ...

Riis.

Nu? Hvad han? Hvad han? —

Fru Riis.

— har sagt mig alt. (Gråter.)

Riis.

Hvorom alt! (Frederik kommer.) Hvad er det?

Frederik.

Om Anna, far.

Riis.

Se så! Ja, kom endelig med alt på én gang. I har truffet det rette øjeblik!

Fru Riis.

Der kan ikke være tale om andet, kjære Riis, end at nu må Frederik rejse efter hende straks!

Riis.

Nej, dette går over alle grænser! Ikke af stedet! Har Frederik pligter mod alle mulige mennesker uden mod mig? Jeg kan endda bære hans forræderi —

Frederik.

Hvad for noget?

Fru Riis
(samtidig).

Riis.

Riis.

Ja, idag taler også jeg »sandt« ! — Jeg kan bære det, så længe det bare er kjendt af mig. Men en rejse nu — vilde ligne en flugt fra det synkende skib. Aldrig i verden tilsteder jeg det.

Frederik.

Så rejser jeg uden tilladelse.

Fru Riis.

Men, Frederik —!

Riis.

Ja, du kan prøve! — Nej, sådant har dog vel neppe mødt en mand før!

Fru Riis.

Vær nu kjærlig, Riis!

Riis.

Å, bliv mig nu fra livet med dit kjærlighedsvrøvl!

Frederik.

Nej, nu vil jeg også —

Riis.

I er i komplot! Og det udgår alt fra jeres ulykkelige familje.

Fru Riis.

Altid skjælder du på min familje!

Riis.

Er det kanske ikke fra den, at al min ulykke stammer?

Å, jeg ulykkelige menneske, som er kommet op at sejle i samme båd! Hvad har jeg ikke gjort for at holde ligevægt? For at holde, i alle fald, den ydre velanstændighed? — Og nu —? Da alt styrter sammen, kommer også mine egne barn, ført af moderen. Den ene kaster sig i min værste fiendes armer —

Fru Riis.

— Men hun vidste jo ikke, hvad hun gjorde —

Riis.

Den andre i en skjøges.

Frederik.

Nu skal du gå ud, mor!

Fru Riis.

Frederik! Tilgiv ham! Han har det så ondt! Riis, jeg har aldrig set dig sådan!

Riis.

Nej, det har du ikke! Men når en mand hele sit liv har gåt tålmodig og vasset i det ulideligste vrøvl — —, så — én eneste gang! — må også jeg få sige, hvad jeg mener!

Fru Riis.

Nej, dette mener du ikke, Riis! Det ved jeg.

Riis.

Jo, jeg mener det! Jeg mener, at du har ta't børnene fra mig —

Fru Riis.

Jeg?

Riis.

Du og dine, — ja, så at sige, lige fra før de blev født.

Fru Riis.

Søde Riis, jeg kan ikke for, at børnene ligner på min familje. (Gråter.)

Riis.

Å, havde du ikke holdt mere af den end af mig, så havde ungerne vel også lignet mig mere end den.

Frederik.

Nu, mor, skal du gå! — Kom nu!

Fru Riis.

Du skal ikke tale med far uden mig.

Frederik.

Jo, jeg skal. (Fører hende.)

Fru Riis.

Men Karen? Jeg skulde jo også —

Frederik.

Jeg skal tale om Karen.

Fru Riis.

Husk, hvad han nu har at stå i!

Frederik.

Mor!

(Omfavner og kysser hende, fører hende ud, kommer igjen.)

FJERDE MØDE.

Riis. Frederik.

Riis.

Jeg ønsker ikke at ha nogen samtale med dig.

Frederik.

Men jeg ønsker det.

(Tar et brev frem.)

Riis.

Jeg håber, du har forstått, at mit tålmod har ta't slut.

Frederik.

Også mit.

(Tar et brev udaf et andet.)

Riis.

Gå!

Frederik.

Her er noget fra en, som heder Marie.

Riis.

Marie?

Frederik.

Så står der under. Jeg har aldrig set hende. Men hun er Annas moster, og brevet er til Anna.

Riis.

Marie?

Frederik.

Du kjender hende, ja. — (Læser.)

»»Din mor, kjære Anna, skriver mig til, at du elsker »Frederik Riis, generaldirektørens søn, og at han til- »byder dig ægteskab.« (Holder inde. — Taler.) Undskyld! Jeg må — (vedbliver.)

»Hans far har en gang tilbudt mig ægteskab. »Desuagtet lod han mig sidde for at gifte sig rigdom »og forbindelser til.«

»I sådant er der arv, min pige! Vogt dig for hans »søn! —«« (Taler.) Vil du læse videre?

Riis.

Nej.

Frederik.

— »I sådant er der arv« ! — Desværre jeg har følt det. Men så takker jeg nu for, at morsarven er større.

Jeg rejser efter Anna. Jeg vil ikke for hin pris gjøre karrière. Det kunde så let ende i et uholdbart system.

Riis.

Min søn!

Frederik.

Jeg ved, at jeg — for ikke længe siden — heller

skulde ha ladet mit liv end bli nødt til at sige sligt. Jeg må bort — også af den grund, at oftere kan jeg ikke.

Riis.

Frederik! — — —

Frederik.

Mishandl ikke mere mor!

Riis
(hviskende).

Hvad siger du?

Frederik.

Mishandl ikke mere mor! — Du har begyndt med at bedrage hende.

Riis.

Men, Frederik —!

Frederik.

Hun ved det ikke. Mor forlanger så lidet; hun tror alt godt. — Hvad kunde der ikke være blet af mor? — Å, du skulde ha lært os at tro på mor! Hun er i sin uskyld, i sin uudvikling det dejligste, jeg ved, mor! (Riis bevæges.) Vær god mod mor! Vær det, far!

Riis
(kommer til ham. De falder hverandre om halsen).

Frederik.

Tak for, hvad du har gjort for mig! Mod mig har du været god!

Riis.

Jeg har tænkt at gjøre det beste. (Bevæges.)

Frederik.

Jeg ved det. — Men tag det nu noget anderledes! — Begynd med Karen!

Riis.

Ja. (De slipper og tar hverandres hænder.)

Frederik.

Tak! — Denne stund tror jeg en gang dra'r mig hjem igjen. (De omfavner atter hverandre. Stilhed. Da de har sluppet:) Nu får jeg først se til at bli noget.

Riis.

Du rejser ikke nu?

Frederik.

Ikke straks. Far, kan jeg be' Karen komme ind til dig?

Riis.

Ja.

Frederik
(åbner døren for Karen og går).

FEMTE MØDE.

Riis. Karen.

Karen.

Du må ikke bli ond på mig, far; — jeg vilde bare be' dig, — om jeg måtte få lov til at ta bort.

Riis.

Du også, Karen!

Karen.

Jeg har meldt mig til en lærerindepost, — og jeg tror, jeg får den.

Riis.

Du lærerinde! Hvorfor det?

Karen.

For det er det eneste, jeg kan, — hvis jeg kan det.

Riis.

Det behøver du jo ikke.

Karen.

Jeg behøver at føle mig selvstændig.

Riis.

Er du ikke selvstændig her? Gjør du ikke, hvad du vil!

Karen.

Jeg gjør ingen ting. — Og så — (Stanser.)

Riis.

Og så?

Karen.

— trænger jeg at arbejde nu.

Riis.

Men det kan du jo gjøre her hjemme.

Karen.

Ja; — men (Stanser.)

Riis.

Hvad er det, Karen.

Karen.

Jeg kan ikke være hjemme. (Brister i gråd.)

Riis.

Det skal bli bedre. Jeg forsikrer dig, det skal bli bedre.

Karen.

Far, lad mig få ta bort.

Riis.

Som du vil. — (Han sætter sig.) Så også du forlader mig nu.

Karen
(hos ham på knæ).

Ingen forlader dig. Vi forlader bare det, som ikke er rigtigt.

Riis.

Å, Karen!

Karen.

For din skyld kan jeg nu gjøre meget. Mor har lært mig det.

Riis.

Så gjør jeg jo også dig ulykkelig.

Karen.

Når år er gåt, får vi se.

Riis.

Når år er gåt ... Da er der ikke mere igjen af mig.

Karen.

Når år er gåt, ser du kanske anderledes.

Riis.

Jeg forstår dig; du tror ikke.

Karen.

Bliv ikke vred, far; men tror du selv?

Riis

(rejser sig).

Ja! (Karen rejser sig, Riis sætter sig igjen.) Gå nu, Karen!

(Hun går.)

SJETTE MØDE.

Riis. Fru Riis.

Fru Riis

(stikker hodet ind fra højre).

Er du alene nu?

Riis.

Ja, min pige.

Fru Riis

(kommer).

Det skal du ikke være så nedslagen over, Riis'en min. For sådan går det jo enhver ædel og stor mand. Det er, for at hans tro skal prøves, det, ser du, — og så hans kjærlighed.

Riis.

Å, nej, å nej, å nej, å nej!

Fru Riis.

Har du det så ondt? — Bare jeg nu forstod at trøste dig; men en kone er jo bare det, som manden har gjort hende til, og det er stundom ligesom ikke nok.

Riis.

Du siger undertiden, — ja, vi skal ikke snakke om det nu. Å gud, ja! — Ja, ja, ja, ja! —

Fru Riis.

Det er også en så underlig tid. Ingenting står rigtig fast mere.

Riis.

Det er en tvilens tid, en overgangens.

Fru Riis.

Men er da ikke enhver tid i grunden en overgangens? Enhver tid har jo sit system —

Riis
(springende op).

Nævn ikke det ord! — Om forladelse! Hav tålmod med mig! Det skal bli bedre; jeg forsikrer dig!

Fru Riis.

Kjære, du må ikke tro, at jeg misforstår dig.

Riis.

Nej, du tror, du. — Du er den eneste.

Fru Riis.

End du selv, da, Riis? — Så længe en er sikker i sig selv, kan ingen anden nå til; det er sandt, det. —
Hvad er det, Riis'en min?

Riis.

Jeg vil gå ... jeg vil ... ja, hvorhen? — Jeg har ligesom ingensteds at gå hen.

Fru Riis.

End til stranden da? Havet? Der er noget så uendeligt ved havet, er der. Finder ikke du det, Riis'en min?

Riis.

Jo, — jo ganske vist. Ja, så går vi did da.

Fru Riis.

Ja, jeg går med dig.

(Tar hans arm.)

Riis.

Ja, så — så går vi!

(De går.)

(Tæppet falder.)

EN HANSKE

FØRSTE HANDLING.

En stue med åbne døre ud til en park, hvorigjennem man skimter sjøen. På begge sider af døren vinduer. En dør på væggen til venstre. På væggen til højre ligeså.

Et piano mellem døren til højre og vinduet mod parken; et skab lige imod. Helt foran til højre sofa, og en midt imod til venstre; mindre bord foran hver af dem; lænestoler og lettere stoler.

FØRSTE MØDE.

Fru Riis. Nordan.

(Fru Riis i sofaen til venstre. Nordan på en stol midt mellem bordene; han har en stråhat på hodet; den er skjøvet helt bag i nakken; et stort tørklæde over et af knærne; han sidder lænet på sin stok.)

Fru Riis.

De falder rent i staver.

Nordan.

Hvad er det, De spør om?

Fru Riis.

Om sagen mod Mrs. North — hvad andet?

Nordan.

Sagen mod Mrs. North. Jeg talte med Christensen i dette øjeblik. Han har lagt ud pengene; for han vil prøve at få bankerne til at stanse. Dette har jeg jo sagt. Hvad vil De mere?

Fru Riis.

Snakket, kjære ven, snakket?

Nordan.

Å, mandfolkene tier gjærne med hverandres historier.

— Skal han for resten ikke få det at vide nu, han derinde? Nu er han jo tilstede.

(Nikker til højre.)

Fru Riis.

Lad os vente!

Nordan.

For pengene må jo betales Christensen tilbage. Det har jeg sagt ham.

Fru Riis.

Naturligvis. Hvor kan De tænke andet?

Nordan

(står op).

Ja, nu rejser jeg og tar mig ferie, så nu får Christensen stelle med det. — Det var vel storartet igår?

Fru Riis.

Pragt var der ikke.

Nordan.

Nej, hos Christensens er der aldrig overdåd. Men mange var der vel?

Fru Riis.

Jeg har aldrig set så mange i nogen privat fest.

Nordan.

Er Svava oppe?

Fru Riis.

Hun er ude og bader.

Nordan.

Allerede? Kom I så tidlig hjem?

Fru Riis.

Jeg tror, klokken var tolv. Svava vilde hjem. Riis kom sent, tror jeg.

Nordan.

Kortbordene. — Hun var vel strålende? Hvad?

Fru Riis.

Hvorfor kom De ikke?

Nordan.

Jeg går aldrig til forlovelsesfester og aldrig til bryllup. Aldrig. Disse offerdyr med krans og slør, — å!

Fru Riis.

Men, kjære doktor, De tror jo med os alle, at dette blir et lykkeligt ægteskab?

Nordan.

Han er en bra kar. Men alligevel ... Jeg er blet narret så ofte. — Hu, ha!

Fru Riis.

Hun var lykkelig. Og idag som igår.

Nordan.

Det er synd, jeg ikke får se hende. God morgen, frue!

Fru Riis.

God morgen, kjære doktor! Altså nu rejser De?

Nordan.

Jeg trænger til en liden pust.

Fru Riis.

Det er vist. Ja, lykke til, da, — og hjærtelig tak!

Nordan.

Tak De, kjære frue! (Gående.) Det var lejt, jeg ikke fik sige Svava farvel.

ANDET MØDE.

Fru Riis. (Senere) Riis.

(Fru Riis tar op af bordet til venstre et hefte af et udenlandsk tidsskrift, sætter sig godt tilrette i sofaen med ansigtet vendt mod parken. Under begge de følgende møder læser hun, så ofte det kan lade sig gjøre.)

Riis

(kommer ud fra højre i skjorteærmerne, optaget af sin skjortesnip).

God morgen! — Var det Nordan, som gik?

Fru Riis.

Ja.

(Riis går over mod døren til venstre, vender om og forsvinder atter i døren til højre, kommer snart igjen og gjør samme tur, bestandig beskjæftiget med skjortesnippen.)

Fru Riis.

Er det noget, hvormed jeg kan hjælpe dig?

Riis.

Nei ikke. Mange tak for resten! Disse moderne snipper er noget kram. Jeg kjøbte nogle i Paris.

Fru Riis.

Ja, jeg tror, du har et helt dusin med dig?

Riis.

Halvandet. (Han går ind, kommer ud igjen i samme stræv og i samme tur.) Jeg går ellers og spekulerer på noget.

Fru Riis.

Det må være en indviklet sag.

Riis.

Det er det også. — Det er det også. — Sandelig! — Den snip er da som ... Nå! Endelig! (Atter ind og ud igjen, denne gang med sit slips i hånden.) Jeg tænker på ... jeg tænker på ... hvad vor kjære datter er laget sammen af.

Fru Riis.

Hvad hun er laget sammen af?

Riis.

Ja ... hvilke stykker af dig, hvilke af mig, o. s. v. — Nemlig, hvilke stykker af dine slægter, hvilke af mine, o. s. v. — Svava er en mærkelig pige.

Fru Riis.

Det er hun.

Riis.

Som helhed er hun hverken dig eller mig; heller ikke os to tilsammen.

Fru Riis.

Svava er meget mere.

Riis.

Noget meget betydelig mere endogså. (Han forsvinder igjen, kommer atter, denne gang i frak, kostende sig.) Hvad sa' du?

Fru Riis.

Ingenting. — Ellers er det min mor, Svava ligner mest på.

Riis.

Jo, der skulde vi ha det! Svavas stille, behagelige væsen — hvor vil du hen?

Fru Riis.

Svava kan være lidenskabelig nok.

Riis.

Svava overser aldrig formerne som din mor.

Fru Riis.

Du forstod ikke mor. Men det kan jo også være, at de i meget er forskjellige.

Riis.

Uhyre! — Kan du nu se, at jeg havde ret, da jeg begyndte at pludre sprog med hende, fra hun var bitte liden? Kan du se? Du var imod det.

Fru Riis.

Jeg var imod dette evige plageri — og så imod, at det bestandig gik fra det ene i det andre.

Riis.

Men resultatet, min kjære? Resultatet?

(Nynner.)

Fru Riis.

Ja, du vil da vel aldrig sige, at det er sprogene, som har skabt hende?

Riis
(idet han forsvinder).

Ikke sprogene; men —. (Derinde fra.) — Sprogene har gjort uhyre! — La' du mærke til hende igår? Hun har *savoir vivre*. Hvad?

(Kommer ud igjen.)

Fru Riis.

Det er vist ikke, hvad man mest holder af hos Svava.

Riis.

Nej, nej. — På dampskibet spurte en mig, om jeg var i slægt med den frøken Riis, som havde fåt istand barnehaverne inde i byen. Jeg sa', jeg havde den ære at være hendes far. Da skulde du set manden! Jeg fik æbler i halsen.

Fru Riis.

Ja, barnehaverne har fra første stund havt lykken med sig.

Riis.

Det er vel dem, som har forlovet hende også? Hvad?

Fru Riis.

Du får spørge hende.

Riis.

Men du lægger slet ikke mærke til min dragt?

Fru Riis.

Jo, jeg gjør.

Riis.

Og skriger ikke et lille-bitte beundringsskrig? Sammensætningen? Farverne — lige ned i skoene? Hvad? Og lommetørklædet også?

Fru Riis.

Hvor gammel er du, Riis?

Riis.

Ti stille! — For resten ... hvad tror du, man holder mig for?

Fru Riis.

Naturligvis for 40 år.

Riis.

»Naturligvis«, — hvor klinger det ikke selvforståeligt? — Men denne dragt, den er en slags jubelouverture, komponeret i Køln, netop som jeg fik telegrammet om Svavas forlovelse. Tænk, i Køln, ikke ti timer fra Paris! Men jeg kunde ikke vente ti timer; — i den grad blev jeg elegant i min egen forestilling ved at komme i svogerskab med landets rigeste familje.

Fru Riis.

Blev det med den dragt alene?

Riis.

Hvilket spørsmål! — Vent nu, til mine kufferter kommer gjennem toldboden!

Fru Riis.

Da går det ud over os, kan jeg tænke?

Riis.

Da går det ud over jer! En altfor lykkelig papa, som netop i det store øjeblik befinder sig i Paris —?

Fru Riis.

Og hvad siger du så om festen igår?

Riis.

Jeg rigtig priste dampskibets forsinkelse, så jeg som ved et trylleri stod midt oppe i en *fête champêtre*. Fest for ens egen eneste datter, hvor man selvfølgelig er frygtelig velkommen!

Fru Riis.

Når kom du hjem inat?

Riis.

Mener du ikke, vi måtte spille kort igår også? Jeg kunde ikke undslå mig; for jeg skulde sidde tilbords med Abraham, Isak og Jakob, d. v. s. med værten, statsministeren og gamle Holk. Det var en uendelig nåde at få tabe sine penger til slige storfolk. For jeg taber jo altid. — Jeg kom hjem klokken tre, vil jeg antage. — Hvad er det, du læser?

Fru Riis.

»*The fortnightly.*«

Riis.

Har der ståt noget i de par måneder, jeg var borte?

(Begynder at nynne på en melodi.)

Fru Riis.

Ja; — her er nu noget om slægtsarv, som du må læse. Det passer til det, vi begyndte at tale om.

Riis.

Kjender du den melodi? (Iler opover mod pianoet.) Det er modemelodien nu. Jeg hørte den gjennem hele Tyskland. (Spiller og synger; men afbryder.) Lad mig hente noderne. mens jeg husker det!

(Ind og kommer ud igjen med dem. Sætter sig atter til at spille og synge.)

TREDJE MØDE.

De forrige. Svava (kommer i døren til venstre).

Riis

(ser sig om, stanser, springer op).

God morgen, min pige! God morgen! Jeg har jo næsten ikke fåt hilse på dig. For i festen tog alle dig fra mig.

(Han kysser hende og følger hende frem.)

Svava.

Hvorfor kommer du også så sent hjem fra udlandet?

Riis.

Hvorfor varskuer man ikke, når man skal til at forlove sig?

Svava.

Fordi man selv intet ved om det, før det er sket. God morgen igjen da, mor!

(Knæler hos hende.)

Fru Riis.

Å, som du lugter frisk! Du har gåt i skogen efter badet?

Svava

(som rejser sig).

Ja, og netop som jeg nu kom hjem, gik Alf forbi og hilste op. Han kommer ind om et øjeblik.

Riis.

Sandt at sige — og sandheden bør man altid sige! — jeg havde aldeles opgi't at se vor gamle pige så lykkelig.

Svava.

Ikke sandt? Jeg havde aldeles opgi't mig selv.

Riis.

Indtil denne prins kom?

Svava.

Indtil denne prins kom, som også havde ta't sig god tid.

Riis.

Men som du sad og ventede på fra langt tilbage?

Svava.

Ikke det mindste! — Jeg havde ikke engang tænkt på ham.

Riis.

Nu begynder det at bli gådefuldt.

Svava.

Ja, det er en gåde, at to mennesker, som har set hverandre fra barndommen af uden at tænke på hverandre, pludselig ...! For det var virkelig så. Fra en viss given stund! Han blev i mine øjne en anden.

Riis.

Mens han naturligvis i alle andres er den samme som før?

Svava.

Jeg håber det!

Riis.

Muntrere er han i alle fald blet — i mine øjne.

Svava.

Ja, jeg så, I lo sammen igår. Hvad var det?

Riis.

Vi talte om den beste måde at komme gjennem verden på. Jeg gav ham mine tre berømte livsregler.

Fru Riis og Svava.

Allerede!

Riis.

De gjorde megen lykke. Husker du dem, vanartede barn?

Svava.

Nr. 1: aldrig prostituere sig.

Riis.

Nr. 2: aldrig falde nogen besværlig.

Svava.

Nr. 3: altid holde sig på moden. — De er ikke meget vanskelige at huske; ti de er hverken dunkle eller dybe.

Riis.

Men desto vanskeligere at praktisere! Og det er dyden med alle livsregler. — Jeg gir dig min kompliment for din ny morgenkjole. Efter omstændighederne er den virkelig »kjøn«.

Svava.

»Efter omstændighederne«, d. v. s. uden at du kunde være med.

Riis.

Ja, for jeg havde aldrig valgt den besætning, — skjønt den »efter omstændighederne« ikke er så ilde. Og snittet? — Å-ja!

Vent nu, til min kuffert kommer!

Svava.

Overraskelser?

Riis.

Store! — For resten har jeg noget straks. (Går.)

Svava.

Du, jeg finder ham uroligere end nogensinde.

Fru Riis.

Glæden, barn!

Svava.

Og dog har fars uro altid noget dæmpet over sig. Far er — (Riis kommer ud fra højre.) Ved du, hvad statsministeren sa' om dig igår?

Riis.

Noget skal jo en sådan herre sige.

Svava.

»Deres far, frøken, er endnu bestandig vor elegante mand *par excellence.*«

Riis.

Ah, a bien dit son excellence! Nej, så kan jeg fortælle dig noget bedre. Du gjør din far til ridder.

Svava.

Gjør jeg?

Riis.

Ja, hvem andre? Nu har regjeringen også før et par

gange brugt mig en liden smule ved sine forskjellige handelstraktater; men denne gang, som svoger af vor store mand, blir jeg Olavsridder!

Svava.

Jeg gratulerer!

Riis.

Når det regner på præsten, ved du, drypper det på klokkeren.

Svava.

Du er virkelig så uventet beskeden i din ny stilling.

Riis.

Ikke sandt? Og nu optræder jeg som en beskeden foreviser af elegante kostymer, nemlig tegninger af kostymer (endnu beskednere!) fra det siste stykke på *Français*.

Svava.

Å-nej, far! Ikke nu!

Fru Riis.

Ikke før i eftermiddag begynder vi på det der.

Riis.

Man skulde virkelig tro, at jeg var det eneste fruentimmer her tilstede. Men som I vil! — *I* kommanderer verden! — Så har jeg et andet forslag i to afdelinger. Først: at vi sætter os!

Svava.

Vi sætter os!

(De to sætter sig.)

Riis.

Dernæst fortæller du din hjemkomne papa, hvordan dette egentlig gik til. Dette med »gåden«, ved du!

Svava.

Å, det! — Ja, du får undskylde, det kan ikke fortælles.

Riis.

Ikke i sine søde detaljer! Gud, hvem er så barbarisk, i forlovelsens første honningmåned at be' om det.

Nej, jeg mente bare det, som er den egentlige *mobile* i det.

Svava.

Å, jeg forstår. Ja, det skal jeg sige dig; for det er det samme som at lære at kjende Alf.

Riis.

F. e. Hvorledes kom du i tale med ham?

Svava.

Jo, det var disse vore velsignede barnehaver ...

Riis.

Å-hå! — Dine velsignede barnehaver, vil du sige?

Svava.

Når vi er over hundre piger om dem —?

Riis.

Lad gå! Altså han kom med bidrag?

Svava.

Han kom med bidrag, og det gjentagende —

Riis.

Å-hå! —

Svava.

Så talte vi engang om luksus. Det var da bedre at bruge tid og penger således end at bruge dem til luksus.

Riis.

Ja, hvad skal man kalde »luksus« ?

Svava.

Derom talte vi slet ikke. Men jeg så', at jeg holdt luksus for usædelighed.

Riis.

For usæ—? Luksus?!

Svava.

Ja, jeg ved, at det ikke er din mening. Men det er min.

Riis.

Din mors, mener du, og din mormors?

Svava.

Ganske vist; men også min, — om du tillader det?

Riis.

Gud bevar's!

Svava.

Jeg fortalte den lille episode, som mor, du og jeg oplevede i Amerika, — kan du huske? Vi var med til et *temperance*-møde, og der så vi damer komme kjørende op for at støtte afholdenhedssagen, — damer, — ja, vi kjendte ikke deres formue; men som de præsenterte sig, var de med vogn, hester, smykker, dragt — især smykker! — værd sådan en, — ja, sådan en —

Riis.

Lad os sige mange, mange tusen dollars! Det er sandt.

Svava.

Det er sandt. Og dette er virkelig lige godt udsvævelse på sin måde som drik er det på sin?

Riis.

Nu ja —?

Svava.

Ja, du dra'r på skuldrene. Det gjorde ikke Alf, Han fortalte, hvad han havde oplevet ... i de store byer. Det var forfærdeligt!

Riis.

Hvad var forfærdeligt?

Svava.

Afstanden mellem fattig og rig, den grænseløseste nød og den uansvarligste luksus.

Riis.

Å, det! ... Jeg tænkte —. Nu ja: fortsæt!

Svava.

Han sad ikke ligegyldig og stelte med sine negler. —

Riis.

Om forladelse!

Svava.

Kjære, bliv ved! — Nej, han spådde en stor social revolution og talte sig varm, — og da kom det, hvad han havde tænkt sig ved en formue.

Dette var mig i højeste grad uventet — og så tildels nyt. Du skulde se, hvor vakker han var!

Riis.

Nå, — vakker?

Svava.

Er han ikke vakker? Så mener i alle fald jeg. — Og mor også —?

Fru Riis
(som læser).

Og mor også.

Riis.

Mødrene er altid forelsket i sine døtres kjærester. Men det går over, når de blir svigersønner.

Svava.

Er dette din erfaring?

Riis.

Dette er min erfaring. Altså, Alf Christensen er blet til en skjønhed? Vi får finde os i det.

Svava.

Han stod der så sikker i sig selv og så klar og ren, ... for det må jeg ha med.

Riis.

Hvad forstår du ved »ren«, min pige?

Svava.

Det, som ligger i ordet.

Riis.

Jeg spør netop om, hvad du lægger i ordet.

Svava.

Nå; det, som jeg håber, man lægger i det, hvis man bruger det om mig selv.

Riis.

Du lægger samme mening i det, når det gjælder manden, som når det gjælder kvinden?

Svava.

Ja, naturligvis.

Riis.

Og du tror, at Christensens søn —

Svava
(rejser sig).

Far, du fornærmer mig!

Riis.

Kan det fornærme dig, at han er sin fars søn?

Svava.

I dette stykke er han det ikke! I sådant tar jeg ikke længer fejl!

Fru Riis.

Jeg læser just om arv af anlæg; han behøver ikke netop at ha arvet sin far.

Riis.

Nå, nå; som I vil. Jeg er så bange for alle dine overjordiske teorier. Du kommer ikke igjennem med dem.

Svava.

Hvad mener du? — — Mor, hvad er det, far mener?

Fru Riis.

Han mener vel, at slig er ikke mandfolkene. Det får man opgive.

Svava.

Nej, det kan du ikke mene?

Riis.

Men hvorfor så heftig? — Kom og sæt dig! Hvorledes kan du ovenikjøbet vide det?

Svava.

Vide? — Hvad?

Riis.

Jo, i hvert enkelt tilfælde —?

Svava.

— om den mand, som står foran mig eller går forbi mig, er et urent, modbydeligt dyr, — eller en mand?

Riis.

O. s. v., o. s. v.! Du kan ta fejl, kjære Svava.

Svava.

Nej, så lidt som jeg tar fejl af dig, far, når du

igjen ærter mig med dine gruelige grundsætninger. For du er da, trods dem, det kyskeste og fineste mandfolk, jeg kjender.

Fru Riis

(lægger bogen fra sig).

Vil du beholde din morgenkjole på, mit barn? Vil du ikke bytte, før Alf kommer?

Svava.

Nej, mor, du får mig ikke bort fra dette! — Nu har jeg set så mange af mine veninder lægge sig op til »sit hjærtes prins«, som det heder i visen, og vågne i armene på et dyr. — Jeg skal ikke ha noget af det! Jeg skal ikke ta fejl!

Fru Riis.

Her er jo ingen lejlighed til at ta det heftigt. Alf er en hæderlig ung mand.

Svava.

Det er han. Men jeg har oplevet den ene oprørende historie efter den andre. — Og nu for en måned siden den med Helga! — Og så har jeg ... ja, nu kan jeg sige det; for nu er jeg lykkelig og tryg, — nu kan jeg fortælle eder, hvorfor det har varet en stund med mig. Jeg turde længe ikke tro mig selv. For også jeg har engang været på veje til at bedrages.

Begge forældre

(rejser sig).

Du, Svava?

Svava.

Jeg var ganske, ganske ung. Jeg søgte, som de fleste unge piger, efter mit ideal, og jeg fandt det i en ung, kvik mand ... jeg vil ikke nærmere betegne ham. Han havde — å, de ædleste grundsætninger, de højeste mål, — i det stykke fars fuldstændige modsætning! Det vilde være for lidet at sige, at jeg elskede ham. Jeg dyrkede ham. —

Men så kan jeg ikke fortælle, hvad jeg opdagede, —

eller hvorledes jeg opdagede det. Det var dengang, I allesammen trodde, at jeg var blet —

Fru Riis.

— brystsyg? Er det muligt, barn? Var det dengang?

Svava.

Dengang. — Ingen tåler, ingen tilgi'r at bli så bedraget!

Fru Riis.

Og du sa' ingenting til mig?

Svava.

Den, som ikke har været i min fejltagelse, kan ikke forstå, hvad det er at skamme sig. — Ja, nu er det over. Men det er sikkert, at anden gang tar ingen fejl, som har havt en slig første gang.

(Riis er imidlertid gåt ind til højre.)

Fru Riis.

Kanske det så var heldigt for dig?

Svava.

Jeg er viss på, at det var. — Nå ja, — nu er det over. Men det var ikke ganske over, før jeg fandt Alf. — Hvor er far?

Fru Riis.

Far? Der kommer han, ser jeg.

Riis

(kommer fra højre med hat på og ifærd med at drage på en hanske).

Hør nu, børnlille! jeg må sørge for mine kufferter på toldboden. Jeg går ned på stationen og telegraferer. I må jo få eders sager i orden; for kongen kommer her snart, — og så gjælder det!

God morgen da, min søde pige! (Kysser hende.) Du har gjort os så megen glæde, har du. — Ellers har du der nogle idéer, som ikke ... Nu ja! — (Gående.) God morgen!

Fru Riis.

God morgen!

Riis
(idet han atter drager hansken af).

La' du mærke til den melodi, jeg spilte, da du kom ind? (Sætter sig ved pianoet.) Jeg hørte den over hele Tyskland. (Spiller og synger; afbryder.) Men, herre-min, her har jeg jo sat noderne, så du kan spille og synge selv.

(Går nynnende.)

Svava.

Han er morsom! Der er virkelig noget uskyldigt over ham. — Så du ham igår? Det strålede af ham »i hundre brydninger«, som man siger.

Fru Riis.

Da så du nok ikke dig selv?

Svava.

Ja-så? Var jeg slig?

Fru Riis.

Din fars datter — fuldkommen!

Svava.

Ja, for det nytter ikke at nægte det, mor, at hvor stor vor lykke er, andres venlighed gjør den større. — Idag gik jeg og huskede alt fra igår, som havde gjort mig godt, og jeg fandt, — ja, jeg kan ikke sige det!

(Lægger sig ind til moderen.)

Fru Riis.

Lykkelig er du! — Nu vil jeg se lidt til huset.

Svava.

Skal jeg hjælpe dig?

Fru Riis.

På ingen måde.

(De går sammen opover.)

Svava.

Så går jeg gjennem fars melodi et par gange, — og så kommer vel Alf snart.

(Moderen ind til venstre; Svava til pianoet.)

FJERDE MØDE.

Svava. Alf (fra venstre).

Alf
(kommer sagte, læner sig over hende, så at ansigtet næsten kommer foran hendes).

Tak for igår!

Svava
(springer op).

Alf! — Jeg har ikke hørt det ringe?

Alf.

Musikken! Den er også så vakker!

Svava.

Og tak, tak for igår!

(De går frem.)

Alf.

Du har vist ingen forestilling om, hvilken lykke du gjorde?

Svava.

En liden smule. Men det må du tie stille med; for det er jo uanstændigt at tilstå det.

Alf.

Til mig talte man jo, og til mor og far. — Der er almindelig glæde hjemme idag.

Svava.

Her også! — Hvad er det, du holder i hånden? Et brev?

Alf.

Et brev. Jeg fik det af pigen, som lukkede op. Et kløgtigt hode har fundet ud, at hid kom jeg i løbet af formiddagen.

Svava.

Du synes ikke, det var svært at gjætte?

Alf.

Ikke overordentlig. Edvard Hansen er afsender.

Svava.

Men til ham kan du gå en snarvej gjennem vor park.

(Peger ud til højre).

Alf.

Det ved jeg. Og da han siger, at det haster, og har understrøget ordet, —

Svava.

— så kan du få min nøgel, — værs'go'!

(Gir ham den.)

Alf.

Tak! Mange tak!

Svava.

Å, det er bare egennytte; jo snarere har vi dig igjen.

Alf.

Jeg blir her lige til middag —

Svava.

Du blir her lige til meget længer, gjør du. For vi har frygtelig meget at tale om fra igår —

Alf.

Ja, ikke sandt?

Svava.

Og meget andet også!

Alf.

Jeg har et højst vigtigt spørsmål at gjøre dig.

Svava.

Har du?

Alf.

Kanske du vil finde det ud, til jeg kommer igjen?

Svava.

Da kan det ikke være så vanskeligt.

Alf.

Jo, det er. Men du har undertiden inspirationer.

Svava.

Nu da? — —

Alf.

Hvorfor har vi to ikke fundet hverandre for flere år siden?

Svava.

Fordi vi ikke var færdige til det — naturligvis!

Alf.

Hvoraf ved du det?

Svava.

Deraf, at jeg selv dengang var en anden, end jeg nu er.

Alf.

Men der er naturslægtskab mellem dem, som elsker hverandre. Det føler jeg. Og det var der jo altså også dengang?

Svava.

Naturslægtskabet mærker vi ikke, dersom vi har udviklet os forskjellig.

Alf.

Det har da vi? Og alligevel —

Svava.

Og alligevel elsker vi; for vejene kan være så forskjellige, de vil, når de bare fører sammen.

Alf.

Til samme tænkemåde, mener du?

Svava.

Nu ja, til at stå sammen som vi to nu.

Alf.

Så rigtig godt sammen?

Svava.

Så rigtig godt sammen!

Alf.

Men netop da er det, — ja, når jeg som nu har dig inden mine to armer, — at jeg spør op og op igjen: hvorfor har jeg ikke gjort dette før?

Svava.

Nej, det tænker jeg ikke på; nej, ikke det mindste! Dette er den tryggeste plads i verden; det er, hvad jeg tænker.

Alf.

Kanske uden disse år vilde den ikke ha været det.

Svava.

Hvad mener du med det?

Alf.

Jeg mener ... ja, jeg mener vel i grunden det samme som du, at jeg har ikke altid været den, jeg nu er. — Men jeg må skynde mig afsted. Der står i brevet, at det haster. (De går opover.)

Svava.

På minuttet kommer det vel ikke an? — For der er noget, jeg først må sige dig!

Alf.

Hvilket? (Stanser.)

Svava.

Da jeg så dig stå mellem alle de andre, så var det først, som jeg ikke kjendte dig. For der var kommet noget nyt over dig, noget fra de andre; ja, du var også på en anden måde.

Alf.

Naturligvis! Det er man da altid blandt de fremmede. Da du kom ind blandt damerne, var det, som jeg ikke havde set opmærksomt på dig før. Der er jo også visse mål, en ikke kan ta, før andre kommer til. Nu først ved jeg, hvor omtrentlig stor du er, også hvorledes du bøjer dig — å, lidt! — til den ene side, når du hilser ... Og dine farver! Jeg har i grunden ikke set —

Svava.

Nej, vil du nu tie stille og la' mig komme til!

Alf.

— Slet ikke! Vi er jo kommen hid igjen, og nu må jeg afsted! (De går atter opover.)

Svava.

Men bare ganske lidt! Du tog jo ordet fra mig. Da jeg så dig stå borte blandt herrerne, var det først, som jeg ikke kjendte dig. Men i det samme fik du øje på mig og nikkede. Jeg ved ikke, hvad der skede for en forvandling med dig eller mig; men jeg følte, jeg blev ildrød. Og det varede en stund, før jeg vågede at se på dig igjen.

Alf.

Nej, ved du, hvad der hændte mig? Hver eneste gang én kom for at danse med dig, undte jeg ham det ikke. Nej, ikke i mindste måde! Jeg tåler, ved gud, ikke, at nogen anden rører ved dig! (De omfavner hverandre.) Og endda så har jeg ikke nævnt det beste!

Svava.

Og det er?

Alf.

Det er, at når jeg ser dig borte blandt de andre og da f. e. et glimt af din arm, så tænker jeg: den arm har lagt om min hals og om ingen andens i hele verden! Hun er min, hun der, og ingen, ingen, ingen andens!

Se, det er det beste af altsammen!

— Men er vi ikke én gang til komne hid? Dette er jo hekseri! — Nu må jeg gå! (Opover.) Farvel! (Slipper, tar hende igjen.) Hvorfor blev jeg ikke saa lykkelig for flere år siden? — Farvel!

Svava.

Jeg tror, jeg følger dig.

Alf.

Ja, ja!

Svava.

Nej, det er sandt! Jeg må lære den melodi, til far kommer tilbage. Får jeg ikke lære den nu, så sørger nok du for, at det ikke blir idag.

(Det ringer på portklokken.)

Alf.

Der er nogen! Lad mig dog komme afsted forinden!

(Han springer til højre; hun står og vifter efter ham. Hun er på vej til pianoet, da Margit kommer.)

FEMTE MØDE.

Svava. Margit. (Senere) Hoff.

Margit.

Her er en herre, som ber om at få —

Svava.

En herre? Kjender du ham ikke?

Margit.

Nej.

Svava.

Hvad slags herre?

Margit.

D'er ligesom noget —

Svava.

Noget mistænkeligt?

Margit.

Nej, langt fra. D'er mye pen mand.

Svava.

Sig ham, at far ikke er hjemme; han er gåt ned på stationen.

Margit.

Det har jeg sagt ham. Men det er frøkenen, han vil tale med.

Svava.

Bed mor komme ind! — Å nej, hvorfor det? Lad ham komme ind!

(Margit går.)

Hoff.

Det er frøken Riis, som jeg har den ære at —? Ja, jeg ser, at det er det. Mit navn er — Hoff, Karl Hoff. Jeg rejser i jærn.

Svava.

Men hvad har jeg med det?

Hoff.

Jo, for — for havde jeg været et almindeligt hjemmemenneske, så var meget og mangt ikke hændt.

Svava.

Hvad var ikke hændt?

Hoff

(tar frem en stor tegnebog, deraf et lidet brev).

Vil De behage — behage at læse det der? Eller kanske De vil ikke?

Svava.

Ja, hvordan kan jeg afgjøre det?

Hoff.

Nej, De må jo vel først —. Værs'go'!

Svava
(læser).

»I kvæld mellem 10 og 11, at sige, hvis tutlingen ikke er kommet hjem. Du er mig så kjær, å, så kjær! — Sæt lys i gangvinduet.«

Hoff.

»Tutlingen«, det er mig.

Svava.

Men jeg forstår ikke —?

Hoff.

Her er ét til.

Svava.

»Jeg har samvittighedsnag. Din hoste forfærder mig, og nu, da du venter —«

Men hvad i al verden skal jeg med dette?

Hoff
(efter en stunds betænkning).

Ja, hvad tror De?

Svava.

Er det en, jeg skal hjælpe?

Hoff.

Nej, stakkar, hjælp behøver hun ikke mere. Hun er død.

Svava.

Død? Det var Deres hustru?

Hoff.

Det var det. Det var min hustru.

Jeg fandt dette og noget til i en liden ... æske. På bunden lå brevlapperne, -- der er flere, — og ovenpå dem noget bomuld. Ovenpå den lå ørenringer og sligt efter hendes mor. Og så — disse armbånd, her. De er bestemt for kostbare til at være fra moderen.

Svava.

Hun døde altså pludselig, siden hun ikke —

Hoff.

Det kan jeg ikke sige; brystsyge tror aldrig, de skal dø. — Hun var ellers så fin og svag. — Tillader De, at jeg sætter mig?

Svava.

Vær så god! — Er der barn?

Hoff
(efter en betænkning).

— Jeg tror ikke det.

Svava.

De tror ikke —? Jeg spurte om dette, fordi jeg tænkte, det var vor forening, De søgte. — Oprigtig talt, dette piner mig.

Hoff.

Det tænkte jeg nok; — det tænkte jeg nok. — Jeg ved heller ikke rigtig, om jeg … Ja, De kan ikke forstå dette, De.

Svava.

Nej, jeg kan ikke det.

Hoff.

Nej, De kan ikke det. — Jeg har hørt så meget godt om Dem i flere år. Ja, min hustru roste Dem også.

Svava.

Kjendte hun mig?

Hoff.

Maren Tang, — hun, som var selskabsdame hos —

Svava.

— hos Christensens, min tilkommende svigermor? Nej, var det hende? Hun var en dannet, stille dame … De skulde ikke ta fejl? Et par sedler uden underskrift, endog uden datum? Hvad?

Hoff.

Kjendte De ikke håndskriften?

S v a v a.

Jeg? Nej. Var den ikke ovenikjøbet lidt fordrejet?

H o f f.

Jo; skjønt ikke så meget endda.

S v a v a.

De havde vel ellers et bestemt ærend til mig?

H o f f.

Jo, jeg havde. — Men jeg tror, jeg la'r det være. De forstår ikke noget af dette, De, ser jeg. — Kanske tror De, jeg er ligesom forstyrret? — Og det kan såmæn gjærne være, det, ja.

S v a v a.

Men noget var det vel, De vilde?

H o f f.

Ja, det var det. — Ser De, disse barnehaver ...

S v a v a.

Nå, så det var dem alligevel?

H o f f.

Nej, det var ikke dem. Men de gjorde, at jeg længe har havt tilovers for Dem, frøken. Om jeg må få lov at sige det: fornemme unge piger, som tog sig noget nyttigt til, det har jeg aldrig før set. Aldrig før.

Jeg er bare en liden falleret kjøbmand og rejser nu for andre, en dårlig fyr i mange stykker og har kanske fortjent, hvad jeg har fåt ... Men endda vilde jeg, at D e skulde spares. Ja, jeg tænkte, at det var min pligt ... rent ud min pligt. — Men nu, De sidder slig der foran mig ... ja, nu blir jeg bare gruelig ulykkelig. Og så vil jeg Dem ingenting. (Rejser sig.) Slet ingenting.

S v a v a.

Dette forstår jeg jo ikke.

H o f f.

De skal bare aldrig bry Dem om mig! Jeg ber Dem mange, mange gange om undskyldning. — Nej,

De må ikke ulejlige Dem! Slet ikke! Jeg har bare ikke været her. Det er det hele.

(Møder ved døren Alf. Da han ser, at Svava blir opmærksom, går han hurtig.)

SJETTE MØDE.

Svava. Alf. (Straks efter) Riis.

Svava

(ser mødet mellem de to og gir et let skrig. Iler derpå op mod Alf. Men da hun står ansigt til ansigt med ham, forfærdes hun. Han vil nærme sig hende for at støtte hende).

Rør mig ikke!

(Hun søger døren til venstre. Man hører hende indenfra låse den af og skyde skåden for. Derpå hører man et udbrud af stærk gråt, som afstanden dæmper noget. Kun et øjeblik.)

(Udenfra lyder melodien fra før, og straks efter sees Riis at komme.)

ANDEN HANDLING.

Samme rum.

FØRSTE MØDE.

Svava. Fru Riis.

(Svava ligger på sofaen til højre, støttet på sin arm og med hodet vendt mod parken. Moderen sidder ved siden, vendt mod datteren.)

Fru Riis.

Disse kvasse afgjørelser, Svava, de er i virkeligheden ingen afgjørelser. Ti så kommer der altid så meget bagefter. — Tag dig betænkningstid! Jeg tror, han er en bra mand. Lad ham få tid til at vise det! Bryd ikke straks!

Svava.

Hvorfor siger du mig bestandig dette?

F r u R i i s.

Men, kjære Svava, jeg har jo egentlig ikke fåt sagt dig noget før idag.

S v a v a.

Men alle dine forsøg har gåt på den melodi.

F r u R i i s.

På hvilken skulde de da gå?

S v a v a.

På din gode gamle, mor, — som er en ganske anden!

F r u R i i s.

Et er at lære sit barn at gjøre rigtigt valg i livet; —

S v a v a.

Og et andet at holde det, man lærer?

F r u R i i s.

Et andet er selve livet. Der gjælder det undertiden at slå af, og da især i et samliv.

S v a v a.

På uvæsentligheder, ja.

F r u R i i s.

Bare på uvæsentligheder —?

S v a v a.

Ja, på egenheder og sligt, som i grunden er udvækster. Men ikke på selve udviklingen.

F r u R i i s.

På d e n med.

S v a v a.

På d e n med? — Men er det da ikke for vor udviklings skyld, at vi gifter os? Hvorfor skal vi ellers gjøre det?

F r u R i i s.

Ja, du får se!

S v a v a.

Nej, det får jeg ikke se; ti så gifter jeg mig ikke.

F r u R i i s.

Det skulde du ha sagt før. Nu er det for sent.

Svava
(hun rejser sig i sædet).

For sent? Om jeg havde været gift i tyve år, jeg havde gjort det samme!

(Lægger sig igjen.)

Fru Riis.

Å, gud hjælpe dig! — Du ved ikke, nej, du ved ikke, hvad du er i for et net! Du får kjende det, straks du begynder at rykke for alvor.

Eller vil du virkelig, at din far og jeg skal kaste fra os alt det, vi har arbejdet op her? At vi skal begynde på igjen i et andet land? Ti det har han gjentagende sagt i disse dage, at prostitutionen af et opslag, den vilde han ikke finde sig i. Han rejser, og så må jeg jo følge.

Ja, du vrider og vender dig i det. Tænk også på alle de andre! Det er svært at bli så højt sat op, som du blev i forlovelsesgildet. Det er som at løftes op på et stillads, de andre går og bærer. Vogt dig, at de ikke slipper dig ned! Men det gjør de, hvis du krænker deres regler for det rigtige.

Svava.

Er dette deres regler for det rigtige?

Fru Riis.

Det vil jeg ikke sige. Men at der ingen skandale sker, hører ubetinget til deres regler for det rigtige. Kanske er det deres første.

Ingen synes om at bli prostitueret, Svava. Allermindst de, som er de mægtigste på sit sted. Og aller — allermindst synes folk om, at deres barn blir prostitueret.

Svava
(halvt oppe).

Du gode gud, er det mig, som prostituerer ham?

Fru Riis.

Nej, det er vel egentlig ham selv ...

Svava.

Nå! (La'r sig falde ned igjen.)

Fru Riis.

Men det får du dem aldrig til at forstå! — Nej, du gjør ikke! — Sålænge bare familjen og de nærmeste hvisker om, hvad han har gjort, holder de det slet ikke for prostitution. Ti der er altfor mange, som gjør det samme.

Først når det blir kjendt af al verden, da holder de det for prostitution.

Og blev dette kjendt i form af opslag: Christensens ældste søn infamt forskudt for sin fortids skyld, — de vilde holde det for den største skandale, som kunde overføres dem!

Og dette vilde især gå ud over os. — Og over dem, som er afhængige af os. Du ved, det er ikke så få. Du har jo ta't dig af dem, især af børnene. Alt, du har ta't dig af her, måtte du vel så slippe. For du måtte følge med os. Jeg er sikker på, at din far gjør alvor af det.

Svava.

Å—å!

Fru Riis.

Jeg vilde ønske, jeg kunde sige dig, hvorfor jeg er så sikker på det. Men det kan jeg ikke; — i alle fald ikke endnu. — Nej, du skal ikke friste mig til det.

Der kommer din far. Bare betænkningstid, Svava! Ikke brud; ikke skandale!

ANDET MØDE.

Svava. Fru Riis. Riis (kommer udenfra med et åbent brev i hånden).

Riis.

Nå, ligger du der? (Ind i sit rum, hvor han lægger hat og stok fra sig, og kommer ud igjen.) Vel ikke noget alvorligt, — vel?

Fru Riis.

Nej; men —

Riis.

Nu ja! Her er nu brev fra Christensens. Da du ikke vil modtage din forlovede og ikke hans brev, så må du finde dig i, at familjen blander sig ind. Alt i verden må jo ha en ende. (Læser.) »Mellem 11 og 12 gir min hustru, søn og jeg os den ære at aflægge Dem og Deres et besøg«. — Det er bare et under, at dette ikke er kommet før! De har sågu' været tålmodige nok.

Fru Riis.

Ja, vi har ikke kommet videre, vi, idag heller.

Riis.

Men hvad tænker du på, barn? Ser du da ikke, hvad dette fører til? Du er dog en godhjærtet pige, jeg ved det; du vil dog ikke ligefrem ruinere os allesammen?

Jeg synes sandelig, Svava, at nu har du trådt bestemt nok op i denne sag. De er blet rystede langt ind i sin selvsikkerhed både den ene og den andre af dem; det kan du være sikker på. Hvad forlanger du så mere? Eller vil du virkelig gå endnu længre, nu vel, — stil dine betingelser! De blir sandelig nok antagne.

Svava.

Fy, fy, fy!

Riis
(fortvilet).

Ja, det går ikke an at ta det på den måden!

Fru Riis.

Nej, det gjør ikke det! Du skulde hellere prøve at jævne det lidt, Svava.

Riis.

Du får da virkelig også nedlade dig til at se på, hvem det er, du kaster fra dig. En af landets rigeste familjer, og jeg tør sige, en af de hæderligste med. Jeg har aldrig hørt noget så letsindigt! — Ja, jeg siger det. Letsindigt, siger jeg.

Om her er begåt et — eller flere — fejltrin, nå, herre gud ...

S v a v a.

Ja, tag også ham med!

R i i s.

Jamæn gjør jeg så, ja! For det er alvorligt nok til det. Om her også er begåt fejltrin, siger jeg, så er den stakkars unge mand nu straffet nok for det. Og vi får da virkelig også være lidt rimelige med hverandre! Det er jo et bud, det, ved du, at vi skal være rimelige og tilgive. Vi skal tilgive! Og vi skal mere. Vi skal hjælpe den, som fejler, — vi skal rejse den, som falder, — vi skal føre på ret vej ... ja, føre på ret vej. Det kan d u så godt! Det ligger just så godt for dig, det!

Som du selv ved, min kjære, er det sjælden, at jeg taler moral eller den sort. Det klæ'r mig rent ud ikke; jeg føler det altfor vel. Men ved denne lejlighed kan jeg ikke undlade det.

Begynd med at tilgive, mit barn; begynd med det!

Overhovedet: kan du tænke dig et længre samliv, uden at ... uden at, — ja, uden d e t?

S v a v a.

Men her er ikke tale om noget længre samliv; heller ikke om at tilgive. For jeg vil aldeles ikke ha mere med ham at bestille.

R i i s.

Nej, men dette går over alle grænser!

Fordi han har våget at elske nogen før dig ...?

S v a v a.

— nogen? —

R i i s.

Ja, hvad der er mere, det ved jeg ikke!

Nej, jeg gjør ikke! Det er også fanden, som folk sladrer og bagtaler! Men jeg siger: fordi han har våget at se på nogen, før han så på dig, ja, før han t æ n k t e på dig, derfor skal han evig forkastes? Hvor mange

blev så gifte, om jeg tør spørge? Al verden forsikrer, han er en så hæderlig, brav ung mand, at den stolteste pige trygt kan tro sig til ham, — ja, du sa' det for en tid siden selv! Nægt det ikke! Men nu skal han pludselig forkastes, fordi du ikke er den første, han har mødt?

Der er nå måde på hovmod også! Jeg har aldrig hørt noget urimeligere, jeg for min del.

Fru Riis.

Mændene er ikke slige.

Riis.

End pigerne da? Er de slige? De spør sandelig ikke efter, om deres forlovede har været gift før — se, der kom jeg til at sige »gift«? Du kan gå ud fra, han har været gift. Nu, hvorfor ikke? Det gjør de andre piger. Ja, det nytter ikke at nægte dette! For jeg ved, at du ved det! Du har da været på bal? Hvem er mest i vinden på ballerne? Netop de, som har noget, — nå, noget Don Juan-lystigt omkring sit navn. De tar luven fra alle de andre! Du har selv set det de hundre gange!

Er det kanske bare på bal? Blir de kanske ikke gifte? I regelen får de de allerbeste gifter!

Fru Riis.

Det er sandt.

Riis.

Javist er det sandt. Og i regelen blir de sandelig gode ægtemænd også!

Fru Riis.

H-m?

Riis.

Å, jovist gjør de så! — Ja, herre gud, nogle undtagelser. Sagen er, at ægteskabet har en forædlende indflydelse. Og her er kvinden i sit skjønneste kald. I sit allerskjønneste kald!

Svava
(som har rejst sig).

Jeg kan til nød høre sligt af dig. For jeg ventede det ikke bedre.

Riis.

Takker så meget!

Svava
(som nu kommer helt frem).

Man skulde virkelig tro, at ægteskabet var en højere vaskeanstalt for mandfolk, —

Riis.

Ha, ha! —

Svava.

— og at mandfolkene kunde komme og kaste sig ind i den, når de vilde, — og som de vilde!

Riis.

Nej, men —

Svava.

Jo! Og det er smigrende — å, meget smigrende for mig, din datter, at du holder mig for så særdeles skikket til en slig storvaskbestilling! Jeg skal for øvrigt ikke ha noget af den.

Riis.

Men dette er da ...

Svava.

Ja, hør nu lidt på mig også! Jeg tror ikke, jeg i alle disse dage har sagt for meget.

Riis.

Nej, vi har jo ikke fåt tale til dig.

Svava.

Du, far! Du har en del grundsætninger til udstillingsbrug.

Riis.

Til —?

Svava.

Jeg vil ikke dermed sige, de ikke er dine. Men du

er så god, så hæderlig, så fin i hele dit liv, at jeg bryr mig ikke det ringeste om dine grundsætninger.

Men mors bryr jeg mig om. For mors er det, som har dannet mine. Og når så jeg vil handle efter dem, da løber mor sin vej.

Fru Riis og Riis.

Men, Svava ...!

Svava.

Det er mor, jeg er vred på. Det er mor, jeg ikke kan tåle.

Riis.

Svava dog ...!

Svava.

For er der noget, mor og jeg har været enige om, så er det om den letfærdige måde, mandfolkene forbereder sig til ægteskabet på, og om de ægteskaber, som deraf blir følgen. Vi har forfulgt dette, mor og jeg, gjennem mange år! Og vi er fuldkommen enige om, at det er *før* ægteskabet, at ægteskabet forspildes.

Men da så mor her forleden begyndte at slå om ...

Fru Riis.

Nej, det kan du ikke sige! Jeg tror nemlig, at Alf er en hæderlig ...

Svava.

Men da så mor her forleden begyndte at slå om, — ja, jeg kunde ikke være blet mere forundret, om nogen havde kommet ind og meldt, at de havde mødt mor ude på gaden, mens hun sad her og talte med mig.

Fru Riis.

Jeg ber dig jo bare at gi tid! Jeg siger dig ikke imod!

Svava.

Nej, lad mig nu få tale!

Bare ét eksempel! Engang jeg var halvvoksen, kom jeg springende ind her fra parken. Vi havde nylig kjøbt dette sted, og jeg var så glad. Da stod mor derhenne ved døren og lænte sig op og gråt. Det var en

dejlig sommerkvæld. »Hvorfor gråter du, mor?« sa' jeg. Hun lod længe, som hun ikke så mig. »Hvorfor gråter du, mor?« og jeg gik nærmere; men jeg rørte ikke ved hende. Hun vendte sig fra mig og gik op og ned her et par gange. Så kom hun. »Barn,« sa' hun og drog mig ind til sig. »Slå aldrig af på det, som er godt og rent, ikke for nogen pris! Det er så fejgt, og en angrer det så forfærdelig. For en må bestandig slå mere af, og mere af, og mere af.«

Jeg ved ikke, hvad det galdt; jeg har aldrig spurt. Men sommerkvælden og mor, som gråt, og ordene, de stærke ord, ... ingen kan overdrive, hvad dette har været for mig! Jeg kan ikke slå af. Forlang det ikke!

Alt, som gjorde ægteskabet skjønt for mig, det er borte. Min tro, min tryghed. Å, borte!

... Nej! — Nej, således kan det jo ikke begynde; I har synd af at ville indbilde mig det. Gjennem slig skuffelse — og slig ydmygelse? Nej! Så hellere sidde ugift, — om det skal være i et fremmed land. Jeg skal nok finde noget at fylde livet med; det er bare nu, jeg er så overgi't. Og alt er bedre end at fylde det med urent. Den, som ikke straks viser det ifra sig, gjør sig til medskyldig. Kanske er der dem, som tåler sligt. Jeg ikke. Nej, ikke jeg!

I tror, det er hovmod? Fordi jeg er harm? Vidste I, hvad vi to havde aftalt og opgjort, — så forstod I det! Og vidste I, hvad jeg tænkte om ham, hvor højt jeg satte ham, ... ja, da fattede I også, hvor ulykkelig jeg nu er! hvor grænseløst jeg har tabt! — — — Hvem gråter? Mor?! —

(Hun iler hen, knæler og lægger hodet i hendes fang. Stilhed. — Riis ind til højre.)

Hvorfor kan ikke vi tre holde sammen? Hvis vi gjør det, hvad har vi da at frygte? Hvad er ivejen? Far, hvad er ivejen? — Men hvor er far —? ... (Ser Nordan udenfor vinduet.) Onkel Nordan! Nej, det var uventet!

(Iler opover, kaster sig i hans armer og brister i gråd.)

TREDJE MØDE.

De forrige. Nordan.

Nordan.

Store, store tosseper! — Overmåde store tosseper!

Svava.

Å, nu må du tale med mig!

Nordan.

Er det ikke derfor, jeg er her?

Svava.

Og jeg, som trodde, du var oppe i fjældene og kunde ikke høre fra os?

Nordan.

Var jeg ikke? Men telegram på telegram, så langt de kunde række, og siden ilbud på ilbud; — og nu tilsist ... ja, jeg tør vel ikke mere nævne hans navn her nu —?

Riis
(som er kommet ud fra højre).

Endelig! Hvor vi har ventet!

Fru Riis
(som endelig har rejst sig og kommer).

Tak, fordi De kom, kjære doktor!

Nordan
(ser på hende).

Her går det nok stærkt til, her?

Fru Riis.

Til Dem behøver jeg ingenting at sige.

Nordan.

Ja, gå nu med jer, begge to! Lad tosseper og mig få tale sammen.

(Fru Riis ind til venstre, fulgt af Svava.)

Riis.

Jeg må bare få lov at sige, at om en stund —

Nordan.

— kommer hele den Christensen'ske —, jeg ved det! Gå nu!

Riis.

Nordan! (Hvisker.)

Nordan.

Ja-ja! — — Å-ja! — Nej, naturligvis! (Unddrager sig hviskingen.) Tror du ikke, jeg kan det der? Gå med dig!

Svava

(som har fulgt moderen, kommer ud fra venstre, samtidig med at faderen går ind til højre).

Kjære Nordan, — endelig får jeg da én, som holder med mig!

Nordan.

Nå, så det får du?

Svava.

Å, onkel Nordan, hvad dette har været for dage!

Nordan.

Og nætter også, kan jeg tænke? — Skjønt du ser ikke så dårlig ud endda.

Svava.

De siste nætter har jeg sovet.

Nordan.

Således! Så skjønner jeg, hvorledes det står! — Du er en strid en, er du.

Svava.

Ja, begynd nu ikke med at sige alt det, du ikke mener, onkel.

Nordan.

— Jeg ikke mener? —

Svava.

For det gjør du jo altid. Og det har vi ikke tid til nu. Det brænder i mig!

Nordan.

Hvad er det også, du har fåt istand?

Svava.

Se, der begynder du jo!

Nordan.

Begynder? Hvem pokker har indbildt dig, at jeg siger andet, end hvad jeg mener? Kom nu, lad os sætte os!

(Sætter en stol midt i rummet.)

Svava

(sætter sin stol halvt imod hans).

Se så!

Nordan.

Du har jo, siden jeg var her sist, udstedt en splitter ny lov for kjærlighed? Jeg gratulerer!

Svava.

Har jeg?

Nordan.

En overjordisk, Svava-svævende en! Formodentlig fra serafernes harmonilære?

»Der er bare én kjærlighed til, og den har bare én gjenstand.« Punktum!

Svava.

Har jeg sagt det?

Nordan.

Er det ikke du, som forkaster en ung mand, fordi han har underståt sig at elske, før han så dig?

Svava.

Tar du det også på den måden?

Nordan.

På den måden? Som om der mellem forstandige folk gaves en anden?

En ung prægtig fyr rigtig tilbér dig; en stor familje slår op fløjdørene sine for dig som for en fyrstinde. Og så kommer du og siger: »Du har ikke ventet på mig, fra du var en smågut! Væk!«

Svava

(springer op).

Nej, du også! Nej, du også! Og den samme lekse! Den samme dumme lekse!

Nordan.

Jeg kan sige dig det med én gang: Tar du ikke hen-

syn til alt det, som kan siges imod dig, så er du dum! Det nytter dig ikke at løbe fra mig og fare op og ned; for så begynder jeg også at fare op og ned. — Kom her og sæt dig! Eller tør du ikke gå med på en undersøgelse?

Svava.

Jo, jeg tør!

(Hun kommer og sætter sig.)

Nordan.

For sæt nu, at dette er et overmåde tvilsomt spørsmål, som forhandles af alvorlige mænd og kvinder over hele verden?

Svava.

Det vedkommer bare mig! Og for mig er det aldeles ikke tvilsomt.

Nordan.

Du misforstår mig, barn! Du skal tilslut afgjøre din egen sag, du og ingen anden. Naturligvis!

Men når det, du skal afgjøre, ikke er så lige til, som du kanske tror; når det i dette øjeblik sysselsætter tusener og tusener, — pligter du så ikke at ta hensyn til de almene forhold og til, hvad her er tænkt og sagt om dem?

Er det ikke samvittighedsløst at dømme i den enkelte sag uden at gjøre det?

Svava.

Jeg forstår! Jeg tror, at dette, du forlanger af mig, det har jeg gjort. Spørg mor!

Nordan.

Nu ja, du og din mor har snakket og læst en del om ægteskab, om kvindesag, om at klasseforrettigheder er ophævede, — nu skal også kjønsforrettighederne ophæves. Men dette specielle spørsmål?

Svava.

Hvad har jeg overset, tror du?

Nordan.

Altså! Har du ret til at være lige stræng mod manden som mod kvinden? Hvad?

Svava.

Ja, naturligvis!

Nordan.

Er dette så naturligt? Gå ud og spørg dig for! Af hundre, du møder, vil de niti svare nej, og det selv af kvinderne!

Svava.

H-m? Det begynder at bli anderledes!

Nordan.

Nu ja. Men der skal kundskab til for at afgjøre det spørsmål.

Svava.

Mener du, hvad du siger?

Nordan.

Det kommer dig ikke ved! Forresten mener jeg altid, hvad jeg siger. — En kvinde kan gifte sig 16 år gammel. En mand må vente, til han er 25 og 30. — Der er forskjel!

Svava.

Der er forskjel! For der lever langt, langt, langt flere ugifte kvinder end mænd. Og disse viser selvbeherskelse. Mandfolkene, de finder det mageligere at gjøre en lov af sin mangel på selvbeherskelse, de!

Nordan.

Slige svar røber uvidenhed! Mennesket er et polygamisk dyr, ligesom mange andre dyr, og det støtter teorien uhyre, at der er langt flere kvindfolk til end mandfolk. Ja, dette er noget, som du aldrig har hørt før?

Svava.

Jo, jeg har, hr. doktor!

Nordan.

Le ikke af videnskaben! Hvad pokker skal vi så tro på?

Svava.

Må jeg bare få be' om, at mandfolkene får ligeså meget bryderi af sine barn som kvinderne? Å, lad dem få det, onkel! Så tænker jeg, de også snart får andre principer. Å, lad dem det!

Nordan.

Det har de ikke tid til; de skal styre verden!

Svava.

Ja, de har selv fordelt rollerne! — Hør nu, hr. doktor! Er det fejgt, ikke at leve efter sin egen lære?

(Hun lægger sig på knæ ved siden af ham.)

Nordan.

Ja, naturligvis er det fejgt.

Svava.

Hvorfor lever ikke du efter din?

Nordan.

Jeg? — Jeg har altid været et uhyre. Kjære, ved ikke du det, da?

Svava.

Søde onkel Nordan ... du bærer slige lange hvide lokker ... Hvorfor gjør du det?

Nordan.

Nå, — det har sine grunde.

Svava.

Hvilke? —

Nordan.

Ja, det skal vi ikke ind på nu.

Svava.

Du har engang fortalt mig det.

Nordan.

Har jeg?

Svava.

Jeg vilde ta' i dine lokker; men det lod du mig ikke gjøre. Og så sa' du: »Ved du, hvorfor du ikke får lov til det?« — »Nej,« svarte jeg. — »Fordi at det har ingen gjort på 34 år.« — »Hvem var det, som

sist rørte ved dem?« spurte jeg. — »Det var en liden pige, som du ligner,« svarte du.

Nordan.

Nej, så jeg har fortalt dig det der?

Svava.

— »Og hun var en yngre søster til din bestemor,« sa' du til mig.

Nordan.

Hun var det. Javist var hun så. Og du ligner hende, mit barn.

Svava.

Og så fortalte du mig, at det år du blev student, stod hun engang ved siden af dig, og så tog hun flere af dine lokker i hånden på én gang. »Du skal aldrig bære lokkerne kortere end som så,« sa' hun. — — — Hun rejste, og du rejste. Og om en tid skrev du og spurte hende, om ikke det var så, I to skulde holde sammen? Jo, svarte hun. Og en måned efter var hun død.

Nordan.

— var hun død.

Svava.

Og siden har du, underlige onkel Nordan, holdt dig for gift med hende. (Han nikker.) Og fra den kvældstund du fortalte mig dette, — og jeg lå længe vågen og tænkte det over igjen ... fra den gang vilde også jeg i min tidlige ungdom vælge mig en at gå og være sikker på ... Og så valgte jeg ilde.

Nordan.

Virkelig, Svava?

Svava.

Spørg mig ikke mere om det! — Men så valgte jeg én gang til, og da var jeg sikker! For aldrig har klarere øjne set ind i andres. — Og som vi havde det sammen! Dag efter dag, bestandig ny, bestandig for kort. Nu tør jeg ikke tænke på det.

Å, det er synd at bedrage således! Ikke med ord, det er sandt; men ved at la' os sværme og gi os hen. Ikke med ord, nej. Og dog med ord. For de tar jo mod vores og tier til dem og gjør dem derved til sine. De fryder sig ved vor troskyld som stykke af en ufordærvet natur; — men netop derved bedrager de os. For der opstår en fortrolighed og spøg af det frem og tilbage, som bare kan ha én forudsætning; så tænker vi. Og så var det tvetydigt.

Jeg forstår ikke, at nogen kan handle så mod den, de elsker. For han elskede mig —!

Nordan.

— han elsker dig!

Svava
(idet hun rejser sig).

Men ikke, som jeg elskede ham! Jeg har i disse år ikke gi't mig bort i småt. Dertil har jeg tænkt for stort om det at elske og bli elsket. Men just derfor var min trang stærk; dig tør jeg sige det. Da den fik lov, tog den næsten magten fra mig. Men jeg følte mig så uendelig tryg hos ham, og derfor lod jeg ham se det og havde min fryd af, at han så det.

Dette er det, som nu krænker mig! For dertil var han ikke værdig.

Han siger til mig: jeg tåler ikke, nogen anden rører ved dig! Han siger til mig: når jeg ser et glimt af din arm, så tænker jeg, den har lagt om min hals, om min og om ingen, ingen andens. — Og jeg kjender mig stolt og lykkelig ved det; for det er sandt. Jeg har de hundre gange følt, at det vilde én engang sige mig.

Men jeg har ikke følt, at den, som sa' det, han skulde selv — å, afskyeligt! Da får det en betydning, som gjør, at jeg hader ham! Ja, når jeg bare tænker på, at han har omfavnet mig, har rørt ved mig, — så skjælver det i mig.

Jeg sætter ingen regler for nogen anden; men min

gir sig selv. Alt i mit væsen, det første og siste, gir den. Lad mig være i fred!

Nordan.

Ja, dette er alvorligere og går dybere, end jeg havde anelse om. Ingen forstår det således, Alf allermindst. Han er bare krænket, — bedrøvet og krænket over, at du kan ha mistillid til ham.

Svava.

Jeg ved det.

Nordan.

Ja, tag det ikke så afvisende! Ti så vil sandelig de fleste tænke.

Svava.

H-m? Det begynder at bli anderledes!

Nordan.

De fleste vil tænke: andre piger tilgi'r sådant; — netop fordi de elsker.

Svava.

Der er dem, som vil svare: havde hun ikke elsket, så havde hun nok også tilgi't.

Nordan.

Og dog, Svava? Og dog —?

Svava.

Men, onkel, du forstår ikke? Og jeg tror ikke, jeg kan forklare det heller. For da måtte jeg kunne forklare, hvad det er, vi lægger ind i den mands åsyn, væsen, gang, som vi elsker, — i hans røst, i hans smil. Det er dette, som er borte. Betydningen er borte.

Nordan.

For en stund, ja; til du har fåt luft ...

Svava.

Nej, nej, nej! Kan du huske en vise, jeg synger, om billedet af den, vi elsker? At det bestandig stiger frem i glæde, omgi't af glæde? Kan du huske det?

Nordan.

Ja.

Svava.

Nu ja; — det gjør det ikke længer! Det kommer naturligvis, men bestandig i smerte. Bestandig!

Og det skal vi tilgive? Fordi de andre piger tilgi'r? Men hvad har de da elsket, disse andre piger? Kan du sige mig det? For det, som jeg har elsket, ja, det er borte. Jeg sætter mig ikke hen for at drømme det frem igjen. Jeg skal skaffe mig andet at bestille.

Nordan.

Ja, nu er du forbitret. Du har fåt dit ideal ordentlig knust, og sålænge smerten sidder i, nytter det ikke.

Derfor bare én ting; en eneste liden ting! Men den skal du også love mig?

Svava.

Hvis jeg kan.

Nordan.

Du kan! Her er hensyn at ta. Bed om betænkningstid!

Svava.

Å! — Det har mor skrevet til dig!

Nordan.

Om så var? Din mor ved, hvad det her gjælder.

Svava.

Hvad det gjælder? I taler så mystisk, som om vi stod på usikker grund. Gjør vi da det? Far taler om at forlade landet. Hvorfor?

Nordan.

Han tror vel så at være nødt til det.

Svava.

Far? Økonomisk?

Nordan.

Langt fra! Nej, men folkesnakket vil kaste sig over jer. For det er svært udfordrende, dette.

Svava.

Å, vi står nok for kritik! — — Ja, far har underlige grundsætninger, ved du; men i sit liv —? — Der er da vel ingen, som tviler på det?

Nordan.

Hør nu, min pige! Ingen kan forbyde folk at finde på. Vær forsigtig!

Svava.

Ja, hvad mener du?

Nordan.

Jeg mener, du skal gå ud i parken og samle dig lidt, før Christensens ringer på. Forsøg at bli rolig, kom så rolig ind og bed om betænkningstid. Det er det hele! De gir dig den straks; for de er nødt til det. Ingenting er sket, og alle veje er åbne. Gjør nu det!

Svava.

Jeg har betænkt mig. Og I får mig aldrig til noget andet!

Nordan.

Nej, nej. Så er det bare en form, da!

Svava.

H-m? I mener noget mere med det?

Nordan.

Å, hvor du er egensindig! — Kan du da ikke gjøre det — lad mig sige for din mors skyld? Din mor er en brav kvinde.

Svava.

Hvad må de tro, når jeg kommer ind og siger: »Vil I ikke gi mig betænkningstid?« — Nej, dette kan jeg ikke.

Nordan.

Hvad vil du da sige?

Svava.

Jeg vil helst ingenting sige. Men må jeg endelig ...

Nordan.

Naturligvis!

Svava.

Ja, nu skal jeg gå ud og tænke på det. (Går.) — Men det der, som du vil, blir det ikke.

Nordan
(som står igjen).

Det må bli det!

Svava
(stanser oppe ved døren).

Du sa': din mor er en brav kvinde, sa' du. Det var næsten, som du la' vægt på mor?

Nordan.

Nu ja?

Svava.

Er ikke far det, da?

Nordan.

En brav kvinde, din far?

Svava.

Hvorfor slår du det bort i spøg?

Nordan.

For pokker, fordi det er for alvorligt.

Svava.

Er far ikke at tro —?

Nordan.

Hys!

Svava.

Far? — Skulde far også —? Siger folk det? (Da Nordan ikke svarer, ikke rører sig.) Skjændigt! Umuligt! Jeg siger umuligt!

(Går hurtig ud.)

FJERDE MØDE.

Nordan. Riis (fra højre).

Riis.

Hvad er det med Svava?

Nordan
(går frem).

Der var ikke andet for.

Riis
(efter).

Ikke andet for? Hvad?

Nordan.

Nej, der var, pine død, ikke andet for!

Riis.

Jaså! Men hvad var det da?

Nordan.

Hvad siger du?

Riis.

Nej, du siger ...?

Nordan.

Hvad siger jeg?

Riis.

Du siger, der var ikke andet for, siger du —? Du gjør mig ræd.

Nordan.

Gjør jeg? — Da har du hørt fejl.

(Går fra ham.)

Riis.

Hørt fejl? Du har endogså bandet på det!

Nordan.

Det har jeg aldeles ikke gjort!

Riis.

Nå, så har du ikke gjort det. — Men hvordan gik det så med Svava? — Vil du ikke svare mig?

Nordan.

Hvordan det gik med Svava?

Riis.

Hvorfor er du åndsfraværende? Gik det da så galt?

Nordan.

Åndsfraværende? Hvorfor skulde jeg være det?

Riis.

Ja, det må du vide. Men jeg spør efter Svava! — hvorledes det gik med Svava! Og det synes jeg, at jeg har ret til at få vide.

Nordan.

Du Riis?

Riis.

Ja. (Nordan tar ham under armen.) Hvad er det?

Nordan.

Så du Svava —?

Riis.

— da hun ilte afsted ud gjennem parken? Ja. Kjære, hvad var det?

Nordan.

Det var den græske tragødie.

Riis.

Den græ —?

Nordan.

Bare navnet! Bare navnet! Ja, du ved, hvad det betyder?

Riis.

Den græ —?

Nordan.

Nej, ikke »græsk«; men »tragødie«?

Riis.

Noget sørgeligt —?

Nordan.

Langt fra! Noget lystigt! Det kom til Grækenland med Dionysosdyrkelsen. I hans følge var en buk ...

Riis
(drager sin arm løs).

En —? Men hvad sa' —!

Nordan.

Ja, du kan nok forundre dig! For han sang!

Riis.

Han — sang?

Nordan.

Han synger nu også, forstår sig, — og maler — å! Billeder af ham på hver udstilling! Og han arbejder i bronze og marmor. Udmærket! Og slig hofmand,

som han er! Det er han, som tegner baldragter og bestemmer selskabs —

Riis.

Men er du blet aldeles rasende gal?

Nordan.

Hvorfor det?

Riis.

Jeg går her og venter på, at dette forbandede vrøvl skal drive over. Vi er jo vant til noget af hvert, når du er i det hjørne; men idag forstår jeg ikke et levende ord af, hvad du siger.

Nordan.

Nej, kjære, gjør du ikke det?

Riis.

Kan du ikke sige mig, hvad min datter sa'? Er det ikke forrykt, at jeg ikke kan få vide det? Kort og tydelig: hvad sa' hun?

Nordan.

Vil du vide det?

Riis.

Han spør!

Nordan.

Hun sa': det er synd på alle de uskyldige småpiger, som slægt efter slægt tripper afsted, sa' hun.

Riis.

Hvorhen?

Nordan.

Ja, der er det! Hvorhen? — Hun sa': De opdrages fromt uvidende, og tilsist vikler man de troskyldige ind i et langt, hvidt slør, for at de ikke tydelig skal se, hvorhen det bærer.

Riis.

Men dette er jo atter mytologi? Kan jeg da ikke —

Nordan.

Stille! Det er din datter, som taler!

Men jeg vil ikke! sa' hun. Jeg vil gå tryg ind

til det hellige ægteskab og sætte mig ved fædrelandets arne og opdrage barn for min mands åsyn. Men han skal være ærbar som jeg; for ellers pletter han mit barns hode, når han kysser det, og vanærer mig. — Se, det sa' hun, og hun var så vakker, da hun sa' det.

(Det ringer.)

Riis.

Der er de over os! Der er de over os! Hvorledes i al verden vil dette gå! Vi er kommen op i de allerurimeligste teorier! Vi surrer rundt inde i en stor mytologi!

(Iler mod døren.)

FEMTE MØDE.

De forrige. Hr. og fru Christensen. Fru Riis. Margit. (Senere) Alf.

Riis

(imod dem, og endnu mens de er udenfor).

Velkommen! Hjærtelig velkommen! — Men Deres søn?

Christensen

(endnu udenfor).

Vi fik ham ikke med.

Riis.

Det beklager jeg meget! — Skjønt jeg forstår det.

Christensen

(i døren).

Jeg må hver gang pàny beundre, hvor vakkert De bor, højstærede!

Fru Christensen.

Å, denne gamle park! Jeg vilde i sin tid ... God dag, doktor! Hvorledes går det?

Nordan.

J—o?

Riis

(til Margit, som fulgte).

Vær så god at varsku fruen — ja? Og ... se, der er hun! ... (Fru Riis kommer fra venstre dør.) Og frøkenen!

Nordan.

Hun er ude i parken — til højre!

(Margit går.)

Riis.

Nej, den vej! — Rigtig! — Ret frem, til De træffer hende!

Fru Christensen

(samtidig til fru Riis, idet de går fremover).

Jeg har tænkt så på Dem i disse dage, min beste! Det var da en kjedelig historie?

Fru Riis.

Tør jeg spørge, kjendte De noget til den før.

Fru Christensen.

Hvad må en mor — og hustru — nutildags ikke kjende, min beste? Hun var, som De ved, i mit hus. — Kom her!

(Hun fortæller hviskende noget, som ender med „opdagelse" og „bortvisning".)

Riis

(bydende de to damer til sæde).

Værs'go'! — Å, om forladelse! Jeg så ikke —. (Iler til Christensen.) Undskyld! Men sidder De virkelig godt der, om jeg tør spørge?

Christensen.

Tak, ligeså slet her som et andet sted. For det er overhovedet dette med at sætte sig og komme op igjen, som det kniber om. (Ser sig rundt.) Jeg har været hos ham.

Riis.

Hos Hoff?

Christensen.

Skikkelig fyr. Dum.

Riis.

Når han bare tier, så —

Christensen.

Det gjør han.

Riis.

Nå, gudskelov! Så er det bare mellem os. — Det kostede vel en del?

Christensen.

Ikke en skilling!

Riis.

Det slap De billig fra.

Christensen.

Ja, gjorde jeg ikke? — Forresten har han kostet mig nok før; — skjønt det ved han intet om.

Riis.

Jaså? Da han gik fallit?

Christensen.

Nej, da han giftede sig.

Riis.

Å, jeg forstår!

Christensen.

Og dermed trodde jeg, den historie var ude. — Hvad har damerne for en hviskeleg?

Fru Christensen

(kommer frem. Riis skaffer plads til hende og til sin hustru).

Jeg fortalte dette med frøken Tang. Hun er da virkelig som ståt op af graven!

Christensen.

Tør jeg spørge, er ikke Deres datter hjemme?

Riis.

Der er sendt bud efter hende.

Fru Christensen.

Jeg håber, hun også har lært noget i disse dage, stakkar! Hun led af en fejl, som gjærne følger udmærket flinke mennesker, — jeg mener selvretfærdighed.

Riis.

Netop! Aldeles rigtigt! Sig hovmod!

Fru Christensen.

Nej, det vil jeg ikke sige. Men overmod.

F r u R i i s.

Hvoraf slutter De dette, frue?

F r u C h r i s t e n s e n.

Af forskjellige samtaler, jeg har havt med hende. Jeg talte engang om, at manden er hustruens herre. I disse moderne tider er det godt at indprente de unge piger dette.

C h r i s t e n s e n.

Ja, det ved gud!

F r u C h r i s t e n s e n.

Og da jeg mindte hende om nogle linjer hos Paulus, svarte hun: ja, det er bag dette gitter, at vi kvinder endnu sidder.

Da vidste jeg ved mig selv, at der vilde komme noget. Overmod står for fald.

C h r i s t e n s e n.

Nej, du, — nej! Nej, den slutningsrække står ikke! Nej!

F r u C h r i s t e n s e n.

Jaså?

C h r i s t e n s e n.

Nej! Ti for det første var det ikke frøken Riis, som faldt, men din hjærte søn. Dernæst faldt han ikke som følge af frøken Riis's overmod; ti han faldt vist mange år, før frøken Riis ytrede sit overmod. Så at når du vidste, at hans fald vilde komme som følge af frøken Riis's overmod, så vidste du noget, som du aldeles ikke vidste.

F r u C h r i s t e n s e n.

Ja, du spotter!

C h r i s t e n s e n.

Jeg skulde være i en komité præcis 1. Tør jeg spørge, hvor blir Deres frøken datter af?

R i i s.

Også jeg begynder virkelig at --

Nordan
(som har holdt sig i baggrunden, dels indenfor, dels udenfor, siger til Margit, som netop kommer forbi fra højre til venstre).

Fandt De hende ikke før nu?

Margit.

Jo. Jeg har været nede én gang til med frøkenens hat, hansker og parasol.

Nordan.

Vil hun gå ud?

Margit.

Jeg ved ikke. (Går.)

Christensen.

Se, se!

Riis.

Hvad skal det betyde? (Vil gå.)

Nordan.

Nej, nej! Ikke du!

Fru Riis
(som har rejst sig, kommer).

Det er vist best, at jeg —

Riis.

Ja, gå du!

Nordan.

Nej, jeg skal gå! — For jeg er bange for, at det er jeg, som ... (Går.) Jeg indestår for, at jeg skal få hende med ind!

Christensen.

Se, se!

Fru Christensen
(rejser sig).

Men, min beste, vi kommer vist ubelejlig for Deres frøken datter?

Riis.

Ja, De må bære over med hende! Jeg skal sige Dem, det er disse overspændte idéer, denne læsning, som hendes mor ikke strængt nok har holdt borte.

Fru Riis.

Jeg? Nej, hvad er det, du siger?

Riis.

Jeg siger, at dette er et vigtigt øjeblik! Og i slige stunder falder der ligesom klarhed ... ligesom ... ja, det gjør!

Christensen.

Deres mand, frue, får pludselig samme åbenbaring, som vor præst nylig fik, — d. v. s. min hustrus præst. Det var lige efter en middag, en ganske god middag for resten, — og da får man ofte også gode idéer. Vi talte om alt det, som kvinden må lære nu mod før. Det kunde være slig slag, mente somme; for hun glemte det igjen i ægteskabet. »Ja,« sa' vor præst meget glad, »min kone har ganske glemt ortografi; jeg håber, hun også snart glemmer at skrive!«

Fru Christensen.

Du taler så ligt efter folk, at man må le, — skjønt det er synd.

(Christensen ser på klokken.)

Riis.

De kommer jo ikke tilbage! — Vil du gå, eller skal jeg —?

Fru Riis
(rejser sig).

Jeg skal gå. Men du kan ikke vente, at de allerede nu —

Riis
(tæt hen til hende).

Dette er din skyld! Jeg skjønner det fuldstændig!

Fru Riis.

Du ved vist ikke, hvad du siger. (Går.)

Riis
(frem).

Jeg ber meget om undskyldning! Dette var det siste, jeg havde ventet af Svava. Ti mod høflighedens

love, det tør jeg påstå, er der aldrig før syndet i mit hus!

Fru Christensen.

Der kan jo være kommet et eller andet ivejen?

Riis.

De siger noget, frue? — Gud!

Fru Christensen.

Ja, misforstå mig ikke! En ung pige bevæges så let, mener jeg; og da vægrer hun sig ved at vise sig.

Riis.

Alligevel, frue, alligevel! I et sådant øjeblik? — Ja, De får undskylde; men jeg har ikke ro. Jeg må selv undersøge, hvad her er ivejen!

(Iler ud.)

Christensen.

Havde Alf været her, så havde vel også han løbet rundt i parken efter fruentimret.

Fru Christensen.

Men, Christensen!

Christensen.

Er vi ikke alene —?

Fru Christensen.

Jo, men alligevel —

Christensen.

Ja, da siger jeg, som en viss berømt mand sa' før mig: Hvad fa'n vilde han på den galej?

Fru Christensen.

Vær nu tålmodig bare et øjeblik! Det er nødvendigt.

Christensen.

Bah, nødvendigt! Riis er mere ræd for et brud end nogen af os. Så du ham ikke nu?

Fru Christensen.

Jovist; men —

Christensen.

Hun har allerede gåt meget længre, end hun har ret til.

Fru Christensen.

Det mener Alf også.

Christensen.

Da skulde han nu ha været her og sagt det. Det bad jeg ham om.

Fru Christensen.

Alf er forelsket; og da skjælver man lidt.

Christensen.

Å—å!

Fru Christensen.

Ja, det går over, når man er det så ofte som du. (Hun rejser sig.) Nu kommer de! — — Nej; — ikke Svava.

Christensen.

Kommer ikke hun?

Fru Christensen
(samtidig).

Jeg ser hende ikke.

Riis
(synlig udenfor).

Nu er de her!

Fru Christensen.

Også Deres datter?

Riis.

Også Svava. Hun bad de andre gå foran. Hun vilde ligesom samle sig en smule.

Fru Christensen
(som sætter sig igjen).

Ser De? Det var, hvad jeg tænkte mig. Stakkar!

Fru Riis.

Nu kommer hun straks! (I nærheden af fru Christensen.) Undskyld, frue; men hun har havt en svær tid.

Fru Christensen.

Gud, det forstår jeg så godt. Første gang man oplever sådant, tar det på.

Christensen.

Her begynder bestemt at bli morsomt, her.

Nordan.

Se så! — Hun bad mig gå lidt i forvejen.

Riis.

Ja, vi skal da vel ikke vente?

Nordan.

Hun er lige bag mig.

Riis.

Der er hun!

(Opover fra højre side, — fru Riis, Nordan opover mod hende fra venstre.)

Christensen.

Man skulde tro, det var dronningen af Saba.

SJETTE MØDE

De forrige. Svava.

(Svava kommer ind i hat, med hansker på og med parasol i hånden. Christensen og frue har begge rejst sig. Hun hilser dem med en let bøjning og går helt frem til højre. Man tar plads i stilhed. Længst til venstre Nordan, så fru Riis, fru Christensen, Christensen; og længst til højre, men lidt bag, Riis, som snart står, snart sidder.)

Fru Christensen.

Vi er kommet her, min beste Svava, for at — ja, du ved selv hvorfor. Det, som er sket, har bedrøvet os meget. Men det er nu engang ikke til at ændre. Ingen af os undskylder Alf. Men vi synes jo nok, at han må kunne få tilgivelse, og især af den, som føler sig elsket, virkelig elsket. For det er jo noget andet.

Christensen.

Naturligvis!

Riis.

Naturligvis!

Nordan.

Naturligvis!

Fru Christensen.

Og om nu ikke du er enig i det, så håber jeg, du

er det med hensyn på Alf selv. Vi tror nemlig, at i hans karakter, min kjære Svava, har du borgen for troskab. — Jeg ved, at hvis det fordres, vil han gi sit æresord på, at ...

Fru Riis
(rejser sig).

Nej! ... Nej! ...

Fru Christensen.

Hvad er det, min beste?

Fru Riis.

Ikke dette med æresord! Han aflægger jo ed i ægteskabet også.

Nordan.

Men to er vist sikrere, frue?

Fru Riis.

Nej, ikke det! Ingen ed!

(Sætter sig.)

Christensen.

Jeg har lagt mærke til vor ven dr. Nordans bemærkninger.

Sig mig, højstærede, går også De ud ifra, at det, min søn har gjort, skal være absolut hinderligt for ægteskab med en hæderlig kvinde?

Nordan.

Aldeles tværtom! Det hindrer jo aldrig nogen mand fra at bli gift — og udmærket gift. Så det netop er Svava, som her i enhver henseende bærer sig underlig ad.

Fru Christensen.

Det vil jeg ikke sige. Men der er noget, som Svava har overset. Hun handler, som om hun var fri. Men hun er slet ikke fri. En forlovelse er et ægteskab. I alle fald er jeg så gammeldags at holde det for det. Men da er han, som jeg har gi't min hånd, også min herre, min øvrighed, og jeg skylder ham — som al øvrighed — min ærbødighed, enten han gjør det gode

eller det slette. Jeg kan ikke sige ham op eller selv løbe bort.

Riis.

Det er det gammeldagse og solide. Jeg takker Dem hjærtelig, frue!

Nordan.

Jeg også! —

Fru Riis.

Men når det efter forlovelsen er for sent ...

(Stanser.)

Fru Christensen.

Hvad mener De, min beste!

Fru Riis.

Å-nej. — Nej, det var ingen ting.

Nordan.

Når det efter forlovelsen er for sent, mener fru Riis, — hvorfor taler man da ikke før forlovelsen?

Riis.

Nu har jeg hørt det med!

Christensen.

Ja, men det vilde ikke være af vejen? Tænk, om et frieri herefter fik omtrent følgende form: »Højstærede frøken! Til dato har jeg havt så og så mange kjærlighedshistorier, nemlig så og så mange større og så og så mange mindre.« Det maatte være en udmærket overgang, ikke sandt, til at —

Nordan.

— til at forsikre, at hun var den eneste, han elskede?

Christensen.

Ikke netop til det; men til —

Riis.

Der kommer Alf!

Fru Riis.

Alf?

Fru Christensen.

Ja, der er han virkelig!

Riis
(som har gåt imod ham).

Se, det var rigtigt! Velkommen!

Christensen.

N-å?

Alf.

Da det kom til stykket, kunde jeg ikke andet. Jeg måtte hid.

Christensen.

Det holder jeg med dig i.

Riis.

Ja, det var det ene naturlige!

(Alf går frem og hilser ærbødig på Svava. Hun bøjer sig let, men uden at se på ham. Han træder tilbage.)

Nordan.

God dag, du!

Alf.

Jeg kommer kanske til ulejlighed.

Riis.

Nej, langt fra! Tværtom!

Alf.

Jeg synes dog at forstå, at frøken Riis ikke ønsker mig her?

(Stilhed.)

Fru Christensen.

Dog i et familjeråd som vort nu? Ikke sandt, min pige?

Riis.

Jeg forsikrer Dem, De er velkommen! Netop Deres udtalelse venter vi alle på!

Christensen.

Det er sandt.

Alf.

Det har jo ikke lykkets mig at bli hørt før. Jeg er blet afvist gjentagende. Både jeg selv og mine brev. Og så tænkte jeg, — at hvis jeg kom nu, blev jeg kanske hørt.

Riis.

Naturligvis. Hvem tænker andet?

Nordan.

Hørt blir du.

Alf.

Måske tør jeg ta frøken Riis's taushed som tilladelse? —

I så fald ... ja, det er ellers ikke stort, jeg har at sige, jeg heller. Egentlig er det bare at minde om, at da jeg bad om frøken Riis's hånd, var det, fordi jeg af alt mit hjærte elskede hende, — hende og ingen anden. Den største lykke og tillige den største ære, jeg kunde tænke mig, var at bli elsket af hende igjen. Og så er det endnu.

(Han gjør et ophold, som om han ventede et svar. Alle ser på Svava.)

Alf.

Forsåvidt frøken Riis venter, at jeg skal sige mere, ... at jeg først skal gjøre en undskyldning, ... så opfatter ikke jeg det så. Jeg opfatter det ikke, som om jeg skylder nogen.

(Stilhed.)

Hvad jeg frivillig kunde gi, — ja, hvad jeg under andre omstændigheder kunde føle trang til at meddele, det vil jeg her ikke tale om.

Men jeg skylder ingen! Min ære kræver, at jeg holder dette fast.

Det er min fremtid, jeg skylder. Og hvad den angår, da tilstår jeg, at det har krænket mig, at frøken Riis et øjeblik har kunnet tvile. Krænket mig dybt. Aldrig i mit liv har nogen før tvilt på mig.

Jeg må i al ærbødighed forlange, at man tror mig på mit ord. (Da der blir en stilhed.) Ja, det er ikke mere.

Fru Riis
(rejser sig uvilkårlig).

Men om en kvinde under de samme omstændig-

heder, Alf, kom og sa' det samme, — hvem vilde tro hende?

(Stilhed.)

(Svava brister i gråd.)

Fru Christensen.

Stakkars barn!

Riis.

Tro hende?

Fru Riis.

Ja, tro hende. — Tro hende, når hun efter en slig fortid kom og forsikrede, at hun skulde bli en ærbar ægtefælle?

Christensen.

Efter en slig fortid?

Fru Riis.

Kanske er det galt udtrykt. Men hvorfor forlange, at hun mere skal tro manden, end manden vilde tro hende? For han vilde slet ikke tro hende.

Riis
(bag fruen).

Men er du blet aldeles gal?

Christensen
(rejser sig halvt).

Om forladelse, mine damer og herrer; nu bør de to unge få afgjøre sagen!

(Sætter sig igjen.)

Alf.

Jeg må tilstå, at det, fru Riis siger, har jeg aldrig tænkt over, fordi det aldrig kan forekomme. Ingen hæderlig mand vælger en kvinde, på hvis fortid han ikke er tryg. Ingen!

Fru Riis.

Men en hæderlig kvinde, Alf?

Alf.

Ja, her er forskjel.

Nordan.

Nøjagtig udtrykt: kvinden skylder manden både sin fortid og fremtid; manden skylder kvinden bare sin fremtid.

Alf.

Om man så vil, — ja.

Nordan

(til Svava, idet han rejser sig).

Jeg ønskede, du skulde udsætte med svaret, min pige. Men nu mener jeg, du bør svare straks.

(Svava går mod Alf og kyler ham sin hanske i ansigtet, derpå videre ind i sit kammer. Alf vender sig helt efter hende. Riis ind i sit kammer til højre. Alle har rejst sig. Fru Christensen griber Alfs arm og går ud med ham; Christensen efter. Fru Riis op mod venstre.)

Nordan.

Det var en hanske, det!

Fru Riis

(foran døren, hvor Svava forsvandt og stængte efter sig).

Svava!

Christensen

(kommer igjen og siger til Nordan, før denne har lagt mærke til ham eller vendt sig).

Dette er altså krig? — Krig tror jeg, at jeg forstår mig en smule på. (Går.)

(Nordan vender sig helt om mod ham og blir så stående.)

Fru Riis

(foran døren).

Svava!

(Riis kommer styrtende ud fra sit rum med hat på, hansker og stok i hånden; efter Christensens.)

Fru Riis.

Svava!

TREDJE HANDLING.

I en have. Bagsiden af et smukt énetages hus afslutter den.

FØRSTE MØDE.

Nordan. Alf. Christensen.

(På en stol i forgrunden sidder doktor Nordan og læser. En gammel tjener åbner døren på huset.)

Tjeneren.

Hr. doktor!

Nordan.

Hvad er det? (Alf kommer tilsyne i døren.) Å, er det du! (Rejser sig.) Nå, min gut? — Men som du ser ud!

Alf.

Ja, bryd dig ikke om det! Har du lidt frokost at gi mig?

Nordan.

Har du endda ikke spist frokost? Har du da ikke været hjemme? Ikke i hele nat? Ikke siden igår? (Roper.) Tomas! — —

Alf.

Og når jeg har spist, må jeg få tale med dig?

Nordan.

Naturligvis. Kjære min gut! (Til Tomas.) Vil du sætte frem lidt frokost derinde? (Peger på et vindu til venstre.)

Alf.

Og lidt toilette får jeg vel også gjøre?

Nordan.

Følg med Tomas! Jeg skal straks komme efter. (De går. I det samme høres en vogn stanse udenfor.) Her holder en vogn. Se efter, hvad det er, Tomas! --- Ingen praksis! Rejser imorgen!

Tjeneren.

Det er hr. Christensen.

(Går igjen.)

Nordan.

Ho-ho! (Går til vinduet til venstre.) Alf!

Alf

(i vinduet).

Ja?

Nordan.

Din far! — Vil du ikke sees, så drag ned gardinet.

(Gardinet falder.)

Tjeneren.

Værs'go!

(Christensen kommer i festdragt med Olavsordenens kommandørkors; en støvkappe over dragten.)

Christensen.

Undskyld, højstærede!

Nordan.

Værs'go'! I fuld stas? — Jeg gratulerer!

Christensen.

Ja, vi nybagte skal til kur idag. Men De tillader, at jeg på vejen til slottet står af et øjeblik hos Dem? — Har De hørt noget deroverfra? Fra Riis's?

Nordan.

Nej. De sidder vel og venter på »krigen«, kan jeg tænke?

Christensen.

Den skal de også få! Endnu idag har jeg tænkt at begynde den. Men hun skulde ikke være blet rimeligere? Kvindfolkene plejer at ta sligt svært kvast. Men så plejer de også at falde af.

Nordan.

Jeg tror ikke det. Men jeg bøjer mig for Deres erfaring.

Christensen.

Mange tak! Som gammel stødpude i familjerne har De vist en større?

Igår var hun en sand sitter-ål! Og hun traf! Gutten har ikke været hjemme siden. Det glæder mig næsten; for så er der dog skam i ham. Jeg begyndte at tvile.

N o r d a n.

Det er dette med »krigen«, som interesserer m i g.

C h r i s t e n s e n.

Så De er så lysten på den? Nu ja! — Ja, den ordner sig af sig selv. Sagen Mrs. North kan tages op igjen, hvad dag det skal være, højstærede! Den er i bankens hænder, den.

N o r d a n.

Men hvad har dette med Deres søns forlovelse at bestille?

C h r i s t e n s e n.

Hvad det har? Min søn får afslag af frøken Riis, fordi hun ikke tåler hans forhold f ø r ægteskabet. Hendes far har lignende forhold m i d t o p p e i ægteskabet! *Tableau vivant très-curieux!* — for at tale i det sprog, som hr. Riis sværmer for.

N o r d a n.

Det er oprørende! For det er alene D e r e s s ø n, som har skylden her.

C h r i s t e n s e n.

Min søn har aldeles ingen skyld her! Han har ikke gjort det ringeste, som er til skade eller skam for Riis's familje! Aldrig det mindste! Han er en hæderlig mand, som har gi't frøken Riis sit løfte, og det har han holdt. Hvem tør sige andet? Eller at han ikke v i l holde det? Det er en fornærmelse at tvile, højstærede! — Her må enten gjøres undskyldning og sluttes fred — eller krig! For dette tåler jeg ikke! Og tåler min søn det, så foragter jeg ham!

N o r d a n.

J e g tror, at Deres søn mente det ærlig, da han gav sit løfte. Sandsynligvis kunde han holdt det også, —

jeg ved ikke! Jeg har lært at tvile. Jeg er doktor. Jeg har set for meget. Og igår tog han sig ikke godt ud.

Ja, De får virkelig undskylde! Efter hans friske ungkarsliv og med den arv, som der er i ham, ... om nogen tvilte? om hans forlovede tvilte? Turde han virkelig finde det så forunderligt, — højstærede? Havde han ret til at bli fornærmet? til at kræve undskyldning? Undskyldning for hvad? For, at nogen tvilte om hans dyd? — Tænk Dem dog om!

Christensen.

Å, for noget —!

Nordan.

Jeg ber! Jeg er bare halvvejs. For De talte jo også om forlig, det vil da sige ægteskab.

Dersom Deres søn finder sig i ægteskab med en dame, som har mistanke til ham, da foragter jeg ham.

Christensen.

Nå —!

Nordan.

Ja, det gjør jeg sandelig. Så forskjellige kan meningerne være. Efter min måde at føle på har Deres søn bare at bøje sig — og vente. Tie og vente. Naturligvis under forudsætning af, at han endnu elsker. — Der har De, hvad jeg mener!

Christensen.

Nu sætter jeg, at hvad min søn har syndet, det har de fleste bejlere syndet; for det tror jeg, de har. Jeg sætter også, de har den samme ulykkelige »arv«, — et ord, De lægger tryk på af særegen venlighed mod mig! — skal derfor de fleste forlovede piger bære sig ad som nu frøken Riis? Skrige op, løbe sin vej og gjøre skandale? Vi fik ikke mere ørenslyd! Her blev det morsomste anarki, verden endnu har set!

Nej, de doktriner, vi er inde på her, de er mod tingenes natur og orden! De er vilde! Og når de oven-

ikjøbet kyles os i hodet som moralske højesteretsdomme, ja, så hugger jeg til! Farvel!

(Han går, men vender om.)

Hvem vilde disse højesteretsdomme ramme, om jeg tør spørge? I regelen landenes dygtigste, kraftigste ungdom. Og den skal man sætte udenfor i en egen foragtet klasse?

Hvad vilde de ramme? En stor del af verdens literatur og kunst; en stor del af det skjønneste, det mest henrivende i vor tid — fremfor alt verdens største byer! Ja, verdensvidunderne! Millionstæderne! Det er sandt! Det liv, som der går forbi ægteskabet, eller sprænger ægteskabet, eller forvandler hele institutionen, — ja, De forstår, hvad jeg mener! — — alt dette, som man beskylder for at bruge »forlokkelsens våben« i moder, i luksus, i symposier, i kunst, i teatre, ... det er en af millionstædernes rigeste faktorer, det! En af deres mægtigste kilder! Ingen, som har set det, tviler; man lader bare, som man ikke forstår.

Ønsker man også at ødelægge alt dette? Forstøde verdens beste ungdom, ruinere verdens største byer? — Ja, man ønsker så meget i moralens navn, at man tilsist ønsker det umoralske.

Nordan.

Det er med ren statsmandsoverlegenhed, De går til Deres lille krig?!

Christensen.

Bare med sundt menneskevet, højstærede; det er, skam, nok. Jeg skal få hele byen med mig; stol på det!

Tjeneren.

Hr. doktor!

Nordan.

Hvad ser jeg?

(Iler opover.)

ANDET MØDE.

De forrige. Fru Riis.

Fru Riis.

Tør jeg komme?

Nordan.

Ja, naturligvis! Værs'go'!

Fru Riis
(til Christensen, som hilser).

Det er Dem, mit besøg gjælder.

Christensen.

Det skal være mig kjært.

Fru Riis.

Jeg kom til at se over gaden, i det samme Deres vogn holdt, og De steg ud. Og så tænkte jeg at gribe lejligheden; — for De truede os jo igår? Var det ikke så? De har erklæret os krig?

Christensen.

Det forekommer mig, frue, at den var erklæret; jeg bare tog imod den.

Fru Riis.

Og hvad går Deres krig ud på, om jeg tør spørge?

Christensen.

Jeg har just havt den ære at forklare mig for doktoren. Jeg ved ikke, om det er galant at gjøre det ligeoverfor Dem.

Nordan.

Så skal jeg gjøre det. Krigen gjælder Deres mand. Hr. Christensen tar offensiven.

Fru Riis.

Naturligvis! For De ved, at ham kan De nå. — Men jeg kom for at be' Dem betænke Dem!

Christensen
(leende).

Så?

Fru Riis.

Engang — det er nu mange år siden — tog jeg

mit barn på armen og vilde gå fra min mand. Da nævnte han et navn; han brugte det som skjold; ti det var en mægtig mands navn. »Læg mærke til,« sa' han, »hvor overbærende denne mands hustru er. Og fordi hun er det, er hele samfundet overbærende. Og det kommer deres barn til gode.« — Så faldt ordene.

Christensen.

Nu ja? Forsåvidt der skulde ligge et råd i det, så var det et godt råd. De fulgte det jo også.

Fru Riis.

I vort samfund er det en skam at være en fraskilt hustru. Og det er ingen ære at være hendes datter. De rige, de mægtige, de toneangivende har fåt det til at være så.

Christensen.

Nu ja —?

Fru Riis.

Her er min undskyldning, når jeg for mit barns fremtid ikke vågede at gå.

Men her er også min mands undskyldning; ti han er af dem, som følger eksempler.

Christensen.

Det gjør vi alle, frue.

Fru Riis.

Men de mægtiges er de stærkeste. Og i dette kapitel gir de fristende eksempel.

Jeg fejler vel neppe, når jeg i disse dage tror at ha hørt Deres opfatning gjennem min mands mund? Eller tar jeg fejl heri, så hørte jeg vel rigtigere igår, når jeg hørte Dem i det, som Deres søn sa'?

Christensen.

Jeg vedstår hvert ord, som min søn sa'.

Fru Riis.

Det tænkte jeg. Ja, det blir en underlig krig, denne Deres! De er i alt, som her er hændt fra først til sist. De er i hele krigen — på begge sider!

Nordan.

Før De svarer, — må jeg få henstille til Dem, beste frue, om De vil gjøre bruddet aldeles ulægeligt? Skal en forsoning mellem de unge bli ganske umulig?

Fru Riis.

Den er umulig.

Nordan.

Hvorfor?

Fru Riis.

Fordi tilliden er tabt.

Nordan.

Nu mere end før?

Fru Riis.

Ja, jeg tilstår, at lige til man igår bød frem Alfs æresord, — lige til han også selv forlangte at bli trod på sit æresord, kjendte jeg ikke min egen historie igjen. Men dette var jo den — ord til andet! Således begyndte også vi! Hvem borger for, at ikke fortsættelsen blir den samme?

Christensen.

Derfor borger min søns karakter, frue!

Fru Riis.

Karakter? — Jo, man opdrager en karakter, når man fra ungdommen går hemmelige, ulovlige veje! Det er på den måden, man opdrager troløshed. De, som søger efter årsagen til, at karakterer er så sjældne, de får søge her, tænker jeg.

Christensen.

Ungdommen er slet ikke det afgjørende. Det kommer an på, hvorledes man blir gift.

Fru Riis.

Hvorfor skal troløshed gå over, når man blir gift? Kan De sige mig det?

Christensen.

Så elsker man jo.

Fru Riis.

Så elsker man? Man har kanske ikke elsket før også?

Her har mandfolkene fåt istand en ren forblændelse!

Nej, kjærligheden kan ikke holde længe fast, når det er selve viljen, som er fordærvet. Og det er den. Den er blet fordærvet i ungkarslivet.

Christensen.

Så kjender jeg dog sanselige mænd, som har stærk vilje.

Fru Riis.

Jeg taler slet ikke om stærk vilje; men om ren. Om trofast, ædel vilje.

Christensen.

Skal min søn dømmes på sligt gallimatias, så priser jeg min gud, at han slap væk, før det blev til alvor! Det gjør jeg. — Og dermed nok!

(Vil gå.)

Fru Riis.

Hvad Deres søn angår —? Doktor, svar mig, så hans far hører det, før han går! Den gang De nægtede at følge med til forlovelsesgildet, havde De allerede den gang hørt noget om Alf Christensen? Var det, De havde hørt, af den art, at De ikke kunde tro ham?

Nordan

(betænker sig lidt).

Ikke rigtig, nej!

Fru Riis.

Der kan De høre! — Men må jeg så få lov til at spørge Dem, doktor —: hvorfor sa' De ikke det? Du gode gud, hvorfor taug De?

Nordan.

Hør, frue; når to unge mennesker, som i grunden passer for hverandre ... for det gjør de —?

Christensen.

Det gjør de; jeg indrømmer det.

Nordan.

Når de med én gang blir så vanvittig forelskede i hverandre, — hvad skal man så?

Christensen.

Jo, man skal gjøre historier, overdrivelser, skandale!

Nordan.

Og så må jeg tilstå, - ja, som jeg i grunden har sagt —, at jeg er blet vant til, at i dette stykke er det ikke, som det skulde være. Jeg så på denne forlovelse, som jeg ser på de andre — på de fleste andre, — som på et lotteri. Det kan gå godt; det kan også gå meget dårlig.

Fru Riis.

Og min datter, som De holder af, — for det ved jeg, De gjør! — sætter De på lotteri?! Er det muligt at få et stærkere begreb om, hvorledes det står til?

Nordan.

Jo, det er. For De selv, frue, — hvad gjorde De?

Fru Riis.

Jeg ...?

Christensen.

Bravo!

Nordan.

Også De fik vide, hvad Hoff havde sagt, — og mere til.

(Christensen ler dæmpet.)

Nordan.

Alligevel hjalp De Deres mand ... om ikke netop med at få hende til at overse det, så dog med at jævne det ud.

Christensen.

Bravo!

Nordan.

Og De kaldte mig til for at hjælpe Dem med at skaffe betænkningstid.

Christensen.

Mødrene har i disse sager en viss afstand mellem teori og praksis, skal jeg sige Dem.

Nordan.

Det var først, da jeg så Svava, — hvor dybt hun tog det, og for en rædsel hun havde for det, — at jeg begyndte at få øjnene op. Og så længe hørte jeg på hende, til jeg fik medfølelse. Også jeg har engang været ung, har trod — og elsket. Men det var blet så længe siden. Og jeg var gåt træt. — —

Fru Riis

(som har sat sig ved doktorens lille læsebord).

Å, gud!

Nordan.

Ja, frue! Lad mig få være oprigtig: det er netop mødrene, som efterhånden har gjort mig sløv. Mødrene ser så sløvt på det.

I regelen ved de nemlig god besked.

Christensen.

De gjør det, de kjære, ja! Og fru Riis danner ingen undtagelse.

For De må tilstå, frue, at De gjorde, hvad De kunde, for at holde fast en ung mand med en ganske livlig fortid? — Han havde for resten en ganske pen stilling i samfundet, den samme unge mand, — noget, jeg bare lejlighedsvis lægger til.

Nordan.

Nu-ja? —

Ikke før får døtrene udsigt til, hvad mødrene kalder »godt gifte«, så glemmer de gamle straks, hvad de selv har lidt.

Fru Riis.

Vi ved jo ikke, at det er det samme.

Nordan

I ved det ikke?!

Fru Riis.

Jeg siger Dem, jeg kjendte det ikke igjen! Vi tror, at han, som vor datter skal ha, er så meget bedre. Vi tror, at her er stærkere garantier, at her er ganske andre forhold. Det er så! Det er en slags synsville, som tar os.

Christensen.

Ved udsigten til et godt gifte, ja! Aldeles enig med Dem, frue, — for første gang.

Ellers tænker jeg nu, det viser noget andet også. Kanske kvinderne ikke har lidt så meget endda ved, at mænd er mænd? Hvad? Det har vist været mere heftigt end dybt — omtrent som med sjøsyge? Når den er over, — nu ja, så er den over.

Og når så døtrene i sin tid skal ombord, så tænker de kjære mødre: å, de kan vel også holde det ud? Bare afsted!

For de vil så gjærne ha dem afsted; — det er sagen!

Fru Riis
(som nu rejser sig og kommer frem).

Ja, er det så, da er det just ikke til at le ad! Ti da viser det, hvad en kvinde i samliv med manden synker ned til.

Christensen.

Se så!

Fru Riis.

Ja, for hver kvindeslægt kommer med stærkere og stærkere krav på ærbart liv. Det opdrages uvilkårlig af moderfølelsen. Det skal være den værgeløses vagt. Selv dårlige mødre tænker så.

Men bukker de alligevel under, og synker hver kvindeslægt på ny så dybt i ægteskabet, som De siger, ja, da må det jo være den forret, manden kommer med, som har gjort det. For den har opdraget ham.

Christensen.

Hvilken forret?

Fru Riis.

Den at leve et ungkarsliv, som han lyster, og at bli trod på sit æresord, når han behager at træde i ægteskab.

Sålænge kvinden ikke kan stanse denne forfærdelige forret eller gjøre sig uafhængig af den, — så længe vil den ene halvdel af menneskeheden være et offer for den andre, — for den andres mangel på selvbeherskelse.

Denne ene forret viser sig at være stærkere end alt frihedsarbejde på jorden. Og det er ikke til at le ad.

Christensen.

De tænker Dem en anden verden end vor, frue, og andre naturer end vore. Og det — undskyld mig! — er selvfølgelig alt det svar, som her behøves.

Fru Riis.

Men så giv da det svar offentlig! Hvorfor vedkjender I jer ikke dette standpunkt ved lys dag?

Christensen.

Ja, gjør vi ikke det?

Fru Riis.

Nej, — ikke her hjemme. Tværtom, I stiller jer officielt under vor fane, mens I hemmelig sviger den. Hvorfor har I ikke mod til at folde ud eders egen fane?

Lad ungkarsvanerne bli vedtagne som fuldt tilbørlige! Så kan her endelig komme en kamp. Og så kan også endelig enhver uskyldig brud få vide, hvad hun går ind til — og som hvad.

Nordan.

Det er afskaffelsen af ægteskabet, det der; — hverken mere eller mindre.

Fru Riis.

Men var ikke også det likere? Ti nu ødelægges det jo, — længe før det begynder.

Christensen.

Ja, alt er jo mandens skyld. Det er mode nu, det. Det hører med til »frihedsarbejdet«. Hans autoritet skal ned.

Fru Riis.

Den, han har vundet i ungkarslivet?

Nordan.

Ha-ha!

Fru Riis.

Lad os ikke dække sagen til med fraser!

Lad os hellere tale om »det øde ved arnen«, som digteren taler om. For det betyder ødelagt ægteskab, det, — og hvor skriver det sig fra? Dette gråkolde, gyselig hverdagslige? dette nydelsesdovne, rå? Hvorfra er det?

Jeg kunde skildre noget, som er nærmere! Men jeg skal ikke. Ikke engang nævne de store slægtssygdomme.

Åbent op med det! Så kanske det også engang tar brand! Det må piske samvittighederne! Det må bli det vigtigste i hvert hjem. Det er det, som må til!

Christensen.

Vi har kommet så højt op nu, at det rent ud ikke klinger, når jeg siger, jeg skal »på højere steder«. Men De får alligevel undskylde mig!

Fru Riis.

Jeg håber, jeg ikke har opholdt Dem?

Christensen.

Nej, der er god tid. Jeg længes bare dygtig — ja, De får ikke ta det fortrydelig op! — efter at komme herfra.

Fru Riis.

Til Deres — lige?

Christensen.

Det var udmærket, at De mindte mig om dem! Derved husker jeg, at jeg neppe oftere kommer sammen med Dem eller Deres.

Fru Riis.

Nej, vi har gi't eder vort opslag.

Christensen.

Og gudskelov for det! — Måtte det nu bare lykkes mig at fordele låtteren lidt retfærdig!

Fru Riis

De behøver bare at udgive Deres selvbiografi.

Christensen.

Nej, hellere Deres familjegrundsætninger, frue! For de er virkelig så morsomme. Og når jeg fortæller den måde, hvorpå de praktiseres inden selve familjen, så tænker jeg nok, at folk vil le, så det forslår. Eller for at tale alvor: Jeg skal forfølge Deres mand i hans rygte og i hans forretning, til han rømmer byen. Jeg tar ikke imod en ydmygelse som denne uden at kaste den tilbage. (Går.)

Nordan.

Men dette er oprørende!

Alf

(kommer frem i døren).

Far!

Christensen.

Du her? — Men hvor du ser dårlig ud! Hvor har du været, min gut?

Alf.

Jeg kom hid samtidig med dig, og jeg har hørt alt. Jeg må sige dig det straks, at fører du den krig frem, da går jeg rundt og fortæller, hvorfor frøken Riis slog op med mig. — Jeg fortæller det, som det er. — — Ja, det nytter ikke at se så spodsk på mig. For jeg gjør det. Jeg begynder straks.

Christensen.

Jeg tror, du kan spare dig det. Efter et opslag kommer vist dit rygte fortere rundt byen end du.

Nordan

(går hen til Alf).

Kort og godt, Alf: — elsker du hende endnu?

Alf.

Du spør, fordi hun har gjort mig uret? Men nu ved jeg jo, hvorfor hun kom til det — og måtte komme til det. Nu forstår jeg!

Christensen.

Og tilgi'r hende? Uden videre?

Alf.

Jeg elsker hende højere end nogensinde, — hvad hun så tænker om mig.

Christensen.

Se så! Se så!

Ja, hvad er det så mere? Du tar din ret til at spille elskerens rolle — og overlader os andre skikkelige folk at gjøre gode miner til dit slette spil.

Du går vel straks over og takker for igår? Ber om henstand til imorgen? Mens du i al sømmelig hast går igjennem et *purgatorium?* Tør jeg spørge, hvor det ligger hende, og hvori det skal bestå?

Nå, nå; ikke så melodramatisk! Når du tåler, hvad du fik af Riis's lille pige igår og af hendes mor idag, så må du sagtens kunne tåle harm og spot af din far. Jeg har fåt tåle hele forlovelsen, jeg, og opslaget med! Og at besprænges med moral-vand også! Fy for pokker! Jeg vil håbe, det endnu ikke lugter af mig, når jeg kommer op på slottet.

(Han går, men vender sig ved døren.)

Der vil være rejsepenger til dig på kontoret.

(Går.)

Nordan.

Skulde dette betyde landsforvisning?

Alf.

Naturligvis.

(Han er i stort oprør.)

Fru Riis.

Doktor, nu må De følge mig over! Og det straks!

Nordan.

Hvorledes har hun det?

Fru Riis.

Jeg ved ikke.

Nordan.

De ved ikke?

Fru Riis.

Igår vilde hun være alene. Og idag gik hun tidlig ud.

Nordan.

Så er der hændt noget?

Fru Riis.

Ja. De sa' mig igår, at De havde gi't hende et vink om — hendes far?

Nordan.

Og så —?

Fru Riis.

Så følte jeg, at nu kunde der ikke ties længre.

Nordan.

Og De har ...?

Fru Riis.

Jeg har skrevet til hende.

Nordan.

Skrevet?

Fru Riis.

Det faldt mig naturligst. Så slap vi at tale om det. Jeg har skrevet, strøget ud — og skrevet! I hele går eftermiddag og inat. Skrevet. Det blev ikke langt; men det tog på.

Nordan.

Og hun har fåt det?

Fru Riis.

Idag, da hun havde spist og gik ud, sendte jeg det efter hende.

Og nu, min ven, nu vilde jeg gjærne, De skulde tale med hende! Så siger De mig til, når jeg kan komme. Ti jeg er ræd!

(Hun dækker sit åsyn.)

Nordan.

Jeg så, straks De kom, at der havde hændt noget stort. Og så var De så heftig. — Ja, dette har ta't vækst! Du store gud!

Fru Riis.

De skulde ikke rejse, doktor! Ikke rejse fra hende nu!

Nordan.

Se, det var det! Tomas! —

Tjeneren.

Ja! Ja!

Nordan.

Du behøver ikke at pakke.

Tjeneren.

Ikke at pakke? — Værs'go'!

(Gir ham hans stok.)

Nordan.

Deres arm, frue!

(Tjeneren åbner for dem.)

Alf

(træder nær).

Frue! — Må jeg få tale med hende?

Fru Riis.

Tale med hende! — Nej, det er umuligt.

Nordan.

Du hørte selv, hvad hun har fåt at tænke på idag.

Fru Riis.

Og vilde hun ikke tale med Dem før, så vil hun det vist ikke nu.

Alf.

Når hun ber om at få tale med mig, vil De da sige hende, at jeg er her? Og jeg blir her, til hun ber om det.

Fru Riis.

Men hvad skal det nytte til?

Alf.

Ja, det får bli vor sag. Jeg ved, hun også vil tale med mig. — Sig bare, jeg er her! Det er det hele.

(Går videre frem i haven, så han ikke sees.)

Nordan.

Han ved ikke, hvad han selv siger.

Fru Riis.

Kjære doktor, lad os komme afsted. Jeg er så ræd.

Nordan.

Ja, jeg er det ikke mindre. — Så nu ved hun det!

(De går.)

SCENEÆNDRING.

Samme rum som i første og anden handling.

FØRSTE MØDE.

Svava. Nordan.

(Svava kommer langsomt ind, ser sig om, går udenfor døren og ser sig om der; ind igjen. Da hun så vender sig, står Nordan i døren.)

Svava.

Er du der? — — Å, onkel Nordan!

(Hun hulker.)

Nordan.

Mit barn! Mit kjære barn! Fat dig nu!

Svava.

Men har du ikke set mor? De sa', hun var gåt over til dig?

Nordan.

Jo, hun kommer straks. — Men ved du hvad? Vi to skulde nu gå en lang tur sammen i stedet for at tale med mor eller med nogen? En lang, stille tur? Hvad?

Svava.

Jeg kan ikke det.

Nordan.

Hvorfor?

Svava.

Fordi jeg må bli færdig.

Nordan.

Hvad mener du med det?

Svava
(uden at ænse hans spørsmål).

Du —?

Nordan.

Ja?

Svava.

Ved Alf dette? — — Vidste Alf det også?

Nordan.

Ja.

Svava.

Naturligvis allesammen undtagen jeg. Å, — jeg har slig trang til at gjemme mig væk; gjemme mig væk! Og det vil jeg også.

Nu ser jeg først, hvorledes det er! Her er et helt berg, som jeg har sat to hænder på og villet skyve væk. Og så har de ståt rundt mig og let. Naturligvis.

Men lad mig få tale med Alf!

Nordan.

Med Alf?

Svava.

Jeg bar mig jo så urigtig ad igår. Jeg skulde aldrig ha gåt ind. Men du kom og tog mig så bestemt. Jeg vidste næsten ikke, at jeg fulgte.

Nordan.

Det var altså det med din far, — det, jeg havde sagt om din far, — som ...

Svava.

Jeg forstod det ikke straks. Men da jeg kom alene!

Mors besynderlige uro, fars trusel om at forlade landet, alle slags ytringer, tegn ... mange, mange ting, som jeg ikke havde forståt, ja, ikke engang husket ... da kom de!

Jeg viste det fra mig, og det kom igjen. — Det kom igjen, og det kom igjen! ... Og så blev jeg som lamslåt. — Da du tog mig ved armen og sa': nu må du ind! — da kunde jeg næsten ikke tænke. Det gik rundt.

Nordan.

Ja, jeg bar mig ad som en stor tull — første gang og anden gang.

Svava.

Nej, det var bra! Bare bra!

Det kom jo galt; det er sandt. Jeg må tale med Alf; for det skal ikke stå så.

Men ellers var det bra! Nu gjælder det at bli færdig.

Nordan.

Hvad mener du med det?

Svava.

Hvor er mor?

Nordan.

Kjære min pige, du skulde ikke foretage dig noget idag. Helst ikke tale med nogen! Gjør du det, — ja, da ved jeg ikke, hvad som kan hænde.

Svava.

Men jeg ved det. — Ja, det nytter dig ikke! — Du tror, jeg er bare nervøsitet idag. Og det er jeg også. Men siger du mig imod, blir det bare værre.

Nordan.

Jeg siger dig jo heller ikke imod; jeg bare ...

Svava.

Ja, ja, ja! — Hvor er dog mor? — Og Alf må du få hid! Jeg kan jo ikke gå til ham, — hvad? Eller tror du, han er for stolt til at komme hid efter det igår? Å-nej, han er ikke det, Alf? Sig ham, han må ikke være stolt mod en, som er så ydmyget.

(Gråter.)

Nordan.

Men er du også istand til —?

Svava.

Du ved ikke, hvad jeg er istand til, du! Men jeg må bli færdig snart. For dette har nu ståt længe på.

Nordan.

Jeg skal altså be' din mor —?

Svava.

Ja! — Og Alf —?

Nordan.

Om en stund, ja. — Og dersom du ...

Svava.

Nej, ikke noget »dersom« !

Nordan.

Og dersom du trænger til mig, så rejser jeg ikke, før du er »færdig«, som du siger.

(Svava hen til ham og omfavner ham. Han går.)

ANDET MØDE.

Svava. (Om lidt kommer) fru Riis.

Fru Riis

(går imod datteren).

Mit barn! (Stanser.)

Svava.

Ja, mor; jeg kan ikke gå mod dig. Jeg skjælver også over hele mit legeme.

Og du ved ikke, hvad det er? Det er ikke gåt op for dig, at du ikke kan behandle mig således?

Fru Riis.

Behandle dig, Svava?

Svava.

Gud, mor! At du la'r mig leve her dag ud, dag ind, — år ud, år ind — uden at la' mig vide, hvad jeg lever sammen med? La'r mig forkynde de strængeste grundsætninger fra et hus som vort? Hvad vil man sige om os, når nu alt blir kjendt?

Fru Riis.

Du vilde da vel ikke, jeg skulde sige mit barn, at ...

Svava.

... ikke sige mig det, mens jeg var barn! Men da jeg blev voksen? Jo! under enhver betingelse! Jeg må da få vælge, om jeg vil leve hjemme i sligt eller ej! Jeg må da få vide, hvad alle folk ved, — eller hvad de nårsomhelst kan få vide.

Fru Riis.

Dette har jeg aldrig tænkt således.

Svava.

Aldrig tænkt således? Mor!

Fru Riis.

Aldrig! — For at skåne dig, for at ha fred over vort hjem, mens du var barn, og siden over dine studier, dine interesser og glæder, Svava, — for du er jo ikke som andre! — har jeg våget til det utrolige over, at du intet fik vide! Jeg trodde, det var min pligt! Du har ingen anelse om, hvad jeg har nedladt mig til — for din skyld, barn!

Svava.

Men det har du ingen ret til, mor!

Fru Riis.

Ingen ret til —?

Svava.

Nej! Nedværdiger du dig for min skyld, så nedværdiger du jo også mig!

Fru Riis
(bevæget).

Men gud, Svava —!

Svava.

Ja, jeg bebrejder dig ikke noget, mor! — Nej, ikke for alt i verden! Kjære mor! — Jeg er bare så uendelig bedrøvet og forfærdet over dig, — at du kunde gå med en slig hemmelighed! Altså aldrig et øjeblik være rigtig dig selv mod mig! Bestandig skjult! Nej, at du kunde høre mig rose, hvad som ikke var ros værd; du kunde se mig ha tillid, se mig kjærtegne ... mor, mor, mor!

Fru Riis.

Ja, jeg har følt det selv! Ja, ja! Tusene gange! Men jeg trodde, jeg turde ikke! Det var galt — å, galt! Jeg forstår det.

Men vilde du, at jeg skulde gåt min vej, straks jeg selv fik vide det?

Svava.

Det tør jeg ikke sige. Du har selv afgjort det. Enhver får afgjøre det, — eftersom hun har kjærlighed og kræfter til.

Men da det varede ved, til jeg blev voksen —!

Naturligvis var det derfor, jeg atter tog fejl. Ti jeg var jo blet opdraget til at ta fejl.

(Riis høres nynne fra venstre.)

Fru Riis.

Gud i himmelen, der er han!

(Riis sees i det samme foran vinduet til venstre. Men ved døren stanser han, og med et: „Det er sandt!" vender han og går hurtig ud.)

Fru Riis.

Du blev rent forvandlet, barn! Du gjør mig bange, Svava! Du vil da vel ikke —?

Svava.

Men hvad har du da tænkt dig, mor?

Fru Riis.

At jeg har tålt så meget for din skyld, så at du må kunne tåle lidt for min.

Svava.

Af dette? Aldrig det mindste!

Fru Riis.

Men hvad vil du da?

Svava.

Naturligvis straks gå herifra.

Fru Riis
(gir et skrig).

— — Så går jeg med!

Svava.

Du? Fra far?!

Fru Riis.

Det er for din skyld, jeg har blet hos ham. Uden dig ikke en dag! — —

Du vil ikke ha mig med?!

Svava.

Kjære mor! — Jeg må få vænne mig til dette ny. Også du er jo blet ny. Jeg har jo også ta't fejl af dig. — Jeg må få vænne mig til det. — Jeg må få være alene. — Ja, bliv nu ikke så ulykkelig!

Fru Riis.

Dette tilslut! Å, gud, dette tilslut!

Svava.

Kjære mor! Jeg kan ikke andet. Jeg går nu ud til mine barnehjem og ofrer mig helt for dem. Jeg må, jeg må! Får jeg ikke være alene, så rejser jeg længer bort.

Fru Riis.

Dette er det værste af altsammen. Dette er det værste. — Der hører jeg —? Jo, det er han! Ikke

sig noget nu! — For min skyld ikke noget nu; jeg kan ikke mere! Ikke på én gang! — Prøv at være venlig! Svava! Hører du!

(Riis kommer nynnende igjen, denne gang med en yderfrak på armen.)

(Svava iler frem, og efter lidt usikkerhed sætter hun sig til venstre med ryggen halvt mod højre og halvt mod baggrunden. Hun søger ivrig noget at ta sig for.)

TREDJE MØDE.

Svava. Fru Riis. Riis. (Senere) Alf.

Riis

(lægger frakken fra sig. Han er i festdragt og bærer St. Olavsordenen).

God morgen, mine damer! God morgen!

Fru Riis.

God morgen!

Riis.

Første store nyhed: Hvem kjørte mig fra slottet? Christensen!

Fru Riis.

Virkelig?

Riis.

Ja! Den vrede gud fra igår! Ja! — Han og min bror generaldirektøren. Oppe på slottet var jeg den første, han hilste på, da han kom. Han præsenterte mig, konverserte mig — rent på udstilling!

Fru Riis.

Jaså!

Riis.

Der er selvfølgelig intet hændt her igår! Ingen hanske er kastet nogensteds i verden, end sige i ansigtet på hans førstefødte! Christensen, den ærværdige kommandør af dags dato, føler behov til fred! Vi endte med at drikke champagne hos min bror.

Fru Riis.

Det var jo morsomt!

Riis.

Altså: godt humør, mine damer! Her er ingen ting hændt! Absolut ingen ting! Vi begynder rent og fint på en ren og fin dug, hvorpå der aldrig er spildt er dråbe! —

Fru Riis.

Det var jo heldigt!

Riis.

Ja, ikke sandt? Denne vor datters noget stærke udladning har lettet hendes eget sind, rensket de andres begreber, — luften er behagelig let, for ikke at sige frugtbar.

Fru Riis.

Og på slottet? Hvorledes var det der?

Riis.

Ja, du ... når jeg så mig om blandt alle os nybagte, så kan jeg jo ikke glat væk sige, at det er dyden, som belønnes her i verden.

Man præsenterte os alligevel et gruelig højtideligt opråb. Der var noget, vi skulde redde ... jeg tror sågu det var staten? ... eller det var kirken? ... ja, det ved jeg ikke; for jeg læste det ikke. De skrev under allesammen!

Fru Riis.

Du også?

Riis.

Jeg også! Hvorfor skal man ikke være med i så godt selskab? Deroppe paa højden af livet får man et gladere, et friere syn på tilværelsen! Al verden deroppe var venner! Man kom hen og gratulerte mig —, jeg vidste tilsist ikke, om det var på min datters vegne eller på mine egne; heller ikke vidste jeg, at jeg havde så mange venner her i byen, end sige ved hoffet! Men i så strålende selskab og i en luft af ros og komplimenter og elskværdighed tar man det ikke nøje med nogen ting! Og så mandfolk, bare mandfolk! Der er dog — om forladelse, mine damer!

— undertiden en egen charme ved at være blandt bare mandfolk, feststemte mandfolk. Konversationen blir mere krydret, faktisk, robust; latteren livligere. Man forstår hverandre, næsten før man snakker.

Fru Riis.

Du er nok rigtig glad idag?

Riis.

Ja, det ved gud, jeg er! Og jeg vilde så gjærne, alle mennesker skulde være det! Livet kunde kanske være meget bedre; men set sådan fra højden kunde det også være meget værre. Og hvad os mandfolk angår, så — har jo også vi vore fejl; men vi er i grunden ganske morsomme. Det blev, skam, kjedeligt uden os.

Lad os ta livet, som det er, min kjære, søde Svava!

(Han nærmer sig hende. Hun rejser sig.)

Hvad er dette? Er du endda i dårligt humør? Når du har fåt fiket ham op med din egen hanske, og det i fuldt familjeråd? Kan du med billighed forlange mere af livet? Jeg synes, du skulde storle, jeg! — — Eller står noget på? Hvad? Nej, hvad er det nu igjen?

Fru Riis.

Det er —

Riis.

Det er —?

Fru Riis.

Jo, det er ... at om et øjeblik kommer Alf.

Riis.

Hid? Alf? Om et øjeblik? Hurra! Så kan jeg forstå!

Men hvorfor sa' I mig ikke det straks?

Fru Riis.

Du har talt den hele tid, siden du kom ind.

Riis.

Det har jeg vist også, ja!

Ja, om du tar det alvorlig, kjære Svava, så tillader du vel din »ridderlige« papa at ta det muntert? For mig morer det ganske overordentlig. Jeg blev i godt humør straks idag, bare jeg så på Christensen, at ingen ting var ivejen.

Så Alf kommer her om et øjeblik? Da forstår jeg det hele! Hurra, én gang til! Hør, det er dog det prægtigste af alt, som endnu er hændt idag! Jeg tror sandelig, jeg vil spille en festouverture til hans komme!

(Går nynnende mod pianoet.)

Fru Riis.

Å-nej! Riis! Hører du! Å-nej!

(Riis spiller og hører intet. Fru Riis går op og stanser ham, idet hun viser på Svava.)

Svava.

Lad ham spille! Kjære, lad ham bare spille! Denne uskyldige lystighed, som jeg har beundret, fra jeg var barn! ... (Brister i gråd, men henter sig igjen.) Afskyeligt! Forfærdeligt!

Riis.

Du ser ud, som du har lyst til at kaste med hansker idag også, du. Det har slet ikke gåt over.

Svava.

Nej, det har ikke det!

Riis.

Her skal du få låne mine, hvis du ikke selv ...

Fru Riis.

Riis! — Ikke det!

Svava.

Jo, det også! — Kjære, lad ham håne os! — Den, som har hans sædelige alvor, bør håne os!

Riis.

Hvad mener du med det? Er det mangel på sæde-

ligt alvor, at jeg ikke sværmer for gamle jomfruer og sur dyd?

Svava.

Far! Du er —

Fru Riis.

Svava, dog!

Riis.

Nej, lad hende tale ud! Det er noget splitter nyt at se en velopdragen pige kaste hansker i ansigtet på sin forlovede og sigtelser i ansigtet på sin far! — Især, at det sker for moralens skyld!

Svava.

Tal ikke om moral! Eller tal til Mrs. North om den!

Riis.

Mrs. ... Mrs. ...s? Hvad har hun med —?

Svava.

— — Ti stille! — Jeg ved alt! Du har ...

Fru Riis.

Svava!

Svava.

Det er sandt ... for mors skyld ikke videre!

Men da jeg igår kastede hansken, som du taler så meget om, da vidste jeg det. Det var derfor! Det var mod alt sligt, mod begyndelsen og fortsættelsen, mod ham og mod dig! Da forstod jeg din hellige iver i denne sag — og din moralske forargelse, som du lod mor høre og se på!

Fru Riis.

Svava!

Svava.

Å, din hensynsfuldhed, din høflighed mod mor, som jeg også så ofte har beundret! Din spøg, dit gode humør, din elegance, — nu først ved jeg, hvad det betydde! — Å! Nej, jeg kan ikke mere tro på nogen ting! Det er forfærdeligt, forfærdeligt!

Fru Riis.

Men, Svava!

Svava.

Hele livet er blet urent for mig! Det beste, det kjæreste er jo blet sort. Jeg føler det derfor også siden igår, som om jeg var kastet ud. Og det er jeg jo også — fra alt det, jeg holdt af og satte højt, uden at jeg selv har den ringeste skyld i det.

Og alligevel er det ikke smerte, det, jeg føler mest af; nej, det er ydmygelse, det er skam. Alt, jeg har gåt og sagt, er jo nu blet til store ord, — og det, jeg har gjort i min egen sag, også til store ord ... og det uden at det er min skyld! For det er din skyld!

Jeg trodde, jeg vidste noget om livet før også. Nej; jeg skulde nok få vide mere! Det er vel, forat jeg skal bøje mig så vidt, at jeg tilsist passer i det. Nu først er det mig klart, hvad du gik her og lærte mig — og tog mor og gud til vidne på! Men det skal ikke nytte!

Jeg siger, det er meget, at en kan holde ud, hvad jeg har tænkt igår, inat, idag. Men så er det én gang for alle gange; ti siden kan aldrig noget mere overraske!

Å, at en mand har hjærte til at la' sit barn opleve sligt!

Fru Riis.

Se på din far!

Svava.

Ja, — synes du, det er svært, hvad jeg siger dig, — så husk, hvad jeg før har sagt dig! Ikke længer siden end her igår formiddag. Da har du mål for, hvor jeg har trod på dig, far ... og deraf også for, hvad jeg nu kjender her! — Å —!

Riis.

Svava!

S v a v a.

Du har ruineret hjemmet for mig! Næsten anden hver stund i det er blet fordærvet. Og jeg kan ikke tænke mig det i en fremtid heller.

R i i s og f r u R i i s.

Men, Svava!?

S v a v a.

Nej, jeg kan ikke! Trygheden er borte. Og da er der ikke mere noget hjem. Så er det bare at bo tilleje, da. Siden igår bor jeg tilleje.

R i i s.

Sig ikke det! Mit barn!

S v a v a.

Ja, jeg er dit barn. Bare du siger det som nu, kjender jeg det dybt. Alt det, vi har levet sammen, vi to! Alt det morsomme på vore rejser; alt det, vi har læst sammen, spillet sammen, ... det kan ikke huskes, og det kan ikke tages op igjen! Derfor kan jeg heller ikke bli her.

R i i s.

Du kan ikke bli her?!

S v a v a.

Det vil minde mig så sårt. Alt er jo nu forvrængt.

F r u R i i s.

Du skal se, du kan ikke gå heller!

R i i s.

Men — j e g kan gå!

F r u R i i s.

Du?

R i i s.

Og mor og du blir her? — Men, Svava? —

S v a v a.

Nej, det tar jeg ikke imod! — komme, hvad der vil —

Riis.

Sig ikke mere! Svava, jeg ber! Gjør mig ikke altfor, altfor ulykkelig! Husk, at jeg aldrig før idag ... Aldrig har tænkt at gjøre dig ... Kan du ikke mere holde mig ud, ... kan du ikke det, ... så lad mig få rejse! Det er jo jeg, ... som er den skyldige. Hører du, Svava! Jeg, ikke I! I må bli her!

Fru Riis.

Gud, der er Alf!

Riis.

Alf!

(Stilhed.)

Alf

(stanser i døren. Stilhed).

Jeg skal måske gå igjen —?

Riis.

Gå igjen? — — Gå igjen, siger De? — — Nej, på ingen måde! Nej! — Nej, det kunde ikke være belejligere! Nej, det kunde virkelig ikke! Min ven; min kjære ven! Tak!

Fru Riis

(til Svava).

Vil du være alene —?

Svava.

Nej, nej, nej!

Riis.

De vil tale med Svava — ja?

Jeg holder det for rigtigst, at jeg så dra'r mig tilbage. I bør jo nu få tale frit ud. Være alene. Naturligvis, ja! De tillader altså, at jeg fjærner mig? Ikke sandt? Jeg har også et højst vigtigt ærend ind til byen. Undskyld! Jeg skal gjøre en smule omklædning i al hast. Undskyld!

(Ind i sit kammer.)

Alf.

Jeg kan naturligvis komme en anden gang.

Fru Riis.

Men De ønsker vist gjærne en samtale nu straks?

Alf.

Her skal ikke være spørsmål om, hvad jeg ønsker. Jeg ser det — og jeg hørte doktor Nordan sige det —, at frøkenen er anstrængt. Men jeg holdt det alligevel for pligt at melde mig.

Svava.

Og jeg takker Dem for det! Det er mere, — meget mere, end jeg har fortjent. Men jeg vil også sige Dem det straks, at det igår — jeg mener formen for det igår —, det kom af, at jeg en stund i forvejen havde fåt vide noget, som jeg aldrig havde vidst før. Og det blandede sig ind.

(Hun kan ikke skjule sin bevægelse.)

Alf.

Jeg vidste, at det igår — det angrede De idag. De er så god. Og det var mit eneste håb om at få se Dem igjen.

Riis

(kommer delvis omklædt ud af sit rum).

Er der nogen, som har et ærend ind til byen? Så skal jeg besørge det, — ja? Jeg har tænkt mig, at damerne kanske nu vilde gjøre en længre eller kortere udenlandsrejse? Hvad siger I om det? Når tankerne er på veje at bli — ja, hvad skal man kalde det? — for strænge eller måske rettere for tunge, adspreder det så mærkelig. Jeg har ofte prøvet det med mig selv. Å, ofte! — Ja, tænk på det! Ikke sandt? — Jeg kunde lige godt træffe forføjninger nu straks, hvis det var så, — hvad?

Altså: farvel så længe! Og tænk på det! Jeg selv finder det så udmærket.

(Ud af døren og går til venstre.)

(Svava ser smilende på sin mor og gjemmer derpå sit åsyn.)

Fru Riis.

Jeg vil få lov til en liden stund at —

Svava.

Mor!

Fru Riis.

Jeg kan ikke andet, du! Jeg må samle mig. Dette er for meget for mig. Jeg skal ikke gå længre bort end ind der. (Peger til venstre.) Og jeg skal snart være her igjen.

(Svava kaster sig på en stol ved bordet, overgi't til sin bevægelse.)

FJERDE MØDE

Svava. Alf.

Alf.

Nu har jeg en følelse af, at det hele er kommet tilbage til os to.

Svava.

Ja. —

Alf.

De kan vel forstå, at jeg siden igår ikke har gjort andet end holde taler til Dem? — Men det nytter mig ikke stort nu.

Svava.

Det var dog snilt, De kom.

Alf.

Må jeg da få lov til at be' Dem om én eneste ting, men om den af alt mit hjærte: vent på mig!

For nu ved jeg, hvad som fører frem til Dem. Vi har jo lagt vor livsplan, vi to, og skjønt jeg nu blir alene om den, — jeg skal føre den igjennem! Urokkelig! Så kanske De en dag, når De ser, hvor tro jeg har været — —?

— — Det er pålagt mig ikke at plage Dem, allermindst idag. Men et svar? Så stilt, så lidet som muligt? — Et svar?

Svava.

Men hvorfor?

Alf.

Jeg må ha det at leve på. For jeg hører til de mænd, at jo højere kransen hænger, des mere er livet værdt for mig.

Et svar!

Svava
(forsøger, men brister i gråd).

Ja, De ser, at alting bevæger mig idag. Jeg kan ikke. — — Hvad vil De også? At jeg skal vente? Hvad vil det sige? At være færdig — og dog ikke færdig; forsøge på at glemme — og bestandig bygge op igjen. (Overvældes atter af bevægelse.) Nej!

Alf.

Jeg ser, De må være alene. Men det er mig aldeles umuligt at gå!

(Svava rejser sig for at skjule sin bevægelse. Alf går efter og kaster sig på knæ.)

Alf.

Et eneste ord til mig!

Svava.

Men forstår De da ikke, at dersom De kunde gi mig den fryd én gang til, som bare den store tillid gir, — tror De, jeg da ventede på Dem? Nej, jeg kom og takkede Dem på mine knæ! Kan De et øjeblik tvile om det?

Alf.

Nej, nej!

Svava.

Men jeg har den ikke.

Alf.

Svava!

Svava.

Jeg ber Dem!

Alf.

Farvel! — Å, farvel! — Men på gjensyn? — På gjensyn?

(Han går. Men ved døren stanser han.)

Jeg må ha et tegn! Et bestemt tegn! Ræk en hånd ud mod mig!

(Svava vender sig nu mod ham og rækker begge sine hænder. Han går.)

Fru Riis
(kommer fra døren til venstre).

Lovede du ham noget?

Svava.

Jeg tror det.

Hun lægger sig i stor bevægelse op til moderen.)

GEOGRAFI
OG KJÆRLIGHED

PERSONER.

Professor Tygesen.
Fru Karen Tygesen
Helga, deres datter.
Fru Birgit Rømer.
Professor Turman.
Henning, maler.
Malla.
Ane.

FØRSTE HANDLING.

Et stort rum; dets vinduer vender ud til venstre*). På den modsatte væg er dør ind til professor Tygesens arbejdsrum. I baggrunden er midtpartiet åbent ud til en bred gang. Svære portièrer på begge sider. Midt i gangen fører en trap, belagt med tykt tæppe, op til andet stokværk. Under trappen dør til kjælderen. Gangen og trappen udstyret som et museum. Det samme er tildels værelset herinde. Gjenstandene skriver sig fra de forskjelligste folkeslag.

På begge sider af døren står to bord, belagt med opslagne bøger og en mængde papirstrimler, ordnede i små pakker, hver med en sten over. Fremme til højre en sofa, foran den et bord med fruentimmersager på. På den andre siden et staffeli, på det et portræt i naturlig størrelse. Stoler, et stort spejl o. s. v., alt stilfuldt.

FØRSTE MØDE.

Døren til gangen står åben, og derfra høres latter. Fru Karen Tygesen og fru Birgit Rømer er derude.

Karen.

Jeg kjendte dig ikke straks.

Birgit.

Og jeg dig, — å, før jeg så dig!

Karen.

Ha, ha, ha!

Birgit.

Ja, på den latter kjendte jeg dig! Den er ganske som for 17 år siden.

*) Venstre og højre i rummet.

Karen.

Å-ha, du vidste, vi bodde her?

(De kommer begge ind.)

Birgit.

Jeg havde kjendt dig på den latter, om det var i Australien! — I har jo været der også?

Karen.

Hvor har vi ikke været? — Ha, ha, ha!

Birgit.

Ha, ha, ha, jeg må le med dig. Gud, hvor dette er morsomt! (De omfavner og kysser hverandre.) Nej, hvor du har holdt dig godt, Karen!

Karen.

End du da? Du er jo næsten en ung pige!

Birgit.

Den sender jeg tilbage!

Karen.

Jeg vidste, du snart vilde komme!

Birgit.

Ja, du vidste, jeg havde arvet vor gamle slægtsgård.

Karen.

»Hesteskoen« ! Vor ungdoms drøm!

Birgit.

Gud, ja.

Karen.

Jeg er derude mindst én gang om ugen.

Birgit.

I »Hesteskoen« ?

Karen.

D. v. s., jeg farer forbi til instituttet.

Birgit.

Ja, der ligger jo et pigeinstitut lige ved.

Karen.

Og der har vi vor datter.

Birgit.

Er hun der? Du har bare ét barn — og har hende i institut?

Karen.

Å, det er sådant et udmærket institut. For resten var det ikke bra at ha hende hjemme. Tygesen må ha ro.

Birgit.

Men så er hun jo ikke langt borte? En liden time derud.

Karen.

Jeg besøger hende hver søndag.

Birgit.

Men hun var i byen igår?

Karen.

Helga? Nej.

Birgit.

Jeg så to unge piger i teatret igåraftes, og min nabo sa', at den ene ligned din datter.

Karen.

Ligned Helga?

Birgit.

Det var således, jeg fik vide, I bodde her.

Karen.

Vi har bod her vel et år nu.

Birgit.

Ja, det vidste jeg ikke. Jeg kom her iforgårs. I »Hesteskoen« var malingen ikke tør uden i et eneste rum, — det store, du ved, midt foran, — det med karnappet på.

Karen.

Der hvor det spøger!

Birgit.

Der hvor det spøger, ja! Og did må vi endda gå på brætter. Gud ved, hvad slags fernis malerne bruger her hjemme i Norge, siden den aldrig tørker. Vi hænger fast som fluer. — Nu, så flyttede jeg tilbage på hotellet. Men skulde jeg være i byen, så vilde jeg gå i teatret og se gamle ansigter. Det var jo søndag.

Karen.

Det samme gjorde vi.

Birgit.

Der var ganske fuldt. Jeg satte mig helt foran i en sniploge. Alle glodde på mig, ingen kjendte mig. Jeg havde også kikkerten foran øjnene den hele tid, tæppet var nede.

Karen.

Nu, hvad var dit indtryk?

Birgit.

Jeg tænker mig, det måtte ha været det samme, om jeg havde været borte i 100 år! Det meste nyt, nej så aldeles nyt! Så noget, som aldrig blir nyt. Fru Holm sad endnu i parket, lige varm og rund og blid; det var bare ikke fru Holm, men hendes datter, vor lille Augusta. Fru Holms gamle mor sad der også. Sammenkrøben og tynd — og lige glad i skuespil som altid. Men det var ikke fru Holms mor; det var fru Holm selv.

Karen.

Ha, ha, det er virkelig sandt.

Birgit.

Og når der er en forandring, du, så er det den sort, som at Brunfamiljens store næse er flyttet. Den sidder nu i Torp'ernes bollefjæs.

Karen.

Ha, ha! De familjer er også svært sammengiftet.

Birgit.

Men alt det, jeg kjendte igjen, var ingenting mod det, jeg ikke kjendte.

Karen.

Ja, har du set magen? De fleste her er ny!

Birgit.

Nordmændene må være et gruelig uroligt folkefærd.

Karen.

På vore rejser traf vi nordmænd overalt, — bare der flød vand. — Men du sa', der var nogen, som ligned Helga?

Birgit.

Ja, der var. — Ved du, jeg må virkelig få ta kåben af mig?

Karen.

Kjære!

Birgit.

Tidlig imorges gik jeg ud, og da var det koldt. Men nu —! For overgange!

Karen.

De er vel lidt kvassere end i Odessa?

Birgit.

Å, de kan være kvasse nok der.

Karen.

Jeg skal ta din kåbe.

Birgit.

Vist ikke!

(Lægger den over et af de lange bord.)

Karen
(skriger).

Birgit.

Gud, hvad er det?

Karen.

Tygesens optegnelser! Uddrag! Du har lagt din kåbe netop over dem, han nu holder på med. —

Gud, der kommer Tygesen!

(Skynder sig at hænge kåben over en stol.)

B i r g i t.

Jeg glæder mig til at se ham.

(Begge står stille.)

K a r e n

(går hen og ser ud).

Nej, der var ingen.

B i r g i t.

Var der ingen?

K a r e n.

Nej. Men nu kommer han straks.

B i r g i t.

Kjære, har han sine optegnelser liggende her?

K a r e n.

Han har ikke plads til alle derinde.

(Hun løfter kåben forsigtig og lægger den over en stolryg.)

B i r g i t.

Men alle disse småsten?

K a r e n.

Ja, dem må vi lægge op igjen, hver på sin pakke. Så! Det er, fordi pakkerne ikke skal blandes om hverandre. — Dette er Rusland.

B i r g i t.

Rusland?

K a r e n.

Han skriver nu om Rusland. Og så længe er hele huset i Rusland. Du kunde let ha gjort ordentlig ugreje!

K a r e n.

Å, der er ugreje nok før der.

K a r e n.

Her er optegnelser om Ruslands sprog.

Birgit.

Det der?

Karen.

Han holder netop på med sprogene nu. Du kan ikke tænke dig, hvor mange der er! —

Birgit.

Sæt så, jeg kom og blandede alle disse sprog sammen!

Karen.

Ja, du kan tro, det blev ikke spøg! Se så! — Nu håber jeg dog, det er, som det var —

Birgit.

— før sprogforvirringen.

Karen.

Ha, ha! Det er rasende morsomt, at du er så uforandret!

Birgit.

Synes du? (De går under dette påny fremover igjen; men standser nu foran vinduerne.) Nej, som her er vakkert her hjemme! Jeg forstår ikke, at jeg havde glemt det. Eller kanske havde jeg aldrig set det. Jeg var jo så ung dengang.

Karen.

Ja, vakkert er her!

Birgit.

Og våren her! Jeg har aldrig set vår før.

Karen.

Andre siger, vi har ingen vår.

Birgit.

Så er det sommeren da, som ser ud som vår. Nej, jeg vil ta mig en rundrejse i landet! Der skal jo andensteds være endda dejligere.

Karen.

Å, her er blidt og storartet om hinanden.

Birgit.

Noget sådant som dette løvspræt og denne græs-

vold? Har du set noget så fint? Og den farve! Og farven over åserne, du? Sligt liv der er i det! — Men menneskene her er ligesom ikke glade.

Karen.

Ikke nok for dig.

Birgit.

De går, som de skulde hen og lægge kranser på en grav. — Kjære, maler du?

Karen.

Nej, jeg males. Jeg skal dra' staffeliet lidt længere frem, så du kan se. —

Birgit.

Men det er jo malet af en mester?

Karen.

Han er det. Du har vist set hans navn ofte. Henning.

Birgit.

Er det Henning? Hvor det er udmærket, Karen!

Karen.

Finder du? — —

Birgit.

Han er dog vel ikke forelsket i dig?

Karen.

Nej, hvordan kan du falde på —? Ha, ha!

Birgit.

Der er noget i den opfatning, der —! Og så blev du selv så livlig, da vi —

Karen.

Jeg?

Birgit.

En gli'r så let i maling, ved du.

Karen.

Nej, men Birgit! Taler du af erfaring?

Birgit.

Tildels. Jeg kjendte en maler »på studierejse«. Han var gift; men jeg tror ikke, han rigtig vidste med hvem.

Karen.

Ja, denne er ikke gift, da.

Birgit.

Nej-nej. Men han er jo så forelsket af sig.

Karen.

Hvorledes ved du det?

Birgit.

Jeg så ham i teatret igåraftes.

Karen.

Henning?

Birgit.

Det var han, som sad sammen med de to unge piger. Og da hørte jeg et og andet om ham.

Karen.

Af hvem?

Birgit

(mens hun bestandig ser på billedet).

Den samme dame ved siden af mig. I den bagerste loge så jeg to unge piger og en herre le og more sig så kostelig. Jeg så det mellem første og anden akt; mellem anden og tredje igjen, og så spurte jeg. De to piger sad og trykte sig langt bag for ikke at være kjendt. Og den ene, sa' de, ligned din datter.

Karen.

Nej, Helga var der ikke; fik naturligvis ikke lov til at ta i teatret uden vort samtykke. Det er sådant et udmærket institut.

Birgit.

Men på den måden fik da jeg høre, at I var her. — Alle kjender din mand. Han er jo så berømt.

Karen.

Ja, han er blet det i de senere år.

Birgit.

I Italien så jeg netop nu hans navn i et tidsskrift. — Men han skal jo være så rar, du?

Karen.

Jaså? Ha, ha; hvem har sagt det?

Birgit.

Nå, det husker jeg virkelig ikke. Dog en kan jeg nævne: min mand.

Karen.

Ja, der kommer Tygesen, så kan du selv se!

Birgit.

Er det han, som nu er i gangen?

Karen.

Ja, nu er han i gangen. Han har nu gåt sin morgentur.

ANDET MØDE.

Tygesen
(udenfor).

Tattera — tattera — ta — san! — (I døren.) For et vejr! Det gyver af sol! Og som det dufter derude!
(Går mod sit rum.)

Karen.

Men ser du ikke —?

Tygesen.

Hvad? Å!

Karen.

Min mand, — fru Birgit Rømer.

Tygesen.

Birgit — Rømer? D. v. s. Birgit Hamre! Gift med gamle Rømer i Odessa, han med kalotten og de

to papegøjer derinde i det store kjølige rum med porcellænsgulvet! Vi var der en hel uge! Og De var der ikke!

Birgit.

Ja, det var forargeligt.

Tygesen.

Vist var det forargeligt. — Så nu er De kommet flyvende fra det Sorte Hav! Og slår ned i »Hesteskoen« ? Gud, hvor det sted ligger vakkert der i bakkerne! Ligger på sine to armer og ser udover. (Folder hænderne under hagen.) Vi har vort pigebarn derude i instituttet. Et udmærket institut! — Når kom De, kjære? Bi nu lidt: — jeg må se på Dem!

Karen.

Min mand er meget nærsynt.

Tygesen.

På mine rejser, ser De, har disse pokkers kikkerter ædt øjnene ud af hodet på mig. Altså: — men De er jo en ung pige.

Birgit.

Det samme siger jeg om Deres hustru.

Tygesen.

Karen? Gift, da hun var 16 år, har en datter på næsten seksten; seksten og seksten gir to og tredive år! To og tredive år er Karen! Men så må vi dra' fra det år, hun gik med Helga.

Birgit.

Lægge til, mener De?

Tygesen.

Om forladelse: lægge til! Det må vi! Altså: Karen er næsten 33 år, er Karen! Der kan De se!

Birgit.

Og jeg er vel 35.

Tygesen.

Er De? Men Karen ser ældre ud.

Birgit.

De må være meget nærsynt.

Tygesen.

Virkelig? — Lad mig se!

(Karen undviger og går med det samme ud i gangen. Døren står åben.)

Tygesen.

Hun tør ikke! Det tænkte jeg nok! — Å, vi har gåt for langt idag: jeg er blet for varm. Undskyld, frue, at jeg ikke tar hatten af. Jeg må beholde den på, og frakken også, til jeg skifter. Nej, det var Turmans skyld. Pokkers Turman! Jeg kunde ikke få ham til at forstå mig! I grunden har han ingen fantasi. Og uden fantasi ingen opdagelse, det siger jeg bestandig; det gjælder videnskabsmanden som alle andre. Men hvad gjør Turman? Han husker jo alt, han engang har glod på, og så tar han og lægger det stykke for stykke tørt sammen, alt det, som vides om samme ting! Nu gjælder det Istar. De ved gudinden Istar. Om hendes betydning er der megen strid, å, megen! Så sætter han op hver linje, hvert ord, hvert tegn i alle de babyloniske og assyriske myter, som handler om Istar. Og på den måden, ser De, — altså ved at sætte dette sammen akkurat som stykkerne i en billedæske ...

Birgit.

Jeg forstår —

Tygesen.

... og ved at flytte væk det, som er senere tildigtet — for i alle myter, ved De, er noget senere tildigtet —

Birgit.

Naturligvis!

Tygesen.

— får han frem det oprindelige billede! Hvad synes De?

Birgit.

Men det er jo sindrigt?

Tygesen.

Vist er det sindrigt. Turman er en betydelig mand! Og ved De så, hvad han får ud ...?

Birgit.

Det er da vel aldrig mig?

(Pause.)

Karen

(som er kommet ind).

Dette kan jo ikke interessere Birgit.

Tygesen.

Ha, ha, ha! Nej! Det kommer af, at Turman har snakket mig fuld, og nu render det over. (Karen begi'r sig ind i Tygesens rum.) Vi går morgentur sammen, Turman og jeg, og har hver sin dag at snakke på. Idag har det været hans dag. — Geografi og sprog er nærmere i slægt, end folk tror. Det var netop sprogstudierne, som fik mig ind på geografien. Jeg begyndte som en ung sproglærd. Men når jeg holdt på med sprogene, især de gamle, var det, som jeg i det ene hørte havet i fjærn brus — hørte dette lange, melankolske sug — og dette stadige småkvisker. I det andet sprog. (taler norsk) hørte jeg akkurat som ekkoet mellem fjældene. Det smald, og det sprat, og det lo. Og så slettesproget. (På tysk.) Tunge ensformige steg og noget i det, som ligned hestetramp, vognrassel. Men på den måden så jeg landskab og levesæt stige op af sprogene. Det fristede mig; jeg måtte læse om de land, folkene bodde i, rotede mig så dybt ind — og blev der for bestandig! Ak ja! — Lyden, det foniske, har fra første færd besat min fantasi. Men Turman har ikke den mindste sans for det. Ikke et bøs! Så han ærgrer mig. Men, gud, hvad han ved! Hele berg af hukommelse! — Trods alt: jeg har den dybeste beundring for Turman! Jeg slår op i ham som i —

Birgit.

— Er han gift?

Karen
(som netop kommer ind).

Ha, ha!

Tygesen.

Karen! Hun spør, om Turman er gift!

Karen.

Nej, han er født ungkar.

Tygesen.

Havde De set ham, frue, bare et øjeblik, så havde De vist ikke spurt. Turman er fra Sætersdalen. Ved De, hvad det vil sige? Han ligner en kob. Det gjør nemlig alle sætersdøler. Og så er han opdraget i Kristianssand, en by, hvori der bare er fruentimmer.

Birgit.

Nå —!

Tygesen.

Ja, rimeligvis nogle mandfolk også. Men en sætersdøl væltet ned i Kristianssand for at opdrages der? Hvad? Han hader fruentimmer siden den tid! — Han har aldrig en time i sit liv været heftet bort, Turman! — det er sagen.

Karen.

Skulde du nu ikke ville bytte, Tygesen?

Tygesen.

Jo, straks. Skjønt jeg holder mig jo varm, når jeg driver på som nu. — Jaså, så De er kommet hid til os? Hvad synes De om våren i Norge?

Birgit.

Å —!

Tygesen.

Ikke sandt —? Ja, De rejser ikke straks igjen?

Birgit.

Jeg blir her i sommer. —

Tygesen.

De har jo ingen barn, som venter på Dem?

Birgit.

Nej.

Tygesen.

Ved De, at jeg så småt tænker på en kort tur nedover til dere netop nu?

Birgit.

Nedover til Odessa?

Tygesen.

Ikke fuldt så langt. Til Bessarabien.

Birgit.

Ja, det er jo lige ved.

Tygesen.

Åja. Her er sendt mig en afhandling, som gjør mig usikker på, hvad jeg selv har set. Hvem har ret? Har mine egne øjne ikke ret? En rask tur didned, og det er afgjort.

Birgit.

Men kan De da ikke vente, så rejser vi sammen?

Tygesen.

Nej, det haster.

Birgit.

Hvorfor?

Tygesen.

Rusland er under trykning. Og jeg selv er langt forbi det der. Jeg må ikke stanses. Bare til Kischenev, så er sagen afgjort.

Birgit.

Ikke længer.

Tygesen.

Kanske ikke så langt. Jeg var der engang alene. Karen og Helga var i Pest. Så drømte jeg mor. Jeg drømmer mor, når noget står på. Aldrig ellers.

Birgit.

Det var da besynderligt.

Tygesen.

Ikke så besynderligt endda. En mor, det er slægten.

Birgit.

Var der da hændt noget?

Tygesen.

Om morgenen sendte jeg telegram. Om eftermiddagen svar, at netop da (altså dagen efter drømmen) havde de begge været i livsfare. Helga dårlig.

Birgit.

De skyndte Dem til Pest!

Tygesen.

Ja, De kan tro!

Birgit.

Jeg kjendte Deres mor. Hun samled på planter og insekter.

Tygesen.

Min mor lærte mig at se. Spared min barnefantasi for alt pjank og retted den på selve livet. Jeg skylder mor, hvad jeg er. En mor, ser De, fru Rømer, føder os ikke bare én gang; hun føder os tusen.

Karen.

Tygesen, skal du ikke bytte?

Tygesen.

Du har ret! Du har ret! Om forladelse, frue. En kan ikke være forsigtig nok. Jeg har ikke tid til at være syg, skal jeg sige Dem.

Birgit.

At være så opta't er den største lykke, jeg kan tænke mig.

Tygesen.

Ikke sandt? Uden det vilde jeg ikke leve! Nej! Man taler om ungdommen som den lykkeligste tid. Jeg vilde pinedød ikke ha den op igjen — al denne sanselige galskab, dumhed, forfængelighed, alt det sludder

—, ikke for en rejse gjennem Kina! Skjønt jeg har fælt lyst på en rejse gjennem Kina.

Birgit.

Så tror jeg nok, at kvinderne gjærne vilde ha den op igjen.

Tygesen.

Å, — hå! Ja! — Ja, der er det! Ungdomstiden er kvindernes paradis! Deres levende roman! Balminder, måneskinskvælder, gule brev! Ho, ho! — Dermed er dere dømte! Gå hen og skam dere!

Karen.

Men Tygesen!

Tygesen.

Nu kommer jeg, nu kommer jeg! Ja, undskyld, kjære frue! Jeg virkelig glæder mig uhyre til at få se ind i »Hesteskoen«! Fra barn har jeg lagt alle eventyr did hen. Jeg betinger mig at være alene i storstuen en nat for at se spøgeriet.

Birgit.

Så får vi kanske ende på det! Velkommen! (Tygesen går; Birgit over til Karen.) Med den mand skal ingen kjede sig! Jeg finder ham aldeles prægtig!

Tygesen

(ind igjen).

Odessa, De? Komme landevejen til Odessa, som vi gjorde. Sidde inde i kupéen og ha det store øde rundt om sig — for der er frygtelig øde deroppe på højsletten! — og så se i det fjærne fata Morgana på fata Morgana, d. v. s. hav med skib, dampere, hele byer, tårn, kupler, berg. Og så er det ingenting … bare fata Morgana! Kan De tænke Dem noget, som mere ligner … Nej, jeg skal gå! Jeg skal gå! (Går.)

TREDJE MØDE.

Birgit.

Ja, er han ikke kostelig?

Karen.

Jeg har ladet lægge frem tæpper, vi har med fra Asien; du må endelig se på dem! De er der ovenpå! Hele gangen deroppe, ja trappen også, har vi gjort til et lidet museum. Gå derop et øjeblik; jeg kommer straks.

Birgit.

Ja—a.

Karen.

Du træffer Malla der; hun vil forklare dig det.

Birgit.

Malla? — Frøken Rambæk? Hun, som på en måde var din plejemor?

Karen.

Hun har været hos os hele tiden.

Birgit.

Nej virkelig?

Tygesen
(indefra).

Karen!

Karen.

Bare et øjeblik, så kommer jeg til dig.

(Går ind.)

Birgit
(står igjen og ser efter hende. Går i tanker tilbage til portrættet).
(Det ringer fra gangen. — Om lidt ringer det igjen. – Atter ringer det, og så uden ophor.)

Malla
(styrter ind).

Ja, ja, ja!

Tygesen
(indenfor).

Men, Malla, da?

Malla
(foran døren).

Hvad er det?

Karen
(på den andre side af døren, sagtere).

Mavebæltet!

Tygesen
(brøler).

Mavebæltet!

Malla
(gir et skrig og styrter ud).
(Så begynder det at ringe igjen.)

Malla
(ind, syende et bånd fast på mavebæltet).

Ja! — Ja! Her er jeg! Her er jeg!
(Døren åbnes på glot indefra.)

Tygesen.

Men, gud bevare dig, Malla! Jeg har aldrig set magen!

Karen.

Men, Malla!

Malla
(uden at se ind, stikker det gjennem døren).

Her er det! Her er det! (Døren lukkes.) Gud, jeg fik ganske vondt!

Birgit.

Ha, ha, ha!

Malla.

Er De her?

Birgit
(som har kommet frem fra portrættet).

Så De havde glemt mavebæltet? Ha, ha, ha!

Malla.

Ja, De ler, De! Jeg ryster sågu over hele legemet. — Men jeg må da få hilse på Dem.

Birgit.

De husker mig vel igjen fra den tid, De ofte var

så gruelig snil med mig? Det var morsomme dage. — Men hvorledes i al verden —? Ja, jeg ved ikke, om jeg tør spørge?

Malla.

Om hvad?

Birgit.

For en stund siden de dejligste landskaber. Og på én gang —?

Malla.

... Hys!

FJERDE MØDE.

Karen
(kommer).

Er I her? Jeg tænkte, I var oppe og så på tæpperne?

Birgit.

Jeg blev stående og se på dit portræt. Det er bedre, jo længer jeg ser på det.

Karen.

Det siger alle.

Malla
(går ud).

Birgit.

Du skulde ikke ville gjøre mig en stor glæde, Karen?

Karen.

Hvad er det?

Birgit.

Mens malingen tørker derude i »Hesteskoen«, vilde jeg gjærne rejse lidt i landet. — Du kan ikke være med?

Karen.

Jeg?

Birgit.

Naturligvis som min gjæst. Å, vi skal ha det så morsomt sammen. Som i gamle dage, du.

Karen.

Du kan tro, jeg gjærne vilde. Noget kjærere kan ikke bydes mig, — men jeg kommer ikke løs her.

Birgit.

Fra huset?

Karen.

Nej. — Men Tygesen trænger så megen hjælp. Siden hans store sygdom ...

Birgit.

Har Tygesen været syg?

Karen.

Å, forfærdelig. Og siden den tid kan vi ikke være omhyggelige nok.

Birgit.

Men han kan da ikke være svag, han? Han kan da vist tale overende 10 almindelige mennesker!

Karen.

Ha, ha, ha! Tænk, om vi to fik være sammen igjen en fjorten dags tid! Og ovenikjøbet på rejser!

Birgit.

Ja, kan vi ikke det da?

Karen.

Jeg fik aldrig lov til det.

Birgit.

Lov? Ber du om lov?

Karen.

Gjør ikke du?

Birgit.

Nej! Da måtte min mand også be' mig om lov! Men vi tar naturligvis hensyn til hverandre. —

Karen.

Nu ja; jeg skylder Tygesen det hensyn.

Birgit.

Når han har Malla? Bare for en fjorten dage? Eller tre uger?

Karen.

Malla er så svag i den senere tid. Hun husker ingenting.

Birgit.

Ja, jeg ser, hun drikker snus for det.

Karen.

Nej, har du set det? — Det er en stor hemmelighed!

Malla

(kommer. Birgit og Karen ser på hende og ler).

Ler I ad mig?

Karen.

Du må vide, Malla, hun har straks set det!

Malla.

Gud, hvad?

Karen.

At du drikker snus!

Malla

(skriger og dækker sit ansigt).

Nej, er det ikke skamfuldt? men sig mig, kjære frue, hvorledes kan De se det?

Birgit.

Hvis vi skal være dus som i gamle kjære dage, så skal jeg sige det.

Malla.

Så gjærne! (Gir hånden.) Jeg kan ikke begribe —?

Birgit.

Jo, de, som snuser hemmelig, har lagt sig til en egen vane.

Malla.

Nu – –!

Birgit.

Når de kommer nær til en fremmed, så, uden at vide det, gjør de så.

(La'r bagen af sin hånd nogle gange gå let over brystet.)

Malla
(skriger).

Så det gjør jeg! Der kunde jo være spildt nogen korn! At drikke snus er en styg vane. Men jeg takker min gud, det ikke er morfin. Det skylder jeg altsammen det asen derinde!

Karen.

Men, Malla! —

Malla.

Å, nu vi skal til at omgåes, kan det ikke skjules ligevel. Ser hun det ene, så ser hun det andre også. Du må vide, han tar livet af mig! Jeg har blet så nervøs, at jeg ryster, bare jeg hører ham. Så har jeg også mistet al min hukommelse. Det er virkelig bare, fordi jeg aldrig får fred! Jeg er for gammel til det, jeg tåler det ikke. Og var det ikke for Karens skyld, så var jeg rejst for mangen god dag siden! (Sætter sig, gråter.) Jeg trænger ikke at være her!

Karen.

Men, Malla! Kjære!

(Kaster sig på knæ hos hende.)

Malla.

Jeg har jo, hvad jeg kan leve af. — Men jeg holder ikke ud at tænke mig, at Karen skulde være alene med ham. Så går også hun tilgrunde.

(Karen bevæges også.)

Birgit.

Således! — — Og dette skriver sig fra hans store sygdom?

Malla.

Det vil jeg ikke sige. Men dengang galdt det livet — og et kostbart liv er det jo. Måneder efter var han ganske hjælpeløs, så vi måtte bestandig stå færdige.

Birgit.

Og så kom han i vane med det?

Karen.

Vi har naturligvis skyld i det. Vi skulde ikke ha ladet det komme så langt.

Birgit.

Hør, mine kjære venner! Nu skal dere *begge to* følge med mig på en tre ugers tur! Det er sikkert, det!

Malla.

Vi?

Birgit.

Jeg sa' det til Karen for en stund siden. Da var det mest mig selv, jeg tænkte på. Nu er det for Deres skyld.

Karen
(sagte).

Men Tygesen?

Birgit
(ligeså).

Og for Tygesens skyld! Naturligvis! Først og fremst for Tygesens! Hvorledes kan I vente, at Tygesen skal opdage, hvad I er for ham, når I aldrig forlader ham?

Malla
(ligeså).

Hvor ofte har jeg ikke sagt dig det, Karen? — Å, mer end hundre gange, mer end tusen!

Birgit.

Og opdager han det ikke på de tre uger, vi rejser, så ta' ind til mig, når vi kommer tilbage! Bare vent!

Karen.

Tygesen kan ikke være alene: Tygesen tåler ikke al den ugreie, som da blir!

Birgit.

Lad ham så lære, at han ikke tåler det!

Karen.

Hvad skal det være godt for?

Birgit.

Kan du spørge? Så kryber han naturligvis til korset.

Karen.

Tygesen? Det gjør Tygesen aldrig! Før sætter han livet til.

Malla.

I den siste tid er han som gal. Vorherre ved, hvad som går af ham.

Birgit.

Altså skal I netop nu forlade ham! Netop nu!

Karen.

Det vilde være hjærteløst! Nej, det går ikke! Stakkar, han kan ikke greje sig uden os.

Malla.

Å, jeg ser ham rase og larme rundt her alene! Og kan ikke finde hjælp nogensteds! — Å, jeg fryder mig!

Karen.

Men, Malla! — I forstår ikke Tygesen. Det er hans nervøsitet. Den jager op hans fantasi, og så er han som vild. Men det går straks over. I grunden er han et ejegodt menneske.

Malla.

Som bider! Et ejegodt menneske, som bider! Enten pokker det er hans fantasi, som bider, eller han selv, — lige ondt gjør det. Og så utaknemlig, som han er! Vi gjør alt, som det er muligt at gjøre for ham. Men når der er det mindste ivejen, ber han os gå fanden i vold. Vi er ivejen!

Birgit.

Nu, — så gå!

Karen.

Det er ikke utaknemlighed. Han er jo til andre tider utrolig taknemlig. Nej, det er bare utålmod. Vi må prøve at bære over. Vi har da ansvar, vi også.

Malla.

Ja, ansvar? Vi må svare til, at han blir gal! Alting skal vi gjøre for ham, og samtidig skal vi være af vejen. Er han ikke gal? Hvis vi kunde spise og sove for ham, så tvang han os til det også; men vi måtte være usynlige! — Ja, du ler? Ved du, han holdt et leven i måneder for at få Helga, sit eneste barn, ud af huset. Han gav ikke fred. Og hvad var det så?

Birgit.

Nå? –

Malla.

Han vilde ha hendes rum til sine karter. Ikke det ringeste andet.

Birgit.

Til sine karter?

Malla.

Til sine karter. Han har karter i hauger, og alle opklæbede, så de rummes ikke længer i kontoret. Han har også ta't havestuen fra os. Den dejlige havestuen. Vi har bare dette værelse her og soverummene ovenpå. Men geografien begynder såmæn at krybe ind her også. Se bare! — Om en stund har han trængt os op på sovekamrene.

Karen.

Ja, det er det, han vil.

Malla.

Det er det, han vil! Men i det stykke er da Karen endelig bestemt.

Birgit.

Lad ham få hele huset! Flyt ud! Kom med mig!

Malla.

Tænk at kunne slippe fri, Karen, få ånde fri luft! Få reise, vi, som har reist i så mange år. — Hvad siger du, Karen?

Karen.

Ja, med Tygesens samtykke! — og det gir han aldrig.

Birgit.

Du har tusen gange uret i det her.

Karen.

Ja, det kan være.

Malla.

Slig er hun.

Birgit.

Jeg skal gå på ham for dig! —

Karen.

Han vil ikke engang forstå det. Han selv lever bare for at arbejde.

Malla.

Men forsøg det! Så må han i alle fald ud med sine grunde for, at han ikke kan undvære os. Han vil så nødig tilstå dem!

Karen.

Men ikke nu! — Nej, ikke nu. —

Malla.

Hvorfor ikke nu?

Birgit.

Er ikke portrættet færdigt?

Karen.

Jo. — — Men —. Nej, ikke netop nu.

Birgit.

Så skal jeg komme indom siden.

Karen.

Eller jeg skal hente dig. Du bor —?

Birgit.

I Grand hôtel. — Når kan jeg vente dig?

Karen.

Er du hjemme i eftermiddag?

Malla.

Altså ikke i formiddag?

Karen.

Jeg venter —, ja, jeg kan jo sige det, — jeg venter Henning her hvert øjeblik.

Malla.

Idag?

Birgit.

Er han ikke færdig? — Maleriet er jo ferniseret?

Karen.

Han har ventet på, at fernissen skulde bli tør; for så kan der males igjen. Han vil rette på noget.

Birgit.

Så kommer du i eftermiddag?

Karen.

Det gjør jeg. Og inderlig tak!

(Kysser hende hjærtelig.)

Malla.

Tak, fordi du også vilde ha mig gamle med! —

Birgit.

Ja, du må endelig være med!

Karen.

Å, Malla har slig rejselyst!

Malla.

Ja, jeg har! — Hvad søger du?

Birgit.

Min kåbe. Der, ja! — Jeg trodde, I endnu var i udlandet. Og nu er jeg midt oppi det med dere! — Nej tak, jeg skal ikke ha den på. Det er jo så varmt nu igjen.

Karen.

Så kan den ligge her til i eftermiddag. Eller jeg skal sende den.

Birgit.

Tak, gjør det! (Den lægges atter hen.) Farvel så længe!

Karen

(følger ud, kommer tilbage og går foran spejlet).

Malla

(ind igjen).

Jeg har travelt; men jeg må sige, at mage til besøg har vi ikke havt, siden vi kom her!

Karen.

Deri er jeg da endelig enig med dig.

Malla

(nærmere).

Vi skal bli enige i det andet også!

Karen.

Malla, Malla!

Malla.

Ja, noget må vi forsøge! (Det ringer på portklokken.) Dette kan ikke gå!

(Mod døren.)

Karen.

Der er han!

Malla.

Hvem han?

Karen.

Henning. Kjender du ikke hans ringing?

(Malla ud.)

FEMTE MØDE.

Henning.

God morgen, frue!

Karen.

God morgen! Jeg beklager, at jeg igår ikke kunde sidde.

Henning.

Det gjorde ingenting. Jeg havde andet for. —

Hvad var det dog for en vakker dame, jeg mødte ved døren?

Karen.

Ikke sandt?

Henning.

Så intelligent vakker. Og i et snit —! Hun var ikke herfra, hun?

Karen.

Nej, hun kommer helt fra Odessa, og der går det på fransk næsten altsammen, eller på engelsk. Hun er gift med den rige Rømer, kornhandleren.

Henning.

Å, den gamle, slappe fyren! — — Jeg så ham engang i Triest. Da bodde de der. Folk sa', han havde en ung kone. Hun levede svært flot, sa' de.

Karen.

Noget måtte hun vel »more sig med«, hun også.

Henning
(bukker).

Det glæder mig!

Karen.

Ja, jeg vidste, det vilde glæde Dem. Derfor sa' jeg det.

Henning.

Jeg er så taknemlig! Menneskene må more sig, frue. Enhver har ret til at more sig.

(Staffeliet sættes tilrette; en kasse åbnes, pensler søges, paletten tages i hånd, farverne sættes på. Karen indta'r stilling, idet hun støtter sig til bordet.)

Karen.

Jeg hører, De har moret Dem så igåraftes?

Henning.

Jeg?

Karen.

I teatret med to unge piger?

Henning.

Å —!

Karen.

Kan man få vide, hvad det var for to?

Henning.

Nej, man kan ikke. I slige ting er jeg diskret, frue.

Karen.

I slige ting —?

Henning.

Det uskyldigste af verden! To unge piger, som også vil more sig. — Men kanske har de ikke lov til det.

Karen.

Hvorledes tør de da gå i teatret?

Henning.

De er ikke her fra byen. Ingen kjender dem. Men det er alt, jeg ved om dem.

Karen.

Deres navn dog?

Henning.

Ja, deres navn, og at de bor på hotel — formodentlig sammen med slægtninger.

Karen.

Formodentlig?

Henning.

Jeg har aldrig fulgt dem ind.

Karen.

Det har De forsøgt?

Henning.

Af høflighed naturligvis.

Karen.

Hvorledes træffer De dem i teatret? Er det efter aftale?

Henning.

Så, det interesserer Dem, det der? Hvem har været ude og sladret?

Karen.

Den dame, som nylig gik herfra.

Henning.

Å! — Det er også sandt; hun sad jo i sniplogen og lorgnetterte os!

Karen.

De må da ha været stærkt opta't af de to, siden De neppe har lagt mærke til hende i sniplogen. De, portrætmaleren! De kjendte hende jo ikke igjen?

Henning.

Nej. Jeg kjendte hende ikke igjen. Nå ja, om jeg morede mig igåraftes, er der noget galt i det? —

Karen.

Har De aldrig tænkt på at gifte Dem, Henning?

Henning.

Skulde det være morsommere?

Karen.

Nå, — om ikke morsommere, så —

Henning.

— Så —?

Karen.

Ja, vi lever vel for mere end at more os!

Henning.

Jeg arbejder jo også, frue.

Karen.

Man blir ikke det, De er, uden at arbejde.

Henning.

Og det er morsomt at arbejde. Men kan vi så ikke more os lidt ved siden af? Lidt, — hvad?

Karen.

Jeg kan ikke andet end le. Og ligevel, — det, De kalder moro …

Henning.

Tal ud! — Om forladelse, lidt højere med hodet! — Rigtigt! — Lidt mere udad! Så; — tak! — — Hvad var det, De vilde sige, frue?

Karen.

Jeg husker det ikke.

Henning.

Jo, det var sligt som, at det, jeg kalder moro —?

Karen.

Ja, — det går kanske ud over andre.

Henning.

Hvorfor det? De morer sig, de også.

Karen.

Ja, men ...

Henning.

Men? De stopper bestandig —?

Karen.

Men om De tog det alvorligere?

Henning.

Og blev hængende i det, mener De?

Karen.

Hvis følelsen er ægte, så er det stygt at sige, De blev »hængende i det«.

Henning.

Ulykken er, frue, at disse så kaldte ægte følelser ...

Karen.

Så kaldte? — Er der heller ingen ægte følelser nu?

Henning.

Gud, jeg nægter ikke det! Jeg søger dem tværtom! Det er bare dem, jeg søger. — Skjønt det er kanske noget meget sagt.

Karen.

Ja, jeg tænker også det.

Henning.

Nu står De ikke stille! — I grunden har jeg dog ret til at sige, som jeg sa'. Så længe følelsen er ægte, er det morsomt. Men når den ikke er det længer, så holder jeg op. Just da begynder ægteskabet! Da begynder det!

Karen.

Ja, De er imod ægteskab?

Henning.

Bare ét af hundre ægteskaber er »ægte«.

Karen.

Med »ægte« mener De forelskelse?

Henning.

Hvad skulde jeg ellers mene?

Karen.

Ægteskabet er noget mere end forelskelse. Forelskelsen bare indleder ægteskabet.

Henning.

Hvad fortsætter det, om jeg tør spørge?

SJETTE MØDE.

Tygesen

(kommer).

Har du ryddet derinde idag? (Går lige mod et af bordene i baggrunden.) Hvem fanden har rørt ved mine papirer? (Ser Henning bag portrættet.) Er De her? God dag! Det var altså De, som ringte?

Henning.

Ja.

Tygesen

(bestandig ved bordet, søgende).

Jeg trodde, De var færdig?

Henning.

Når fernissen kommer på, sees næsten altid et og andet, som må rettes.

Tygesen.

Hvor er dog min ekscerpt blet af? Jeg må desværre ha været uforsigtig nok til inat at ha ladet den ligge løs på pulten derinde? Og så er den pokker i vold!

Karen.

Jeg har ikke rørt ved pulten.

Tygesen.

Men du skulde heller ikke la' nogen anden røre ved den!

Karen.

Det har vist ingen gjort.

Tygesen.

Nej, naturligvis! Ingen har rørt ved den.

Karen.

Men gud, Tygesen, at du går i den slobrok!

Tygesen.

I den? Den er det stolteste plag, jeg ejer! Den er mit værdighedstegn!

Henning.

Hvis det ikke var for ubeskedent: — Hvad er det for en værdighed, den er tegn for?

Tygesen.

Det skal jeg såmæn sige. Den bety'r, at jeg er herre over mine egne klær! —

Henning.

Er det en ny værdighed?

Tygesen.

Splitterny —! Aldrig kunde jeg ha mine klær i fred. Det går de fleste ægtemænd så. Når et plag først rigtig begyndte at bli mig kjært, så forsvandt det. Ubønhørligt! Kvindfolkene, skal jeg sige Dem, udvikler i årenes løb en herskelyst, en sejg indtrængen på fremmed område, som må slåes tilbage. Ellers får vi ikke engang beholde klæ'rne.

Henning.

Ja, kvinderne vil altid ha nyt.

Tygesen.

Altid noget nyt! Om denne slobrok har jeg værget som en løve. To gange har jeg hentet den tilbage fra fillekurven. To gange! Siste gang — for et par dage siden — havde de pinedød klippet i den! — Se her? Jeg har heftet det sammen igjen, — så godt jeg kunde, da! ... Nu bærer jeg den for at vise dem, at over mine egne klær er jeg da i alle fald suveræn! Over mine papirer er det mig ikke muligt. Ja, De ler, De far. Men vent!

Karen.

Henning kommer nok ikke til at erfare det. Henning gifter sig ikke.

Tygesen.

Så De gifter Dem ikke?

Henning.

Nej. —

Tygesen.

Jeg gratulerer!

Henning.

Mange tak!

Tygesen.

Af mit ganske hjærte! — En mand, som har noget at leve for, bør ikke gifte sig. — Hvad siger Göthe?

Henning.

Det husker jeg ikke.

Tygesen.

Ja, ikke jeg heller. — Men han talte af erfaring. — Det var noget sligt som, at det er et stort hefte at være gift.

Karen.

Det sa' ikke George Eliot. Skjønt hun også var en stor digter. Ikke Lewes heller.

Henning.

Også jeg har kjendt kvinder, som har hjulpet sine mænd — og omvendt.

Tygesen.

Med at male?

Henning.

Netop.

Tygesen.

Nå ja, undtagelser! Og plads for undtagelserne! Det siger jeg altid. Jeg har intet mod kvindeemancipationen. Lad hende, som kan det, bli præst, — og han stelle barna! Når hun duer til præst og han ikke, hvorfor la' klæ'rne være ivejen? Overalt det, som er naturligt. Ingen doktriner! — Men til syvende og sist er det ikke ægteskab, det der. Det, som George Eliot og Lewes levede, var kammeratskab.

Karen.

Jeg tænkte, at ægteskabet bestandig skulde gå over til det.

Tygesen.

Men når det nu ikke vil gå over? Det eneste, de kunde sammen, det var at elske. Når de skal til med mere, så går det ikke. Hvad så?

Henning.

Ja, hvad så? Der er det!

Tygesen.

Og selv om det går, og det blir til kammeratskab ... er det sagt, det varer hele livet? Når det ikke varer, hvad så igjen?

Henning.

Hvad så igjen?

Tygesen.

Desuden: kan vi ikke komme billigere til et godt kammeratskab end ved giftermål? Dengang ægteskabet blev institution, kjendte man ikke til arbejdets deling.

Henning.

Ha, ha!

Karen.

Hvor du snakker!

Tygesen.

En gift digter har engang sagt, at han bar hjemmet med sig på ryggen ligesom sneglen. Han trodde derved at prise ægteskabet, den tosken! — Når jeg møder mine kolleger på gaden, de gifte, forstår sig, — så hilser jeg bestandig to gange. En gang synlig og agtelsesfuldt på manden, engang usynlig og medlidende — på hans pukkel! — Nej, jeg må ind og søge igjen.

(Til sit rum.)

SYVENDE MØDE.

Karen
(går fra bordet).

Henning.

Vil De ikke stå længer, frue? (Hun svarer ikke.) Hvad er det? — Men De tar Dem da ikke nær af, hvad professoren går og finder på? Overdrivelser og billeder morer ham, som De ved.

Karen.

Jeg ved det. Og han har ofte slige ilinger; især når han er overanstrængt; — jeg ved det. Men ligevel —!

Henning.

Men hvorfor tie og gråte, — når en kan svare så godt for sig, som De kan?

Karen.

Jeg kan ikke mere! Der er noget i mig, som oprører sig mod at svare! — Han har i den senere tid ... Nej, jeg siger ingenting! Jeg gråter heller ikke. — Undskyld! — Det er skam!

(Kommer efter en stund og stiller sig.)

Henning.

På højre øje må De så gjærne gråte. Men venstre holder jeg på med.

Karen.

Ha, ha! — De må få underlige tanker om mig, at jeg sådan kan gråte og le på én gang. Det er blet så i senere tid.

(Brister i gråd igjen og går.)

Henning.

Men, frue —!

Karen.

Ja, det er, som jeg ikke var frisk! ... Men det er jeg dog.

Henning.

Prøv nu at tænke på noget andet! Bare et lidet øjeblik! — Så kommer resten af sig selv! Vi skal finde på noget, som er »morsomt«. De ved, vi kan det.

Karen.

Der er snart ikke mere, som er morsomt!

Henning.

End sommeren da? Nu kommer sommeren!

Karen.

Til dem, som kan nyde den, ja. Men det kan ikke vi. Vi har ikke engang havestuen.

(Gråter igjen.)

Henning.

Men, frue, De er næsten ligeså nervøs som Deres mand. —

Karen.

Ja, jeg er det. Jeg kan ikke hjælpe det. Det er for galt. — Men nu vil jeg prøve!

Henning.

Igår stod jeg og så på åserne her, og da blev jeg med éngang som tullen af rejselyst. En tur på en

fjorten dage, sa' jeg mig selv. Jeg bestemte mig i samme stund.

Karen.

Den dame, De mødte, har også bestemt sig til det.

Henning.

Hun også?

Karen.

Ja. Hun søger følge.

Henning.

De mener, vi to kan slå os sammen?

Karen.

Nej. Ha, ha! I to kan ikke rejse alene.

Henning.

Så kan jo De være den tredje. Kan De ikke?

Karen.

Heller ikke vi tre kan rejse alene. Det ved De godt. Hun inviterte mig ellers til at være med sig.

Henning.

Men det er jo prægtigt! De trænger en tur! Vi finder os en fjerdemand! En gruelig alvorlig en. Tænk, om vi et par-tre uger kunde se noget af det vakreste i landet? Er nu ikke det heller morsomt?

Karen.

Det kunde vist bli det.

Henning.

Ved De hvad, frue? Nu tror jeg, at jeg vil slutte. — Tak! — (Karen bevæger sig.) — Det kunde bli? Ja, det beror på Dem selv. »At ville, ... det er hele kunsten«. — Så! — Nu erklærer jeg mig færdig! — Kan De se, hvad det er, jeg har gjort?

Karen.

Nej. — Jo, jeg tror dog —!

Henning.

De ler? Hvad har De nu igjen at sige?

Karen.

Det samme som før, at hun der er friskere og ser yngre ud end originalen.

Henning.

Og mit svar skal være, at vi sætter begge to (drejer staffeliet) sammen foran spejlet. Kom nu!

Karen
(kommer).

Så må De gå bort!

Henning.

Jeg? Må jeg ikke få lov at se? Jeg, som dog står i et slags forhold til en af dem der? — — — De er bare meget yngre, frue, meget friskere!

Karen.

Der går Birgit forbi!

Henning.

Birgit — hvem?

Karen.

Fru Rømer —

Henning.

Å —! Ja nu ser jeg —! Hør, tror De ikke, jeg kan introducere mig selv? Og foreslå rejserute, — bare rejserute? Ikke mere for det første, — naturligvis! (Griber sin hat.) Jeg har en pokkers lyst! — Hvad?

Karen.

Hvorfor skulde De ikke kunne det?

Henning.

Så sender jeg en efter alt det der! Farvel så længe, frue! Undskyld, at jeg må skynde mig!
(Ud.)

Karen.

Det møde må jeg se på! (Går til vinduet, ser kåben.) Kåben har jeg glemt. Den skal jeg ta og sende, mens

jeg husker det! (Tar den, ser ud.) Nej, han når hende ikke her. Jeg må ovenpå for at se det!

(Løber. Kåben soper ned af det ene bord ekscerpter og stene, så det ramler og fyger. Karen skriger.)

OTTENDE MØDE.

Tygesen

(i døren fra kontoret).

Jeg syntes, jeg hørte ... Men det kan da ikke være muligt? (Kommer nær.) Jo, så pinedød —! (Ser Karen på gulvet i ivrig opsamlen.) Men er du fra forstanden?

Karen.

Jeg kom til at — —

Tygesen.

Kom til at —? Kan noget menneske »komme til« at gjøre sligt? — Vil I drive mig ud af huset?

Karen.

Nej, gud, så skal heller jeg gå.

Tygesen.

Du gå? — Hvor skal du gå hen?

Karen.

Du mener, jeg har ingensteds at gå hen?

Tygesen.

Jeg mener, du skal la' mine ting være i fred! Hvorfor vil I ikke også flytte ovenpå og være der? I måtte dog forstå, at kan I ikke hjælpe mig, så må I dog ikke forstyrre mig! Jeg er jo bagefter med flere hefter! Jeg går som på glør! — Og ligevel finder I på noget at hefte mig med hver dag! — Hvad skulde du nu her?

Karen.

Jeg skulde —!

Tygesen.

Ja, gråt har vi nok af. — Lad det være altsam-

men! — Giv mig det! Jeg skal ta op og ordne. Du kan ikke ligevel.

(Hun står op, og han på knæ.)

Karen.

Skal jeg ikke hjælpe dig?

Tygesen.

Bare gå med dig! — Satans kvindfolkene! — Dersom jeg endda kunde forstå, hvorledes det gik til! — Det skulde dog vel aldrig ...? (Rejser sig.) Karen!

Karen
(som var gåt nølende udenfor).

Ja.

(Kommer igjen.)

Tygesen.

Hvorledes gik dette til?

Karen.

Jeg skulde skynde mig og havde kåben på armen ...

Tygesen.

Hvorfor skulde du skynde dig?

Karen.

Fordi ... Ja, kan ikke det være det samme?

Tygesen.

Du skulde skynde dig for at se efter Henning?

Karen.

Tygesen!

Tygesen.

Hvad skulde han her idag igjen?

Karen.

Han skulde høre dig være rå!

Tygesen
(bisner).

Karen.

Det er du, hver gang han er her.

Tygesen.

Og du er blet gal, siden han kom i huset.

Karen.

Nej, det går for vidt. Det tåler jeg ikke!

Tygesen.

Hvad? Det er nyt!

Karen.

Ja, desværre, det er nyt. For jeg har tålt alt. Du lægger intetsomhelst bånd på dig! Du krænker både Malla og mig i det grænseløse! Også overfor fremmede. Men engang blir det for meget.

Tygesen.

Å, gå pokker i vold!

Karen.

Hvad er det, du siger? — Gå skal jeg!

Tygesen.

Du går! Bort fra huset!

Karen.

Ja.

Tygesen.

Tænker du at skræmme mig? Gå! Gå!

Karen.

Er det dit alvor, Tygesen?

Tygesen.

Om det er mit alvor? Nej, det er det ikke. Men du må bare ikke komme og sætte mig stolen for døren, skjønner du.

Karen.

Nu har du fåt rase ud. Og nu skal det være godt igjen. Men denne gang skal det ikke være godt igjen. Det skal få være alvor!

(Hun går.)

Tygesen.

Hvad i al verden mener hun? Vil hun gå? Karen!

Hvorhen? Karen! — Nej men hvad er dette? Siden den helvedes maleren, ...! Jeg kan dog aldrig tro ...? Men hun var så bestemt. Der var noget nyt. — Svært vakker var hun! — ... (Roper ud.) Karen! — Karen!

Karen
(ovenfra).

Hvad vil du?

Tygesen.

Hvad gjør du deroppe, Karen?

Karen.

Jeg pakker mine kufferter, Tygesen.

Tygesen.

Hvad mener du med alt dette? Kom og forklar det!

Karen.

Ja, det skal jeg.

Tygesen.

Har Karen nogensteds at rejse hen? Den sort skræmmeskud bør jeg ikke tåle. (Karen kommer.) Hvad er dette for noget? Hvor skal du hen? Tror du, jeg er et barn, som du kan gjøre ræd?

Karen.

Jeg skal sige dig det, som det er. Birgit Rømer vil rejse en tur i landet, — og hun spurte, om jeg vilde være med.

Tygesen.

Birgit Rømer? Hun, som stod her og var så blid —! For en falskhed! Men du tænker da vel ikke —?

Karen.

Jeg sa' først nej. Men som du har været nu igjen, ... ja, nu gjør jeg det. Jeg har hundre grunde for at gjøre det.

Tygesen.

Du rejser fra mig?

Karen.

For et par uger, — ja.

Tygesen.

Det forby'r jeg dig, min pige!

Karen.

Ja, det nytter ikke.

Tygesen.

Så? Du tror ikke, her er lov og ret? Du tror ikke, jeg tør tale til politiet? Jo, jeg tør! Jeg sætter mig ud over al skandale. Jeg telegraferer hele landet rundt for at stanse dig.

Karen.

Pyt!

Tygesen.

Pyt til politiet?

Karen.

Tror du, jeg er så dum at tro, politiet kan forby' mig at pakke mine kufferter og rejse, hvor jeg vil?

(Går.)

Tygesen.

Karen!

Karen
(stanser).

Tygesen.

Du tør ikke gjøre dette! Du vil heller ikke. Ikke sandt: du vil heller ikke? Det var jo synd. Du prøver bare nu ... om det gjør mig ondt? Vil du høre mig tilstå det? Ja, det gjør mig ondt. Jeg vil bli ulykkelig, hvis du rejser. Hvad skal jeg så ta mig for? Jeg vidste ikke, du kunde finde på sådant, Karen. Det er ikke af det gode, det der. — —

Men du er også i senere tid kommet langt bort fra mig, — udenfor. Ja, udenfor; det er ordet! Udenfor den usynlige ring, det samfund af godt, som engang bandt os sammen. De mennesker, som lever der, kan aldrig mistyde hverandre. Du tar alt op i gal mening! Du hører ikke, du ser ikke, du lever i et andet land.

Noget fremmed har lokket dig! Noget, noget, noget ... du taler til mig udenfra! Du — du — du vil ikke længer, du gjør oprør, du trodser. Ja, som du nu står der! Du angrer ikke, du anklager, du er i overmod! Jeg kan ikke tilgi' dig! — Gå! Glem, jeg har bedt dig bli!

(Styrter ind i sit kammer.)

Karen

(går og høres i gangen sige).

Han har jaget mig. Nu rejser jeg.

Malla

(høres svare):

Hvad siger du?

Karen

(længer borte).

Jeg går op og pakker.

Malla

(ind).

Tygesen

(samtidig ud fra kontoret).

Malla.

Hvad har du nu gjort igjen?

Tygesen

(mod hende).

Din skyld er det! Du har hidset hende! Og hvis du ikke straks fører hende her hid tilbage, — så ve dig!

Malla.

Jeg føre hende tilbage til dig? Nej, du kan være tryg, — din tyran!

Tygesen.

Hvad understår du dig —?

Malla.

Ja, nu vil jeg, dyre død, en gang tale ud, jeg også! Jeg trodde, du var en dannet mand. For de,

som skriver bøger, skulde jo best vide, hvad dannelse var. Men I er råest af alle. I er nogen overarbejdede, nervøse stakkarer, som aldrig kan styre dere! Gud fri og bevare enhver for at bli gift med nogen, som skriver bøger!

Tygesen.

Amen! — Nu skal vi høre! Og dette er dig, som jeg har båret over med i det utrolige?

Malla.

Du! Ha, ha, ha!

Tygesen.

Vil du ud af mit hus!

Malla.

Ja, det ved gud, jeg vil! Men først vil jeg ærgre dig! Nu er jeg ikke ræd dig, — skjønt du næsten har ta't livet af mig.

Tygesen.

Jeg synes, du har liv nok, jeg? — Hun er splittergal!

Malla.

Å, at du kunde komme til at svi' for, hvad du har gjort mod Karen og mod mig, — dit afskum!

Tygesen.

Jeg et afskum! Nej ...! Nej nu —! — — Ved du, hvad jeg er? Jeg er den snilleste ægtemand her i byen; det vil jeg dø på!

Malla.

Du er den værste af dem allesammen! Du skulde skrive dig *T. T.* — »Tygesen — Tyran«!

Tygesen.

Ha, ha, ha! Nero, Henrik den ottende, Blåskjæg, urmager Pel, han, som brændte sine koner og siden sine maitresser og bar dem bort, en efter en, som kulsække! Det er jeg, det!

Malla.

Ved du, hvad du har gjort mig til?

Tygesen.

Til en kulsæk, hvad?

Malla.

Nej, ikke fuldt så galt. Men se her!

Tygesen.

Hun drikker pinedød snus!

Malla.

Ja, lige for din næse også! For du har voldt det.

Tygesen.

Ha, ha, ha, ha! Har jeg gjort dig til snus? Ha, ha, ha!

Malla.

Næsten til morfindranker har du gjort mig. Men nu rejser jeg, inden jeg blir det med. Og Karen tar jeg med. — Så kan du gå der! — Adjø!

Tygesen.

Gå fanden i vold! — det er aldeles alvorlig ment!

Malla.

Jeg tviler ikke et øjeblik! Adjø! — (Går, stanser i døren.) Gud fri og bevare ethvert menneske for dem, som skriver bøger! (Ud.)

Tygesen
(står lidt, løber efter).

Og dem, som skriver bøger, for gale kvindfolk! (Frem, så tilbage igjen.) — — Især for plejemødre! — — Som drikker snus! Pokker skal la' dem ha det siste ordet!

(Ind i sit rum.)

Malla
(kommer igjen, ser ham ikke, undres).

Å, — hå! (Til kontordøren.) Og især for dem, som skriver geografi!

(Afsted igjen.)

Tygesen
(kommer om lidt).

Nej, så pinedød, om hun skal ha det siste ordet, lel! — (Møder i døren Ane.) Skal du også afsted? — Lykke på rejsen! — Rent hus; hurra! Jaså, så I har overlagt at sætte mig i forlegenhed? Nej, det skal bli løgn, det!

Ane.

Frua bad mig spørge professoren, hvad vi skal ha til middag.

Tygesen.

Hvad vi skal ha til —? Skal jeg afgjøre det? — Å —! — Så —! Ingenting! — — Jeg spiser ude. På restauration. Hver dag går Turman og skryter af, hvad han har spist. — — Også jeg vil engang spise som en uafhængig mand!

Ane.

Skal vi ingenting ha til middag? Det blir lite' det — for mig, så.

Tygesen.

Ja, det blir ikke meget. Du har ret i det. Her har du en krone. Så kjøber du dig middag, du også. Vi skal ha fri idag, vi to! — Så du blir, du Ane?

Ane.

Hvorfor skulde jeg ikke bli?

Tygesen.

Udmærket! Hvorfor skulde du ikke det? Der har du en krone til! Ane, vi skal nok greje det. Nu vil jeg — ja, hvad vil jeg? Jeg kan gjøre alt, jeg vil! Jeg vil gå ud. Det blir så ikke noget af arbejde idag. Men desto mer imorgen! Uden spor af uro; fra morgen til kvæld alene, — og hele huset mit! Gå ud, du også! Rigtig mor dig, Ane. Vi er fri, vi to!

(Går.)

ANDEN HANDLING.

Samme rum. Høje rammer, hvorpå karter er ophængte til begge sider. Trappen sees. De står så, at man kan komme frem mellem dem. Hele bunker af karter ligger opstablede til venstre side.

FØRSTE MØDE.

Tygesen
(inde fra sit rum).

Er du der?

Ane
(foran døren).

Ja.

(Døren åbnes så vidt, at en arm kommer ud og tar noget, Ane holder.)

Tygesen.

Kaffen var nederdrægtig!

Ane.

Ja, når den venter fra 7 til 10, så —!

Tygesen.

Du kunde ha laget ny, for pokker!

Ane.

Ja, det vilde jeg jo. Men De ringte og ringte, så jeg blev rent vetskræmt.

Tygesen
(indenfra).

Å — vås!

Turman
(kommer netop frem).

Åsdan er det me'n, Ane?

Ane.

Han har det vist bra. Han er nå sint nok, da.

Turman.

Er han endda ikke ståt op?

Ane.

Jo, nu er'n så vidt. Han må sove om morningen, når han ikke sover om natten. Han er rent skiplet.

Turman.

Hvad mener du med det?

Ane.

Ja, jeg er nå ræd'n, jeg. Han svæver om her på filttøfler og kjender på dørene. Ret som det er, står han bag i kjøkkenet, uden at jeg har hørt ham. Han skræmmer mig, så jeg slipper, hvad jeg har i hænderne. Engang stod han i mit kammers kl. 2 om natten! Han stod rigtig over mig. Siden har jeg stængt. Nu hører jeg ham sommetider på låsen. — Og i trapperne hører jeg ham, og dørene op og igjen, så lang natten er.

Turman.

Det der fortæller du mig hver dag, Ane.

Ane.

Jeg ved ikke mere, hvad jeg gjør. Nejgu, om jeg ved. Disse tre dagene og nætterne har ta't på mig. Før var det bare det, at han kom, før han kom. Først hørte vi ham, så var det ikke ham. Så hørte vi ham igjen, og så var det ham. Men nu er det ham både nat og dag i en eneste ening.

Turman.

Og grinderne har han fåt op, ser jeg?

Ane.

Igår ja! Så måtte vi til at slæbe karter. Hele læss!

Turman.

I har begyndt at hænge op?

Ane.

Uden stige! Stigen gik straks istykker; jeg måtte til smeden med den. Men han kunde ikke gi tid, til jeg fik den hjem igjen. Nej da! Så stod ikke ram-

merne sikkert; så skulde jærnkroker skrues i deroppe i taget. Jeg holdt på at brække halsen. — Kjære professor, kommer frua snart hjem igjen? Skal dette vare længe? Hører De noget fra hende?

Turman.

Det siger jeg ingenting om. — Har du læst eventyret om »manden, som skulde stelle heme« ?

Ane.

Han der er jagu værre! Og blir ikke her snart forandring, så går jeg, jeg også. — Han begynder at bli farlig, skal jeg sige Dem! — Engang gik han rundt her med en stor kniv. Det må ha været kjøkkenkniven; for siden har jeg ikke set den. Sommetider taler han højt og fægter, som her var fuldt af folk.

Turman.

Dette kalder vi at ha fantasi, Ane!

Ane.

Hvad er det for en sykdom?

Tygesen
(indenfor).

Taler du med nogen?

Ane.

Professor Turman er her.

Tygesen
(indenfor).

Jeg har ikke hørt, at det har ringt? — Så har gadedøren ståt oppe igjen.

Ane.

Så! — Nu fik han det!
(Løber.)

Turman
(ved døren).

Åsdan er det med dig, Tygesen?

Tygesen

(kommer med slobrokken i hånden, dragende).

Hun er farlig, hun der. Jeg kan både bestjæles og myrdes i mit eget hus. Vil du tro det? Hun kjender så mange besynderlig lumskt udseende folk. De kommer her og snuser og ser sig lurende omkring.

Turman.

Skal jeg hjælpe dig med slobrokken?

Tygesen.

Slobrokken? Er det slobrokken, jeg har ta't? — Jeg vil aldeles ikke ha slobrokken. Siden jeg ikke kan ærgre nogen med den, er jeg så lurvelej den. (Kyler den ind i kamret og går selv efter. Kommer straks igjen med en frak.) Du — hun er rasende uforsigtig med ild. Der er glør endnu kl. 1—2 om natten! Jeg forsikrer dig! — Jeg har set efter. Ikke er hun rigtig ellers heller. Engang så jeg hende med kjøkkenkniven. Hun stod og fægtede. Jeg har gjemt den.

Turman.

Du går ikke mere morgentur, Tygesen? Jeg tror, du havde godt af det.

Tygesen.

Jeg indretter mig anderledes end før. Jeg har jo nu fuld rådighed over min tid. — Men den jenten gjør mig ræd. Jeg kjender mig ikke tryg i mit eget hus. Jeg er jo aldeles alene her med hende. Hvorfor slipper hun alle disse folk ind? Hvorfor stænger hun ikke? Hvorfor har hun ild på? Skal her først plyndres og så brændes?

Turman.

Jeg kommer vel en morgen og ser huset nedbrændt og må lede efter dig i asken! I dit sted vilde nu jeg prøve at gjøre mig godvenner med Ane. Du har jo nu ingen anden. — Jeg bare gik indom for at sige dig, at jeg har noget at tale med dig om. Men først skal

jeg holde forelæsning. Vil du være hjemme om en times tid eller vel så det?

Tygesen.

Hvad er det? Er det noget ubehageligt? Jeg tåler ikke noget af den sort nu.

Turman.

Kjender du dig ikke vel, Tygesen?

Tygesen.

Aldeles udmærket! Har aldrig været friskere i mit liv. — Mere i stand, mere ... Har du set på mine karter?

Turman.

Det kommer nærmest til at ligne en fæstning, det der?

Tygesen.

Det er det også. Min fæstning! Den skal aldrig mere indtages! Nu er rummet mit.

Turman.

Hvis du får lov til det, Tygesen —! — —

Tygesen
(ser på ham).

Turman.

Hvad er det for karter?

(Nærmere.)

Tygesen
(iler til).

Jeg så dem i manuskript på den geografiske verdensudstilling 1875, — du ved i Paris. De vakte den gang en uhyre opsigt.

Turman.

Ja, du har talt om det. (Læser, som oversatte han:) »Den russiske generalstabs topografiske bureau.«

Tygesen.

Nu er de alt forældede. Jeg har netop hængt

dem op for at vise dig fremgangen siden da. Vent lidt! (Tar et hefte som de almindelige større atlas-hefter. Slår op i det.) Her er mine egne kradserier, — alle de rettelser, som er blet nødvendige. Rettelser efter Vegafærden nordpå. Se f. e. her! (Blader om.) Rettelser i Østsibirien efter Krapotkin. Du ved — Krapotkin?

Turman.

Socialisten? — Eller nihilisten er det vel?

Tygesen.

En stor videnskabsmand, du! Han blev forvist til Østsibirien og opdagede, straks han kom did, at landet var et andet både geologisk og topografisk, end det var skildret. Se her! De lange bergkjæder Jablonoi Khrebet —

Turman.

— »æbletrækjæden«, — »apal-rækka« —

Tygesen.

— og Stanovoi Khrebet. Rygraden.

Turman.

»Rygraden«, det er rigtigt, det.

Tygesen.

Den har han reduceret til plateauer, — se her! — fyldt med ...

Turman.

Ja, du, jeg har ikke tid til det der nu. Jeg vilde bare indom for at sikre mig dig til siden. Ingen kan mer være sikker på at træffe dig. Du er jo blet så flygtig, Tygesen.

Tygesen.

Jeg er fri, ser du! — Men kan du ikke bie lidt! Kan du ikke spise frokost med mig? Jeg er så alene! — Jeg skal ta en flaske gammel médoc op. — Jeg vilde så gjærne fortælle dig lidt om Poyarko's rejse over dette Stanovoiplateau. Han havde et følge på 130 mand, og de kom i øde egne, de led hungersnød,

de udstod de rædsomste kvaler; de døde, de spiste hverandre! Det er en rystende fortælling.

Turman.

Jeg vil ikke rystes nu. Jeg vil holde forelæsning.

Tygesen.

For én tilhører?

Turman.

Nej, nu har jeg hele to, du!

Tygesen.

Så kan de hjælpe hverandre med at vente. — Eller vi skal skikke afbud til de to assyrere? Hvad? Ane marcherer til Ninive!

Turman.

Nej, det er nok best, jeg marcherer selv. Og afbud har jeg endnu aldrig sendt. — Du er så uregelmæssig, du Tygesen; det har du fåt af kvindfolkene. Farvel!

(Går.)

Tygesen
(efter, bagom karterne).

Vil du spise frokost med mig, når du kommer igjen da? Så skal jeg vente. Å, gjør det! Jeg skal hente noget lækkert!

Turman
(høres svare):

Nej tak! Jeg vil ikke skjæmme ud middagen. Jeg har mine bestemte tider, ved du.

Tygesen
(kommer frem igjen, mørk).

Han har sine bestemte tider! Han kan ikke føle, at jeg hungrer efter selskab! At jeg kan ikke arbejde, — at jeg trænger til at drukne mig i snak. Han har ingen fornemmelser, det uhyre! Hans hud er mindst en tomme tyk, og så er der spæk indenfor. — Det har du fåt af kvindfolkene, sa' han. Hurken! (Det ringer.) Se så! Der har vi pinedød nogen af Anes kjendinger

igjen! Hvad vil alle disse mistænkelige folk? Hør nu bare! Straks holder hun slabras med dem. Hvad fa'en har hun at snakke om? — Det er et fruentimmer, det der. Hvem er nu det da? — Jeg tror —? — Javist! Det er —! (roper) Helga?

Helga
(udenfor karterne).

Ja!

ANDET MØDE.

Tygesen.

Noget morsommere kunde ikke hænde, om jeg var kommet op i en eventyrbåd og sejlte over hav og land hele verden rundt for at søge efter det!

(Han har draget hende helt frem; hun holder en pose.)

Du, mit dejlige barn, du! (Mod hende; omfavner hende, fører hende med sig, omfavner hende igjen.) Velkommen! — Velkommen, som om du havde med dig i den posen din hele min geografi, færdig! Og forærte mig den færdig! — Det var da ellers en tung pose!

Helga.

Ja, der er bøger i den.

Tygesen.

Så, det er det! — Du er altså så flittig fremdeles? Prægtigt! — Den sætter vi her! — Men du er jo en voksen dame, Helga. Og så sød du er blet! — Ved du, hvad vi skal gjøre? Vi skal spise frokost sammen! Vi skal spise frokost sammen! Vi skal få op en flaske gammel médoc! Hurra! Nu skal vi more os!

(Ringer.)

Helga.

Hvor er mor?

Tygesen
(ringer, ringer).

Mor —! (Ringer; Ane kommer.) Sæt ind frokosten!

Helga spiser med! Noget godt, noget utrolig godt! Og her er nøglen ... Skjønt jeg ved ikke —? Kjender du til, hvor den gamle médoc ligger?

Ane.

Af den, professoren tog op igåraftes?

Tygesen.

Så, det har hun mærket sig. — Nej, jeg skal selv ... (Tar frem en nøgelhank af lommen, idet han går opover mod trappen og åbner døren under trappen.)

Ane
(efter).

Men jeg kan da gå ned —?

Helga
(efter).

Ane kan da gå ned —?

Tygesen.

Jaja! — Gå ned, da! (Hun går.) Vi står her.

Helga.

Javist.

Tygesen.

Til højre! Hylden til højre. De nederste rækkerne.

Ane
(nedefra).

Jeg ved det.

Tygesen.

Hun ved det. Hun lægger mærke til alt; hun er klog.

Ane
(kommer op med flasken).

Vær'sgo!

Tygesen
(lukker).

Jeg skal dra' den op. (Gjør så.) Nu vil vi være glade. Ikke huske på nogen ting uden det, som der er vin i.

Helga.

Kjære, hvor er mor?

Ane
(stanser).

Tygesen.

Hvorfor blir du stående? (Ane går.) Mor? Hvor mor er, spør du? — Mor, min pige, — mor er rejst på landet.

Helga.

Mor —?

Ane
(har stukket hodet frem bag karterne).

Tygesen.

Kan du ikke komme afsted? — Ved du, Helga, jeg er ræd det fruentimmer. Der er noget så lumsk ved hende.

Helga.

Ved Ane? — Nej, far! Hun er da ligefrem og troskyldig. —

Tygesen.

Ane! Da har du ingen menneskekundskab, mit barn!

Helga.

Men mor? Mor på landet? Og var ikke ude hos os? Og ikke et ord til mig om det?

Tygesen.

Bare for et par dage, forstår du. Herregud. Hun behøver da ikke at melde dig, at hun gjør en rejse på et par dage.

Helga.

Gjør hun en rejse?

Tygesen.

Mor har rejst i tolv år! Hvorfor skal hun ikke få lov at rejse nu? (Ser bag karterne.) Står du der endnu? (Frem igjen.) Et uhyggeligt menneske, forsikrer jeg dig. At du ikke kan læse i det ansigt!

Helga.

Jeg vilde i dit sted være snil med Ane, jeg.

Tygesen.

Siger du også det?

Helga.

Mor har rejst i tolv år, siger du; — ja, med dig. Men aldrig alene. Og hun rejser uden at sende mig bud? Kom det da så bråt på?

Tygesen.

Det var en veninde, som faldt ned her og tog hende. Men mor vil naturligvis være hjemme igjen så betids, at på søndag har du hende som vanlig ude hos dig.

Helga.

På søndag? — Det er idag, det.

Tygesen.

Er det søndag idag? — Det er Anes skyld. Søndagen skal jeg jo skifte!

Helga.

Jeg forstår ikke dette. Hvor er hun rejst hen?

Tygesen.

En ungdomsveninde af hende, hører du, Birgit Rømer, hun strøg afsted med hende.

Helga.

Hun, som ejer »Hesteskoen«?

Tygesen.

Hun, ja. Jeg ved ikke hvorhen. Det kan jo være det samme. De må ha sin frihed. Ikke sandt? Norge er et meget stort land, og det er interessant at rejse i Norge. Især vestlandet er overordentlig originalt. Dersom de tar ruten over —

Helga.

Er mor rejst lige til vestlandet?

Tygesen.

Det har jeg ikke sagt. Jeg ved ingenting om det. — Nej, det har de naturligvis ikke! Det er jo så altfor langt. Men dem om det! Lad os unde mor den beste, den morsomste rejse! Skal vi ikke det? (Ane med frokosten.) Nu må vi spise frokost! Jeg er frygtelig sulten. Og her er médoc! Glasser! Nå, her er de. (Til Helga.) Tag af dig hatten og sæt dig, min pige! — Skyv bordet mer ud i stuen! Jeg kan ikke sidde i sofaen, når jeg spiser. — Så! —

Helga.

Hvad bety'r disse karter, far?

Tygesen.

De bety'r ... Hvis du er færdig, Ane, kan du gå! — De bety'r, mit barn, — at netop i øjeblikket er jeg i russisk Asien, og det er rasende ubearbejdet, modsigende fremstillet, russisk Asien. Jeg må ha dem tydelig for mig, alle disse indviklede linjer, som bestandig forandres. — Gå nu, Ane! — Mange af dem, ja, de fleste af dem er bare gjætninger. Ja, du forstår?

Helga.

Nej, ikke ganske. — Men har du ikke hørt noget fra mor, siden hun rejste?

Tygesen.

Fra mor? Atter igjen om mor! Mor skriver, når hun —. Vent lidt! (Bagom karterne, frem igjen.) Nej, den gang var hun der ikke. — At du kan sige, jeg skal prøve at vinde hende der! — Jeg forsikrer dig, Helga, hun er pinedød farlig. Noget lurende, du! Og så mange besynderlige mennesker, hun kjender! Jeg er ikke tryg hverken dag eller nat.

Helga.

Men du kan heller aldrig vide, hvem du er sammen med i værelset, når du har de store rammer stående her?

Tygesen.

Hvad siger du der? Jeg kan ikke vide, hvem jeg er sammen med i værelset? — Du har ret. Du har forfærdelig ret. Jeg bør selv ha gadedørsnøglen; og døren bør ikke kunne åbnes indenfra uden med nøgel.

Helga.

Men så må du jo selv gå og åbne, hver gang det ringer.

Tygesen.

Der er det! — Ja, der nævner du det! Det store problem! Den, som kan løse det! Jeg kan jo ikke bli portner her. — Men ingen ved, hvem den pige lukker ind om dagen, — og som kan komme frem om natten! Jeg kjender mig som omgi't af ånder.

(Går bagom karterne. Frem igjen.)

Helga.

Er det da absolut nødvendigt med disse karter, far? Vil mor det?

Tygesen.

Nu skal du høre, Helga. Du er forstandig, du vil forstå. Når jeg går og arbejder, så er der tusene ting på én gang. Og da gjælder det: at se det, ha det for sig, straks! Man husker det, og man husker det ikke. Just det er det farlige! Man må ikke tro sin egen hukommelse! Du forstår? Ja, du forstår! Og så er det så bredt behageligt at kunne gå gjennem hele huset og bare ha min geografi foran mig. Overalt det, jeg skal tænke på. Til alle sider dette uforstyrrelige ene. — Kom nu, Helga! Jeg er så utrolig sulten! (Flytter hendes pose.) Hvor den er tung? Hvad er det?

Helga.

Bøger.

Tygesen.

Det er sandt! Hvorfor har du bøger med dig til byen?

Helga.

Det er bøger, jeg har byttet; jeg og en veninde. Vi er inde for det.

Tygesen.

Er bibliotekerne åbne idag?

Helga.

For dem, som er kjendt, så —

Tygesen.

Sæt dig! — Så! — Sandelig, vi skal ha det hyggeligt. — Undskyld, jeg forsyner mig; du begynder jo aldrig.

Helga.

Hvor er Malla?

Tygesen.

Malla er med mor.

Helga.

Malla også —?

Tygesen.

Herregud, forsyn dig nu, Helga!

Helga.

Tak; — jeg har spist ganske nylig. Men lidt vin — —!

Tygesen.

Ja, vinen er storartet! — En af fordelene ved at rejse er, at vi lærer at vælge vin. — Altså: velkommen, kjære Helga!

Helga.

Skål!

Tygesen.

Å, for en vin! — Jeg har i senere tid fåt slig trang til vin. — Nu må du spise, Helga.

Helga.

Tak, det kan jeg ikke.

Tygesen.

Så fortæl mig noget, mens jeg spiser!

Helga.

Fortælle dig noget, jeg? Det kan jeg vist endnu mindre.

Tygesen.

Noget, som har gjort indtryk på dig. Noget, du har hørt eller læst; noget, du holder af?

Helga.

Jeg ved ikke noget sådant.

Tygesen.

Vist ved du! — Vær ikke undselig for mig! — Vi har jo aldrig talt sammen, og det er din skyld, Helga. Drik lidt vin, så kommer det!

Helga.

Tak! Jeg tåler ikke så meget, far.

Tygesen.

Vist gjør du så! Skål! Velkommen, én gang til, Helga! (De drikker.) Du er rent som ny for mig.

Helga.

Du også, far. — D. v. s. …

Tygesen.

Hvad mener du med det, min pige? Ser jeg dårlig ud?

Helga.

Nej da! -- Nej, jeg mente, … du er så snil.

Tygesen.

Er det da så nyt, at jeg er snil?

Helga.

Langt fra, ha, ha! Men du har ligesom aldrig brydd dig om mig.

Tygesen

(vemodig, idet han tar hendes hånd).

Jeg har været så opta't. Og det må du ikke misforstå. — Kommer du ikke på noget at fortælle mig, Helga?

Helga.

Ja, siden du holder på det —. Der er virkelig noget, som har gjort indtryk på mig.

Tygesen.

Lad høre! Å, lad høre!

Helga.

En liden kjærlighedshistorie …

Tygesen.

Udmærket! Sligt er for din alder, barn! Vær ikke undselig! Kom med den!

Helga.

Altså: det var på en stor slædetur her i byen. Det brugte de før. De rejste ud til et sted og spiste fisk; vin havde de med. Ja, de bruger det nok endnu.

Tygesen.

Ja da!

Helga.

De kunde være indtil halv hundre slæder, en herre og en dame i hver slæde.

Tygesen.

Akkurat ja.

Helga.

Så var der to, da, som kjørte sammen.

Tygesen.

Hm, hm.

Helga.

De sad — han i en skindpels og skindhue, og hun i en skindkåbe og skindhue, og de prated og lo hele vejen. D. v. s. han talte uafladelig, og det var især om fremmede lande. Da de kom frem og gik tilbords, satte de sig ved siden af hverandre.

Tygesen.

Naturligvis.

Helga.

Så, mens de larmed og snakked over hele bordet, —

sad han og var så uhyre begejstret og fortalte hende — om germanerne!

Tygesen.

Om germanerne? Det var da besynderligt. Jeg tænkte, han vilde gjøre kur, jeg.

Helga.

Ja, det vilde han nok også. Men det var nu hans måde. Han begyndte hos germanerne.

Tygesen.

Nu har jeg aldrig hørt magen! Hvorfor ikke hos Adam og Eva?

Helga.

Han sa' hende, at der var to slags germaner, østlige og vestlige. Vestlige — det er frankerne, sakserne, friserne, germanerne i England.

Tygesen.

Aldeles rigtigt! Frankerne, sakserne, friserne, germanerne i England. Udmærket, Helga! — Så du ved det?

Helga.

De østlige germaner, det er skandinaverne og goterne.

Tygesen.

Skandinaverne og goterne. Den inddeling er ikke almindelig. Men den er den rigtige! — Skål, Helga! Brillant! (De drikker.) Leve skandinaverne og goterne!

Helga.

De leve! — De var sligt et uroligt folkefærd, sa' han; de satte uro i verden. De var erobrere, og de var vikinger, og de var udvandrere. De var som elvene i landene deres. Så stride er disse elver. Og skandinaverne og goterne flød fossende ud i andre folk ligesom elvene i havet.

Tygesen.

Prægtigt! Gud hjælpe mig, som jeg selv skulde ha sagt det! — Kanske du er min datter ligevel?

Helga.

Ja, det var han, som sa' det. Det er ikke mig. Den samme uro var i ham selv, sa' han. Ud vilde han, afsted måtte han. Og det sa' han, så det smitted hende, og hun ropte uden at vide det: »Jeg vil med!« — Bagefter blev hun så skamfuld; men da var det for sent; for på det blev de forlovet. Jeg ser, du kjender det, far!

Tygesen.

Nej, gud velsigne dig, barn! sidder du ikke der og fortæller mig min forlovelseshistorie? — Jeg havde rent glemt det der med skandinaverne og goterne. — Hvorledes har du fåt det at vide?

Helga.

Mor fortalte mig det.

Tygesen.

Gjorde mor?

Helga.

Siste søndag hun var ude i instituttet. Idag otte dage siden. Hun husked altsammen så tydelig, at hun sommesteder mindtes ord for ord, hvad du havde sagt. Og du har glemt det?

Du talte om Alarek — han, som tog Rom, ved du. Navnet er det samme som Adalrek, vor Alrek, Alrekstad. Og Teodorek er vort Tjodrek.

Tygesen.

Det ... det husked mor?

Helga.

Du kan jo høre på mig, at hun husked det. — — Mors skål, far!

Tygesen.

Mors skål!

(Han drikker; dækker sit ansigt.)

Helga.

Men hvad er det, far?

Tygesen.

Det er ingenting. Det skinner så i øjnene. Nu husker også jeg det. For en dag, for en fryd! — Jeg havde glemt, at jeg skrøt så af skandinaverne og goterne. Jeg var ung dengang; min tro, min fremtid, min kjærlighed også, var i det skryt! — Og hjemturen, du! Nej, hjemturen! Den er det især, som jeg husker! Da blev hun min! Å, jeg vidste, hun vilde bli det, da jeg tulled hende ind i hendes skindkåbe igjen! — Så myg hun var, du, så varm! Og så dufted hun af en egen essens; jeg havde siddet i den ved bordet ... den var som af nyslåt hø ... jeg havde aldrig kjendt den før. Jeg stod og gav mig god tid med at pakke hende ind! Hun skulde bli min på hjemturen! Ingen i verden vidste det; men jeg vidste det! Og hun vidste det! — Gud, hvor hun var vakker!

Helga.

Mor er vakker endnu, hun.

Tygesen.

Alle siger, du ligner ikke på mor. Men du har dog noget af mor, Helga, når du sidder så og ser. — Skål, Helga! Din skål! Tak!

(De drikker; han bevæges igjen.)

Helga.

Nu tåler jeg slet ikke at drikke mere.

Tygesen.

Ikke jeg heller. Men det styrter ind på mig, det der! I din nærhed blir jeg ung igjen. — — Vi sad, mor og jeg, på dækket en måneskinskvæld over Middelhavet —

Helga.

— over Middelhavet? —

Tygesen.

— ikke længe efter! Vi gifted os straks og rejste; hun var bare 16 år! En måneskinskvæld på Middelhavet, vi skulde til Algier.

Helga.

Gud, ja!

Tygesen.

Alle stjærner oppe; det er over min fantasi i dette øjeblik mest som et gammelt sagn, du! Ungdomsforelskelse er ældre end alle sagn; den har også skabt de fleste. Vi sad just og talte om et sagn derifra, et af de allerskjønneste. Sagnet om Hero og Leander. Det ligger stjærnestrød over Sydeuropa som en slig kvæld; det har samme blå grund. Ungdomskjærligheden, det ene menneskes dragning til det andre, har aldrig været tænkt i større stil, aldrig havt herligere scene. To verdensdele mødtes der. Kjæmpen svømmer fra den ene over til den andre, når frem, men dør i den elskedes armer, netop som han når frem. For en grænseløs overdåd i deres længsel! Romeo og Julie i stjærneskrift.

Dette sad vi og talte om; vi sad i vor egen første kjærlighedsrus, og på rejse. På rejse til alt stort og skjønt i den gamle verden, i de evige solriger. Til dette øjeblik kom intet følgende op! Nu levede vi vor sankthansdag. Fra imorgen ...

Jeg havde ikke før tænkt det, så mørkned det i mig og omkring mig, sjøen var en grav, en sorg — nej en sorg tog mig, som måtte jeg ende mit liv. Da stod hun over mig! Hun tog mit hode op mellem sine hænder, og hun så mig i øjnene ... å, så sundt velgjørende. Og hun sa' — hun var jo endnu et barn —; hun sa' ...

Helga.

Hun sa' —?

Tygesen.

Hun sa' —

Helga.

Hvad er det, far?

Tygesen.

Jeg kan ikke —!

Helga.

Gud — — (Rejser sig.) Hvor er mor?

Tygesen.

Jeg ved ikke!

Helga.

Du ved ikke? Men far!

Tygesen.

Du misforstår mig! Hun er, som jeg siger, på rejser, på rejser! — Du skræmte mig! — Mor fortæller dig alt, når hun kommer hjem; eller du får brev. Herregud, tvil da ikke på, hvad jeg siger! Det er så! Det er så! Jeg forsikrer dig!

Sæt dig igjen! Hvorfor lod du mig ikke i fred? Jeg drømte. Du rev det istykker. Og det var skade. Det gamle gjør ofte det nærværende nyt. — Men så sæt dig igjen! Er du ræd mig?

Helga
(sætter sig).

Nej.

Tygesen.

Nu er det borte det hele. I stedet for ungdom og solglans — bare skuffelse, møje! Strid, forbitrelse, dumme, slette mennesker! — Jeg ved, det er galt. Jeg ved, at livets mål ikke er nydelse. Ungdommens syn på det forfører.

Men det nytter ikke! Når hint ulidelige mørke falder over mig, så er det frygt og pest, — å!

Helga.

Fortæl videre! Det var så dejligt! Å, det var så dejligt! — Skål! (De drikker.) Hvad var dog dette for et sagn? Det, du fortalte? Noget så storartet!

Tygesen.

Kjender du ikke sagnet om Hero og Leander?

Helga.

Nej.

Tygesen.

I læser ikke mytologi? — Ikke Shakespeare heller! — — Men når I er alene? Unge piger læser altid i smug. Ikke læst det i smug heller? Hvad læser I da?

Helga.

Nå, — vi læser mere — ja, hvad skal jeg kalde det? — mere moderne ting.

Tygesen.

Mere moderne —? Romaner?

Helga.

J -a. Romaner også.

Tygesen.

Også? Læser I da andet end romaner?

Helga.

Nå, — alvorlige ting naturligvis. Som vi kan lære af.

Tygesen.

For eksempel?

Helga.

For eksempel ... ja, for eksempel geografi.

Tygesen.

I læser geografi? I fritimerne?

Helga.

Med illustrationer til, forstår sig.

Tygesen.

Her er jo posen? Det er jo sandt! Lad mig se, hvad I lejer for bøger? — Den la'r sig vel åbne?

Helga.

Men far, det går ikke an. Det må ligesom være hemmeligt, skjønner du!

Tygesen.

Så her er hemmeligheder? Jeg tænkte det nok! Karnaljer, I spiser forbuden frugt! Jeg kjender dere! — Hvorledes pokker åbnes dette?

Helga.

Du må ikke åbne, far! Nej, du må ikke. Du har ingen ret til det! For den stærkeres ret vil da vel ikke du bruge mod os småpiger; vil du vel? Du, som er så nobel. — Jeg holder på posen! Ja, jeg gjør! Og tænk dig nu, far, at det er mindst fire og tyve sådanne hænder som mine her. De holder allesammen. Og da åbner du vel ikke? Du misforstår også det hele. Jo, du gjør! Har jeg sagt hemmeligheder? Ja, da mente jeg noget andet. Jeg mente ... ha, ha, jeg tror virkelig, jeg har drukket for meget vin. — Nej, nej, lad mig få posen, far! Vi er to piger i byen med den. Vi skal gå og bytte, og jeg skulde bære den. Mig kan det jo være det samme; for bøgerne er ikke til mig. Men der er virkelig bøger blandt dem, som det er forbudt mig at la' nogen se. Jeg ved ikke hvorfor; men det er så. Og det er skam, at de ikke skal kunne stole på mig. (Er ved gråden.) Du, far, som nylig var så snil! — Du vilde være den første til at forsvare os, om der var nogen anden, som prøvede på det der. Jo, du vilde; jeg kjender dig! Sæt, at hele øverste klasse nu stod i et værelse og havde stængt døren, og så en vilde bryde ind til os! — Å, du vilde skamme ham ud og jage ham; det vilde du. Men dette er akkurat det samme.

Tygesen.

Hvor du er blet veltalende, Helga! Og som det går dig nær!

Helga.

Nej, det vil jeg ikke just sige, at det gjør; det er jo ikke mit. — Jo, det går mig nær, at de andres hemmeligheder ikke skal være bevaret hos mig. (Gråter.) Gjør det ikke, far!

Tygesen.

Jo mere du siger, jo mere ret får jeg til at åbne posen, — synes det mig da! — Slip! (Åbner.) Lad

mig nu se! De har nok været ordentlig brugt, disse bøger! Fransk. Hm—hm? *Cruelle énigme — par Bourget?* Er ikke den fortælling noget — hvad skal jeg sige —? Kanske du kan finde et pent ord for det? Du havde nylig så mange! — Nå, lad os nu være godvenner igjen! Ellers må jeg jo tro, at dette også angår dig? — *Cruelle énigme* — er ikke det noget —? Nu —?

Helga.

Kanske du mener realistisk?

Tygesen.

— realistisk, ja. — — Du er vel den eneste derude, du, som kan ordentlig fransk?

Helga.

Af eleverne, så —. Men den fortælling der tror jeg skal byttes for lærerinden i fransk. — Men du må ikke sige det!

Tygesen.

Cruelle énigme, »Grusomme gåde«. Hvad er det for en gåde?

Helga.

Ja, jeg hører jo, de prater om sligt sig imellem. Jeg tror, det er gåden i vor natur. Ja, jeg ved ikke heller.

Tygesen.

I vor natur? En åndelig natur — og en, som ikke er åndelig? Er det så?

Helga.

Noget sligt, ja. — Men det er slet ikke rigtigt, det, du der gjør, far.

Tygesen.

Tror du? — Her er en, som heder: *Samma frihet för kvinnor som för män.* Hvad er det for slags frihed? Det er ikke en roman, det der.

Helga.

— Mon det ikke er filosofi? Det høres så.

Tygesen.

Er det lærerinden i fransk, det også?

Helga.

Nej. Ja, jeg ved for resten ikke, hvem det er. — Ikke mer nu, far!

Tygesen.

Alle gode ting er tre. *Autour du mariage, par Gyp —?* Gyp? Det var et pudsigt forfatternavn!

Helga.

Det skal være en adelig dame, jeg tror en hertuginde.

Tygesen.

En hertuginde? — Naturligvis! Mindst! *Autour du mariage* — »omkring ægteskabet«. Hvordan omkring?

Helga.

Jeg forstår mig ikke på det.

Tygesen.

Så det gjør du ikke. — Synes ikke du også, at dette var en egen sort geografi? — Med illustrationer til? Eller skulde der være noget sligt længer nedi posen? Hvad? (Helga tier.) Ved du, min pige, at du skal sige, som det er?

Helga.

Men gud, far, når det nu ikke er min hemmelighed? Det er jo ikke mine bøger.

Tygesen.

Hvorledes i al verden kom du til at fortælle, at I læste geografi? Med illustrationer til? Sig mig det!

Helga.

— Vi læser da geografi også.

Tygesen.

I fristunderne? — En dejlig geografisk beskrivelse, den der! — Når du ved, geografi er din fars fag, er

det egentlig talt hensynsløst af dig at kalde sligt geografi.

Helga.

Nej, far, det er bare mangel på fantasi.

Tygesen

(ler).

— — Misforstå mig ikke! — Ha, ha, ha! — Fordi om du får mig til at le, så tilgi'r jeg ikke. — Ha, ha, ha! — Det gjør mig ondt, hvad jeg har opdaget. Meget ondt. Du lyver jo!

Helga.

Men lyve, far!

Tygesen.

Jeg siger lyver. Ja, jeg gjør. Hvad skal jeg ellers kalde det?

Helga.

Hvad er så det at lyve?

Tygesen.

Det er at ville føre sin far bag lyset. Tænk, sin far! Det tyder på vane. Ingen begynder med sin egen far. Så meget forstår da også jeg. Skjønt jeg aldrig har løjet.

Helga.

Men, far!

Tygesen.

Synes du virkelig, jeg overdriver? — Så tænk dig, at det var jeg, som førte dig bag lyset, mit barn! Tænk, at føre sit barn bag lyset! Sit barn — —, føre det — — føre sit barn ...

Helga.

Gud, far, hvor er mor? —

Tygesen.

Mor —?

Helga.

Hvorfor er mor og Malla rejst fra dig? Hvad

er det, du dølger for mig? Hvad er hændt? Far! Far!

Tygesen.

Ja, der er noget, jeg har dulgt.

Helga.

Jeg forstod det straks. Men det er vist værre, end jeg tænkte. Å, Gud, hvad er det?

Tygesen.

Nej, bliv ikke så ræd! Der hændte noget, så blev vi uvenner, og så rejste de fra mig, både mor og Malla. Ja, det er intet andet. Men det er nok! Jeg havde ikke mod til at sige dig det, da du kom, for jeg blev så glad. Jeg vidste ikke, hvordan jeg skulde sige dig det. Og det samme har vel hændt mor, når du endnu ikke har hørt fra hende. Hun vidste ikke, hvordan hun skulde sige dig det. Det trykker mig til jorden; jeg får ikke bestilt et gran! Jeg kjender mig som en forbryder! Skaf mor hjem! Jeg kunde rope efter hende gjennem mange land! Turman ved, hvor de er, skjønt han ingenting siger! Gå på ham! Dig må han sige det! Skaf mor hjem igjen! Du rå'r da vel med din egen mor? Og bliv nu du, Helga!

Helga.

Uden mor? Nej, ikke, om du bad mig så tyndt, så tyndt. Og ikke, om du slog mig død.

(Hun tar sin hat på.)

Tygesen.

Men, Helga!

Helga.

Ja, når du ikke kan komme ud af det med mor, så — (Gråter.)

Tygesen.

Hvad siger du, barn?

Helga.

Uden dig og mor, og mor og dig, er der ikke mere mening i det! — Å, for en ulykke!

Tygesen.

Ja, det er en ulykke for os allesammen. Og min geografi!

Helga.

Ja, nu skal ingen forstyrre dig. (Tar sin pose og går.) Farvel!

Tygesen

(er en stund alene; sætter sig).

TREDJE MØDE.

Turman.

Åsdan er det med dig, Tygesen?

Tygesen

(springer op).

Har det ringt? Stod gadedøren åben?

Turman.

Helga og Ane stod i døren og snakked. Og så kom jeg.

Tygesen

(ser på ham, sætter sig).

Turman.

Det billede, jeg nu har for mig, minder mig ikke så meget om Marius på Kartagos ruiner. Nej; mine tanker vandrer til det gamle Assyrien. Du minder mig om gudinden Istar, Tygesen, der hun vansmægtede.

Atta lû mutêma anaku lû assatka. — Jeg kan vel ta mig en pibe hos dig nu, siden du er blet ungkar? — Jagu sukker'n. Han har det vondt nå.

Jeg sa' det til dig, jeg, Tygesen, at du stod ikke i det der. Det er bare stærke folk, som kan ta på sig at leve alene. Det er ikke slige, som kvindfolka har fåt stelle med. De stakkarne blir det så bedrøveligt med uden kvindfolk, som det blev med Istar uden mand. Hun for op til guderne og ned til underverdenen, op og ned! Og lige langt kom hun. Også du,

Tygesen, er snart i de højeste regioner og snart nede igjen. Aldeles uden nytte!

Tygesen.

Jeg har tænkt meget over det i disse dage — og nætter med. Istar-sagnet, mener jeg.

Turman.

Det er tørsommer'n, det, far.

Tygesen.

Ja. Men sagnet er dybt. Vi vil alle øse af livets brønd. Naturligvis. Men jo mere vi får, jo mere vil vi ha. De højeste eksistenser har de største behov, kan mindst mættes. Det er det forfærdelige! At netop de, som er kommet længst, blir de utålsomste, de ulykkeligste! Slægtens tragedie, Turman. Tragedie.

Turman.

Nej, er det så dårligt med dig, Tygesen?

Tygesen

(ser op).

Turman.

At du filosoferer, mener jeg. Du skulde gå lange turer og ta kolde bad. Og så skulde du lægge dig på tobak. Der er selskab i en pibe. Den uroer ingen.

Tygesen.

Den slægt, som kommer efter os, Turman, vil kjende større behov, end vi kjender; altså bli endnu ulykkeligere end vi. Har du tænkt over det?

Turman.

De blir mere og mere nervøse, mener du?

Tygesen.

Der nævnte du det! Nervøse! Du kjender jo nogen af de fremmeligste videnskabsmænd og kritikere? Du har ofte nok gjort nar af dem. De er jo bare hjærne og nerver. Om hundre år er der ti gange så mange af dem. Og så fremover! — Og så fremover!

Turman.

Ti gange så megen nervøsitet —?

Tygesen.

— Ti gange så mye ufordragelighed! Ti gange så mye sinne! Naturligvis!

Turman.

Jagu skal det bli hyggeligt at være til da!

Tygesen.

Tilsist blir det slig, at det ene menneske ikke kan udstå det andre. Når de ser hverandre på en halv kilometers afstand, så skriger de! Af smerte.

Turman.

Sligt sidder du og hugsvaler dig med, Tygesen? —

Tygesen.

Det hele følger af slægtens åndeliggjørelse. Jo længer den skrider frem, jo uhyggeligere bare ånd blir den. — Hvis ikke opfindelserne også skrider frem og gjør menneskene uafhængige af hverandre. Ved f. e. at la' dem nære sig direkte af solen! Det er jo solen, som nærer os nu også! Gjennem jord og græs og korn og ku og gryte ... Kan det ikke ske uden dem? Rent direkte? Kan vi ikke tænke os det? At vi derved spares for det, som nu gjør os så opslidende afhængige af hverandre? Bare møde hverandre i ånd. Eller næsten bare i ånd?

Turman.

Næsten, ja. — Ja, bli' nu bare ikke furten for det! Du kommer ingen vej med de byks, du gjør, mener jeg. Bare fantasi, far. Du må få hjælp. Det er sagen!

Tygesen.

Hjælp? Jeg? Ingen kan hjælpe mig. Ingen vil heller.

Turman.

Nå — nå! Sig ikke det. — Ja, naturligvis kommer det an på, hvad hjælp du mener.

T y g e s e n.

Ja, du ler, du!

T u r m a n.

Du vidste nok ikke alt, du havde, du, før du savned det!

T y g e s e n.

Jeg vil sige dig én gang for alle: jeg tåler ikke din spot. Jeg er netop idag ikke oplagt til at tåle den. — Ellers er jeg et menneske; jeg tilstår det. D u ved ikke engang, hvad det er.

T u r m a n.

Så de har det så vondt, de, som er mennesker, Tygesen?

T y g e s e n.

Turman, kan du ikke forstå, kan du ikke fornemme, kan du ikke ...

T u r m a n.

Hvad går der af dig?

T y g e s e n.

Gud, han spør? Har du da ikke mærket, har du ikke smagt, lugtet, lyttet ud for længe siden, at det er med den største overvindelse, at jeg tåler dig hos mig.

T u r m a n.

Nej.

T y g e s e n.

Nej, naturligvis! — Kan du da ikke ad rent logisk vej finde ud, du, som altid taler om logikken, ... kan du ikke regne dig til, at jeg i min ensomhed her længst må ha opdaget, hvorledes alt dette er kommet?

T u r m a n.

Nej.

T y g e s e n.

At dette ikke vilde være hændt uden dig! At det er din skyld!

T u r m a n.

Min —?

Tygesen.

Ja, din! — Så længe ærted du mig med disse dine fordømte store rum, fulde af bøger og papirer, som ingen rørte! Så ofte dræbte du mig ned med din kolossale hukommelse, og gik og sa': de, som er gift, taber hukommelsen også ...

Turman.

Ja, men det er sandt!

Tygesen.

Der kommer han pinedød med det igjen!

Turman.

Du er blet så svær til at bande, Tygesen.

Tygesen.

En mand med lidt skikkelig fantasi får ellers ikke rum i sproget.

Men kan du ikke føle det, nu, når jeg forklarer dig det, heller, at det hele kommer fra dig?

Turman.

Nejgu om jeg kan!

Tygesen.

Å nej, hvem kan forlange, at et bogbind i tykt læ'r ...

Turman.

- - Sig bøffellæ'r med én gang!

Tygesen.

Ja! Hvem kan forlange, at en hel boghylde fuld af bøffellæ'rs-folianter med tobaksstøv på skal ha fornemmelser?

Turman.

Kanske når du slog op i dem —

Tygesen.

Vorherre bevare mig!

Turman.

— så fandt du din gode søvn igjen, Tygesen!

Tygesen.

Så fandt jeg! ... (Med ét.) Du ved noget! Du har noget at sige mig!

Turman.

Det turde hænde.

Tygesen.

Men hvorfor siger du ikke det straks? Du vilde jo også tale med mig. Hvad er det? —

Turman.

Jeg har et forslag.

Tygesen.

Fra dem?

Turman.

Fra dem. De vil ha fred.

Tygesen.

De vil ha fred? De vil komme hjem igjen?

Turman.

Som jeg siger.

Tygesen.

Men hvorfor siger du mig ikke det straks? For så er der jo ingen syndflod mere over jorden; solen er på Ararat! Kan du se, Turman? Jeg er jo dog ingen menneskeæder heller? Unødige ord kan jeg la' falde; ord vil så gjærne fly om på egen hånd. Men livet består ikke af ord. Livet består af realiteter. Givne værdier, faste forhold, opgaver.

Det ser Karen. Når det gjælder, er der noget grejt ved Karen.

Turman.

Men vil du ikke først høre —

Tygesen.

Ingen »men'er« ! Kom lad os ta os et glas vin på det!

Turman.

Gjærne det. Men —

Tygesen.

Ingen »men'er«, siger jeg! Denne vin fortjener intet »men«, den. (De drikker.) Ikke sandt!

Turman.

Jo, den var god! Men —

Tygesen.

Hvad for noget? Har du endda flere? Du vil ha et glas til?

Turman.

Gjærne det. Men —

Tygesen.

Skyl »men'erne« ned! Skyl dem ned! Se her!

(De drikker.)

Turman.

Tak. Vinen er god. Men —

Tygesen.

Endda flere! Han er umættelig! Tag hele flasken!

Turman.

Den er vist snart slut. Men —

Tygesen.

Så ud med dem da, menneske! Ellers kvæler de dig!

Turman.

Vilkårene, mener jeg! Vil du ikke høre betingelserne?

Tygesen.

For hvad —?

Turman.

For, at de skal komme hjem igjen?

Tygesen.

Ingen vilkår! Jeg skal omfavne og kysse Karen og bære hende ind. Uden nogen vilkår, — ja, det skal jeg. Alt det dumme tøj, vi har sagt, — derom ikke et ord! Ikke til Malla heller! Hun er jo i grunden så snil.

Turman.

Ind med kvindfolka da, og ud med geografien!

Tygesen.

Ud med geografien?

Turman.

De vil ikke ha geografien i stuen her; både karter og ekscerpter skal væk! De vil ha stuen for sig selv.

Tygesen.

De vil ha stuen for sig selv.

Turman.

Til et tegn, skjønner du, at geografien ikke mere skal fortrænge dem. Der skal skiftes lige. Havestuen vil de også ha igjen.

Tygesen.

Havestuen også? Spøger du, Turman? Da vil jeg sige dig, at til spøg er dette for grovt.

Turman.

Derfor er det også alvor.

Tygesen.

Du ler —! Du vil bare more dig over mig.

Turman.

Du morer mig bestandig, Tygesen.

Tygesen.

Det er altså ikke alvor?

Turman.

Jo, det er.

Tygesen.

At jeg skal flytte ud? Herfra og fra havestuen? — Å, det er ikke sandt! Din skøjer!

Turman.

Du skal flytte ud alt, som her findes af geografi; — og fra havestuen med. — De forlanger mere …

Tygesen.

Mere?

Turman.

Helgas rum. Og Helga tilbage. De vil ha retfærdig deling. De vil ha *sit fuldt ud*.

Tygesen.

Vil de? — Ja, da undres du vel ikke over, Turman, at jeg tar dem på ordet? Sit fuldt ud? Så gjærne for mig! *Dette er mit, altsammen!*

Turman.

Altsammen dit?

Tygesen.

Jeg har kjøbt for mine penger altsammen, som nævnes kan. Huset og det, som er i det.

Turman.

Også rotterne?

Tygesen.

Jeg svarer i yderste alvor, at *også rotterne* er mine! Og hvorfor har jeg kjøbt huset? For at arbejde i det. Og hvad skal de andre her? De skal hjælpe mig til at arbejde. Disse simple grundsandheder, på dem hviler alt. På *dem* bygges den retfærdige deling. Og da har de andre aldeles intet at kræve! Men så stræng skal jeg ikke være: lad dem flytte ovenpå! Når de ikke vil hjælpe mig, bør de i alle fald ikke være ivejen. Der har du deres del!

Turman.

Det var lidet, det. På kvisterne?

Tygesen.

Det går ikke an at kalde anden etage i et schweizerhus for »kvister«. Tre store rum og den brede, lyse gang imellem dem, — et helt museum. Er det ikke en standsmæssig bolig kanske? Ned ifra den en magelig trap belagt med tæpper, prydet med gjenstande, som enhver etnografisk samling vilde være stolt af. Er de dronninger, at de tør ønske sig mere?

Turman.

Fuldt så gromt er det vel ikke deroppe. For de vil ikke.

Tygesen.

De vil ikke. Hvorfor fa'n sa' du mig ikke det straks? (Roper.) Ane! — De tror vel, de skal trætte mig ud. — Ane!

Turman.

Du står ikke i det, Tygesen! Kom ihu Istar, Tygesen! Den assyriske!

Tygesen.

Ane! Hvor pokker blir jenten af? — Jeg vilde være en forræder mod den hele menneskehed, om jeg ikke nu holdt ud. Her kjæmpes for et princip, højere end *mount Everest.* Og det uden nogen overdrivelse. — (Ane kommer.) Nå der er hun! Skynd dig og gjør dig færdig, Ane! vi skal til at hænge op karter.

Ane.

Men gud beva —

Tygesen.

Ikke et muk! Nu på øjeblikket!

(Ane går ud for at gjøre sig istand.)

Turman.

Ja-ja, så skriver jeg til dem, jeg, at du har fåt principer. Højere end jordens højeste fjæld.

Tygesen.

Skriv! Skriv her! Gå ind i kontoret! Skriv, at du sidder i kontoret. At jeg bad dig om det. — Så vil de forstå.

Turman.

Men når du nu får det vondt igjen, Tygesen?

Tygesen.

Skriv, hvad du ser her! Karterne! — Så har de svar nok.

Turman.

Å, du hellige ægtestand! — God fornøjelse, Tygesen!

(Går ind i kontoret.)

Tygesen.

Først er han skyld i hele ulykken. Og så går han og nyder den. — (Til Ane.) Hvorfor holder du på slig og flytter dig?

Ane.

Jeg?

Tygesen.

Har hun noget fore? — Om jeg prøvede at vinde hende? De har ret: jeg har ingen anden, — Ane!

Ane.

Ja.

Tygesen.

Lad os skyve bordet ind igjen! Så! Vil du ha et glas vin?

Ane.

Jeg? Gud, hvad finder han nu på!

Tygesen.

Hvorfor står du der bag mig? — Værs'go! — Jeg har liden tid. Værs'go! — Så. — Skål, Ane! — Når man får hende nær hos, er hun ikke så lej endda. — Ane, jo mindre hjælp en mand kan berge sig med, des bedre! Des længer kommer han også. Nu har jeg foresat mig bare at ha dig. Forstår du?

Ane.

J—a. Jo.

Tygesen.

Du skal ha din løn én gang til. To gange til! Det er ikke for at spare, skjønner du. — Vil du ha et glas vin til!

Ane.

Gud, nej!

Tygesen.

Nu skal jeg forklare dig, hvorfor vi hænger karter op.

Ane.

Kunde jeg ikke slippe for det? — Jeg skal gjøre alt andet —.

Tygesen.

Vent nu, Ane, så skal du høre! Ingen kan forlange, at du skal forstå det, når det ikke forklares dig. Vel? — Nej! — Altså: Rusland er et meget stort land. Og det land skriver jeg om. Ved du, hvor stort Rusland er?

Ane.

Rusland? Det er stort, det.

Tygesen.

Det er så stort, at om Norge er så stort som så, hele Norge (går i en liden ring), så er Rusland så stort som så. (Går i en overmåde stor ring.)

Ane.

Ja, som på kartet.

Tygesen.

Som på kartet. Ved du da, hvad et kart er?

Ane.

Ja da!

Tygesen.

Det er en anden sag! Så kan jeg fatte mig kort. — Altså: det sværeste for mig er at huske alt det, som er i et sligt st—o—o—rt land.

Ane.

Skal De huske altsammen?

Tygesen.

Altsammen. Ja, d. v. s. ikke altsammen. Men som med sprogene. Du har set de papirlapperne henne på bordene der?

Ane.

Jeg er så ræd dem, at jeg knap tør gå forbi dem.

Tygesen.

Vi skal ikke snakke om det nu. Disse papirlapperne, det er sprogene.

Ane.

Er det sprogene?

Tygesen.

Nej, ikke sprogene! Men optegnelser om sprogene! Du må forstå, hvad jeg mener. — Hvor er du født?

Ane.

På Galgeberget.

Tygesen.

D. v. s. i Kristiania, d. v. s. i Norge. Alle, som er født i Norge, taler samme sprog.

Ane.

Taler de samme sprog på vestlandet som vi på Galgeberget?

Tygesen.

Ja, de gjør!

Ane.

Ja, men —

Tygesen.

Det er så! Du må ikke hefte mig; for så blir det for meget bry for mig. — Jeg vilde sige, — jeg vilde bare forklare, at de, som forstår hverandre, de taler samme sprog. Du forstår dem på vestlandet; men engelsk? Forstår du engelsk?

Ane.

Ja.

Tygesen.

Engelsk?

Ane.

Her var to engelskmænd, og den ene sa' bestandig til mig: »*I like you very much.*«

Tygesen.

Hvad er så det?

Ane
(undselig).

Jeg liker dig; vær med os!

Tygesen.

Vi skal ikke tale mer om sprogene, Ane. Vi skal ta det på en anden måde.

Ane.

Men kan jeg ikke slippe for at hænge karter op?

Tygesen.

Vær nu ikke utålmodig, Ane; du ser jo, hvor tålmodig jeg er. — Gjør du så mange indvendinger, så blir det jo større bry med at ha bare én til hjælp, end om jeg havde dem allesammen. — Hør nu på mig! Altså: — Jeg regner nu op for dig de forskjellige folkeslag i bare én del af Rusland; i bare én del! Nemlig: tunguser, samojeder, jakuter, kamtschadaler, korjak ... (Det ringer; Ane vil gå.) Hvor skal du hen?

Ane.

Det ringer.

Tygesen.

Hvem ringer?

Ane.

Jeg ved ikke.

Tygesen.

Til mig kommer ingen. Og jeg vil ikke vide af alle dem, som kommer til dig. (Det ringer.) Stå stille! Lad dem ringe! Så blir de kjed af at komme igjen. Videre: sirjæner, voguler, ostjaker ... jeg kommer i evighed ikke så langt, at du kan forstå nogenting, når du ikke vil høre på! Op igjen: sirjæner, voguler, ostjaker, mantschuer. (Det ringer.) Hvorfor fa'n ringer det? Hvem er det, som ringer?

Ane.

Jeg ved ikke.

Tygesen.

Sirjæner, voguler, (Nu ringer det vedholdende.) ostjaker, mantschuer, jakuter, korjaker, tunguser ... Du hører jo ikke på mig! Du er en ren flane! (Ringingen slutter.) Hvor vil du nu hen?

Ane.

Jeg tænkte ...

Tygesen.

Så du »tænker« også nu? — Giv hid gadedørsnøglen din!

Ane.

Gadedørsnøglen min!

Tygesen.

Giv hid!

Ane.

Men —

Tygesen.

Giv hid, siger jeg! (Får den.) Jeg går selv til smeden for at få ham til at ændre låsen, så døren ikke mere kan åbnes uden nøgel. Forstår du?

Ane.

Men når her kommer nogen!

Tygesen.

Her behøver aldeles ikke at komme nogen! Og kommer her ligevel nogen, så åbner jeg.

Ane.

Men når jeg skal gå ud?

Tygesen.

Hvad skal du gjøre ude? Sig mig det! Og skal du ligevel ud, så kan du sige til! — Alt må indrettes på, at jeg har ro. Alt må være bekvemt i huset, og aldrig forstyrres udenfra. Forstår du?

Ane.

Kan jeg få lov at gå nu?

Tygesen.

Hvad skal det være godt for? Nej. Nu skal vi hænge op karter.

Ane.

Men maden —?

Tygesen.

Den besørger jeg. —

Ane.

De!

Tygesen.

Du får herefter ingenting at bestille. Eller næsten ingenting. Men din løn får du tre gange. Gjærne fire, når jeg kan føle mig tryg. Og ha fred. Altså: — nu karterne! — Ja, det nytter dig pinedød ikke! Du skal! Først fæster vi rammerne.

Ane.

Så må jeg klyve op igjen?

Tygesen.

Ja! — Jeg vil ikke ha alle disse indvendinger! Til ro i et hus hører, at der er én vilje. Og at den lydes. Du kan være så uhyre tryg for, at du ikke kommer levende ud herfra, før det er gjort. Altså: nu begynder vi!

(Går til bordet; tar frem af skuffen et hyssingnøste og en stor kniv.)

Ane
(sætter i et skrig).

Tygesen.

Hvad går der af jenten? — Hvorfor skriger du! Nu skal du til, — hvad du så finder på.

(Opover mod rammerne.)

Ane
(som står der, skriger, flyr).

Tygesen.

Jeg mener, satan står i dig? Hvorfor løber du?

Turman
(kommer ind).

Kjære, hvad står på her?

Ane
(bagom Turman).

Hjælp!

TREDJE HANDLING.

Samme stue. Alt er ryddigt, ingen karter, ingen stene.

FØRSTE MØDE.

(Tom scene. Det ringer ved porten. Om lidt hører man)

Ane.

Kjære, er frøkna i byen idag også?

Helga.

Å, det er bare et snarærend.

Ane.

Er Dere alene idag da?

(De kommer ind.)

Helga
(bærende noder).

Ja, idag er jeg alene. Jeg skulde bare ind og bytte noder.

(Ser ud af vinduet.)

Ane.

Bytte noder idag igjen?

Helga.

Vi er så mange. Og så var det ikke de rette noderne. — Hvordan har du det?

Ane.

Å, tak, det er med det samme, det.

Helga.

Du er lige ræd?

Ane.

Ja, ræd? Hvad vilde De sige, om huset var aflåst og stængt mod natten, og så en kommer klokka 12—1 og går rundt i gangene her, ned i kjælderne, op trapperne, ind i stuerne ...? Hvad?

Helga.

Ja, så må det være nogen anden end far. For her har jeg brev fra far, som jeg fik igår fra Bessarabien, fra Kischenev, en by dernede, det er jo næsten ved Sortehavet, Ane! Så kan du være tryg for far. Han kan ikke være her om natten, han?

(Ser ud af vinduet.)

Ane.

Jeg skulde kanske ikke kjende'n på fodlaget? Han, som har forefærd og går dobbelt?

Helga.

De siger det. Jeg har aldrig hørt det.

Ane.

Å, jeg så mange gange! Først plejed jeg at høre ham over stenhellerne i haven, så i gangen; men der var ingen professor. Saa hørte jeg ham én gang til, og da var det professoren. Derfor har jeg altid været ræd'n. Han er ikke som andre.

Helga.

Nej, det er han ikke. — Han tænker bestandig på mig, skriver han, og får ligesom ikke ro.

Ane.

Kanske det er derfor, at han høres her om natta? Han får ikke ro?

Helga.

Da måtte han vel høres i instituttet, da? Der er jo jeg.

Ane.

Ja, det var mye rigtigere, han spøgte i instituttet.

Helga.

Har du sagt det til Turman?

Ane.

Ja. Ved Dere, hvad han svarte? »Det er imod videnskaben,« svarte'n. Det, som vi hører med vore egne øren! For de hører det jo, de også, som ligger her med mig.

Helga.

Ligger du ikke alene —?

Ane.

Nej, alene —! De'r knap nok, jeg tør være her alene om dagen. Jeg tør ikke gå ind i nogen af de andre rummene; jeg tør ikke gå op trappen, og ikke ned i kjælderen. Jeg er bare her og i kjøkkenet, jeg.

Helga.

Hvem ligger her med dig om natten, da, Ane?

Ane.

Å — d'er, som det træffer sig, det. Mor og andre så'n.

Helga.

Hvad siger din mor?

Ane.

Ja, hu' vil nå ikke ligge her mere, hu' da, om det galdt livet. Så mye fik nå hu' af det.

Helga.

Jeg turde ikke ligge her med dig, jeg heller. Du skræmmer mig.

Ane.

Å — nej, det må nok være nogen, som har mod. — —

Helga.

Men Ane —

Ane.

D'er til husets beste, det, frøken.

Helga.

Ja, det er veninder af dig?

Ane.

Ja da! Hvem skulde det ellers være?

Helga.

Nej, naturligvis. — Der var noget, jeg vilde spørge dig om —

Ane.

Nå —?

Helga.

Å nej, det kan være det samme.

(Ser ud af vinduet, derefter på sit ur.)

Ane.

— — Har Dere læst noe nå da, frøken?

Helga.

Ja, nu har jeg læst det morsomste, jeg har læst i mit liv!

Ane.

Å, nej da! Å, fortæl!

Helga.

Jeg har læst om to, som ikke kunde få hverandre, fordi de var for unge. Ja, de var ikke for unge, skjønner du, men hans far syntes, de var for unge.

Ane.

Så domt!

Helga.

Men de lod sig ikke skræmme. Tænk, de rejste bort sammen!

Ane.

Uden at noen vidste det?

Helga.

Uden at noen vidste det. Og så kom de til en liden by, og der lejed de sig et tagkammers oppe på et lidet hus; der var bare det kammerset deroppe, og der bodde de. Bare de to.

Ane.

Bare de to.

Helga.

De var altid sammen, de laved sin mad sammen, de læste sammen ...

Ane.

Var døm studenter?

Helga.

Hvorfor skulde de være studenter?

Ane.

Aa nej, det blej vel ikke rar studeringa.

Helga.

De havde det så urimelig dejligt, og ingen vidste om dem, ingen kom til dem. Bare de to.

Ane.

Blej døm ikke kjeje af det, da?

Helga.

Hvad siger du! — Men det blev snart småt for dem.

Ane.

De havde ikke penger?

Helga.

Ikke mange penger. Men det brydde de sig ikke om! De solgte alt det, de ikke havde brug for, først urene sine. Hvad kom tiden dem ved? Så guldsagerne hendes. Hvad skulde de med dem? Så alle de klær, de ikke havde på. Fortællingen heder: »Livets overflod«. Solgte, hvad som ikke behøvdes, skjønner du. En frygtelig kold vinter var det, og snart havde de heller ikke ved.

Ane.

Ikke ved heller?

Helga.

Men de brændte møblerne.

Ane.

Møblerne!

Helga.

Behøvdes ikke! Bordene, stolerne, kommoden.

Ane.

Kommoden!

Helga.

Behøvdes ikke! Og da de ikke havde mere at brænde, så hejste de op trappen, hugged den istykker og brændte den.

Ane.

Trappen!

Helga.

Trappen behøvdes ikke! Men så kom far'en.

Ane.

Jagu var det på tide, han kom, da!

Helga.

Far'en var en stor sluing. Han vidste altsammen; for værten var hans gode ven og havde varskud ham. Han bare vented på, at de skulde sultes ud — og så gi sig.

Ane.

Men de gav sig vel ikke?

Helga.

Nej, du kan tro! Den gamle måtte gi sig.

Ane.

Rigtig.

Helga.

Ja, det kan ikke fortælles, slig som det er; for det er fortalt så prægtigt. Tænk, om det gik slig til i livet nu om dagene også. For det gjør det nu ikke, da.

Ane.

Nej, det er sikkert nok. Å, gud, som De er lig far Deres!

Helga.

Jeg? Jeg lig far?

Ane.

Jeg mener, d'er bare én ting ad gangen med dere. Med ham er det nå bare geografi, og med Dere er det —

Helga.

Ikke si' det, Ane! — —

Ane.

Hvem er det, De ser så ud efter?

Helga.

Jeg? Det er så hyggeligt at stå her igjen og se alle de kjendte ansigterne på gaden og i vinduerne. Der er kulmanden vor, også!

Ane.

Her går en fyr forbi svært ofte nu på senere tia — en i grå frak.

Helga.

I grå frak?

Ane.

Snart med den ene og snart med den andre —

Helga.

Hvem mener du?

Ane.

Han, som malet mor Deres, og som gamle frøkna ikke vilde ha med på rejsa.

Helga.

Henning?

Ane.

Javist.

Helga.

Han går forbi her — snart med den ene ...

Ane.

Og snart med den andre

Helga.

Pige, mener du?

Ane.

Javist.

Helga.

Har du set ham idag?

Ane.

Nej, ikke idag.

Helga.

Men du mener da ikke —?

Ane.

Jogu mener jeg så! Han er den rette, han!

Helga.

Fy, Ane! — Jeg skal sige dig: — når der er nogen, herrerne har rigtig kjær, så må de gå og spasere med andre også; for ellers skjønner folk, hvem det er, de har kjær.

Ane.

Har Henning sagt det?

Helga.

Det ved jeg ingenting om. Jeg ved ikke, hvad Henning har sagt.

Ane.

Ja, for døm si'er så allesammen.

Helga.

Gjør de — —?

Ane.

Jagu er det best at betale med same mynta. Slig er de, og lige for lige.

Helga.

Har du ingen, du holder af, du da?

Ane.

Holder af, — det kan være så mange slags det.

Helga.

Har du ingen kjærest?

Ane.

Å, var det likt sig! Det er altfor plundersamt. Vi har lagt af, sligt, vi jenter, nå.

Helga.

At ha kjærest —?

Ane.

Ja, da! Vi har digta e' vise om det.

Helga.

Å, syng den.

Ane.

Det skal jeg så gjærne. Den har same tone som »den siste rose«. Ja, den har en anden tone også, og den er morosammere, men den kan jeg ikke rigtig.

Helga.

Syng den, du kan!

Ane
(synger).

Jeg vil ingen kjærest have,
jeg vil være, som jeg er.
Jeg vil ingen mer bedrage,
jeg vil holde lidt af hver.
En idag og to imorgen,
det er min fornøjelse.
Derfor slutter jeg nu sorgen,
og lar sørge hver for sig*).

Helga
(ser på sit ur, i det samme sangen er færdig, og springer).

Farvel så længe!

Ane.

Noderne, noderne!

Helga.

Å, lad dem ligge!

---

*) udtales: se'.

Ane
(til vinduet).
Jeg kan ingen se. Jeg må efter. (Ud.)
(En stund tom scene.)

ANDET MØDE.

Turman. Birgit.

Birgit
(udenfra).
Værs'go!

Turman
(ligeså).
Nej, værs'go, De!

Birgit
(ligeså).
Er her ingen pige?

Turman
(ligeså).
Nej, det ser så ud.

Birgit
(ligeså).
Og ligevel er døren ikke i lås —?

Turman.
Tygesen skulde ha vidst det!
(Begge frem.)

Birgit.
Ja, De er —?

Turman.
Jo, jeg er. — Og De er —?

Birgit.
Jo, jeg er!

Turman.
Jeg er, som De ser, meget præcis.

Birgit.
Ja, De undskylder, jeg bad Dem møde mig —?

Turman.

Bevar's! — Jeg skulde så hid ligevel efter en bog for Tygesen.

Birgit.

Han er i Bessarabien?

Turman.

I Bessarabien, Kischenev. Fik brev fra ham igår. Jeg skal søge frem en bog i hans bibliotek og sende ham. — De har havt en behagelig rejse?

Birgit.

Meget behagelig; men altfor kort. Fru Tygesen måtte og skulde hjem igjen.

Turman.

Vi har snart Tygesen også.

Birgit.

Jeg ønsked at tale lidt med Dem, før de andre kommer. De andre tog af ved instituttet og er her om et øjeblik.

Turman.

Jeg står til tjeneste.

Birgit.

Det var jo dårligt med Tygesen, da han rejste?

(Ber ham sætte sig, og gjør det selv.)

Turman.

Det var så dårligt med ham, at bare jeg sa': »Åsdan er det med dig, Tygesen?« så skreg han.

Birgit.

De har ikke stor medlidenhed med ham?

Turman.

Jo da! — Jo, jeg har vondt af alle, som gifter sig.

Birgit.

Altså også af mig?

Turman.

Ikke så længe manden er i Odessa, og De her.

Birgit.

Det der skal du ha igjen! — Jeg for min del har vondt af dem, som arbejdet gjør til egoister.

Turman.

Arbejdet? Gjør det nogen til egoister?

Birgit.

Arbejdet. Tilsist er alle og alt ivejen for dem. Bare arbejde! — Der er mange, som har det så.

Turman.

Men ikke Tygesen?

Birgit.

Jo netop Tygesen! Har han brug for alle de karter, han hænger op?

Turman.

Ikke for et eneste.

Birgit.

Ikke for et eneste! Det var værre, end jeg vidste.

Turman.

Han kan dem udenad. Og de ny med det samme, han ser dem.

Birgit.

Men hvorfor så fylde hele huset med dem —?

Turman.

Han har sat sin fantasi på det. Og da ænser Tygesen ingenting.

Birgit.

Men hvem har fåt ham til at sætte sin fantasi på det? — Jeg mener på at trænge sin familje ud, så arbejdet får hele pladsen?

Turman.

Kjender De Tygesen?

Birgit.

Nej, men jeg kjender fantasimenneskene.

Turman.

Så ved De også, hvor blinde de kan være.

Birgit.

— — De har aldrig tænkt Dem, det kunde være omvendt?

Turman.

Omvendt? — Hvad, frue?

Birgit.

At fantasimenneskene — trods alle fejltagelser — er de eneste, som ser? Opdagerne blandt os?

Turman.

Å —! Så'n! (Flytter sig.)

Birgit.

Ja, De har grund til at bli ræd mig; for også jeg er lidt af et sådant. — Jeg mener, at den meste ugreje i verden kommer af dem, som har liden fantasi. Således også her.

Turman.

Jå så!

Birgit.

Havde Tygesen ikke truffet igjen en viss gammel ven, så var her aldrig hændt noget galt. Og havde hans ven ikke været ivejen, så var her nu forlig.

Turman.

Men dette er jo akkurat Tygesen! Hvoraf ved De, at jeg har været ivejen for forlig?

Birgit.

Af Deres egne breve.

Turman.

Af mine egne breve? — Jeg ved ikke engang, hvad jeg selv skriver?

Birgit.

Nej, det er sikkert.

Turman.

Nej vist, nej! Er det ved at holde brevene mod dagen, at De --?

Birgit.

Ved at læse ligefrem. Ved at se. Det kan ikke De.

Turman.

Nej, jeg begynder at tro det. — Jeg kan vel ikke nu se Dem?

Birgit.

De? — Mig? — Nej!

Turman.

De er usynlig. — Så vidt har selve Tygesen endnu ikke drevet det.

Birgit.

Kan De se den hånd?

Turman.

Ja, den hånd? Tror De, jeg ikke kan se den?

Birgit.

De ser den virkelig?

Turman.

Ja, ser den? — Er den også usynlig?

Birgit.

Ser De da, at den er min hånd?

Turman.

Skulde det være en andens?

Birgit.

Hvoraf ser De, at den er min?

Turman.

Nå — deraf, at den hænger fast ved Deres arm. Ser ikke De det?

Birgit.

Jo, men at Deres hånd er Deres, kan da jeg se af andre ting end det.

Turman.

Skal vi til med min også?

(Lægger den op.)

Birgit.

Jeg tror, vi har mere end nok med min. Hvad ser De?

Turman.

En fruentimmerhånd. Med fem fingre. Noget lange. Og en ring. Og en håndflade også. — Ja, hvad vil De, jeg skal se?

Birgit.

Alt.

Turman.

Det vil sige håndledet også?

Birgit.

Hvis De kan.

Turman.

Er det så særskilt vanskeligt? Håndledet? Der er et armbånd. Ja, guldsager forstår jeg mig ikke på.

Birgit.

Sig, hvad De forstår!

Turman.

Om hånden?

Birgit.

Nu ja, om hånden!

Turman.

Den har ikke været i en vaskebalje, den er så hvid.

Birgit.

Er det alt?

Turman.

Ja, hvad mener De? Årerne? Neglerne? Kanske mener De indvendig — linjerne? Skal jeg spå?

Birgit.

Hvis De kan.

Turman.

Nej, jeg kan ikke. Jeg tror da heller ikke stort på det. Det er ikke for det.

Birgit.

Men en anden en, en med fantasi, — ved De, hvad han så?

Turman.

Nå da?

Birgit.

Han så min karakter i den. Så temmelig min historie også.

Turman.

I hånden? (Ser på den.)

Birgit.

I og udenpå. Han så, hvorfor den hånd var min, — med andre ord: han så den. Og kom den ham nær, ja, så nær som nu Dem, så følte han den også — uden at røre ved den. Følte den støde fra eller dra' til.

Turman.

Å fa'n?

Birgit.

Ha, ha, ha! Og De ser? De forstår kvinden? De forklarer ægteskabet? De tør blande Dem i forhold så mangfoldige og fine som dem mellem Tygesen og hans hustru?

(Hun har rejst sig.)

Turman
(har også rejst sig).

Det har jeg aldrig gjort.

Birgit.

Jo, så stærkt, at var De ikke så stærblind, som De er, vilde det være en forbrydelse.

Turman.

Forbrydelse? Har jeg gjort mig skyldig i en forbrydelse —?

Birgit.

Å, der er flere forbrydelser til end dem, der står i lovbogen. De største står ikke der.

Turman.

For eksempel?

Birgit.

For eksempel at smitte barns fantasi.

Turman.

Har jeg gjort det!

Birgit.

De behøver ikke at bli så sint, hr. professor! Fantasimennesker — og især genier — er barn. Tar imod med åben sans og troskyldigt. De kan forme i Tygesens fantasi som i voks. Derfor er der ansvar med at omgåes slige folk. — Og ham har De daglig indbildt, at ægteskabet var til tab, til forlis for hans hellige videnskab!

Turman.

Men det er det, min sæl!

Birgit.

Tror De, nogen taber på at leve et helt menneskeliv? Eller det, han holder på med, skulde det tabe på det?

Turman.

Det spreder os, det ... det hefter os ...

Birgit.

At øve op kjærlighed, øve op karakter? Å nej. — At bli afholdt og hjulpet? Skulde det hefte os? — De har gjort meget vondt mod Tygesen og mod fru Tygesen, De.

Turman.

Jeg har, min sæl, gjort ham så mye godt, som jeg formår, det har jeg. — Og ved De, hvad han har gjort? Han har væltet over på mig alt det, han fik bry med. Tygesen er en tyran, skal jeg sige Dem, og det er han, fordi han er en egoist, og det har jeg fundet mig i. Der har De min forbrydelse! — — Jeg mener, jeg er kommet ind i et heksekjøkken.

Birgit
(ler).

De blir sint? — Så skal jeg flytte vor strid over på et andet område, — der De er kjendt. — Da Istar, den assyriske —

Turman.

Hvad for noget?

Birgit.

Da Istar, den assyriske, blev forladt, og da hun vansmægted, søgte hun til sin søster i underverdenen.

Turman.

Det ved De —?

Birgit.

Tænke sig gudinden styrte fra illusionernes solrige did ned!

Turman.

Ja, der er ingen fantasi. Ha, ha!

Birgit.

Ja, hun mødtes bestemt af latter! Jeg synes, jeg kan høre dens gjenlyd i de klamme haller dernede.

Turman.

Det er nokså bra, det der.

Birgit.

Men når nu Tygesen er mismodig, og det er den sort folk ofte, og så søger råd hos — ja, hos en mand som Dem ...

Turman.

Så jeg skal være underverdenen —?

Birgit.

De siger jo selv, at De ser alting, som det er — uden illusion. Ja, det er underverdenen, det.

Turman.

Godt gjort. De er flink.

Birgit.
Istar blev næsten vanvittig ...

Turman.
Tror De, at Tygesen —!

Birgit.
Nej. Han er meget stærk, Tygesen.

Turman.
Ja, jeg skulde mene det.

Birgit.
Men her er flere med end Tygesen.

Turman
(stanser).
Fru Tygesen —?

Birgit
(går hen til ham).
Den, som forsømmes af sin mand og er i fru Tygesens alder, kan komme til at vansmægte, — og kan komme til at finde på meget, skal jeg sige Dem. Jeg taler om det, jeg ved, jeg. — Men De er stærblind.

Turman.
Men hun lider da ikke af fantasi, fru Tygesen?

Birgit.
Vi har alle fantasi. De også. Jeg vilde rigtig ønske, Deres kom til at spille Dem et puds! Med det fromme ønske vil jeg gå bort et øjeblik. Jeg skal træffe fru Tygesen. Au revoir!
(Går.)

Turman.
Det var fruentimmer, det! Og så dannet: — Istar! — Hun kjender Istar! Det gjør ikke en af tusen, ikke en af hundre tusen! Det må jeg sige! Men at ville forbyde mig at gjøre nar af Tygesen? Det er da aldeles umuligt. Tygesen vilde heller ikke lige det.

TREDJE MØDE.

Turman. Ane.

Ane
(kommer).

Å, som jeg har løbt! — Er Dere her?

Turman.

Døren var ikke i lås, og her var tomt.

Ane.

Nej, jeg glemte nok at låse; for jeg skulde efter en, som gik forbi.

Turman.

En nokså lang tur; for jeg har været her et kvarter.

Ane.

Det var frøkna.

Turman.

Er hun i byen?

Ane.

Ja, — for at bytte noder.

Turman.

Sender de hende til byen for at bytte noder? Alene?

Ane.

Nej, hun er ikke alene.

Turman.

Jeg skulde ligesom ha et øje med hende. Skjønt nu er moderen kommet.

Ane.

Er hun kommet!

Turman.

Hun er ude på instituttet, både hun og frøken Rambæk; men der træffer de jo ikke frøkenen?

Ane.

Å, de træffer hende nok. — Gudskelov, at de er kommen!

Turman.

Er det lige galt fat med spøgeriet her om natten?

Ane.

Ja!

Turman.

Jeg kan trøste dig med, jeg fik brev fra Tygesen igår, fra Bessarabien. Og der er en sætning i fysiken, som siger, at et legeme ikke kan være på to steder på én gang.

Ane.

Jagu er han her også; nu svor Ane og jeg.

Turman.

Hvorfor skulde han gå her bare om natten, Ane.

Ane.

Han har vel for mye at bestelle om dagen, ved jeg.

Turman.

Jaja. Du ved det, du. — Jeg skal ind her og hente en bog. Døren er vel ikke aflåst?

Ane.

Jeg ved ikke. Jeg går aldrig derind.

Turman.

Nej, den er åben.

(Ind i biblioteket.)

Ane.

At ingen trur mig! Når vi er flere om at høre'n nat etter nat? — Om dagen? Han skulde kanske gå her om dagen også!

FJERDE MØDE.

Ane. Tygesen.

Tygesen

(står i det samme i gangen).

Ane

(får se ham og stivner).

Tygesen
(ser hendes rædsel, går taus mod hende).

Ane
(slipper sig bent ned).

Tygesen
(går rundt hende).

Ane
(letter på hodet for at se, hvad han gjør, vender sig og krabber bort fra ham på fire, til hun er udenfor hans rækkevidde og kan rejse sig og løbe, uden en lyd).

FEMTE MØDE.

Tygesen. Turman.

Tygesen.

Hun er akkurat, som hun altid har været, hun der. — — Jeg skulde ha noget at drikke. Den jærnbanerejsen gjør en så forfærdelig tørst. (Går mod kjælderdøren under trappen; tar en nøgelhank af lommen for at åbne; men da han trykker på døren, går den op af sig selv.) Står den også åben? Naturligvis!

(Går ned. En stund tom scene.)

Turman
(ud fra biblioteket med en bog).

Nu var det at få den pakket ind da og sendt. Jeg tror, jeg går til min boghandler; han gjør det best. (Ser sig om.) Den tossede jenten! Det er nu for galt at løbe bort fra huset uden at låse af. Han skulde vidst det, Tygesen.

Tygesen
(dukker op i kjælderhalsen).

Turman
(vender sig for at gå, ser ham, står aldeles stille. Derpå et par steg betænksomt bagover. Vender sig frem og siger):

Sludder! (Atter drejer han sig om mod Tygesen, ser på ham, siger:) Løgn! (Går opover, men i forsigtig bue.) Væv! (Redder sig forbi, stanser ved udgangen.) Sludder! Løgn! Væv!

(Ud.)

Tygesen
(stiger op og kommer frem).

Han blev ræd nå, Turman! — D'er ikke »logisk« at være både i Bessarabien og her. — Men her har nok været nogen her i huset istedetfor mig. I hele vinkjælderen fandtes ikke mere igjen end tre flasker, og de var knuste! — — Tjuer! Tjuer har været her! Så er det bare naturligt, at alle dørene står åbne! Hvad skal døre være for i et hus, som er tømt. — — Jeg kan ellers ikke sige, jeg under dem den vinen; — de måtte ha hjulpet sig med en billigere. D'er hyggeligt at komme hjem, Tygesen! — — End klæ'rne mine? Trænger de vin, så trænger de vel klær også! Ja, de trænger da klær, før de trænger vin? (Går ind biblotekdøren, kommer nokså snart igjen.) De drikker ikke nakne, de karene! Alle mine klær borte — undtagen den der! (Breder ud den gamle slobrok.) Jeg synes, de kunde ha ta't den med. Jeg var ikke blet synderlig fattigere for det. — Egentlig skulde jeg ha været ude i instituttet, men nu må jeg sandelig se ovenpå også! For de har da vel tænkt som så: pokker skal spare på andres! (Går.) Jeg skjønner ikke, hvorfor de lod huset stå. I Amerika vilde de ha sat det på en kjærre og kjørt det væk.

(Op trapperne.)

SJETTE MØDE.

Malla. Turman.

Malla
(høres udenfra).

Kjære, her står gadedøren åben. — Det skulde Tygesen ha set!

(Kommer.)

Turman.

Ja, det var nok mig det, frøken, som glemte at

lukke døren. For jeg skal sige Dem — (ser sig om) her hændte mig noget så —, noget så mærkværdigt.

Malla.

Jaså, — og Ane er her ikke?

Turman.

Hun er kanske i haven —

Malla.

Eller i kjælderen? ... Jeg ser, kjælderdøren også står åben. De er så ulig Dem, professor! Jeg sa' det til mig selv, straks jeg så Dem.

Turman.

Ja, for her hændte mig noget så mærkeligt.

Malla.

Hvad hændte Dem?

Turman.

Naturligvis bare en syns-ville. — Ane har gåt her og snakket og vævet om Tygesen, om at Tygesen har ... har ...

Malla.

Forefærd?

Turman.

Nu begynder, gud forsørge mig, hun også.

Malla.

Å, så mangen en gang hørte vi ham komme, og så kom han ikke. Men en stund efter kom han.

Turman.

Det der måtte da jeg også ha hørt, om det var så; for Tygesen kommer da ofte nok til mig!

Malla.

Det er ikke alle, som hører det.

Turman.

Nej, jeg kan forstå det. Men det der snakket gik sådan rundt i hodet på mig, at, ja — De vil knap

tro det, men — sandelig syntes jeg ikke, at Tygesen stod der —!

Malla.

Hvor?

Turman.

I kjælderhalsen ...

Malla.

Tygesen?

Turman.

Og drejed hodet efter mig, da jeg gik forbi.

Malla.

Når var det?

Turman.

Nu for en liden stund siden.

Malla.

Men De siger jo, han er i —

Turman.

Jeg havde brev fra ham igår — fra Kischenev. Og endda stod han der, rigtig der, i den grå hatten sin.

Malla.

Gud, hvor det ligner Tygesen!

Turman.

Ligner det ham —?

Malla.

At finde på at skræmme folk!

Turman.

Har han skræmt Dem?

Malla.

Ja, mer end hundre mil borte! — Hvad er det nu?

Turman
(har gåt baglængs bort fra slobrokken).

Slobrokken!

Malla.

Hvad den?

Turman.

Den ... den lå ikke der for en stund siden.

Malla.

Hans gamle slobrok? Mener De, den også går dobbelt? Den er vist altfor skrøbelig til det.

Turman.

Men det er nu virkelig mærkeligt.

Malla.

Er De ikke vel, Turman?

Turman.

Jeg må vist ikke være det. Jeg skal gå ud i haven lidt. Og så kan jeg med det samme se, om ikke Ane er der og be' hende komme ind.

Malla.

Jeg skal kanske følge med Dem?

Turman.

Nej, kjære! Nej, det er bare al denne fantasien her i huset. Jeg går udenfor, så blir jeg kanske kvit den.

(Går.)

Malla.

Den filla kan da Tygesen aldrig ha ta't med sig til Bessarabien! Den kan aldrig være kommet hjem igjen alene, den?

(Hun vender sig og ser Tygesen komme ned trappen.)

SYVENDE MØDE.

Malla. Tygesen.

Tygesen.

(Hans lydløse gang, hans uforanderlige mine, hans faste øje på Malla gjør, at han vokser, jo nærmere han kommer.)

Malla.

(Før Tygesen når helt ned til hende, sætter hun i et jammerrop og styrter ud, så nær væggen som muligt.)

Tygesen.

Det er da endda en trøst! — At hun render sin vej! Så kan det næsten være det samme med det andre. — For her er ingenting igjen af det, som mit var! Jeg skal ikke klage over, at der ikke er gjort rent, mens jeg var borte! — Ikke det gran deroppe! Tjuer, tjuer over hele huset! Og den faens jenten, — at ingen har ta't hende! Hun går her igjen, hun, som alting var i sin orden. Så længe ingen tar gulvet bort under benene på hende, så mærker hun ingenting. De burde stikke hoderne ind ad vinduerne her og sige: nu går vi med det, vi har stjålet! Når de ikke har gjort det, så kan hun jo ingenting vide. -- Svært hyggeligt at komme hjem igjen.

Komme hjem igjen —? Hvor har jeg mine tanker —: Malla er jo kommet hjem igjen! Så må Karen også —? De rejste jo sammen, den ene kan ikke være kommet hjem igjen uden den andre. Karen må også være her, kanske kommer hun om et øjeblik! Ja, da kan det være det samme med vin og klær og lås og jenta; jeg vil holde fast i Karen, jeg, hende skal min sjæl og salighed ingen ta fra mig! —

— Hys! — Nej, det var ikke dem! ... Det er Turman! Han kommer igjen.

(Ind i biblioteket.)

OTTENDE MØDE.

Turman. Malla. Ane.

Malla
(ivrig).

De siger, De har set ham i kjælderhalsen? Og jeg siger, jeg har set ham i trappen!

Ane.

Og jeg siger, at jeg har set ham der!

(Gråter.)

Turman.

Men jeg siger, det er fantasi altsammen! Den ene smitter den andre! — Videnskaben forbyder sådant, I må da høre!

Ane.

Ja, da må videnskaben være et godt kjøthue. For her stod han, så sandt jeg lever, pinedød, i grå hat og glodde på mig!

Malla.

Skal Tygesen være her, både når han er borte, og når han er hjemme, så blir det ikke til at holde ud for andre folk.

Ane.

Nej, det siger jeg også. Jeg vil gå straks, jeg.

Turman.

Hys, — hvad var det?

Ane.

Hvor —?

Turman

(peger på biblioteket).

Ane.

Ja, sandelig! —

Malla.

Er der nogen derinde også?

Ane

(hvisker).

Hører Dere — ? — —

Turman.

Kanske ...

Ane.

Jagu er der noen!

(Bag de andre, ser slobrokken, gir et let skrig.)

Malla.

Hvad er det?

Ane.

Slobrokken!

Malla.

Ja, hvad den?

Ane.

Den er jo kommet ud!

Turman.

Kanske er det tyver?

Malla.

Det er næsten endda værre!

(Bagom de andre.)

Turman.

Nej, når vi ved, hvad det er, så ... kan ikke, du Ane, se efter!

Ane.

Jeg?

Malla.

Åbne døren, — så ser vi allesammen.

Ane.

Kan ikke Dere det?

Turman.

Skyv til! Den er ikke låst, jeg ved det.

Malla.

Ane skyv!

Ane.

Ja, det er da vel ikke farligt? (Prøver.) Den er stængt indenfra!

(Bagom de andre.)

Turman.

Så er der virkelig nogen!

(Ligeså.)

NIENDE MØDE.

Birgit (kommer).

Malla.

Der kommer Birgit! Gudskelov!

Birgit.

Hvad står på?

Malla
(hvisker).

Der er nogen derinde!

Birgit.

Derinde?

De andre.

Ja.

Birgit
(går hen for at åbne døren)

De andre.

Nej, nej, nej!

Birgit.

Skal vi da ikke åbne! — Hvad ligger der?
(Vil ta slobrokken.)

De andre.

Nej, nej, nej!

Birgit.

Men dette er jo som hos Maeterlinck. Hvem er derinde?

De andre
(hvisker).

Tyver!

Birgit.

Tyver? Men så hent politiet!

Turman.

Det skal jeg påta' mig! (Går, vender.) Tør jeg spørge — hvor er fru Tygesen?

Birgit.

Lige overfor her hos en veninde af Helga.

Malla.

Å, hos Toresens!

Turman.

Hun råder her, og jeg synes, hun bør varskues først.

(Afsted.)

Ane.

Nu piler'n ivej! Og la'r os fruentimmer bli alene!

Birgit.

Jeg kunde ikke tale ud, så længe han stod her. — I må nemlig vide, her er galt påfærde med Helga!

Malla.

Med Helga? Hun var i byen, sa' de.

Birgit.

Ja, det er, hvad vi nu skal undersøge. I institutet er stor ståhej.

Ane

(går).

Malla.

Og jeg, som rejste afsted.

Birgit

(til Ane).

Stop, stop! Hvad er det nu, hun der heder?

Malla.

Ane.

Birgit.

Stop, Ane! De siger, du er med. Vær'sgo at bli!

Malla.

Men hvad er det —?

Birgit.

En kjærlighedshandel.

Malla.

Med hvem?

Birgit.

Med maleren Henning.

Malla.

Han, som også var efter ...

Birgit.

Hys!

Malla.

For en skurk!

Birgit
(til Ane).

Og du har hjulpet til, siger de!

Ane.

Jeg? — Nej, det er nu løgst løgn, det da!

Birgit.

Her er vidner mod dig. Helga og hendes veninder har ta't ind her.

Ane.

Det kan være. For det kan jeg ikke hindre. — Men er der noen, som har sagt til Helga, at hu' ska' la' bli med kjæreste og sligt, så er det jeg, lel! Det er nå panta og, det!

Malla.

Dette er hendes fars skyld, det blodtørstige menneske!

Birgit.

Der har vi Karen.

TIENDE MØDE.

Karen. Turman. De forrige. Tygesen.

Karen.

Helga er ikke her heller?

Birgit. Malla.

Nej.

Karen.

Mit barn!

Tygesen
(ud fra biblioteket).

Karen!

(Birgit, Turman, Ane og Malla forskrækkes.)

Karen.

Tygesen! Er du kommet hjem?. Å, gud ske lov! Da skal alt bli godt igjen!

(Brister i gråd.)

Tygesen.

Karen, Karen! (De omfavner hverandre.) Å, at jeg har dig igjen! (Sagte.) Jeg kan ikke være dig foruden, Karen! Jeg kan ikke. — Jeg har havt det så vondt.

Karen
(hvisker).

Jeg også ...

Tygesen
(som før).

Jeg kan slet ikke alene!

Karen.

Jeg forstår ikke, jeg kunde gå fra dig, Tygesen. Og den forfærdelse, jeg nu er i for Helgas skyld! Jeg forstår ikke, jeg kunde rejse bort fra både dig og hende. Jeg forstår det ikke.

Tygesen.

Jeg forstår det så godt, jeg. Det var mig, som drev dig bort! Bare geografi, ser du, og slet ingen kjærlighed, det går ikke. Men bare kjærlighed og slet ingen geografi, det går ikke det heller. Nu har jeg rejst væk fra hele geografien, jeg måtte hjem igjen!

Karen.

Å, søde Tygesen, som det var stygt af mig. — Men ikke noget opgjør!

Tygesen.

Nej, ikke noget opgjør! Siger du også det? Ikke noget opgjør! For opgjør mellem ægtefolk, det er akkurat som at kaste sig ud af vinduet anden gang for at se, hvordan det gik til første.

Turman.

Tygesen, du skulde jo være i Bessarabien?

Tygesen

(ser på ham. Kysser sin kone. Til Turman).

Tosk!

(Kysser hende igjen.)

Malla.

Men, Karen —? Glemmer du rent vilkårene?

Tygesen

(slipper sin hustru og går mod Malla).

Bøh! (Tilbage til Karen, som han fører afsides.) Vi to, du, vi må være alene.

Karen.

Ja. — Men barnet vort, Tygesen! Der kom med én gang slig uro over mig, jeg måtte hjem.

Tygesen.

Og jeg —! Jeg drømte mor. Da ved du, der står noget på. Jeg rejste dag og nat. — Lad os allesammen afsted og søge efter Helga!

Ane, Birgit, Malla og Karen.

Ja.

(Ane og Birgit afsted.)

Turman.

Men hvad er det?

Malla.

Å, det er —. Ja, det forstår De Dem ikke på.

(Tygesen og Karen går arm i arm. Malla og Turman efter.)

Ane
(møder dem i gangen, triumferende).

Her kommer frøkna!

Birgit
(udenfra).

Her er Helga!

Malla.

Er hun der?

Ane.

Ja!

Turman.

Alene?

Ane.

Ja, naturligvis!

Karen
(udenfor).

Mit barn!

Helga
(udenfor).

Mor!

Karen
(ligeså).

Å, at jeg har dig igjen!

(Karen og Helga ind, omsluttende hverandre.)

Tygesen.

Helga!

Helga
(mod ham).

Far!

Tygesen.

Jeg har været i slig angst for din skyld. (Helga dra'r sig undselig fra ham.) Hvad fejler dig, barn?

Karen.

Er det noget? (Tar hende, dra'r hende frem; sagte.) Å, Helga, sig mig det!

(Helga kaster sig op til hende.)

Tygesen
(efter, sagte).

Du har havt stævnemøde? (Helga hulker inde hos moderen. Tygesen tar hende i armen.) Er han en skurk?
(Helga kan ikke tale; nikker.)

Karen.

Sig mig det!

Tygesen.

Gud, barn ...

Helga
(løfter hodet, hulkende).

Han ... han ...

Karen. Tygesen.

Han?

Helga.

Han kom ikke!

Karen.

Han kom ikke!

Tygesen.

Han kom ikke. Hurra!

De andre.

Han kom ikke!

(Karen kysser hende, omfavner hende, danser med hende. Tygesen danser med begge.)

Turman
(dra'r Tygesen i frakken).

Nu skjønner jeg, du vil af med Malla.

Tygesen.

Nå, det skjønner du.

Turman.

Ja, men ... jeg vil ikke ha a.

Tygesen.

Professor Turman vil ikke ha dig, Malla!

Turman.

Men, Tygesen —!

Malla.

Så du tror, jeg vil være hos ham? — Jeg vil såmæn ikke være hos nogen af dere! Nej, jeg vil drikke min snus alene, jeg.

INDHOLD.

BJØRNSTJERNE BJØRNSON

SAMLEDE VÆRKER

XI

BJØRNSTJERNE BJØRNSON

SAMLEDE VÆRKER

XI

BJØRNSTJERNE BJØRNSON

SAMLEDE VÆRKER

FOLKEUDGAVE

ELLEVTE BIND

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

FR. BAGGES BOGTRYKKERI

1902

OVER ÆVNE

FØRSTE STYKKE

FØRSTE HANDLING.

En tarvelig stue med tømmervægger. På højre væg to fag vinduer; på venstre en dør.

Helt fremme står en seng, mere mod højre end mod venstre, og således, at hodet er i linje med døren.

Ved sengen et lidet bord med flasker, skåler. En kommode, stoler o. s. v.

FØRSTE MØDE.

(I sengen med hvidt overdække ligger, hvidt påklædt, fru Klara Sang. Ved et af vinduerne står hendes søster, Mrs. Hanna Roberts.)

Mrs. Hanna Roberts.

Hvor solen skinner på bjørkeløvet derude! Og som det er fint, dette løv her!

Fru Klara Sang.

Men nu lugter her af hæg, du!

Hanna.

Jeg står her og ser; men her er jo ingen hæg?

Klara.

Du kan ikke se den derfra; men her er. Morgensnoen fører lugten lige på os.

Hanna.

Men jeg kan ikke kjende den.

Klara.

Å, efter sligt regn kjender jeg den mindste strømning derudefra.

Hanna.

Og du lugter hæg?

Klara.

Så tydelig! — Luk i alle fald det nederste vindu.

Hanna.

Som du vil. (Gjør så).

Klara.

Hvem var det, som havde sagt, at vi måtte frygte for fjældras?

Hanna.

Den gamle mand, — han, bestmand i båden, som hentede os. Det regnede og regnede, og så sa' han: »Det er farligt, dette. Efter så langvarigt regn løsner det i fjældene her.«

Klara.

Jeg har ikke tænkt på andet inat. Du må vide, at her har gåt skred på skred. Engang — ja, det var før vor tid — tog en skred kirken.

Hanna.

Kirken?

Klara.

Ikke her den nu står. Den stod længre borte den gang.

Hanna.

Er det derfor, den er flyttet klos ind på havemuren her?

Klara.

Ja. Når kirkevinduerne nu om sommeren er ta't ud, kan jeg ligge her og høre Adolf synge for alteret. D. v. s. da må døren her stå åben, og døren ind til dagligstuen — og naturligvis vinduet i dagligstuen også stå åbent. Han synger så dejlig. Når begge dørene er åbne, kan jeg se kirken herfra. Kom! Det er derfor, sengen står her.

Hanna
(kommer).

Kjære Klara, at jeg skulde se dig igjen slig!

Klara.

Hanna!

Hanna.

Hvorfor skrev du ikke?

Klara.

For det første er Amerika så langt borte, du; og for det andre —. Nu ja, for det andre en anden gang.

Hanna.

Jeg forstod ikke dit svar igår, da jeg spurte efter doktoren.

Klara.

Adolf var inde, så jeg undveg det. Vi har ingen doktor.

Hanna.

I har ingen doktor?

Klara.

Han kom her og kom her — doktoren bor meget langt borte —, og det blev til ingen ting. Og da jeg så havde ligget en hel måned uden at sove ...

Hanna.

En hel måned uden at få sove? Men det er jo umuligt ...?

Klara.

Nu er det snart halvanden, du! — Ja, så kunde det jo være det samme med doktoren, da. Ikke sandt? Min mand spurte, hvad det var, som fejlte mig, og så gav han sygdommen et stygt navn. Adolf har ikke sagt mig det, så jeg ved det ikke. Siden har vi ikke sendt bud efter ham.

Hanna.

Snakker du ikke for meget?

Klara.

Hele dage snakker jeg slet ikke. Andre tider uafladelig. Jeg må.

Nu kommer vel snart Adolf fra sin morgentur. Og så har han blomster med til mig.

Hanna.

Kan ikke jeg plukke dig nogen, siden du længes så?

Klara.

Nej. Der er somme iblandt, jeg ikke tåler. Han kjender dem.

Hanna, du har ikke fortalt mig om mødet med barnene mine på dampskibet. Jeg længes så frygtelig efter at høre det, du!

Hanna.

Igår var her slig uro.

Klara.

Og så var I alle så trætte. Tænk, barnene sover endnu! Fra 7 til 7! Det er ungdom, det!

Hanna.

De trængte det også. Men jeg kan bare nogle timer ad gangen. Og jeg er endda ikke træt.

Klara.

Nej, det går alle så, som kommer op under midnatssolen. Man blir så yrvågen. — Men barnene? Er de ikke søde?

Hanna.

Så uskyldige som de er, du! Men de ligner ikke dig af ansigt, ikke Sang heller rigtig, uden øjnene; det så jeg siden.

Klara.

Fortæl, fortæl!

Hanna.

For havde de lignet, så havde jeg jo kjendt dem. Jeg har ikke set nogen af eder, siden I selv var unge. Husk det! Men jeg så dem komme ombord, og jeg så dem siden også, skjønt de gik på anden plads ...

Klara.

— De havde ikke råd til mere, de stakrer!

Hanna.

— og jeg kjendte dem ikke. Så var det en morgen, jeg stod på hytten; de gik fort frem og tilbage nedenunder mig; de vilde holde sig varme. Hver gang de vendte ryggen til for at gå fremover igjen, kunde jeg ikke glemme øjnene. For jeg kjendte de øjne. Så slog nogle sjøfugl ned så tæt ved, at Rakel tog ud med armene; hun blev skræmt; for de skreg lige i ørene på hende. Men den bevægelse med armen, — ja, det var nøjagtig din. Og da kjendte jeg øjnene også. Det var Sangs.

Klara.

Du gik straks ned til dem?

Hanna.

Kan du spørge! »Heder I Sang?« spurte jeg. De behøvde ikke svare. Nu så jeg det tydelig. »Jeg er tante Hanna fra Amerika,« sa' jeg. Og så blev vi alle så rørt.

(Begge søstrene gråter.)

Klara.

Rakel havde skrevet til dig og bedt dig rejse over til mig? Var det ikke så?

Hanna.

Jo. Og det skal Rakel ha evig tak for. Hvor hun var sød! Jeg fik dem straks over på første plads og hende tullet ind i et stort sjal; for hun frøs. Han fik et plæd over sig.

Klara.

Kjære Hanna!

Hanna.

Men, du, — ja, det hører til! — i det samme gik der en kulsort bris ind fjorden efter os. Vi var lige under et højt fjæld, bart og gråt. En mængde

måger kom ud; et par skreg over hoderne på os. Og så stod der så koldt. Nogle tarvelige hus inde på stranden, — og de var de eneste, vi så, og vi havde rejst mange mil uden at se andre. Bare berg og skjær! Dette er Nordlandene, tænkte jeg. Her er disse forfrosne barn opdragne. Ja, jeg glemmer det aldrig! Frygteligt!

Klara.

Men det er ikke frygteligt.

Hanna.

Klara! — Som du nu ligger der? Husker du, hvad du var for en fin, flagrende en? —

Klara.

Ja, ja! — Jeg ved heller ikke, hvor jeg skulde begynde for at forklare dig alt dette. Å, gud!

Hanna.

Hvorfor skreg du ikke over til mig? Jeg, som har det så godt? og kunde på så mange måder ha spart dig for at bli overanstrængt?

Hvorfor skrev du ikke sandheden? Den hele tid har du dulgt den. — Først Rakel skrev sandt.

Klara.

Ja, ja! — Det er så. — Og måtte være så.

Hanna.

Hvorfor?

Klara.

Havde jeg skrevet, som det var, og I allesammen var kommet styrtende ...?

Jeg vil ikke hjælpes. For jeg kan ikke hjælpes.

Hanna.

Men du løj jo altså? —

Klara.

Ja, naturligvis. Jeg har løjet bestandig ... og til alle. Hvor kunde jeg andet?

Hanna.

Her er aldeles uforståelige ting! Den ene på den andre!

Klara.

Hanna? Du sa' »overanstrængt«. Du sa', du kunde på mange måder ha spart mig for at bli overanstrængt. Har du kjendt nogen overanstrængt, som kunde be' om hjælp? eller som forstod at gjøre modstand?

Hanna.

Men før du endnu var blet overanstrængt?

Klara.

Du forstår ikke, hvad du taler om!

Hanna.

Så forklar mig, — hvis du kan da?

Klara.

Nej, på én gang kan jeg ikke. — —
Men efterhånden kanske.

Hanna.

Til at begynde med, så havde du jo ikke hans tro? Så forunderligt! Var det grunden?

Klara.

Nej. — Ja, det er en lang historie! — Men det er ikke det. Vi har så forskjelligt naturel; — skjønt det er ikke det heller. Havde Sang været som andre mænd og støjet og regjeret, — å, så havde det ingen nød havt — kanske! Men længe før han kjendte mig, var al hans kraft — og han har kraft, kan du tro! — opta't af arbejde; den var blet til kjærlighed, til opofrelse. Den var bare, bare skjøn! Ved du, at endnu har ikke i vort hus været hørt ét hårdt ord? ikke forekommet en »scene«? Og vi har snart været gift i 25 år. Han skinner bestandig af søndagsglæde. For han har søndag hele året.

Hanna.

Gud, hvor du elsker ham!

Klara.

Det er for lidet at sige, at jeg elsker ham. Jeg er ikke uden ham. Og så taler du om at gjøre modstand? — — D. v. s. jeg måtte jo somme tider, når det gik altfor meget over alles evne.

Hanna.

Hvad mener du med det?

Klara.

Det skal jeg forklare dig siden. Men hvem kan stå imod bare, bare godhed? bare, bare opofrelse for andre? bare, bare fryd? Og hvem kan stå imod, når hans barnlige tro og hans overnaturlige magt river alle andre med?

Hanna.

Overnaturlig, siger du?

Klara.

Har du ikke hørt det? Har barnene ikke fortalt dig —?

Hanna.

— hvad? —

Klara.

— at Sang, når han ber inderlig, får, hvad han ber om?

Hanna.

At han gjør mirakler, mener du?

Klara.

Ja!

Hanna.

Sang?!

Klara.

Har barnene ikke sagt dig det?

Hanna.

Nej!

Klara.

Men det er da besynderligt!

Hanna.

Vi har slet ikke talt om noget sådant.

Klara.

Men så har de jo ikke ... Å, de har tænkt, du vidste det! For Sang — ja, det er »mirakelpræsten«, det, for hele landet! De har tænkt, du kjendte til det! De er så beskedne, barnene.

Hanna.

Men gjør han mirakler? Mirakler?

Klara.

Fik du ikke, straks du så ham, indtryk af noget overnaturligt?

Hanna.

Jeg havde aldrig faldt på at bruge det ord; — men når du siger det ... Han gjør et højst — ja, hvad skal jeg kalde det? — åndigt indtryk? — et meget sælsomt, gjør han. Som hørte han ikke til her!

Klara.

Nej! Ikke sandt?

Hanna.

Jo, det er sandt!

Klara.

Ved du, at jeg kan ligge sammentrukket, med benene op til brystet og armene ... ja, jeg tør ikke gjøre det efter; for så kan det let komme ... Jeg kan ligge så i hele dage, når han er borte, uden at kunne få lemmerne tilbage igjen. Du kan tro, det er forfærdeligt! Engang — han var over fjældene; å, disse turer over fjældene! — da lå jeg i 8 — otte — dage således. Og han stod ikke før der i døren, og jeg så ham, og han så mig, så begyndte armene og benene at gi efter, og han kom og strøg, og jeg lå så rank som nu! Og bestandig således — op igjen, op igjen! Bare han er i rummet, så viger det!

Hanna.

Besynderligt!

Klara.

Hvad siger du om det, at syge, d. v. s. virkelig troende, som var syge, — det har ikke hændt én gang, men hundre! — når han kom og bad med dem, så blev de friske!

Hanna.

Virkelig friske?

Klara.

Aldeles friske! Ja, hvad siger du om det, at syge, som han ikke kunde komme til, — for her er jo slige store afstande! — dem har han skrevet til, at på den og den dag og det og det klokkeslet bad han for dem, og så måtte de be' med; — og fra samme time tog deres sygdom en anden vending! Det er sandt! Jeg har mange tilfælder!

Hanna.

Forunderligt! — Men dette har du aldrig skrevet!

Klara.

Jeg kjendte eder jo! Tror du, jeg vilde udsætte ham for eders tvil? —

Her er en præsteenke her — å, hende må du se! Hun bor tæt her ved. Hun er det ærværdigste, jeg kan tænke mig! — Hun havde været lam i femten år, da Sang kom hid; det er nu fem og tyve år siden. Nu går hun hver eneste søndag i kirken! Og hun er snart hundre år.

Hanna.

Han kurerte hende?

Klara.

Bare ved at be' og ved at få hende til at be'! For du kan tro, han kan be'! Og så dette med Aagot Florvaagen. Det er dog det mærkeligste. Ti for vore øjne var hun død. Han lægger en af hendes hænder i sin, og han lægger sin anden hånd på hendes hjærte og varmer det, og så begynder hun at ånde. Hun bor nu sammen med den gamle præsteenke — lige her ved!

— Jeg kan ligge her til imorgen og fortælle og fortælle. Der står en glans om ham her og længre ud blandt tusener af troende over det hele land, som er enestående. Og nu begynder det at vokse så, at vi er ikke en dag i fred.

Hanna.

Altså jeg kan også få se det, — det, du taler om, — mens jeg er her?

Klara.

Så sikkert som jeg ligger her og kan ikke mere end rejse mig på albuerne.

Hanna.

Men hvorfor kan så ikke miraklet gjælde dig, Klara! Hvorfor har han ikke helbredet dig for længe siden?

Klara.

— — Det har sin egen grund, det. — —

Hanna.

Men du vil dog sige mig den?

Klara.

Nej. — Jo, mener jeg. Men siden.

Du får åbne et vindu igjen! Her blir så kvalmt. Mere luft, du!

Hanna.

Det skal du få.

(Åbner det øverste.)

Klara.

Han skulde dog snart komme nu. Han blir virkelig længe idag. Bare jeg fik lugte til de blomster. Efter regnet må der være kommet en mængde. Nu er klokken snart syv; næsten lige ved syv.

Hanna
(ser på sit ur).

Ja, den er det.

Klara.

Siden jeg ligger her, ved jeg altid, hvad klokken

er. — Den friske luft måtte dog engang nå frem til mig? — Vinden har vist lagt sig? — — Du svarer mig ikke?

Hanna.

Nej, jeg hører ikke, hvad du siger. For jeg kan ikke komme mig af min forundring.

Klara.

Ja, det er også det mærkeligste i vort land. Kanske i vor tid.

Hanna.

Hvad siger folk? Hvorledes ser bønderne på ham?

Klara.

Jeg tror, det vilde ha gjort tyve gange, ja hundre gange mere opsigt alle andre steder end netop her. Her er det, som det så skal være!

Hanna.

Men Klara? Mirakel er mirakel?

Klara.

Ja, for os. Men her er noget i naturen her, som vil ha det usædvanlige af os også. Naturen her er jo selv udover alle rimelige grænser. Vi har nat næsten hele vinteren. Vi har dag næsten hele sommeren — og da solen over horisonten både nat og dag. Du har set den om natten? Ved du, at bag havdunsterne synes den tre, somme tider fire gange så stor som ellers? Og farvevirkningerne af den over himmel, hav og berg? Fra stærkeste rødglød til fineste, sarteste gulhvidt. — Og farverne i nordlyset over vinterhimmelen! Skjønt de er mere dæmpede, så er der igjen en så vild tegning i dem og en uro, et uendeligt skifte! Og så de andre naturvidundre! Fugleflokker på millioner; »fiskestimer som fra Paris til Strassburg«, som en mand har skrevet. Du ser disse fjæld, som går lige bent op af havet? De ligner ikke andre fjæld. Og hele Atlanterhavet bryder sig på dem.

Folkenes forestillinger er naturligvis derefter. De er grænseløse. Deres sagn, deres eventyr er som at stable det ene land op på det andre land og så begynde at trille isfjældene fra nordpolen på dem. Ja, du ler! Men hør sagnene her, du! Og tal med folkene, så fatter du snart, at præsten Adolf Sang er manden efter deres hjærte! Hans tro passer her! Han kom hid med stor formue og gav bort næsten altsammen. Slig skulde det være! Det var kristendom! Og når han nu kommer milevidt rejsende til en fattig syg og ber, så de ligesom åbnes, og lyset trænger ind i dem, umiddelbart —! Somme tider får de øje på ham i et umuligt vejr ude på havet; han alene i en liden, liden båd; kanske har han ét eller begge barnene med; for han tog dem med, fra de var 6 år! Gjør kanske et mirakel, og så afsted igjen til et andet fiskerleje — og der et igjen! De ligesom venter det af ham. Og mere til! Havde jeg ikke holdt igjen, ja, så havde vi nu ikke det, vi kunde leve af, og ikke ham selv i live. Kanske ikke barnene heller — mig selv vil jeg ikke engang tale om. For jeg er færdig.

Hanna.

Men så har du jo ikke holdt igjen? — —

Klara.

Det kan se så ud. Men jeg har. Ikke med forestillinger; det nytter ikke! Nej, jeg må finde noget på, — bestandig noget nyt, hver gang; ellers forstår han det. O, det er en fortvilelse!

Hanna.

Finde noget på, siger du?

Klara.

Han mangler en hel sans. Virkelighedssansen. Han ser aldrig andet, end hvad han vil se. Derfor f. e. ikke noget ondt i nogen. D. v. s. ser nok; men bryr sig ikke om det. »Jeg holder mig til det gode i menneskene,« siger han. Og når han taler til dem, er

alle gode, absolut alle! Når han ser på dem med de barneøjnene, — hvem kan andet? Men så bærer det jo galt afsted da. For han ødelægger os på slige folk.

Men på den måden er han ude over forholdene, skjønner du, i stort som i smått. Han tog, hvis han fik lov, det siste, vi ejede, — det, vi skulde leve af imorgen! »Gud vil nok gi igjen; for han har befalt os at gjøre det så.«

Når der er et sligt uvejr, at de erfarneste sjøfolk ikke vil ud i et fartøj, end sige i præstens storbåd, — da vil han afsted i en liden færing, han, — kanske med det vesle barnet sit i bagskotten!

Han har sat over fjældene i tågen og gåt der i tre døgn uden at smage vådt eller tørt. De ledte efter ham og førte ham frem til folk. Og så vilde han ugen efter atter i tågen gjøre samme rejsen! Der var en syg, som ventede ham!

Hanna.

Men tåler han det?

Klara.

Han tåler alt. Han sovner ind som et træt barn og sover, sover, sover. Så vågner han, spiser og begynder på en frisk. Han er aldeles udenfor; for han er aldeles uskyldig.

Hanna.

Hvor du elsker ham!

Klara.

Ja, det er det eneste, som er igjen af mig. Dette med barnene har ødelagt mig.

Hanna.

Med barnene?

Klara.

De tog jo skade af at gå her. Intet regelmæssigt og fast; de blev forstyrrede. Aldrig hindringer for noget, som blev holdt for at være rigtigt. Aldrig over-

læg, bare inspiration! De var voksne og kunde ikke stort mere end læse og skrive.

Og som jeg kjæmpede for at få dem bort! Og siden i fem år for at kunne holde dem derude og skaffe dem undervisning! Ja, det har ta't min siste kraft. Nu er det forbi.

Hanna.

Kjære, kjære!

Klara.

Du mener da vel ikke ...? Du beklager mig da vel ikke?! Mig, som har gjort rejsen sammen med jordens beste mand? sammen med menneskenes reneste vilje?

En lever kortere på den vis — ja. Alt kan ikke forenes.

Men bytte? — Kjære!

Hanna.

Han har da sprængt alle eder andre?

Klara.

Det har han! Netop så! D. v. s. han har ikke sprængt alle; for det fik han ikke lov til. Han havde også sprængt sig selv, havde han fåt lov. Han er jo over evne.

Hanna.

Over evne? Når han virkelig gjør mirakler? og bestandig blir frelst?

Klara.

Tror du ikke, også miraklerne kommer af det, at han er over evne?

Hanna.

Du forskrækker mig! Hvad mener du?

Klara.

Jeg mener, at slig var vel profeterne også. Både jødernes og hedningernes. De kunde mere end vi i en viss retning, fordi de manglede så meget i alle andre retninger. Ja, slig har jeg tænkt.

Hanna.

Men tror du da ikke?

Klara.

Tror? Ja, hvad mener du med det? Vi er af en gammel nervøs tvilerslægt, vi søsken. Jeg tør sige, af en intelligent slægt. Jeg beundrede Sang. Han var ulig alle andre, bedre end alle andre. Jeg beundrede ham, til jeg elskede ham. Det var ikke hans tro; den var noget for ham ejendommeligt. Hvor langt jeg nu tror med ham, — ja, det ved jeg ikke.

Hanna.

Du ved det ikke?

Klara.

Jeg har været så forjaget, du, at jeg aldrig har havt tid til at gjøre mig det op. Der må tid til sligt. Og jeg havde nok med at berge os over fra det ene båretak til det andre. Jeg blev for tidlig ødelagt af det. Jeg dugde ikke længer til at ta store spørsmål op.

Knapt kan jeg klare, hvad som er ret eller uret. Ja, råt naturligvis; — men finere? Jeg må gjøre det, som jeg kan. Og ligeså med troen. Jeg orker ikke mere.

Hanna.

Han ved om det?

Klara.

Han ved om alt. Tror du, jeg skjuler nogen ting?

Hanna.

Men vil han da ikke få dig til at tro, hvad han selv tror?

Klara.

Ikke i mindste måde. Dette med tro, hvis man ikke skal bli dømt, det, siger han, er guds sag. Vor er at være sand. Så blir vi nok troende — her eller hisset. Å, han er hel, han!

Hanna.

Men han arbejder da for at udbrede troen?

Klara.

På sin vis. Aldrig, nej, aldrig med påtryk. Han er ubetinget lige hensynsfuld mod alle. Hører du: — mod alle! Å, han er mageløs!

Hanna.

Du ser på ham som i de første beruselsens dage! Og det endda dine øjne er blet gamle.

Klara.

Og det endda mine øjne er blet gamle.

Hanna.

Men dette med din tro på hans mirakler, ... ja, du har jo i grunden ingen tro på dem?

Klara.

Hvad er det, du siger? Der er ikke det til, jeg tror mere ubetinget på!

Hanna.

Når du ikke tør slippe ham i vej i en orkan, og når du ikke tør tro på, at I får igjen, hvad han vil gi, selv om det er det siste, ... så har du ingen tro på dem.

Klara.

Før jeg tillod noget af det der ...? Ja, det er her, jeg har min styrke, skal jeg sige dig.

Hanna.

Vel. Men det er ikke troens styrke.

Klara.

Nej, nej. Om her er modsigelse, — hvad gjør det! Vi har alle modsigelser — undtagen han.

For resten vil jeg sige dig, at det at kaste sig selv eller sit barn i sjøen, — det er mere end tro, det; det er at friste gud.

Hanna.

Da synes jeg, miraklet måtte møde ligeså vel, når det gjælder vort eget liv, som når det gjælder andres.

Klara.

Men at bringe sig selv i livsfare?

Hanna.

Når det sker for at frelse andre? Det kan da ikke kaldes at friste gud.

Klara.

Hør, — slut med det der! Jeg orker det ikke. Jeg ved bare, at vil han ta det, barnene skal leve af, og gi det til onde, dårlige mennesker, eller vil han selv gå afsted tilfjælds i tåge eller drage tilhavs i orkan, — da, ja da lægger jeg mig klos ivejen! Jeg gjør alt, ubetinget alt, hvad jeg kan finde på, for at hindre det!

Jeg sætter, han vilde det nu …? Jeg har ikke kunnet rejse mig på mine ben i mange måneder; … men da kunde jeg! Da kunde jeg! Jeg er sikker! Da gjør også jeg mirakel. For jeg elsker ham og hans barn.

(Længre stilhed.)

Hanna.

Er der ikke noget, jeg kan hjælpe dig med?

Klara.

Lad mig få eau de Cologne! Her over tindingerne. Og lad mig få lugte til! Af den, du gav mig igår. Lidt snart! Du får ikke op korken? — Der er korketrækkeren! Der, der! Og det nederste vindu op. Det nederste også!

Hanna.

Ja, ja!

Klara.

Tak! — Var ikke jorden så fugtig efter det forfærdelige regn, vilde jeg ud. Får du ikke korken op?

Hanna.

Jo, nu straks.

Klara.

Skru længre ned. Men ikke for langt. Se så! Se så! Kom! — Nej; — jasmin!

Hanna.

Jasmin? — Ikke det mindste jasmin!

Klara.

Jasmin, jasmin! — — Der er han! Jeg hører ham! Der er han! Gud, tak! Jeg blir straks rolig. — Rolig. Å, for en velsignelse! Der ... er ... han.

(Sang kommer.)

ANDET MØDE.

Sang.

God morgen igjen! — God morgen, kjære Hanna! At du nu er her! Nej, at du nu er her! —

En slig morgen, så fuld af sang og duft, har I ikke i Amerika? Ingensteds i verden!

Klara.

Men mine blomster?

Sang.

Ved du, hvad der hændte mig idag, Klara?

Klara.

Du har gi't dem bort?

Sang.

Nej. Ha-ha! Nej, ikke denne gang, sa' Tordenskjold. Hvor du er slem! Nu har vi skjældt og smældt på dette vedholdende, forfærdelige regn og frygtet for fjældras og skred — og alskens ulykker ... Og så har regnet bare gjort et storværk af velsignelse! Da jeg endelig idag så sol og gik ud ... å, for en flora jeg mødte! Jeg har aldrig set mage til iår! Jeg kom op i en rigdom af duft og farve, du, ... ja, jeg kom med én gang i slig stemning, at sandelig syntes jeg ikke, det var skam at gå og træde ned det græs, som

stod og gav én så megen glæde. Og så gik jeg tilside og fandt mig en sti, og derfra gik jeg og så ned i de våde øjnene. Slig trængsel der var blandt dem, du! Slig selvopholdelsesdrift i trængselen! Slig attrå! De mindste forsøgte at strække hals mod solen, de også. Så åbne, så forslugne! Sandelig var ikke somme så for tidlig på færde, at jeg tror, de skjælmer sender støv på frieri, før dagen er omme! Jeg så nogle humler allerede! De vidste ikke, hvor de skulde hen i alle de duftstrømme! For det ene tusen duftede og lokkede hidsigere end det andre tusen, og der var tusen gange tusen! Ja, nu går det for sig. Er der ikke individualitet i denne millionmangfoldighed også? Å, der er! Og så kunde jeg ikke ta nogen af dem.

Men jeg har noget andet til dig idag!

Klara

(som, mens han talte, har gjort tegn til søsteren).

Har du?

Sang.

Også jeg skal forsøge at åbne bæger idag.

Klara.

Kjære, hvad er det?

Sang.

Ja, du tror nu ikke så slet om mig, som at jeg kan gjemme på noget; men jeg kan!

Klara.

Jeg har længe mærket, at der var noget —?

Sang.

Nej, har du virkelig? For sandelig har jeg tiet denne gang.

Men når jeg ikke har været så forskrækket over din sygdom som alle de andre, så har det havt sin grund.

Klara.

Men hvad er det?

Hanna.

Ja, hvad er det? Hun blir så hed.

Sang.

Jeg skal skynde mig! — Jeg har hjulpet så mange og kan ikke hjælpe hende, fordi jeg ikke kan rigtig be' sammen med hende, den gjenstridige! Og jeg får ingen magt i det, når de syge ikke ber med, — at sige, når de kan be'. Så skrev jeg til vore barn, at de skulde komme. Og igåraftes, da jeg fulgte dem så tidlig op, da sa' jeg dem hvorfor, — at nu skulde de sove rigtig godt ud og så hjælpe mig idag klokken syv og be' ved mors seng!

Klara.

Du kjære, du kjære!

Sang.

Vi skal lægge en bønnekjæde omkring dig! En ved fødderne, en ved hodet og jeg lige foran! Så skal vi ikke aflade, før du falder i søvn! Ikke før! Nej, ikke før! Og så skal vi gjentage det, til du rejser dig og går iblandt os! Ja, det skal vi.

Klara.

Du kjære!

Hanna.

Hvad sa' barnene?

Sang.

Ja, du skulde set dem! De blev så grebne. Jeg forsikrer dig, de blev så blege som det lagen. Og så så de på hverandre.

Men da forstod jeg, de måtte være alene.

Jeg ser, det bevæger dig også. Du lukker øjnene. Også du vil kanske nu være alene? — Ja, vi får besøg nu. Stort besøg! Det gjælder at forberede sig! — Hvad er klokken?

Hanna.

Den er over syv.

Sang.

Nej, det kan den ikke være; for så var de her. — Du har glemt at stille dit ur efter vor tid.

Hanna.

Nej, jeg har ikke det.

Sang.

Så har du ikke stillet det rigtigt, min ven. Kan du tænke dig, at voksne barn, som skal be' ved sin mors seng, forsover sig?

Hanna.

Jeg skal gå op.

Sang.

Nej, nej, nej! Disse siste øjeblik må de ha alene! Jeg kjender til det.

Hanna.

De skal ikke høre mig. Jeg vil bare se ind.

(Hun går.)

Sang.

Å, sagte, sagte!

TREDJE MØDE.

Sang.

Det er jo vakkert, at hun er så ivrig.

Klara.

Du kjære!

Sang.

Der er noget så bekymret i stemmen? —

Å, hav nu håb! Jeg siger dig, jeg har aldrig følt mig sikrere. Og hvem som gir denne følelse, det ved du.

Klara! — Min elskede Klara!

(Han knæler ved hendes seng.)

Førend vi mødes i den store bøn, må du tillade mig at takke dig! Jeg har takket gud for dig idag. I al

denne vårpragt har jeg takket. Så uendelig var fryden om mig og i mig. Jeg gik igjennem i det store, hvad vi har levet sammen. Ved du, jeg tror, jeg elsker dig endnu højere, fordi du ikke helt ud deler min tro; — derved er du endnu uafladeligere i mine tanker. Din hengivelse til mig er helt dit væsens, din viljes, — skyldes ikke noget andet. Og at du bevarer din sandhed ved min side, det er jeg stolt af.

Men når jeg nu husker, at du — uden at tro som jeg — har gi't dit liv for mig, —

Klara.

Adolf!

Sang.

Jeg lægger hånden over din mund, dersom du taler. Nu er det jeg! — Å, det er stort, hvad du har gjort. Vi andre, vi gav vor tro; men du gav dit liv. Hvad må du dog ha for en tillid til mig! Hvor jeg elsker dig!

Hver gang min troesiver ængstede dig, og du skalv for mig eller for vore barns fremtid, og da kanske ikke vejede, hvad du gjorde, ... jeg ved, du havde ikke kræfter igjen til at gjøre det bedre.

Klara.

Nej, jeg havde ikke!

Sang.

Skylden blir min. Jeg har ikke forstået at skåne dig.

Klara.

Adolf!

Sang.

Jeg ved, det er så. Du har ofret dig stykke for stykke. Og ikke af tro, ikke af håb om løn her eller hisset; — af kjærlighed alene. Hvor jeg elsker dig!

Idag har jeg villet sige dig dette. Var Hanna ikke gåt ud, havde jeg bedt hende om at få være ene med dig en liden stund.

Tak! det er din store dag idag. Nu kommer snart barnene.

Å, lad mig få kysse dig som den allerførste dag!

FJERDE MØDE.

Sang.

Nu?

Hanna.

Klokken er over syv.

Klara.

Jeg vidste det.

Sang.

Er den over syv? — Og barnene?

Hanna.

De sov.

Sang.

De sov?

Klara.

Jeg vidste det.

Hanna.

Elias påklædt. Han havde kastet sig på sengen, som vilde han ikke sove, bare hvile, men var sovnet ind alligevel. Rakel sov med foldede hænder over tæppet. Hun hørte ingenting.

Sang.

Jeg har forlangt for meget af barnene. — Jeg lægger det aldrig af.

Hanna.

De havde jo næsten ikke sovet i to døgn; d. v. s. siden vi traf hverandre.

Sang.

Men hvad mente så gud med at gi mig slig kraft netop idag? Og gjøre mig så sikker? — Dette må jeg prøve at få vide. (Går.) Undskyld mig et øjeblik, mine venner! — Hvorfor netop idag —?

FEMTE MØDE.

Klara.

Vækkede du dem?

Hanna.

Naturligvis. — Ved du, hvad jeg tror, er ivejen?

Klara.

Gud, ja! — Å, jeg begynder at skjælve så.

Hanna.

Er der noget at gjøre ved det?

Klara.

Nej; ikke uden at jeg selv må se til at dæmpe det. — Å! — Der var noget ved deres øjne igår. Nu forstår jeg det.

Hanna.

De har ikke længer sin fars tro.

Klara.

De har ikke længer sin fars tro. — Hvor de må ha kjæmpet og lidt, de stakrer! De, som elsker og ærer ham over alt på jorden!

Hanna.

Det var derfor, de var så stille igår.

Klara.

Det var derfor, de blev så rørt ved det allermindste! — Å, det er derfor, Rakel har skrevet efter dig også. Nogen skulde være her, — og hun turde ikke selv.

Hanna.

Du har vist ret. — Hvor de har strævet med dette, du?

Klara.

Å, de stakrer! De stakrer!

Hanna.

Der kommer Elias!

Klara.

Er han der?

Elias
(styrter sig på knæ foran moderens seng, med ansigtet mellem sine hænder).

Å, mor!

Klara.

Ja, ja —! — Jeg ved det.

Elias.

Du ved det? Det kan ikke være værre!

Klara.

Nej, det kan ikke.

Elias.

Da han sa' igåraftes, at idag klokken syv ...

Klara.

... Ti stille! Jeg tåler det ikke.

Hanna.

Din mor tåler det ikke.

Elias.

Nej, nej! — Jeg vidste jo, det måtte komme. På den ene måden eller på den andre. Det måtte tilsist komme.

Hanna.

Tåler du at høre det?

Klara.

Jeg må få høre. — Sig mig —?

Hanna.

Hvad er det?

Klara.

Elias ... er du der ikke?

Elias.

Her er jeg, mor.

Klara.

Rakel?

Elias.

Hvad mener du, mor?

Klara.

Hvor er Rakel?

Elias.

Hun står op nu. Hun vågede med mig til klokken tolv inat. Men da kunde ikke Rakel mere.

Klara.

Hvorledes, barn, — å, hvorledes — kom dette —?

Elias.

At vi tabte vor fars tro?

Klara.

... at I tabte jer fars tro, barn?

SJETTE MØDE.

Sang.

Har I tabt jer tro? — — Min søn? — — Har du tabt din tro?

Hanna.

Se Klara! Men Klara!

Sang

(iler til hende. Lægger hænderne på hende).

Det stanser. Det kom ikke. — Gud ske lov!

Klara.

Det går ... over. — — Men hold mig, du!

Sang.

Jeg skal holde dig.

Klara.

Og lad mig ikke komme til at gråte! Å! —

Sang.

Nej, nej! Ikke gråte! (Han hælder sig helt over hende og kysser hende.) Vær nu stærk! — Klara! — — Se så! Du skal ikke være bedrøvet. Du skal huske på, hvor bedrøvet de har været. De har villet skåne os i sin smerte og kamp. Skal vi så ikke skåne dem?

Klara.

Jo.

Sang.

Se, derfor fik du dette anfald. Vi skulde få tænke os om. Ellers var vi kanske blet bitre mod dem. Især jeg i min iver. Hvor er Rakel.

Hanna.

Hun kommer straks. Hun vågede med Elias til tolv inat.

Sang.

De barn! De barn! — Hvorledes kunde I — —? — — Nej, nej! Jeg vil ikke vide det.

Altid var du ærlig. Har du gjort det, — så måtte du.

Elias.

Jeg måtte. Men forfærdeligt har det været.

Sang.

Du kom for let til din tro her hos mig. Jeg er jo bare følelsesmenneske. Kanske er dette indgangen til en tro, som ikke kan tabes.

Elias.

Jeg føler mig som en forbryder; — men jeg er det ikke!

Sang.

Tror du, jeg et øjeblik tviler, min søn? Tag ikke fejl af, at jeg ikke rigtig kan holde igjen! Det kommer deraf, at jeg har bygget så meget op på, at I trodde. — Så det skal ha sin tid, før jeg ... Nej, nej, nej! Tilgiv mig, Elias! Du kan jo slet ikke for det.

(Rakel kommer ind. Men hun viger sky nogle skridt mod baggrunden. Han ser hende.)

Rakel! — Å, du Rakel! (Hun kommer og falder på sine knæ.) Fra du var ganske liden, har du lært mig mere tro end alle bøger. — —

Hvorledes kan dette være muligt? Nej, når de har

overvundet hende, så må jeg alligevel få vide hvorledes — For at nogen kunde ta dig fra mig ...

Rakel.

Ikke fra dig, far!

Sang.

Om forladelse! Å! Jeg vilde ikke såre dig. — Kom op til mig!

(Hun kaster sig til ham.)

Jeg lover eder, mine barn, at fra nu af skal jeg ikke nævne det mere. — Men først må jeg få vide — for det kan I ikke undres på? —, hvorledes dette er gåt til.

Elias.

Om du vilde tale med mig om det i hele dage, far, — så blev jeg vist ikke færdig med det.

Sang.

Nej, det duger jeg ikke til. Jeg kan ikke forhandle om troen. Jeg forstår mig slet ikke på det.

Elias.

Men høre mig må du dog —?

Sang.

Når det kan være dig til trøst, så er det en anden sag. Da ved du, jeg vil.

Men kan du ikke sige mig det kort —? ganske kort?

Hvad var det, som fik eder til ... som, ja, som bestemte eder, barn?

Elias.

Jeg kan sige det meget kort. Rakel og jeg, vi fandt ikke, at de kristne var slig, som du havde lært os.

Sang.

Men barn —?

Elias.

Du havde sendt os til de beste, du vidste. Og de var vist de beste også. Men Rakel og jeg var snart

enige, og hun var den, som først sa' det: — Der er bare én kristen, og det er far.

Sang.

Men, barn, dog!

Elias.

Havde de andre været noget mere eller noget mindre af det, du er, en del af det, — ja, da havde vi vist ikke følt os skuffede. Men de er noget ganske andet; — aldeles forskjelligt.

Sang.

Hvad mener du?

Elias.

Deres kristendom er en overenskomst.

I liv og lære bøjer de sig for det bestående, — det på deres sted, i deres tid bestående. For institutioner, for sædvaner, fordomme, økonomiske forhold og for alle andre forhold.

De har fundet op udvejene i læren, så den kommer til at passe det, som er.

Sang.

Er nu ikke dette strængt?

Elias.

Du søger op det idealeste i den og går efter det. Og så blir der forskjel.

Sang.

Men hvad kommer denne forskjel jer ved, kjære barn?

Elias.

Den bragte os til at tænke, far. — Kan du undres over det?

Sang.

Tænk, så meget I vil! Når I bare ikke dømmer.

Rakel.

Jeg tror ikke, vi gjorde det. Og ved du hvorfor? Fordi vi så, at deres lære var ligeså naturlig for dem, som din lære er det for dig.

S a n g.

Nu ja —?

E l i a s.

Men hvad er så kristendom? Deres er det vel ikke?

S a n g.

Sæt, det ikke er? Hvad ondt er der i det? Når de gjør det, som de forstår det?

R a k e l.

Er da kristendommen noget, som bare én af millionen kan nå, kjære far?

E l i a s.

Skal alle de andre bli fuskere på den?

S a n g.

Hvad kalder du kristen?

E l i a s.

Alene d e n kalder jeg kristen, som af Jesus har lært fuldkommenhedens hemmelighed, og som stræver did i a l t.

S a n g.

Hvor jeg finder den forklaring elskelig! Du har noget af din mors fine sans. — Å, det var altid min store drøm, at du engang ... Nej, nej, nej! — Jeg har lovet eder det, barn ... Og jeg skal holde det. Du sa' —? Det er sandt: fortræffeligt!

Men, min søn, kan ikke enhver få lov til at f o r s ø g e at bli en kristen uden derfor at kaldes en fusker? Hvad? Er det ikke her, at troen skjøter på? Den enes fortjeneste på millioners skrøbelighed?

E l i a s.

Der nævner du det! Når vi af alt vort hjærte stræver, — d a er det, troen skjøter på.

S a n g.

Nu ja —?

E l i a s.

Således praktiserer bare et eneste menneske det, —

og det er du. De andre ... Nej, vær ikke bange! Det er ikke for at anklage, at jeg siger det. Hvad ret har jeg til det? De andre — enten slår de så meget af, at de kan ta det med ro; det passer dem at gjøre så; — eller de forsøger virkelig — og forstrækker sig! Ja, det er ordet.

Rakel.

Ja, det er ordet.

Og da var det, kjære far, at jeg sa' til Elias: Men passer disse idealer så lidet til menneskenes kår og evner endnu idag, så kan de vel ikke være fra den alvidende.

Sang.

Var det du, som sa' det? — — —

Elias.

Rakels tvil kunde vi ikke mere bli kvit. Og så gav vi os til at søge. Vi fulgte disse idealer bagover i historien — og kom forbi vor tidsregning.

Rakel.

De er — allesammen — meget ældre end kristendommen, far?

Sang.

Jeg ved det, barn.

Elias.

De er forkyndt længe før af sværmere ...

Sang.

... af østerlandske og græske sværmere i en fortvilet tid; en tid, hvori de beste bare stundede bort, mod et fornyelsens land, — bort, bort! Jeg kjender dette, mine barn.

Så det var her, I stupte? Herregud!

Som om fornyelsens land, tusenårsriget ikke var ligeså sandt, fordi om det er en gammel, umådelig gammel østerlandsk drøm?

Har det ladet vente på sig så længe, at svage sjæle

begynder at kalde det en umulig drøm — og de krav, som fører did, umulige idealer, ... hvad viser det?

Intet om læren, men meget om forkynderne. Ak ja, — meget om forkynderne.

Uden at tale om dem vil jeg bare sige, hvad der hændte mig selv. Jeg så, at kristendommen krøb på sin bug — og endda forsigtig forbi alle større tuer. Hvorfor gjør den det? spurte jeg mig selv. Er det fordi, at dersom den rejste sig helt op, så løftede den tingene af deres hængsler? Er det kristendommen, som er umulig? eller er det menneskene, som ikke tør?

Om bare én turde, — var der så ikke tusen, som turde? Og så følte jeg, at jeg burde forsøge at være denne ene. Og det mener jeg, enhver skal forsøge. Ja, uden det er han ingen troende. Ti tro, det er at vide, at for troen er ingenting umulig, — og så vise den tro!

Er det for at skryte, jeg siger dette? Netop for at anklage mig. Ti uagtet jeg nu har bygget så højt og har havt så stor nåde, falder også jeg, ret som det er, endnu ned fra gud.

Har jeg ikke nu igjen gåt her og tænkt det umuligt at frelse hende der alene? Har jeg ikke tvilet og ventet på andres hjælp?

Derfor tog gud hjælpen fra mig. Derfor havde han tilladt, at også I skulde stupe på »det umulige« og komme og fortælle mig det. Ti således skulde hans time forberedes. Nu vil han vise os allesammen, hvad som er muligt!

Å, — jeg gik her og forstod ikke! Nu forstår jeg. Jeg skal gjøre det alene! Nu har jeg fåt befalingen; nu kan jeg.

Derfor den store forberedelsens nåde netop idag. Alt går sammen.

Klara, hører du det? Det er ikke længer jeg, som taler; det er den store vished i mig, — og du ved, hvem den hver gang er fra!

(Knæler hos hende.)

Klara, min dejlige ven, hvorfor skulde ikke du være gud ligeså kjær som nogen, der tror helt ud? Som om gud ikke var alles far?

Guds kjærlighed er ingen forret for de troende. De troendes forret er at føle hans kjærlighed og at fryde sig over den — og i dens navn at gjøre det umulige muligt.

Du tålmodige, du trofaste! Nu går jeg fra dig for at prøve det.

(Rejser sig.)

Ja! For at prøve det! Jeg går ind i kirken, barn; ti jeg vil være ene. Jeg går ikke ud igjen derfra, før jeg har fåt af guds hænder søvn til mor og efter søvn sundhed, så hun rejser sig og går iblandt os.

Bliv ikke forfærdede! Jeg føler, han vil! Han gir mig det ikke straks; ti denne gang har jeg tvilet. Men jeg skal holde ud og vente på den strænge, den gode herre. — Farvel!

(Han kaster sig ned over hende i en kort bøn.)

Farvel!

(Kysser hende. Hun ligger ubevægelig. Han rejser sig.)

Tak, mine barn! Nu har I dog hjulpet mig. Større, end nogen kunde ane.

Nu ringer jeg selv min bøn ind. Altså ved klokkens første slag så ved I, at jeg har begyndt at be' for mor. Fred med eder!

Hanna

(har uvilkårlig åbnet døren for ham. Sang går.)

Dette er ... Dette er ...

(Hun brister i gråd.)

Elias.

Jeg må se ... jeg må se ham gå ind.

(Går.)

Rakel

(frem).

Mor! – Å, mor!

Hanna.

Tal ikke til hende! Hun ser nok på dig; men tal ikke til hende!

Rakel.

Jeg er ræd.

Hanna.

Her jeg står, kan jeg se din far. Nu er han snart ved kirken. — Kom!

Rakel.

Nej! ... Nej, jeg holder det ikke ud. Jeg er så ræd. — Mor! Hun ser på mig; men hun svarer mig ikke. — Mor!

Hanna.

Stille, Rakel!

(Det begynder at ringe.)

Rakel

(synker i knæ. Lidt efter udbryder hun, men dæmpet:)

Gud, Hanna!

Hanna.

Hvad er det?

Rakel.

Mor sover!

Hanna.

Hun sover?

Rakel.

Mor sover!

Hanna.

Sandelig ...?

Rakel.

Jeg må finde Elias. Jeg må sige det til Elias!

(Ud.)

Hanna.

Hun sover som et barn. Å, gud!

(Hun knæler.)

(Da høres et døn, vedvarende, tyngre, bestandig tyngre; forfærdeligt stigende. Udenfra skrig. Huset skjælver. Dønet vokser.)

Rakel
(udenfra).

Fjældet falder! (Skriger; kommer så styrtende ind.) Fjældet falder over kirken! Over os! Lige på kirken! På os! På far, på os! Det ruller, ryker, — sortner, — å!

(Huker sig ned og vender ansigtet væk.)

Elias
(udenfor).

Far! — Far! — Å!

Hanna
(over søsterens seng).

Nu kommer det! Nu kommer det!

(Dønet er på sit højeste. Så tar det lidt efter lidt af. Så høres atter over det kirkeklokken.)

Hanna
(springer op).

Det ringer endnu! Han lever!

Rakel.

Han lever!

Elias
(udenfor).

Far lever! (Nærmere.) Kirken står.

(Ind).

Kirken står. Far lever. Lige ved kirken bøjede skreden, — gik mod venstre. Han lever, han ringer, å, gud!

(Han kaster sig over moderens seng.

Rakel
(kommer).

Elias! Mor —?

Hanna.

Hun sover!

Elias
(springer op).

Sover hun?

Rakel.

Ja, hun sover —

(Kirkeklokken går.)

Hanna.

Lige rolig sover hun.

———— - — —

ANDEN HANDLING.

En liden tømmerstue. I baggrunden dør ud til en sval. Døren er vidåben. Vi ser ud i et trangt landskab, stængt af et nakent fjæld. På højre væg en dør. På venstre et stort vindu. Over døren mod svalen er et gyldent krucifiks inde i et kors, hvorover der er et glaslåg.

Helt ned mod venstre en sofa og foran den et bord, hvorpå nogle bøger. Stoler langs væggene.

FØRSTE MØDE.

(**Elias** kommer ind fra svalen, snar, urolig. Han går i lærredsbukser og på lette sko. Oventil alene skjorten; ikke hue på. Han stanser, går til vinduet og lytter. Vi hører tydelig, men fjærnt en salme, sunget af en mandsrøst. Elias er stærkt grebet.)

(**Rakel** kommer sagte ind ad døren til højre, som var lukket, og som hun lukker efter sig. Hendes bror gjør tegn, at hun skal stanse og høre.)

Rakel

(som også gribes, siger sagte:)

Lad mig åbne døren til mor!

Elias

(sagte).

Har da mor vågnet?

Rakel.

Nej; men far hører hun nok.

(Forsvinder til højre; kommer sagte ind igjen og lader døren stå åben efter sig; siger sagte:)

Hun smilte.

Elias
(sagte).

Å, Rakel!

Rakel
(bevæget).

Elias! — Sig intet; — jeg tåler det ikke!

Elias.

Se ud, Rakel! — Kan der være noget skjønnere? Hundreder stille, å, så stille omkring kirken; og han i bøn og sang derinde uden anelse om, at der er nogen derude. Vinduerne åbne, men for højt, til at han kan se. Og de på sit liv for ikke at bli hørt, for ikke at forstyrre!

Se! Han talte om en bønnekjæde. Alle disse omkring kirken — det er bønnekjæde, det!

Rakel.

Ja.

(De lytter til sangen. Den slutter.)

Han synger ofte idag.

Elias.

Luk nu dørene! Jeg har så meget at fortælle dig. Jeg har været her to gange og søgt dig.

Rakel
(går sagte ud til højre; kommer igjen og lukker efter sig. Siger højere:)

Der har kommet endnu flere folk i eftermiddag.

Elias.

Og der kommer bestandig, — milevidt fra! Du kan ikke se dem alle; for en stor del er borte i lundene og hører på lægprædikanterne der. Der borte forstyrrer de ikke far. Så går folket af og til — mellem lundene og kirken. — Men se nu did ned til stranden —?

Rakel.

Nej, hvad er det? Markerne sortner af folk! Hvad er det?

Elias.

Det er missjonsskibet, som er kommet.

Rakel.

Missjonsskibet?

Elias.

Ved du ikke, at til det store missjonsmøde i byen har alle østenfra lejet et dampskib? Nu ligger det her på fjorden.

Rakel.

Her?

Elias.

Her!

Rakel.

Men hvorfor kommer det hid?

Elias.

Til miraklet! Da vore ombud — pastor Krøjer og én til — kom ombord ved anløbsstedet ude ved havet —

Rakel.

— så —?

Elias.

— og fortalte, hvad her var foregåt igår, og at far endnu var inde i kirken alene og bad, —

Rakel.

— Nu forstår jeg!

Elias.

— Så vilde ikke en eneste én videre! men hid! Bispen og præsterne bad dem holde ord og aftale; men hid vilde de! Så måtte de andre gi efter. Nu er de her.

Rakel.

Også præsterne?

Elias.

Bispen og præsterne — naturligvis!

Rakel.

De kommer da vel ikke hidind? — Elias, du skulde være lidt anderledes klædt.

Elias.

Jeg tåler ikke klær.

Rakel.

Du tåler ikke —?

Elias.

De brænder mig. Og så har jeg en trang ... ja, som til at gå gjennem luften. Jeg kan ikke beskrive dig det; men stundom synes jeg, at jeg måtte kunne det.

Rakel.

Men, Elias —!

Elias.

Der er han! Der går han!

Rakel.

Hvem? — Han der?

Elias.

Det er dog ham? Ja, det er! Ham bar de hid imorges, syg, å, så syg; og nu går han; der ser du ham!

Det var idag, da far første gang sang. Ingen havde ventet, han skulde synge; vi skar i at gråte allesammen. Da rejste den syge sig af sig selv. Vi la' ikke mærke til det, før han gik iblandt os. —

Mor vil også rejse sig, Rakel! Jeg ser det for mine øjne!

Rakel.

Rejse sig vil hun. Jeg venter det fra stund til anden; men jeg skjælver for det.

Du ser på mig, Elias?

Elias.

Ja, — for undertiden, når du taler, synes jeg, det går på vers. Også når de andre taler.

Rakel.

Men, Elias —?

Elias.

Stundom igjen — som nu — hører jeg bare lyden;

ikke meningen. For jeg hører samtidig noget, — noget, som ikke tales.

Rakel.

Som ikke tales?

Elias.

Oftest, at far roper; — roper mig ved navn, — som han gjorde igårmorges. (Bevæges.) Han har tænkt noget, da han gav mig det navn. Det toner og anklager — og med hans røst.

Somme tider uafladelig; jeg jages! Midt under kjender jeg trang til at styrte mig i den største fare. Jeg er sikker på at komme uskadt derfra. Nej, bliv ikke ræd! Her er jo ingen.

Rakel.

Elias, kom og sæt dig med mig inde hos mor! Der er fred inde hos mor.

Elias.

Jeg kan ikke. — Rakel, svar mig for gud, — prøv din siste, fineste tvil og svar mig: er det miraklet, hvad vi her har oplevet?

Rakel.

Gud, Elias, — hvorfor bestandig dette?

Elias.

Men er det da ikke forfærdeligt, at de to eneste, som kanske endnu tviler, det er hans barn?

Jeg skulde gi mit liv for nu at være tryg.

Rakel.

Elias ikke mere! Jeg ber dig!

Elias.

Sig mig bare, hvad du tror! Dette med skreden, du? Det er for stort til at være et tilfælde. Ikke sandt? Og mors søvn? Straks han ringte, — søvn? Og søvn trods skreden? Søvn, så længe han ber?

Er dog ikke dette mirakel? Hvorfor er så ikke også det andet et mirakel, et stort mirakel?

R a k e l.

Jeg tror næsten, det er, Elias.

E l i a s.

Du gjør?

R a k e l.

Men jeg er lige ræd det for det!

E l i a s.

Ræd det, hvis det er mirakel? Men så kan du ikke tro, det er miraklet?

R a k e l.

Jo.

E l i a s.

For det k a n dog ikke bare være hans magnetiske lægekraft, dette? Eller magten af hans personlighed? Nej, det er mere! Er det miraklet? Føler du dig sikker?

R a k e l.

Jeg kan ikke ta dette op nu. Det er for at ha fred for det, jeg sidder i ly inde hos mor. Mors ærlighed ligesom fylder hele rummet og døver slige spørsmål.

Nu gjælder det noget andet, Elias!

E l i a s.

Noget andet?

R a k e l.

Efter dette! Hvad vil komme efter dette, — når hun har rejst sig? For dermed er det ikke slut. Tilsist —

E l i a s.

Tilsist —?

R a k e l.

— Tilsist gjælder det deres liv!

(Brister i gråd.)

E l i a s.

Rakel —? Gud!

Rakel.

Mor har ikke længer kraft til at stå imod med. Og han vil gå på — netop nu!

Elias.

Med hvad?

Rakel.

Med dette, — hvad det nu er!

Elias.

Men sæt, det er miraklet, Rakel? Hvorfor da være ræd?

Rakel.

Jeg kan ikke overse følgerne for mor og far, — for os allesammen.

Du forstår mig slet ikke?

Elias.

Nej.

Rakel.

Nej! Mig er det ganske det samme, hvad det er; det sprænger os. Det dræber os tilsist!

Elias.

Miraklet?

Rakel.

Ja, ja. Det er ingen velsignelse; det er en forfærdelse; — — Elias!

(Hun rykker ham længre ind i rummet.)

Elias.

Hvad er det?

Rakel.

Der står en mand lige under vinduet og stirrer ind. En besynderlig mand, så bleg.

Elias.

— I en frakke knappet helt op —?

Rakel.

Ja. — (Med dæmpet skrig.) Der står han jo i stuen også!

(Hun går baglængs som vigende for et syn og redder sig ind til sin mor.)

Elias.

I stuen? — Her!

(En ukjendt mand kommer i det samme i svalen fra venstre, går over tærskelen, står stille og ser sig om.)

ANDET MØDE.

Elias
(idet den ukjendte blir synlig).

Men der er han!

Den ukjendte.

Tillader De —?

Elias.

Hvem er De?

Den ukjendte.

Kan ikke det være det samme! —

Elias.

Jeg har set Dem her siden igår.

Den ukjendte.

Ja. Jeg kom over fjældene hid.

Elias.

Over fjældene?

Den ukjendte.

Jeg stod deroppe og så skreden gå.

Elias.

Virkelig!

Den ukjendte.

Og hørte klokkeklangen. Og jeg så idag den syge, som rejste sig, da Deres far sang. — — Og nu spør jeg: er det derinde, Deres mor sover?

Elias.

Ja. Men ikke i første rum; i næste.

Den ukjendte.

Men om hun rejser sig, ... så går hun hid ind —? Så går hun mod kirken, hvor han er —? Ikke sandt? Så kommer hun? Hid?

Elias.

Nu, når De siger det —?

Den ukjendte.

Og da spør jeg Dem, — ber jeg Dem —: får jeg være her? — Vente her? Se det? Jeg har ønsket det så brændende. Og jeg kan ikke længer modstå.

Jeg skal ikke gå ind, før jeg kjender mig drevet til at gå ind. Jeg skal ikke sidde her og fylde, — være ivejen. Men føler jeg mig uimodståelig drevet til at gå ind her og vente her og se ... Får jeg lov?

Elias.

Ja.

Den ukjendte.

Tak!

Jeg skal sige Dem: denne dag bestemmer over mit liv.

(Han går ud til højre i svalen.)

TREDJE MØDE.

Elias.

Denne dag skal bestemme over mit liv! (Krøjer fra venstre i svalen.) Krøjer, så du ham der? Ham til højre der?

Krøjer.

Ja. Hvem var det?

Elias.

Du kjender ham ikke?

Krøjer.

Nej.

Elias.

Vist en mærkelig mand. — Denne dag skal bestemme over mig! Gud! Der fik jeg ordet!

Krøjer.

Det ventede jeg, Elias, at denne dag vilde bli en stor dag for dig.

Hvem kan også modstå, hvad som her foregår?

Bare disse hundreder i bøn omkring kirken, og han derindenfor, som ikke ved om det! Jeg kan ikke tænke mig noget skjønnere!

Elias.

Ikke sandt! — Å, jeg vil kaste angst og tvil; — denne dag skal få bestemme! Hvad var dog det for et ord!

Jeg har kjæmpet og lidt uden at nå frem. Og så gives det mig! Straks har jeg mere fred. — Lad os tale sammen!

Krøjer.

Nej, — ikke nu. Jeg har et ærend til dig.

Elias.

Til mig? — Fra hvem?

Krøjer.

Jeg har kommet tilbage hid med missjonsskibet.

Elias.

Jeg ved det.

Krøjer.

Og nu spør biskopen og præsterne, om de kan få låne denne stue en times tid?

Elias.

Hvortil?

Krøjer.

De har trang til at overlægge, hvorledes de skal forholde sig til det, som her sker. Og vi ved intet andet sted, hvor vi kan være alene. — Ja, bliv nu ikke så forundret. Vi professjonister, vi af prækehåndværket,

vi må jo prøve at se forstandigere på sligt end andre, kan du skjønne.

Elias.

Men det vil gi en lang og lej mislyd her inde?

Krøjer.

Som kan bli til harmoni! Hvem modstår miraklet?

Elias.

Du har ret! Men her inde, du? Ligesom kile sig ind mellem far og mor? Og om far begynder at synge igjen? Så kan vi jo ikke åbne til mor?

Krøjer.

Hvad tror du, din mor eller din far vilde ha svaret dem?

Elias.

Ubetinget ja! Du har ret! De skal få stuen. — Men lad mig slippe for dette —?

Krøjer.

Jeg skal ordne det. Begge dørene ind til din mor er lukkede?

Elias.

Ja.

Krøjer.

Så lukker jeg vinduet her og døren også, når de andre har kommet ind.

Elias.

Lad dem lukke sig ind! Jeg vil ud og finde samfølelse hos dem der. De venter trygt på, at noget stort skal ske idag; — og venter vist ikke længe forgjæves. (Går.)

Krøjer
(følger).

Derom skal vi be', Elias?

Elias.

Ja. Nu vil jeg prøve!

(Begge ud til venstre.)

FJERDE MØDE.

Krøjer
(ind igjen fra venstre).

Vær så god!

(Han går frem og lukker vinduet. Imens kommer bispen og præsterne ind. Krøjer går tilbage og lukker døren.)

Blank.

De, som er kjendt i dette hus, kunde De ikke skäffe os någet at spi-ise?

Bispen.

Vi gjør en komisk figur, — jeg ved det. Men sagen er, vi var forfærdelig sjøsyge.

Brej.

Vi beholdt ingenting.

Bispen.

Så fik vi endelig smult vand, og man skulde just koge og stege til os ...

Brej.

Så kom miräklet!

Falk.

Jeg er så frygtelig sulten.

Krøjer.

Der er fare for, at heller ingen her har ænset maden idag; men jeg skal se efter.

(Går.)

Jensen.

Jeg formelig har mad-hallucinationer. Sligt har jeg læst om; men man læser om så meget, man ikke tror.

Det er især ryper, jeg ser.

Falk.

Ryper!

Jensen.

Jeg lugter dem også; stegte ryper!

Blank.

Ryper?

Flere.

Får vi ryper?

Krøjer
(kommer igjen og siger allerede i døren).

Desværre. Jeg var både i kjøkken og spiskammer; men tomt. Og ingen folk.

Brej.

Ikke en eneste sjæl?

Falk.

Jeg er så frygtelig sulten.

Bispen.

Lad os ikke gjøre en altfor komisk figur heller, mine venner.

Vi får finde os i det uundgåelige. Lad os ta fat. Behag at sætte eder!

(Han selv sætter sig i sofaen; de andre tar stoler.)

I al korthed og i al stilhed — ti vi ved, at dette hus er bolig for en syg —, vi må komme overens om, hvorledes vi her har at forholde os.

Jeg har altid været af den mening, at foran enhver slig bevægelse skulde præsten — som regel — holde sig neutral. Hverken samtykke eller modsige, indtil bevægelsen lægger sig så vidt, at den kan bedømmes.

Af alt mit hjærte ønskede jeg derfor idag, at vi skulde få rejse forbi. Men vi fik ikke rejse forbi.

Præsterne
(mumlende mellem sig).

Vi fik ikke rejse forbi. Nej, vi fik ikke rejse forbi.

Bispen.

Hid, hvor miraklet så at sige troddes at opholde sig, hid vilde de alle. Og jeg bebrejder dem det ikke.

Men er vi med, og det på samme skib, vil man ha vor mening. Når vi kommer frem til mødet, vil man også der ha vor mening. — Hvad er det?

Krøjer.

Tillad mig i al ærbødighed: enten tror vi på miraklet og handler derefter; eller vi tror ikke på det og handler derefter.

Bispen.

Hm? — Der er et tredje, min unge ven.

Præsterne
(mumlende sig imellem).

Der er et tredje! Sändelig, der er et tredje!

Bispen.

Jo ældre og mere erfaren man blir, jo vanskeligere danner man sig en overbevisning, — især om overnaturlige ting. — Her vilde neppe tid og forhold engang tillade en undersøgelse. Og sæt, vi kom til forskjellige meninger? Hvorledes vilde i disse tvilens tider en præstestrid om miraklet ta sig ud? Om der etsteds oppe i Nordlandene for tiden gaves mirakler eller ej?

Jeg ser, at gamle Blank begjærer ordet.

Blank.

Hvis jeg här forståt Deres højærværdighed rigtig, så här vi ikke først og fremst at afgjøre, om her foreligger et miräkel eller ej. Derom goud vor fäder!

Bispen.

Derom han! Der er ordet! Tak, du gamle!

Blank.

Jeg me-iner, ät miräklerne ounderligger en li-ige så stoor lovmæssighed som älle ändre ting, skjønt vi ikke se-ir loven. Jeg me-iner det sämme, som prófessor Pe-itersen me-iner.

Falk.

I den bog, han aldrig udgi'r?

Blank.

Men som hän om nogle år vil udgi-ive.

Men er det så, — hväd vægt ligger der så på det

enkelte miräkel, — om vi kortsynede kän se-i det eller ej?

Tror me-inigheden, ät den se-ir det, så lover vi goud med den.

Bispen.

Altså vil du dog, at vi skal godkjende miraklet?

Blank.

Hverken godkjende eller ikke godkjende. Vi lover goud sämmen med me-inigheden.

Bispen.

Nej, gamle Blank, dette kommer vi ikke fra med lovsange.

Præsterne
(mumlende sig imellem).

Dette kommer vi ikke fra med lovsänge. Nej, dette kommer vi ikke fra med lovsänge.

Bispen.

Hr. Brej har ordet.

Brej.

Jeg forstår virkelig ikke, hväd som kän være ivejen for sträks ät godkjende miräklet. Er det da noget så sjældent? Jeg ser altid miräkler. Vi er så vänt til dem i min menighed, ät det usædvänlige vilde være ikke ät se-i dem.

Falk.

Kunde ikke Brej være så snil at fortælle os noget om de miraklerne der hjemme i hans menighed?

Bispen.

Nej, så kom vi på afveje. — De har rejst Dem? Forlanger De ordet?

Jensen.

Ja. Alt afhænger i dette tilfælde af det faktum, vi står foran. Er det et mirakel, — måske flere —; eller er det ikke mirakel?

Krøjer.

Netop.

Jensen.

Hvert enkelt mirakel måtte undersøges. Men så måtte vi ha et teknisk skjøn, et godt medicinsk skjøn og muligens tingsvidner optagne ved en god jurist. Dette givet, — da først kan præsterne med trygghed afgive sit åndelige skjøn.

Med »åndelig« mener jeg ikke det, vi ser og hører her af lægprædikanter og andre såkaldte begejstrede eller beåndede.

Jeg mener her som ellers en jævn, tæt, tør sandhed, — »åndfuldere«, jo jævnere, tættere, tørrere den er.

Falk.

Hør!

Jensen.

Kanske det så skulde vise sig, at som her kommer aldrig miraklet. Aldrig!

Det kommer ikke ventet og hyldet af hundreder, kanske tusen, i ophidselse og nysgjærrighed.

Ja, nysgjærrighed!

Nej, miraklet kommer ægte, jævnt, stille, tørt til de ægte, jævne, stille, tørre.

Falk.

Dette er virkelig som talt ud af mit hjærte.

Krøjer.

Hvis Falk tillader, må jeg dog få gjøre en bemærkning. Siden jeg kom hid op som præst, har jeg set, at de tørreste mennesker ofte er de, som lettest blir bytte for overtro.

Blank.

Dette er gänske min erfäring! Sändelig!

Krøjer.

Af mistænksomhed nægter de ofte det, som er åbenbart for alles øjne. Men så overfaldes de ligesom bagfra af en uforklarlig frygt og bestemmes derved af ting, som er rent usynlige for os andre.

Jeg har tænkt mig, at det overnaturlige er i den grad blet arvelig trang i menneskene, at modstår vi det på den ene måden —

Blank.

— så kommer det på den änden! Hvad jeg här tænkt!

Falk.

Ja, enten det nu kommer fra de tørre eller fra de saftige, så vil jeg rigtig spørge, om det er meningen, at nu skal vi opgi', hvad vi har vundet af klarhed og orden inden kirken, og atter begynde at sværme som præsteviede natugler?

Brej.

Ser De på mig?

(Præsterne skoggerler.)

Bispen.

Hyssssss! Lader os huske på den syge derinde!

Falk.

Mirakellængselen er en udvækst på troen af samme slags som lægmandsvæsenet på forkyndelsen, — en uorden, en sygdom, egentlig en atavisme, et opgulp.

(Præsterne ler sagte og kommer derved til at hoste.)

Bispen.

Hyssssss!

Falk.

Det mirakel, som ikke er godkjendt af præsterne, så at sige ansat og indsat af den øverste kirkestyrelse under h. m. kongens præsidium, det er for mig som en løsgjænger, en landsstryger, en indbrudstyv.

(Bispen ler sagte, og præsterne med øjnene på bispen.)

Falk.

Det kan være bra at være naiv. Også jeg har været naiv. Men når man som præst i en stor by skal være bedrøvet med de bedrøvede over graven kl. 1, — så glad med den glade bryllupsskare kl. 3, — så kanske

ved en fattigs dødsseng kl. 4 — og så i middag på slottet kl. 5, — så lærer man den menneskelige skrøbelighed at kjende. Så lærer man: ikke at forlade sig på personerne, men des mere på institutionerne.

Hvor miraklet viser sig, går al institution under i følelsernes oprør!

Den katolske kirke har derfor prøvet at gjøre en institution af miraklet. Men herpå har den tabt alle forstandiges agtelse og sidder igjen med de enfoldige og de egennyttige.

Jeg var engang i et dameselskab, hvor der var bare jeg og så omtrent tyve damer. (Munterhed.) En af disse damer fik krampe. Straks én til. Så endnu én til, i alt seks. (Munterheden stiger.) Da tog jeg og slog vand — først på disse seks, én efter én (gjør det efter med hånden); men så på flere af de andre også; for der er smitte i sligt. (Stor latter.)

Bispen

(fatter sig først).

Hyssssss!

(Derpå brister han atter ud og de andre med ham; fatter sig:)

Hyssssss!

Falk.

Dette tror jeg er sundt. Slå vand på!

(Man ler endnu og hoster ind i sine lommetørklæder. Nogle af præsterne takker ham hjærtelig.)

Krøjer.

Vi kjender jo Falk og ved, at han er en god mand, — trods sin underlige måde. Jeg tænker, hvis han f. e. så den gamle præsteenken her — hun er nu henved hundre år —, så vilde han være den siste til at slå vand på hende, — skjønt hun går om iblandt os som det levende mirakel og smitter alle ved sin tro. Det samme gjælder den unge pige, Aagot Florvaagen, som plejer den gamle. Det mirakel, som vakte hende, det så jeg selv, og mange med mig. For vore øjne, for vore hænder var hun død og kold. Og han bad over

hende og tog og rejste hende! I skal tro en mands vidnesbyrd!

(Forundring.)

De er her nu.

Flere.

De er her?

Krøjer.

De kommer kanske herind. De stiler lige på huset her, skjønt det går langsomt. Den gamle vil se. Hun vil se hende, som skreden ikke vakte.

Men se nu I på den gamle! Tal med hende! Tal til den pige, som følger! I vil få svar, pålidelige og klare som hendes åsyn.

Dette fører længer frem end alle vore doktrinære overlægninger.

Jeg siger det ikke for at anklage. Jeg har selv tænkt som I — lige til jeg blev præst heroppe. Ingen har følt det smerteligere end jeg før, hvilket afkald kirken her har måttet gjøre, og hvilke tarvelige doktriner, hvilke bortfortolkninger vi her står igjen med.

Vi er fattige, uden under, — uden mod til at be' om underet, — og skal lade, som vi kan forsmå det, eller som vi har det og er rige!

Jeg kjender enhver af eder så vidt, at turde I, — ja, var I aldeles trygge på, at her fik I se et mirakel så stort, at bibelens udødelige vilkår var opfyldt: »alle, som så det, trodde,« — å, så skrøbelig enhver af jer ellers kan være, I blev som barn, I gav jer ganske hen, I ofrede alle de dage, I har igjen, til at forkynde det!

(Bevægelse, især blandt de ældre.)

Jeg tør gjøre disse tilståelser på eders vegne, brødre, fordi jeg står indenfor åndsringen — den, om hvilken det gjælder: enten indenfor eller udenfor! Er en indenfor, da falder alle fattigdommens påfund af sig selv, og vi tør tilstå sandheden!

Hvad er der igjen af kristendommen, hvis kirken nu har tabt underet?

Elias
(kommer udenfra).

Undskyld! — Her er en, som ønsker at se min mor. Det er den gamle præsteenken.

(Alle rejser sig. Da ser de i døren præsteenken og Aagot. Elias åbner den dør, som fører ind til højre, og går selv ind. Præsterne har taget sine stoler og draget sig ærbødig tilbage.)

Præsteenken
(som har nåd over tærskelen).

Slip mig nu, Aagot! — Nu vil jeg være alene. — Alene. — For her, hvor Herren har været, — her er hellig grund. — Her er hellig grund. — Her er det ansigt til ansigt. — Og da er det best at være alene.

(Hun står nu så, at hun kan se ind. Da nejer hun. Så rækker hun begge sine hænder ivejret under stor henførelse. Så ser hun atter ind, nejer. Vender sig og går.)

Hun var hvid. — Skinnende hvid. — Jeg kunde tænke det. — Skinnende hvid. — Og sov som et barn. — Nu har jeg set det. — Sligt lyser op. — Å, hvor det lyser op! — Tak, fordi du lod mig være alene.

Aagot.

Men var du alene?

Præsteenken.

Ganske alene. — Ingen uden jeg. — Hun var skinnende hvid.

(De er udenfor.)

Elias
(kommer nu ind fra højre).

Begge døre er atter lukkede. Og nu skal jeg lukke denne.

(Han går. Præsterne står fremdeles stille.)

Krøjer.

I talte ikke til hende?

Bispen.

Nej.

Krøjer.

Der er et solstrejf over alles ansigter. — Jeg skal sige hvorfor: — de mennesker, underet har strålet på, gir gjenskin.

Lad os tale om dette!

(Man samler sig og sætter sig igjen.)

Jensen.

Får jeg gjøre et spørsmål? — — Holder De ikke omvendelsen for et mirakel?

Krøjer.

Det, vi kalder omvendelsens mirakel, kan eftergåes psykologisk, steg for steg; altså er det intet mirakel.

Det har sit tilsvarende i andre store religioner og i den rent moralske omvendelse, skjønt den er stille.

Men en kristendom, som hviler på miraklet og i tidens længde har tabt kraften til mirakel, — hvad er den?

Moralske forskrifter.

Falk.

Det særegne for kristendommen er ikke miraklet; men troen på opstandelsen.

Krøjer.

Som alle de store religioner har? Som alle mennesker med religiøs følelse har?

Bispen.

Hvad mener De da med kristendom?

Krøjer.

For mig er kristendommen uendelig mere end en moralforskrift. Slige har vi både udførligere og finere andre steder end i det Ny Testamente. For mig er den uendelig mere end ævnen til hengivelse; hvis ikke, da kom meget på rang med den.

Enten er kristendommen et liv i gud udover verden og alle dens forskrifter; eller den er ikke. Enten

er den mere end hengivelse til hvilken som helst idé, nemlig en ny verden, et under; eller den er ikke.

(Han sætter sig rystet og svag.)

Der var så meget, ... jeg skulde sige; ... men ... jeg kan ikke.

Bispen.

Straks De kom ombord idag, kjære Krøjer, så jeg, at De var overanstrængt og syg. Men det blir jo alle, som følger præsten Sang?

Den ukjendte

(har åbnet døren fra svalen uden at lukke den. Han har skridtvis nærmet sig).

Må jeg få ordet?

(Alle vender sig; nogle rejser sig.)

Bispen.

Bratt, er det du?

Andre.

Pastor Bratt?

Atter andre.

Er det Bratt?

Bispen.

Du var ikke med os? Hvorledes er du kommet hid?

Bratt.

Over fjældene.

Bispen.

Over fjældene? — Det er da ikke til missjonsmødet, du vil?

Bratt.

Nej, det er hid.

Bispen.

Jeg forstår dig.

Bratt.

Det er til miraklet, jeg vil. — Og så kom jeg igår, just som skreden gik. Jeg stod på fjældet et stykke ifra og så. Og jeg hørte klokkeklangen. — Og har været her siden. — Og har i denne formiddag set en

syg mand bli båret til kirken, men under præstens salmesang derindefra rejse sig, takke gud og gå. Må jeg få ordet?

Bispen.

Naturligvis.

Bratt.

For jeg er en mand i nød, som kommer og ber eder om hjælp, brødre!

Bispen.

Tal, kjære!

Bratt.

Jeg siger til mig selv: her står jeg endelig foran miraklet. Og i næste øjeblik: ja, er det også miraklet?

For det er ikke det første sted, jeg har søgt til for at få se det. Jeg har vendt skuffet tilbage fra alle de store mirakelsteder i Europa. Her, det er sandt, er troen større og enfoldigere; denne mand er stor. Det har ta't mig med overnaturlig magt, hvad jeg her har set. Og i næste øjeblik tvilen! Se, dette er min forbandelse! Jeg har pådraget mig den ved i syv år som præst at love den troende miraklet. Love ham det, fordi det stod så, — skjønt jeg selv tvilte; ti jeg havde aldrig set en troende få det! I syv år har jeg forkyndt, hvad jeg ikke trodde på.

I syv år har jeg derfor også, hver gang de tunge dage kom (og de kom ofte, ligesom de vågne nætter!), bedt brændende: hvor er den mirakelmagt, du har lovet dine troende?

(Brister i gråd.)

Bispen.

Å, du taler ud, du! Du har altid gjort det.

Bratt.

...I bindende ord, det ene stærkere end det andre, har han sagt det, at den troende har denne magt. Ja,

magt til at gjøre større ting, end Menneskens Søn har gjort.

Hvor er den så blet af?

Efter atten hundre års grænseløse troesarbejde endnu ingen så vidt troende, at han kan rejse et mirakel iblandt os? Endnu ikke guds eget løfte indløst?

Troesævnen kan ikke være svækket. Det kan ikke ha gåt denne ævne modsat al anden slægtsævne, — således at ved bestandig brug har den minket. Nej.

Efter mere end atten hundre års forkyndelse må den i mange, mange slægter være en tusenårig stigende arv, multipliceret af opdragelsen.

Og endda er den ikke stærk nok til at gi miraklet? Alle de troendes længsel kan tilsammen endnu ikke frembringe ét individ, som har den mirakelmagt, der gjør alle dem til troende, der ser? For dette bibelens vilkår, det må til! Den siger gjentagende: »alle de, der så det, trodde.« — Altså et mirakel, der gjør alle dem, der ser det, troende. Og tusener efter tusener falder fra; ti uagtet lovet, gives det ikke.

En mand med nutidens viden, en oplyst kvinde af vore dage la'r sig ikke nøje med det, som en mand eller kvinde fordum uden videre trodde. Ikke fordi deres troesævne er mindre; men fordi den er bedre omhegnet. Deres hengivelse er af en så meget dybere og inderligere art, at det er naturligt, ja, retfærdigt, at den er vanskeligere at vinde. Den, som får den, han får jo det meste, som endnu ér gi't på jorden!

Derfor: sæt ind det tilsvarende! Eller du får den aldrig.

(Dæmpet tale blandt præsterne.)

Religionen er ikke længer menneskenes eneste ideal. Skal den være deres højeste, så vis det! De kan leve og dø for det, som de elsker, — for fædreland, for familje, overbevisning. Og da dette er det højeste, som inden grænserne af det naturlige kan gives, og du skal

vise dem noget endnu højere, — nu vel, så ud over disse grænser! Vis dem underet!

(Stor bevægelse blandt præsterne.)

Falk
(rejser sig).

Der står etsteds et vredt ord om den slægt, som ikke tror, uden den ser tegn.

Bratt.

Og ved De, hvad slægten svarer?

»Vi ber bare om de tegn, gud selv har lovet, — lovet den, som tror! Eller har I endnu ikke en eneste troende iblandt eder? — Hvad vil I os så?«

Ja, det svarer slægten.

Men giv denne samme slægt et mirakel, — et, som tvilens skarpeste instrumenter ikke kan sønderlemme, — et, hvorom det kan siges: »alle, som så det, trodde«, — da kan I komme til at opleve, at det er ikke troesævnen, som mangler; det er miraklet.

(Bevægelse blandt præsterne.)

Forkyndelsen behøver ikke at sætte præmie op for lettroenheden. Troens aner er de fleste og de stærkeste selv i den skarpsindigste tviler! Er der nogen, som kjender det civiliserede menneske og ikke ved det? Er der nogen præst, som ikke har erfaret, at i almindelighed er faren netop den modsatte: i mangel af det ægte falder de i tro på det uægte.

Flere
(sagte).

Dette er sandt.

Bratt.

Hvis et mirakel viste sig blandt os, — et så stort, at »alle, som så det, trodde« —?

Først kom millionerne stormende til, — de, som lever i nød og længes, — de skuffede, de fortrykte, de lidende, de, som vil ha retfærdighed.

Fik de høre, at gudsriget i ordets gamle tydning var

dalet på jorden igjen, ... det kunde være, hvor det var, — i gråd, i jubel, ja, om de fleste af dem skulde vide sig i fare for at dø på vejen, — hellere dø på den vej end leve på nogen anden? De krøb frem af hver sin by, sin hytte, sin seng, de syge foran, afsted mod gudsåbenbaringen.

Men de blev ikke alene. Alle, som søger sandhed på jorden, kom efter. De først, hvis sandhedstrang er størst, de dybe, alvorlige granskere, de høje ånder. Deres glød vilde være skjønnest, deres tro vægtigst. Det er ikke sandhedstrangen, ikke troesævnen, som mangler dem; det er miraklet!

Alle vil ha vished og fred over verdens største spørsmål. Selv de letsindige, de, som har lagt dette tilside som unyttigt eller umuligt! De er alle uden undtagelse opdragne til at længes efter mere, end de ved, d. v. s. til at tro. Men skaf dem pantet!

Pantet på, at forkyndelsen er sand! Ser de det, da tror de også, hvad de ikke ser.

Således var det fra først af.

De, som nu slår sig tiltåls med mindre, — med sin personlige erfaring: — de gjør som muhamedanerne, jøderne, buddhisterne. Også disse påberåber sig alle sin personlige erfaring!

Pantet på, at denne personlige erfaring er almen sandhed, det er det, som mangler.

Men det er det, jeg søger! For det er lovet!

Å, gud, min gud! Jeg står her foran min siste prøve.

Bispen.

Bratt, Bratt!

Bratt.

Foran min siste prøve. Ti kampen overgår mine kræfter. Jeg tar afsked som præst, — afsked fra kirken, afsked fra troen, — hvis, hvis, hvis —!

(Han brister i gråd.)

Bispen.

Min kjære søn! Du må ikke —

Bratt.

Nej, tal ikke til mig! — Jeg ber! — Nej, hjælp mig at bønfalde! For er miraklet ikke her, så kan det ikke være! Denne mand er jo mere end andre mænd; han er den ædleste, jorden bærer! En slig tro som hans har ingen set. Og en slig tro på hans tro har heller ingen set.

Alle.

Det er sandt!

Bratt.

Og er det ikke forståeligt? Han havde stor formue, da han kom hid. Han har gi't alt. Der er ikke tal på, så ofte han har udsat sit liv, når han bragte hjælp. Der er ikke tal på de mirakler, de tror, han har gjort. Just fordi de var så mange, trodde jeg ikke på dem.

Præsterne
(sagte).

Også mig gik det så.

Bratt.

Men kanske burde vi akkurat ha tænkt omvendt? At her er det, som er ment med »tro«? Troens tilværelse er underet! Den må virke under! Kanske burde vi ha tænkt så?

Hvad vi end burde ha tænkt, — vi burde ikke ha set så professjonelt tvilende på ham, som jeg desværre har gjort. Hans kjærlighed og tro burde ha ydmyget mig. Jeg anklager mig selv og ber ham inderlig om forladelse i mit hjærte!

Alle præster
(uden undtagelse).

Også jeg! Også jeg!

Bratt.

Han er den beste mand, vi kjender; han har den største tro, som er til; — end om miraklet var her?

(Bevægelse.)

Jensen
(hviskende).

Se det kors der over døren? Er det aftensolen — eller hvad er det??

Bratt.

Jeg ved ikke. Men vær viss på, at møder miraklet, da er tusener tilstede nu ved det møde, som vi ikke ser.

Bare vi også får være med! — Bare vi får være med! Tænk, at opleve noget så stort, at »alle, som så, de trodde« !

Det skulde vi få være vidne til, — du, du, jeg? Det er for meget; det kan ikke være muligt! — — —

Men er det muligt, — da er der samtidig med os, brødre, — å, så skrøbelige, så lidet troende, så ukjærlige som vi er, —

Alle.

— Ja, ja! — —

Bratt.

— da er alligevel samtidig med os ikke så stort benådede til; da må vi uværdige være kaldte!

(Dyb bevægelse.)

Og ser jeg ud i den stængte, nakne fjordbygd her under mågeskriget og tænker: gudsriget begyndte i en yppig egn ved alfarvejen i sollandene, — hvilket vidnesbyrd, om det blev ta't op igjen i hele sin storhed her i en afsides, fattig bygd mod den evige is — — —

Falk
(rejser sig ligbleg og hvisker:)

Ja, ja!

Flere.

Ja, ja!

Bratt.

— da synes jeg, alt går sammen, og at miraklet må komme!

(Alle har rejst sig.)

Bispen

(sagte).

Å, hvis det kom, så jeg gamle fik se det!

Blank.

Ja, hvis vi nu blev ta't op i den store tro!

Ikke fordi vi fortjener at se; men fordi vi trænger det.

(Gamle Blank falder på sine knæ; snart flere.)

Bratt.

Fordi hele slægten trænger det! Hårdere for hver tid. Fordi det er lovet. Fordi det må være her, hvis det er.

(Knæler.)

Hans tro må kunne nå det! Hans er den største på jorden! Og troen kan! Å, den kan!

Alle.

Den kan, den kan!

Bratt.

— Kunde den ikke, — da var det hele umuligt.

Da var det andet heller ikke sandt. Da var der i alt dette noget grænseløst ...?

Noget over ævne ...?

FEMTE MØDE.

Rakel

(høres indenfra angstfuld rope).

Elias!

(Hun kommer styrtende fra højre bent mod vinduet, som hun åbner, idet hun af al sin magt roper:)

Elias!

(Derpå kaster hun sig bagover og vilde være faldt, hvis ikke Krøjer havde taget imod hende. Hun brister i gråd, men rejser sig straks forfærdet, peger ind:)

Der! Der! Hun er ikke længer alene! — Se dog, — se!

(Alle har rejst sig.)

(Elias er i det samme synlig i svalen. Rakel river sig straks løs og iler mod ham:)

Mor! Mor!

Elias.

Har hun rejst sig?

Rakel.

Ja, ja!

Elias.

Og går?

Rakel.

Ja! Men hun er ikke alene!

Elias.

Dette må høres!

Rakel.

Ikke ind til far!

Elias.

Nej, op på taget, op i klokketårnet, ringe det ud til hele verden!

(Afsted.)

Rakel.

Men du har ingen stige?

(Får intet svar; angst:)

Men der er ingen stige!

Krøjer
(med en håndbevægelse, sagte:)

Hys!

Bispen
(hviskende).

Å, hør!

(Alle hører fra kirken:)

Halleluja, halleluja!
Halleluja, halleluja!

Alle

(falder på knæ, idet de hvisker:)

Han ved det! Han ved det!

(Da kommer Klara langsomt gående i sit hvide lin. Øjnene er fæstede på kirken; hun stanser og rækker hænderne ud mod sangen.)

Alle præsterne

(svarer i sagte kor:)

Halleluja, halleluja!
Halleluja, halleluja!

Rakel

(i svalen).

Nu står far i døren.

(Vi hører ham nu synge stærkt og klart:)

Halleluja, halleluja!
Halleluja, halleluja!

(Da falder kirkeklokken og alt folket ind med. Der er slig jublende styrke, at det høres, som sang tusener. Og det stiger, fordi folket fra lundene iler til. Det er en stund, som om disse „halleluja" løfter huset.)

(Sang blir synlig i døren; aftensolen står på hans åsyn. Alle rejser sig, alle viger.

Han rækker begge armer ud mod Klara, som står midt i rummet. Hun rækker sine ud igjen; han går frem og omslutter hende.

Sangen bruser om dem. Stuen er fuld af folk; svalen ligeså; de står over hverandre; nogle står i vinduet.

Da glider hun langsomt ned ad hans skulder. Sangen stanser; alene kirkeklokken går.

Hun gjør en anstrængelse for at samle sig og rejse sig. Den lykkes halvt, idet hun løfter hodet og ser på ham.)

Klara.

Du skinnede, ... da du kom, ... min elskede!

(Hendes hode synker atter, armene falder, hele kroppen gir efter.)

Sang

(står og holder hende, idet han lægger hånden på hendes hjærte; bøjer sig så over hende, forundret. Ser op mod det høje, idet han barnlig siger:)

Men dette var ikke meningen —?

(Han bøjer det ene knæ og lægger hendes hode på det; undersøger; lægger hende varsomt ned og rejser sig, idet han ser op igjen:)

Men dette var ikke meningen —?
Eller —? — — Eller —?

(Han tar sig til hjærtet; falder.)

(Rakel har ståt forstenet og set på. Nu gir hun et stort skrig og falder på knæ foran forældrene.)

Krøjer.

Hvad mente han — med det »eller« —?

Bratt.

Jeg ved ikke bestemt. — Men han døde af det.

Rakel.

Døde? — Det er umuligt!

(Klokken vedblir.)

Der henvises til:

Leçons sur le système nerveux faites par J. M Charcot. Recueillies et publiées par le Dr. Bourneville. 3e édition. 2 vol. Paris 1881, chez A. Delahaye et E. Lecrosnier.

Études cliniques sur l'hystéro-épilepsie ou grande hystérie par le Dr. Richer. 1 vol. Paris 1881, chez A. Delahaye et E. Lecrosnier.

OVER ÆVNE

ANDET STYKKE

FØRSTE HANDLING.

En dyb kløft, der bøjer til højre. Vi kan så vidt skimte havet udenfor. På begge kløftens sider små huse opefter i stor uorden. Somme af disse huse er bare skibskahytter, andre agterenden af et fartøj. Vi ser huse i to stokværk med trappen fra første til andet lagt udenpå. Andre huse ser vi byggede opefter kløftevæggen således, at andet stokværk er på en ny sti med særskilt udgang til den.

Hernede er åben plads, et slags torv med vandkum og spring; gammelt. Huse rundtom pladsen.

Længst fremme til højre et forfaldent hus med sønderslagne vinduer, døren halvt liggende, et skilt med „Helvede" på, hængende på en bøjet stang og næsten frarevet.

En dump dur høres ovenfra saa godt som uafbrudt. Det er fra jærnbroen over kløften. Nu og da høres også en lokomotivpibe og derpå svær dur af et henoverdragende tog. Atter den hule og mere dæmpede dur af vogner og hestetramp.

FØRSTE MØDE.

(Endnu før tæppet går op, lyder en ligsalme, sunget i kor. Idet tæppet løftes, ser vi udbåret fra et af de fattige huse til venstre en ligkiste for en voksen. Umiddelbart efter denne ligkiste en mindre for et barn; efter den atter en mindre.

Pladsen er fuld af arbejdere, kvinder og barn. Alle mænd har ta't hatterne af, mange af både kvinder og mænd gråter. Nogle barn højlydt. Følget ordner sig med præsten Falk i spidsen; han er i ornat og fører en olding ved armen, så det går smått. Alle tilstedeværende blir med. Vi ser følget helt ude ved bøjningen svinge opover til højre. Vi hører salmesangen længe, bestandig højere oppe fra.

Endnu mens den lyder, kommer en ældre mand ræd krybende frem af det forfaldne hus. Han har en sid, vid frak på og ter sig, som ved han ikke, hvor han skal hen. Han ser på det mishandlede hus og

sætter sig endelig på trappen, der, som sagt, står for sig selv ude på torvet.

En mand blir synlig oppe på stien, der ligfølget gik op; hans klæder er svært medtagne, luvslidte og fedtede. På det store hode bærer han en liden kaskjet. På højre fod har han en nokså ordentlig sko, men på venstre en lab, der er snøret fast med en såle under. Ildrød af ansigt, hans hænder rødblå, hans hår kort og mørkt. Nu skrider han frem med rejst holdning, svingende bevægelser, ser hin mand på trappen, stanser, går derpå langsomt frem.

Manden på trappen ser ham; men vender sig væk. Anders Koll er hans navn, men kaldes:)

Markmusen
(mumler).

Jagu er'n laus nå.

Otto Herre.

Beskedne markmus! Udenfor din ødelagte hule. I dybe tanker. —

Markmusen
(som før).

Han har alt fåt idag, hører jeg.

Otto Herre.

Vinduerne knuste! Skiltet hængende sørgeligt ... som en dram, der drypper væk. Trappen båret bort af en orkan, kastet ud i din skjæbnes ocean. Og du klamrende dig fast til denne rest af dit livs farkost.

(Det klukker i Markmusen.)

Og døren! Den dør, der så så mangen tigger gå ind og så mangen konge gå ud. Hænger den ikke nu som en fuld mand, de holder på at hive på gaden?

Sådan ser det ud, der dydens fortørnede hånd har rammet.

Markmusen.

Så døm hører nyt på mangelsgår'en au?

Otto Herre.

Af dit møblement lavede de æggerøre! Dine glas og dine butler blev luftspringende dansere til lyden af deres egne toner.

Markmusen.

Agte dig, du, som går med lab; her ligger glasstumper endnu.

Otto Herre.

Og dine fyldte brændevinsfad —

Markmusen
(sukkende).

Å — jagu — ja!

Otto Herre.

— trillet de ud; de gjorde kaskader af dem. På præstelig befaling.

Markmusen.

Han stod, der du står, og kommenderte.

Otto Herre.

Men er her da ingen øvrighed? Skal alt hernede i helvede være lovløst? Har du da ikke klaget?

Markmusen.

Nå i strejken er døm aldeles endevendte galne! Hadde je klaga, hadde døm rivi ihæl me! Døm ville til, døm hadde me alt overende. Men da tok Bratt'en ti!

Otto Herre.

Og altsammen, fordi Maren, den brave skikkelige Maren, blev gal.

Markmusen
(rejser sig halvt).

Å kunne je for det?

Otto Herre.

Maren, som dræbte sine to unger! — Har jeg ikke set dem springe om her, sokkeløse og med krøllet hår? Hvad er livet!

Markmusen.

Og sig sjel dræpt' a? Og sig sjel!

Otto Herre.

Og sig selv! Først barnene, så sig selv. Medea, den store Medea!

ἄλλως ἄρ᾽ ὑμᾶς, ὠ τέκν᾽ ἐξεθρεψαμην,
ἄλλως δ᾽ ἐμόχθουν καὶ κατεξάθην πόνοις,
στερρὰς ἐνεγκοῦσ᾽ ἐν τόκοις ἀλγηδίνας.

Markmusen
(som før).

Å kunne je for det?

Otto Herre.

Ulykkebringende markmus: Tal sandhed foran den åbne grav! Så heder det. Hvor meget mere da foran tre åbne grave? *Hun havde jo kjøbt brændevinet hos dig.* Hun drak sig fuld for at få mod til sin gruelige gjærning.

Markmusen.

Kunne je vite, å hu' ville gjøre se' istand te? — — Je er så uskyldig som en barnesærk.

Otto Herre.

Gråt ikke, markmus! Det hører din stand og stilling ikke til.

Jeg forsikrer dig, havde jeg været fri, — hvad jeg vil sige: havde jeg været *her*, det skulde ikke være sket!

Men at ikke folk kom til besindelse, da de så brændevinet flyde? Virkelig flyde væk!

Markmusen.

Det flaut som klåre bækken, gut! Jagu det gjor'e det.

Otto Herre.

Men, men la' de sig ikke på maven? Søbed i sig? Øste op i sin hule hånd? Styrted ud med kopper og bøtter?

Markmusen.

Det flaut ut over bejna te præsten. »Så skal det være!« sa'n!

Otto Herre.

Bratt er mægtig. Men der gives dog grænser! Sælsomme tildragelser! Ligesom jordrystelser! Er, — er Bratt vorherre hernede nu?

Markmusen.

Å, vorherre har nok aldrig ha't den magta i helvete, som præsten har.

Otto Herre.

Han var ikke med i ligfølget? Ellers vilde jeg ha hilst på ham. Vi er artiumskammerater.

Markmusen.

Nej, han sitter på kantoret nå, han.

Otto Herre.

På kontoret —? Han er jo dog ikke præst mere?

Markmusen.

Nej, strejkekantoret. Det er han, som har fåt istand hejle strejken, og han tar ind pænga.

Else

(kaldet „Skindfælden" kommer. Brunrød og yppig).

Markmusen.

Der har vi »skindfælden«.

Otto Herre.

Godmorgen, du varme kaffe! Det dufter af dig til mine sanser. Hvad søger du her?

Else

(i bergensk dialekt).

Å skjeller det deg, magan? — — Så du e kommen laus att nå?

Otto Herre.

Jeg mødte ligfølget, men så ikke dit brusende hår. Hele helvede fulgte, men ikke du, dets genius? Du var i morgenforretninger? He?

Skindfælden.

Gå fra meg, magasækken! — Åfor va' ikke du me ho Maren og barna hendes? Hu' va snil med deg. Det va hu ikke med meg.

Otto Herre.

God var Maren. Hvorfor jeg ikke fulgte hende? Det vil jeg sige, — sige det frit ud: — havde jeg gåt med, så havde jeg talt! Så havde jeg deroppe i ligshuset slukket sol, måne og stjærner for dem alle, dem, som fulgte. Jeg havde sagt: Ikke hun, som ligger her, den stræbsomme, skikkelige Maren, ikke hun har dræbt sine barn. Ikke hun har lagt syndig hånd på sig selv. Nej, de deroppe har dræbt hende. Menneskeæderne i storbyen har ædt hende, både hende og barnene? Strejken gik hende til hodet, hun blev vanvittig af strejken, hendes nervøse sjæl havde den samvittighedsfuldhed, som hendes mordere savnede. Hun turde under de vilkår ikke ta livet på sig. Hun turde ikke forsvare at sulte og fornedre sine to piger. Hun syntes, livet var et rovdyr, hun vilde frelse dem endnu, mens de ...

(Overvældes.)

Skindfælden.

Jagu er det mangen gang lissom så opbyggelig å høre på deg. Du sejer det nå slik atte — — —

Otto Herre.

Du er en brav kvinde, Else. Du har hjærte på det rette sted.

Skindfælden.

Det ender nå me', atte døm æter vors alle ihop.

En rå mandsrøst
(oppe fra venstre).

Hvissom ikke vi æter døm!

Otto Herre.

Hvad var det for en ånd fra fjældet? Et varsels ord ud af det vordende. Hytternes bebudelse til slottene.

Skindfælden
(sagte til Markmusen).

Eg kommer lissom for å varsku deg, eg, Anders.

Markmusen
(sagte).

Nej, herregud, å er det nå da? Kan døm endda ikke la mig være ifred?

Skindfælden
(som før).

Eg traf politien heroppe, å så sport'en, om det var sant, du gik me'n stor brændevinsbuttel i baklomma?

Markmusen.

Nej, nej, det er ikke sant!

(Tar sig bag.)

Skindfælden
(ligeså).

Og sol'te i smug omkring i krokene?

Markmusen
(rejser sig forfærdet).

Ja, der kan dere høre! Døm vil ru'nere me'!

Otto Herre
(foran ham, vil ta omkring ham).

Er det sandt? Har du — har du —?

Markmusen
(fra ham).

Nej, la væra me'! La væra me', sier je! I — hi! je er så kjilen. I — hi!

Otto Herre.

Der er noget der bag! Når du bevæger dig, beskriver det en tung cirkelbue. — Else!

Markmusen.

D'er ikkje sant!

Skindfælden.

Eg ska holl'an, eg!

Markmusen.

Rør mig ikke! Je skriker.

Skindfælden.

Så kommer politien å tar både deg å buttelen din.

En kvinderøst
(ovenfra til højre).

Å gjør dere markmusa dernere? Hu piper.

Markmusen.

Ånej, ånej, ånej! —

Otto Herre
(drager frem af frakkelommen på Markmusen en stor buttel).

Markmusen.

D'er bestelt! — Hører du, d'er bestelt. D'er ikkje mit længer!

Otto Herre
(som har drukket en lang slurk).

Bestilt eller ej, —
det smager mig.

Skindfælden.

Å faen! — La' meg og —!

Otto Herre
(som atter har drukket).

Den ypperste saft,
du endnu har havt!

Skindfælden.

Kom nå! Kom nå!

Otto Herre.

Se her er din del,
du tørstige sjæl!

Markmusen.

Dette er nå det kontanteste tju'eri.

Skindfælden.

Aldrig i væra har eg drukket nokke så fint!

Otto Herre.

Ha! De deroppe! De ved, de ved, hvorfor de vil forbyde os denne gudedrøm.

Markmusen.

Dere drikker op hejle fortenesta for flejre daer.

Otto Herre.

Drik med, din orm!

Skindfælden
(sagte).

Nej, vet du, ka eg har tænkt så tit på i denne tia? (Nærmere.) Ko'for skulle ikkje vi passe på e' stormnat å tænde fyr på hejle storbyen? Tænde fyr på!

Otto Herre.

Bah! Da redded jo pakket sig ud på marken.

Nej, — (hemmelighedsfuld.) her går gamle minegange indunder byen! Fra den tid de førte elven væk, som gik her. Her vi nu står. Vi bor i det gamle elvelejet. Hele helvede er intet andet end det fordums elvelejet. Disse gamle minegangene, som begynder bagom husene her og går indover på begge sider, de skulde findes! Skulde fyldes af krudt, af dynamit og andre eksplosive emner! Og saa elektrisk ledning ned i det! Ha, ha, ha! For en skidden, stinkende indvoldsåbenbaring!

Skindfælden.

Hurra! Faen stejke!

(Hun triver buttelen fra Markmusen og tar en dyb slurk).

Markmusen.

Men så sprang vel vi også med, da?

Skindfælden
(idet hun gir Herre buttelen).

Går vi med?!

Otto Herre
(drikker og ser ophøjet på hende, idet han lader Markmusen få buttelen).

Hvad skjønnere lod kunde gives?

— — Når jeg stundom har tænkt mig Otto Berg Herres endeligt, har jeg tænkt det således. Sammen med tusener gjennem udødelighedens morgenrøde port.

På m i n kommando, ligesom slaverne på sin østerlandske herres, skiftede de dragt og fulgte i festoptog.

Efter et liv med store tilbøjeligheder, men fuldt af byrder og savn og ofte miskjendelse, endelig at nå sin bestemmelse! I dødsøjeblikket! En sådan tronbestigelse! Se sit navn over sig i solguld, læst af alverden. Selv siddende i en *sedia curulis*, bygget af millionærernes bøjede nakkeben. Aha, aha, — føddeme på deres pengesække! Og menneskehedens forbandelser og beundring om sig som et orkesters brus. Som hyldningens hav ... aha!

Kvinderøsten
(fra før oppe tilhøjre).

No kjøm døm atte!

Markmusen
(ræd).

Kvan kjøm?

Skindfælden
(samtidig).

Kem?

Otto Herre
(samtidig).

Hvem kommer?

Kvinderøsten.

Likfølget, vet e'. Ja, døm e' deroppe endda.

Skindfælden.

Å, — så har det god tid.

Markmusen
(sagte).

Men dissane herre min'ganga'n, ... ja, d'er mange, som har tala om døm. Men de ska' væra oframkomli?

Otto Herre.

Se der er det! Se der er det!

Markmusen.

Somme fulle af vatten og andre af anna.

Skindfælden.

Ja, det har eg og hørt.

Otto Herre.

Sådan er denne trælleslægt! En smule hindring, lidt væde, eller nogle korn sand! Det er nok til at vingestække deres hævn, skræmme deres trang til frihed og lys.

Kvinderøsten.

Præsten er med!

Otto Herre
(skræmt).

Præsten! Pastor Bratt?

Røsten.

Nej, han den rigtige præsten.

Markmusen.

Falk. — —

Otto Herre.

Pyt, han! Han er aleneste en humbug! Det tør jeg sige ham nårsomhelst. Kjender jeg ham ikke fra studentersamfundet?

Skindfælden.

Ja, no vil eg gå.

Otto Herre
(sagte).

Jeg kommer straks!

Markmusen.

Vil du ... vil du si præsten det.

Otto Herre.

Hvad?

Markmusen.

Det, du sa', — det du kalt'n?

Otto Herre.

En humbug? Ja, sige ham det —?

Markmusen.

Vil du ... vil du si'n det, ska du få en krone. Jagu det ska du!

Otto Herre.

Forskud! Forskud!

Markmusen.

N--e—j! —

Otto Herre.

Forskud!

Markmusen.

Men om du nå ikkje sier'n det —?

Otto Herre.

Jeg skal straks gå lige hen til ham og sige det. Mit æresord! Forskud!

Markmusen.

Du skal få en halv! — Der.

(Følget har begyndt at komme nedover. Et tog høres netop over broen.)

Falk

(nu civilklædt. Kommer sist og lidt efter de andre. Da han kommer, går Herre hen til ham og omkring ham).

Men kjære ... Er det ikke Otto Herre? Vor *magister bibendi?*

Otto Herre

(hilsende).

Jo, Deres velærværdighed! D. v. s. det, som er igjen af ham.

Falk

(for sig).

Herregud!

(Begynder at søge i sine lommer.)

Otto Herre.

Og dog, når alt kommer til alt ... måske den beste del. Men tiderne har ikke været milde, Deres velærværdighed.

Falk.

Nej, jeg kan se det. (Dæmpet.) Kom til mig, når

det kriber som værst! — Jeg har idag ... ja, jeg har virkelig gi't fra mig det vesle, jeg havde. Her er bare en halv krone.

Otto Herre.

Tak, Deres velærværdighed! Tusen tak! Det har jeg altid sagt til folket her, at De har hjærtets genialitet. (Går.)

Markmusen

(som har gjemt sig bag et hus længer oppe, kommer frem, idet Herre skal opover).

Men ... men?

Otto Herre.

Du gav mig jo bare en halv!

(Opover.)

ANDET MØDE.

Falk

(til Hans Braa).

Vil De tro det, at den mand, når han er ædru, er forknyt og skrøbelig. Havde jeg havt det slig, så drak vel jeg også.

Hans Braa.

Ja, vi ved om det; vi har ofte set det.

Falk.

Han er som en Jerikorose. Vindtør og hverdagsgrå. Men når den lægges i væde, vokser den op og smiler søndag. —

— Ja, godtfolk, jeg sa' dere deroppe, da jeg talte ved gravene, at jeg havde noget på hjærte, som høvet bedre hernede.

(Han stiger op på trappen. De ordner sig om ham.)

Det, jeg begyndte med deroppe, og som jeg også sluttede med, det var: vi må ikke dømme hende! Det skal bare han gjøre, som kjender os allesammen. Fred over hendes forpinte hjærte! Fred med hendes navn iblandt os!

Det er det værste med en slig ting som strejken, at den bringer så mange til fortvilelse. Det hænder bare de svagere, siger man. Jeg siger, det hænder de fineste, de, som føler stærkest ansvar, derfor ofte de beste. Som overhovedet de beste lider mest, de tar på sig de største ofre, og de får undgjælde.

(Man ser, at arbejderne er enige heri.)

Jeg vil ikke lægge skylden for det på nogen. Men det er vel en og anden af dere, som alt har prøvet, hvor hårdt det er, når barna kommer og siger: »lidt mere mad, mor, — å giv mig lidt mere mad!«

(Bevægelse.)

Falk
(stille).

Jeg bærer min skjærv til hver eneste dag.

En
(lavt).

Ja, du er snil!

Flere
(ligeså).

Det er du!

Falk.

Uden det havde jeg ikke lov til at komme her og sige noget. Min mening, mit råd er, at så stor strejk som denne — den største, vi nogensinde har havt —, den må ikke vare længe! Så uventet rigelige gaver har flydt ind; men her er for mange at føde; alt nu er der dem, som ved, hvad hunger vil sige. Og der blir flere. Men intet smitter som fortvilelse; husk det! Da kommer den tid — og den kan komme snarere, end nogen nu tænker! —, da ingen længer formår at styre de kræfter, de her har sluppet løs. Jeg ser tegn til det, jeg hører trusler om vold og mord —

Blind-Anders.

Vold og mord, ja!

Falk.

Hvad siger du, gamle?

Hans Braa.

Han taler bare om én ting, han Anders.

Falk.

Ja, lad ham tale!

Blind-Anders.

Det var dette me a — stakkars ...

Falk.

Jeg ved det jo. Vi gik jo sammen.

Blind-Anders.

Nej, ikke a Tea; je hadde e yngre datter. Hu, som kom op i byen, i et fint hus. Der gjorde døm vold på a.

Falk.

Ja, ja. Vi husker det. Men det er ikke herom nu, Anders.

Blind-Anders.

Men Dere sa »vold og mord«. — Dette var vold; og hu skamma seg så, atte det også blej mord. Gud trøste og bære os!

Falk.

Vi ved det, kjære Anders.

(Tier en stund.)

For at komme tilbage til vort, fortvilelsen er en farlig kammerat, og han er alt iblandt dere. I må stille dere slig, at I ikke blir ansvarlig for mere end det, I selv vil.

Hans Braa.

De deroppe i storbyen er ansvarlige!

Falk.

Fortiden, Hans Braa, har mere skyld end nutiden. Og de, som har skyld i nutiden, findes i regelen på begge sider.

Hans Braa.

Nej, den er deres deroppe, alsammen!

Falk.

Ikke alsammen!

Flere.

Jo, jo, alsammen!

Falk.

Tør I sige jer aldeles uskyldige —?

Alle.

Ja, ja!

Falk.

Nu er I harme, for I har det vondt. Jeg skal ikke sige mere om det. Men vil I forlig, så må I prøve at se lidt anderledes på de andre end som på røvere.

Hans Braa.

Men når de er røvere?

Flere.

Jagu er de røvere, ja!

Falk.

Røverne på korset kanske? Også røvere kan omvende sig.

Per Stua.

Rigtig rovdyr er de!

Falk.

Ja, det var værre! Men jeg skal sige dere noget: dere skulde overlade til de rige at trodse og true! De har magten og er vant til at være brutale og afgjøre alting med magt. Vær ikke så dumme at gjøre det efter! Fattigdommen har visse goder, som rigdommen ikke kan nå. Forspild ikke dem! Fattigdommen har sin velsignelse ...

Hans Braa.

Har De prøvet den, pastor?

Falk.

Jeg kjender både de rige og de fattige, og de fattige har meget forud for de rige.

Hans Olsen.

Ja, filler og lus!

Falk.

Så det finder du? (Man ler.) Jeg skal sige, hvad jeg finder, de fattige har forud. De er ofte så tilfredse med lidet; de er så snille med hverandre; rigtig tilgagns opofrende, er de. Og så er de mere tålmodige, mere overbærende ...

En rå mandsrøst
(helt oppe fra højden til venstre).

Den talen skulde du holde for de rike!

Alle
(ser opover til venstre).

Falk.

Det har jeg gjort! Hverken de rige eller de fattige taler jeg efter munden.

Den rå røst.

Ja, men vi vil ikke ha dettane præstevæve her nå!

Kvinderøsten
(fra før højt oppe til højre).

Du skulde heller høre etter, du Skitper, derborte! For du er da den fæleste fanten i hejle helvete.

Den rå røst.

Å, hold kjæften din, dritmærra!

Falk.

De kræfter der, — dersom fortvilelsen kommer til, kan I så styre dem? Ikke mere, end I kan styre havet derude! —

Nu vil jeg fortælle dere (for de har været hos mig!), at her også er dem iblandt dere, som gjærne vil ta arbejdet op igjen ...

Per Stua.

Ja, døm kan prøve!

Flere
(efter hverandre).

Er det sandt?

Falk.

Det er sandt!

Næsten alle.

Ja, døm kan prøve! (En voldsom bevægelse rejser sig.) De skal få! Hvem er det? Nævn dem! (Tilsist som i takt.) Nævn dem!

Falk
(vinker myndigt med hånden, og der blir stille).

Nu tænker I på vold! Hvis I kjendte dem, brugte I vold mod dem! Og da er der ikke langt til mord heller! (Stor stilhed.) Da blev mange af dere ulykkelige for livet. Og barna deres og de stakkars konerne ...

Blind-Anders.

Dette er sandt.

Hans Braa.

De deroppe får være ansvarlige!

Falk.

Ja, fik I dem til at skjønne det, så —

Per Stua.

Det skal de skjønne!

Aspelund.

Der kommer den dag, de skjønner det.

Falk.

Den kan *I* ikke vente på! Dere får ta dem, som de er, både menneskene og forholdene. Vandet går ikke fortere, end det har fald til. For mit øje ser det ud, som vorherre vil, I skal øve dere i tålmod; så kommer hans time. Ofte når vi mindst venter den.

Den rå røst
(til venstre ovenfra).

Slut naa for satan!

Falk.

I kommer ikke langt med at påkalde satan, godtfolk! I får nok vende dere til ham, som tålmodig la'r sin sol gå op over onde og gode ...

Kvinderøsten
(oppe fra venstre).

Der kommer'n Bratt!

Flere.

Kommer'n?

Hans Braa.

Ja, han lovde at komme idag.

En
(som havde sprunget mod baggrunden).

Ja da!

Alle
(vender sig. Der blir uro. Somme dra'r sig opover; senere flere; snart på tre gamle kjærringer nær, allesammen).

Falk.

Nå — skal ikke dere også gå?

En af kvinderne
(undselig).

Nej, du er for snil til det.

Falk.

Tre er lite. Men så er det ægte!
(Stiger ned.)

Hans Braa
(oppe ved vejen).

Hurra for Bratt'n!
(Vilde hurra.)

Bratt
(blir synlig til højre, vinker af med hånden, men uden at det nytter. Under bestandig hyldning fremover mod trappen).

TREDJE MØDE.

Bratt
(stiger op. Stilhed).

Jeg hørte helt op, der jeg stod, at min formand på denne plads sluttede med at sige, at Herren la'r sin sol tålmodig lyse over onde som gode.

Jeg vil begynde med at sige, at hernede lyser solen aldrig.

(Latter og gjentagelse af ordene.)

Bratt.

Jeg har virkelig truffet dem, som ikke ved det, at vi hernede bor på bunden af en dyb elv. Elven havde et fald herude, før den gik i sjøen, og dette fald åd sig længer og længer indover. Således blev dybet til, som vi bor i. Således opdagede de også rigdommen i berget på begge sider af elven. Vandet blev da afledet, og de begyndte minearbejdet. Det skabte så storbyen deroppe. Men til løn for alt det, som arbejderne drog frem i solens lys, blev de selv stødt ned ifra det, hidned. De tjente så meget til de andre, at byggegrundene deroppe blev for dyre for småfolk. De måtte nøje sig med denne hernede, den kunde de få for intet. Men her er aldrig sol.

(Samtale.)

Hans Braa.

Sådan er det.

Falk

(før han går).

Vogt Dem nu, Bratt!

Bratt

(ser på Falk. Begynder så igjen).

Efterhånden blev det så, at de, som kom til skade deroppe i storbyen, eller som levede over ævne deroppe, de blev hivet ned her —

Hans Braa.

— menneskeaffaldet! —

Bratt.

— i »helvede«, som de snart kaldte det. —

Her er mørkt og koldt. Her arbejder få med håb, ingen med glæde. Her liker ikke barna sig, de tyr ud til havet eller op i dagen. Sol vil de ha. Det varer bare en stakket stund, så opgi'r de det; de lærer, at

den, som er kastet hidned, han kravler sig sjælden op igjen.

Flere.

Det er sandt.

Bratt.

Nu står vi her. Men de deroppe, som ejer den ledige solsletten, har netop svaret os, at den får vi ikke. Og øverst oppe på haugen, der den gamle fæstningen lå, der Holger har bygget sin ny borg (uro) — der på »borgen« skal ikvæld fabrikherrernes delegerede fra det hele land samle sig. Der skal de rådslå om, hvordan de kan holde os nede, så vi aldrig kommer op.

Den rå røst
(til venstre).

Ja, døm kan prøve!

Flere
(uden undtagelse i stigende raseri).

Ja, døm kan prøve!

Bratt.

Jeg ber dere for guds skyld, lad dem endelig få samle sig der. Den borg blev bygget under stigende nød i landet. Ganske som på trods. Det er bare, som det skal være, at de samler sig der og svarer derfra. Jeg hører, at ikvæld vil de illuminere borgen!

Den rå røst.

Ja, døm kan prøve!

Alle.

Ja, døm kan prøve, ja, døm kan prøve!
(Aldeles som før.)

Bratt.

Men forstår dere da ikke, venner, at intet kan gagne os mere? Netop idag, som vi har fulgt Maren og hendes to barn til jorden —

Blind-Anders.

— Hu Maren, ja —

Bratt.

— så illuminerer de! (Uro. Harme.) Lad dem endelig få bære sig sådan ad! Da får vi mange venner, vi ikke før har havt. Og mange vil frygte den gud, som således hånes. Lad dem illuminere! De, som har ta't solen fra dere!

(Mumlen.)

I ved vel, at alt det, der fører smitte, trives best, der solen aldrig kommer? Solen dræber mikroberne, legemets og sjælens; solen gjør stærk og opfindsom, solen er selskab, solen gir tro! De rige deroppe ved det altsammen, lige fra skolen ved de det, og endda har de ladet dere leve her! De har ladet dere leve her, som utøj og smitte lever med, og barna blir bleke og tankerne skumle; både klær og sind tar mug. Præster og kirker har de, bønner og salmer har de, og en smule velgjørenhed har de også; men de har ingen gud.

(Bevægelse.)

Kan der ventes, til de får en? Slægt efter slægt i elendighed og synd, — hvad hændte her for tre dage siden? Hvem ringede det for idag? — og vi spør, om der kan ventes? Nogen arbejderhjem hist og her, — retter det på disse de tuseners savn? Hvad spår, at her snart blir bedre?

Deres ungdom? Hør på, hvad denne ungdom selv svarer: »Vi vil more os!« Deres bøger? Ungdommen og bøgerne er tilsammen fremtiden. Hvad siger bøgerne? Akkurat det samme som ungdommen: »Mor dere! Livets lys og lyst, farverne og glæden er mine«, siger ungdommen og deres bøger. — De har ret! Det er altsammen deres! Ingen lov forbyder at ta livets sol og lyst fra småfolk; de, som har solen, de har også gjort loven.

Men så er spørsmålet da, om vi kunde kravle os op så langt, at vi blev med at skrive en anden lov.

(Tordnende hurraer.)

Det behøves bare, at et slægtled endelig tar det

store taget, som skal løfte alle de følgende slægtled op i solens vederkvægende liv.

Almindeligt.

Ja, ja?

Bratt.

Men det ene slægtled har skubbet det fra sig over på det andre. Indtil vi nu har ta't ofrene på os, og pinen lige til dødens. Her var nylig en, som bukkede under. Men ved dere, at hun ikke er død forgjæves? Hendes fortvilelse har skræmt samvittighederne! Aldrig har gaverne til strejken flydt ind som igår og idag! Flere har gi't store summer, — en alene gav idag 2000!

(Stor jubel.)

Blind-Anders
(vekt).

Nej herregud!

Bratt.

Skal vi huske hende i hendes angst og pine? Som den jammer, vi vil ha slut på! Som nødskriget fra de undergangne slægter? En fortvilelsens bøn om redning.

Almindelig.

Ja, ja. (Bevægelse.)

Bratt.

Og lad os så alle øve os i offer! Jeg nøjer mig nu med det halve af det, jeg ellers lever af. Ingen ved, hvor længe vi skal prøves. Jeg har fåt mange til at gjøre det samme. De siger som jeg, at de kjender det som en indvielse! Som jeg står her, har jeg hænderne fulde af ild og elektriske stik i min krop. Min følelse er finere, min ævne højere, hentonende i min offertrang.

Øv dere i at undvære! Når I hersker over dere selv, så hersker I over de andre, som trænger styre; her er nok af dem!

Vær ved godt mod! Hver dag bringer ny tilslutning alle vegne fra. Aldrig har arbejderne været så

nær ved målet! Aldrig har vi havt et samhold som nu. Aldrig et så fast tag, aldrig så stærk støtte? Å, om det blev det slægtled, vi står i, om det blev os, som løftede landets arbejdere for alle tider op af mørket og muggen, op af kjælderne, så de kom på livets solside!

(Almindelig bevægelse.)

Bratt

(da han endelig tar hænderne bort fra ansigtet, stille).

I skal gå op til strejkekontoret; udbetalingen er ordnet (Glad uro.) — Og når I har fåt bidragene, så vælger I den komité, som idag skal tale med hr. Holger. I husker, det er idag han skal ha svar.

(Almindelig glæde; mange går hen og tar Bratt i hånden, idet han stiger ned. Og så afsted opover mod byen i livlig samtale.)

FJERDE MØDE.

(Da Bratt også endelig vil gå, kommer)

Elias

(nedover fra et af husene til højre).

Bratt!

Bratt.

Elias! (Iler mod ham, fører ham fremover.) Endelig! Hvor har du været? Just som vi trængte mest til dig, kom du bort fra mig.

Elias.

Jeg gjorde også min gjærning.

Bratt.

Kan du tro, jeg tviler om det?

Elias

(smilende).

Forresten har du set mig.

Bratt.

Uden at vide det?

Elias.

Ja. Men – hvad vilde du mig?

B r a t t.

Først og fremst var jeg bange for, at de penger, vi fik, at så altfor mange af dem, var fra dig. Jeg vilde advare dig, Elias.

E l i a s.

Tak! — Ved du, hvem som var den siste, Maren Haug talte med?

B r a t t.

Det var dig?

E l i a s.

Mig.

B r a t t.

Hvad sa' hun? Det v a r fortvilelse —?

E l i a s.

Hun sa': der må noen dø, sa' hun. Før lægger de ikke mærke til os.

B r a t t.

Det sa' hun?! — — Altså en fuldt bevidst martyr? Tror d u det?

E l i a s.

Det tror jeg.

B r a t t.

Men der er mangen en martyr, som har været sindsforvirret.

E l i a s.

Det er der.

B r a t t.

Og brændevinet? Hun drak i det siste; det siger alle.

E l i a s.

For at få mod til det! Et bevis mere, synes jeg.

B r a t t.

Hvorfor bad hun ikke om mere hjælp? Hun havde fåt det.

E l i a s.

Også jeg bød hende hjælp.

Bratt.

Nå da?

Elias.

»Jeg tar bare fra andre« svarte hun.

Bratt.

Virkelig! — Ja, der var noget besyndeligt ved den kvinde. — Det er jo stort. Der er meget stort hernede blandt småfolkene! Hun ofrede sig altså.

Elias.

Det er sikkert.

Bratt.

Jeg ser, det har gjort et svært indtryk på dig? (Elias nikker.) Du ser dårlig ud. Du skulde gå til din søster. Har du nylig set hende?

Elias.

Ikke i de siste dage.

Husker du de to mærkværdige unge mennesker, som var komne der, — Sommers barn —?

Bratt.

Javist. Kan nogen glemme dem?

Elias.

De er der ikke mere.

Bratt.

Hvad vil det sige. Din søster fik dem jo?

Elias.

Nej, nu har onkelen ta't dem.

Bratt.

Holger? Det var jo det siste, Sommer sa', at din søster skulde ha dem.

Elias.

Det nyttede ikke. Nu har onkelen ta't dem. Forældrene er døde, siger han, og jeg er deres forældre. De skal være mine universalarvinger, de skal opdrages, som jeg vil.

Bratt.

Som han vil —! Til arbejderplager, de også?

Elias.

Naturligvis. De folk tar også fremtiden fra os. Det forfølger mig nat og dag. Mere end det med Maren. Det er værre. Tænk dig, de tar også fremtiden fra os.

Bratt
(ser fast på ham).

Slige følelser sætter man om i handling, Elias!

Elias
(møder hans øje).

Tvil ikke om det! — —

Bratt
(stikker sin arm under hans).

Husker du, da du og din søster kom til mig hernede?

Elias.

Besynderlig —!

Bratt.

Hvad?

Elias.

At du siger det! For det har jeg tænkt så på i hele dag!

Bratt.

Kom så strålende. I havde arvet eders tante i Amerika. I var blet rige.

Elias.

Og vi kom for at få vide, hvad vi skulde gjøre.

Bratt.

Jeg viste dere, hvad jeg gjorde! Din søster vilde ikke være med; det er ukjendt grund, sa' hun. Og hun kjøbte og bygged sit hospital deroppe.

Men du --

Elias
(lægger sin hånd over hans).

Jeg valgte at bli hos dig!

Bratt.

Du var fuld af fryd, den dag du kjøbte det lille fattige hus her!

(Peger til højre, der Elias kom fra.)

Elias.

Og jeg har ikke angret det en dag. For mig er dette det eneste liv, som er værdt at leve.

Bratt
(alvorlig).

Men hvor kan det så gå til, Elias, at her er kommet noget mellem dig og mig?

Elias.

Hvad siger du?

Bratt.

Jeg hører det i klangen af din røst nu! Jeg så det, før du sa' et ord, — at her er en, som har ta't dig fra mig!

Elias
(gjør sig fri).

Det kan ingen! — Ingen uden døden.

Bratt.

Men her er hændt noget —?

Elias.

Det er der.

Bratt
(ængstelig).

Hvad er det?

Elias
(efter kort betænkning).

Du gjør mig så mange spørsmål. Får jeg gjøre dig et eneste?

Bratt.

Kjære, hvad er det?

Elias
(med en egen magt).

Vi tror begge, at gud er noget, vi må arbejde frem i os selv.

Bratt.

Ja.

Elias.

At han er i den evige verdensorden, og at for menneskelivet vil det sige: i retfærdigheden, i den voksende retfærdighed.

Bratt.

Og godhed.

Elias.

Men er han så ikke i krigen? Er den udenfor?

Bratt.

Er det dit spørsmål?

Elias.

Ja.

Bratt
(efter at ha set på ham).

Der er så mange slags krig.

Elias.

Jeg mener den: at ofre sig selv for at få knust dem, der vil ondt.

Bratt.

— Om den krig kommer ind under retfærdighedens orden?

Elias.

Ja.

En brunklædt mand
(som er gledet sagte ind uden at sees, stikker i det samme ansigtet frem mellem Elias og Bratt, stirrende på den siste).

Bratt.

Uf, nej, men hvad er dog dette? — Hvorfor kommer han bestandig så?

Den brunklædte mand
(sætter sig på hug med hænderne på sine knæ og skoggrer).

Ha, ha, ha, ha, ha!

(Samtidig hopper han. På et tegn af Elias er han borte.)

Bratt.

Skal en aldrig mere få tale med dig, uden at han kommer imellem?

Elias.

Hvad vil du, jeg skal gjøre? Han har sluttet sig til mig. Det er hans eneste lykke i verden. Skal jeg jage ham?

Bratt.

Nej, det er sikkert, jeg ikke vil. Men kunde du ikke få ham vænt af med at komme således, hvergang nogen taler med dig? Det er dog for galt.

Elias.

Han tror, dette er morsomt. Kan han ikke det, da? Ellers har han det så tungt. Jeg har netop idag måttet love ham, at vi skal leve og dø sammen.

Bratt.

Hvad vil det sige —?

Elias.

Ja, han har undertiden så forunderlige klare stunder. Og så måtte jeg love ham det.

Bratt.

Du er for god, Elias.

Elias.

Nej; jeg er ikke for god; men menneskene har det for ondt! Også han! En af dem Holger jog ud af sin forretning, fordi han stemte på vor liste. Det blev for meget for ham; han gik istykker og kastedes herned.

Bratt.

Jeg ved det.

Elias.

Nå ja, så fulgte han mig, der jeg gik og stod. Og satte sig udenfor mit hus; som en hund. Så lukkede jeg ham ind.

Bratt.

Men når du således tar dig af allesammen, — så svækker du din arbejdsevne, der den mest —

Elias
(afbrydende).

Undskyld, at jeg afbryder dig! Jeg er så urolig idag. Jeg kan ikke stå stille og høre. Og har så liden tid. Jeg kommer egentlig bare for at se dig. Jeg havde sådan trang til at se dig!

Bratt.

Men det, vi talte om, Elias, —?

Elias.

Lad os ikke tale mere om det!

Bratt.

Ikke tale mere om det?!

Elias.

Siden vil du bedre forstå. Jeg holder ikke ud at se på så megen uret! Jeg holder ikke ud at høre, at de andre skal sejre!

Bratt.

Skal de andre sejre?! Er det kommet så langt med dig, at du ét øjeblik kan tro det?

Elias.

Så langt, ja! — (Tar om hans hode med begge hænder.) Dig elsker jeg! For alt, du har været for mig. Fra første dag, du tog mig op her, — til din forskrækkelse nu.

Bratt.

Ja, Elias, du —

Elias.

Nu skal du tie stille.

Jeg elsker dig, som bestandig tør tro, og være, som du tror! Og som tar i, så landet ryster. Du roper ind i vore sjæle: mod, mod! For ungdommen vil det sige: gå videre, videre!

Bratt
(forskrækket).

Men videre Elias, det vilde nu være at —!

Elias.

Du får ikke sige noget! Og heller ikke jeg!
(Omfavner ham, knuger ham til sig, slipper, tar atter om hans hode, kysser ham to gange, slipper, — springer did op han kom fra.)

Bratt.

Men Elias —? Du har ingen ret til at gå uden at sige, hvad det er!

Gå videre —? Nu? Forforfærdeligt! (Løbende efter.) Det må aldrig ske! (Af al sin magt roper han.) Elias! (Idet tæppet falder.) Elias dog! Elias!

ANDEN HANDLING.

Et højt biblioteksrum, kunstnerisk udstyret. Hele fonden er dækket af et forhæng. Til venstre et vindu i buestil fra gulv til tag. På begge dets sider boghylder, også fra gulv til tag. Til højre, lige mod vinduet, en dør i buestil. Også på begge sider af den hylder. Foran til venstre et bord; derpå ligger nu arkitekturplancher.

FØRSTE MØDE.

Holger
(i en bred lænestol bag bordet og op mod forreste boghylde).

Det blir altså bare kjælderetagen, som må ændres?

Halden
(stående).

Og det ubetydeligt. Men så har vi jo tilbygningen.

Holger.

Tilbygningen? Der skal ingen tilbygning være. Har jeg glemt at sige Dem det?

Halden.

Ja.

Holger.

Tilbygningen var bestemt for mine søsterbarn. Dengang vi gik ud fra, at de skulde være hos frøken Sang.

Halden.

De skal ikke være hos frøken Sang?

Holger.

De skal bo hos mig.

(Stilhed.)

Halden.

Da er her næsten intet at gjøre.

Holger.

Så kan jo frøken Sang flytte ind? Hvad?

Halden.

Jeg synes at forstå, hun flytter ind idag.

Holger
(ser på ham).

De har ikke talt med hende?

Halden
(uden at se på Holger).

Ikke på længe.

(Der bankes på; Halden iler til.)

Holger
(rejser sig straks og går frem).

Der er hun kanske?

Halden
(åbner).

Braa
(høres udenfor).

Er Holger her?

Holger
(sætter sig igjen).

Her er han.

Halden.

En deputation fra arbejderne.

Holger.

Jeg hører det. — — —

Halden.

Ja, — kan den komme ind?

Holger.

Lad den det!

Hans Braa, Aspelund, gamle Anders Hoel, Henrik Sem, Hans Olsen og Per Stua.

Holger
(siddende).

Hvem er den gamle blinde mand?

Braa.

Det er Anders Hoel, han, som er far til —

Holger.

Er han arbejder ved nogen af fabrikkerne her i byen?

Braa.

Nej; men barna hans.

Holger.

Jeg underhandler alene med arbejdere fra en af fabrikkerne.

Braa.

Han er far til Maren, hende, som vi begrov idag, — hende og de to barna. Så faldt det ligesom af sig selv, syntes vi, at han skulde gå med og tale vor —

Holger.

Det kan gjærne være. — Før den mand ud!

(Ingen rører sig. Ingen svarer.)

Anders Hoel.

Ska' je' føres ut?

Braa.

Han siger så.

Anders Hoel
(stille).

Er der noen, som be're kan vidne om nøa dernere æn je' da?

Braa.

Men han vil ikke ha det, skjønner du.

Anders Hoel.

Ja—så? Han vet, d'er nok ikke bare hu Maren, je' har mista ...

Holger.

Før den mand ud, så vi kan begynde. Hvad?

Halden.

Kom Anders, jeg skal hjælpe dig ud.

Anders Hoel.

Hvem er du? Je' drar kjensel på det målet —?

Halden.

Denne vej, Anders.

Anders Hoel.

Nej, je' vil ikke ut! Døm har val't me'.

Flere
(på en gang).

Du maa ud!

Braa.

Før kan vi ikke få utretta no'e, skjønner du.

Anders Hoel.

Kan dere ikke det? Ja, ja. — Da vil je' nå først sie noen ord.

Halden.

Å nej, Anders! —

Flere.

Å nej —!

Anders Hoel.

Mener dere —? Jo, je' vil nå si'n det, lel, at om

hu sto her nå, den yngste datter mi, hu stakkars Tea, hu som —

Holger

(rejser sig).

Gå ud allesammen! Hvad?

Aspelund.

Du hører, dette'ne er stræng besked. Og vi får undgjælde.

(Holger sætter sig.)

Anders Hoel.

Så blir vi kvit da! For det, dere har gjort, det har je' fåt undgjælde for!

Halden.

Nej, vær nu rimelig, Anders! Følg med mig!

Anders Hoel.

Hvem er du, da?

Braa.

De'r jo han Halden, vet du.

Anders Hoel.

Jaså! Er det han Halden? Det ska' jo være en bra kar, det. — Ja, ja. Han Halden ska' je' følge.

Halden.

Det var snilt; du skal få lidt at styrke dig på.

Anders Hoel.

Er vi ikke her hos'n Holger?

Halden.

Jo.

Anders Hoel.

Nej, rigtignok har je' eti bare e' kaku på to daer; men før je' vilde smaka en bit eller drikke en tår av'n Holger sit, — før skulde je' (bevæget) gjøre som døttra mine.

Halden.

Det er af mit, du skal få.

Anders Hoel.

Jaså? — Jaja. Jaja, så — —

Halden.

Så går vi da?

Anders Hoel.

Så går vi. (Gjør et steg, vender sig.) Men je' må nu si det, lel, te'n Holger — ja, han sitter der, vet je!?

Flere.

Nej, gå nu, Anders!

Anders Hoel
(overdøvende).

Døm hadde mye mere æresføls', døm', æn du har! -- Du og gelikerne dine! — Nå ska je' gå! Nå har je' fåt sagt det.

(Langsomt ud med Halden.)

Holger.

Hvad var det så, I vilde?

Braa.

Det er jo den dagen, vi skulde møte på.

Holger.

Å, sådan! Det havde jeg glemt.

Braa.

Vi søkte Dere først neri byen; men døm sa, Dere var her.

(Stilhed.)

Holger.

Ja, I ved, at nu har jeg fuldmagt fra alle fabrikejerne her. Hvad?

Aspelund.

Og vi fra alle arbejderne. Forsåvidt er altingen i sin riktighed.

(Stilhed.)

Holger.

Har I noget forslag?

Braa.

Ja.

Aspelund.

Vi har nok så.

Holger.

Og det er?

Braa.

At vi skulde enes om at vælge opmænd.

Holger
(svarer ikke).

Braa.

Vi tænkte også at gjøre lovforslag om det. Så det blev lov, skjønner Dere.

Holger
(tier).

Braa.

Vi arbejdere ser ligesom en fremtid i det.

Holger.

Men det gjør ikke vi.

Aspelund.

Nej, — dere vil ikke, atte noen ska komme millom. — — —

Holger
(uden at ænse det).

Har I flere forslag?

Braa.

Vi har fuldmagt, om Dere skulde ha noen.

Holger.

Forslag —? Nej.

Braa.

Det står ved det gamle?

Holger.

Nej, det gjør det ikke.

Aspelund
(stille og bange).

Er der kommen noe nyt tel?

Holger.

Ikke forslag. Vi gjør ikke forslag. Hvad?

Braa
(spændt).

Ja, hvad er det da, da?

Holger.

Vilkår er det — — —

Braa
(efter at arbejderne har set på hverandre, siger sagte og betænkt).

Vi skulde ikke få høre, hvad det var for vilkår?

Holger.

I er vist ikke færdige med strejken endda. — Og da er det bare unyttigt.

(Arbejderne sees at tale sammen.)

Braa.

Vi er enige om, at vi nok gjærne vilde høre det.

Holger.

Vilkåret? Der er flere. —

Aspelund
(med helt ændret røst).

Jaså, der er flere! — — Er der noe ivejen for, at vi kan få høre dem da? Like godt først som sist.

Holger.

Der er det ivejen, at bare vi fabrikejere her i byen er enige om dem. Men vi ønsker, at alle skal bli enige. Alle landets fabrikejere. Vi har møde ikvæld. Vi danner en fagforening, vi også.

Braa.

Vi hører det — — —

Men når vilkårene nærmest angår os, så synes jeg, vi kunde få høre dem.

Aspelund.

Ja, det synes jeg også.

Henrik Sem og Hans Olsen.

Ja.

Holger.

Som I vil. —
Det første vilkår er, at ingen af fabrikkens arbejdere får være medlem af Bratts landsforening eller af noget slags forbund, som ikke vi billiger.

(Arbejderne ser på hverandre; men uden ord eller mine.)

Holger.

Det næste er, at I ikke får holde Sangs blad eller noget andet blad, som ikke vi billiger.

Hans Olsen.

Ska' vi ikke også gå i kjærke?

Braa
(afværgende til Hans Olsen).

Hvad får vi, når vi går ind på det?

Holger.

Det, I havde før. Hvad? — Jeg vil ellers oplyse dere om, at disse vilkår ikke er de eneste.

Aspelund.

Je tror, om je var i Deres sted, atte je likesom vilde prøve den andre vejen. Å gjøre folka lite lykkeligere.

Holger.

Det står ikke i vor magt at gjøre dere lykkelig.

Aspelund.

Å — jo! Å — jo! — Gi os andel i fortenesta, og la os få tomter oppe på ...

Holger.

Folk, som attrår andres, blir aldrig lykkelig. Hvad?

Hans Olsen.

Men de, som sitter med andres, er. da lykkelig nok.

Holger
(lægger sin hånd hårdt i bordet).

Sidder jeg med andres? Hvad var dere, hvis jeg ikke var? Hvad? Hvem har skabt dette her, — dere eller jeg?

Hans Olsen.

Her var noen med om å skape. Og det fra første dagen. Nu er her tusener med!

Holger.

Med? Ja, mit blækhus er også med. Og drivkraften og maskinerne og telegrafen, skibene og arbejderne. Jeg nævner arbejderne sist, fordi de ret som det er prøver at slå altsammen istykker. Så dumme er hverken blækhuset eller drivkraften eller maskinerne eller telegrafen.

Aspelund.

Dere spæller et høgt spæl. — Det må je' få lov å si.

Holger.

Her skulde bare være spilt meget høјere. Hvad? Så fik kanske geni og kapital endda en stund lov til at skabe livskår for arbejderne.

Hans Olsen.

Ja, neri helvete, ja!

Braa
(til Hans Olsen).

Ånej, der kommer ikke noe ut av å snakke på den måten.

Aspelund.

Jo, det gjør det! Der kommer ondt ut av det. — Å herregud, kom ner til vors og se, som det nå er dernere.

Holger.

Ja, hvorfor strejker dere, da? Dere ødelægger jo for mere, end vi kunde hjulpet dere med.

Braa.

Men hvorfor gjorde Dere ikke noe, før vi strejka?

Aspelund.

Eller gjør noe nå! Så er det forbi!

Holger.

Det vilde jeg ligne med, at jeg la' mine penger i deres strejkekasse. Hvad?

Nej, dennegangen skal I få alle følgerne af, som I bærer dere ad! For nu er det jeg, som kommanderer. — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —

Braa
(til de andre).

Jeg tror, vi like godt kan gå vor vej nu med det samme. Her utretter vi ingenting.

Aspelund.

Ånej, han utretter vist like mye, han Blind-Anders, som sitter uttafor.

Holger.

Jeg mener også det, at vi intet nyt har at sige hverandre.

Kom igjen, når dere er færdig med hele strejkesnakket. Hvad?

Braa.

Vi skal knuses dennene gangen? —

Det kunde jo hænde, det ikke gik.

Aspelund.

Vi har likesom lite ære, vi å. Ja, som han Anders sa'.

Hans Olsen.

Å er det, du står å sier? Har vi ære? Nej, døm har al æra! Døm, som forfører kvinfolka vore — å så sender døm til Amerika!

Holger.

Skjønt dette ikke angår strejken, og heller ikke mig

— det vil jeg la' dere vide! — så vil jeg svare på det. Det er andre gangen, I kommer med det. Og i bladet deres står det bestandig. —

Alle samfundslag har ære; men det er kvinderne, vi best kan måle det på, hvor megen ære vi har. Som vi har ære til, så er de.

Aspelund.

Ja, det kan nok træffe, det.

Holger.

Men når deres kvindfolk er slige, at en kan ta dem med bare hænder ligesom nakne fugleunger, — hvad ære har så dere?

Per Stua
(som hidtil ikke har sagt ét ord).

Nej, så fan koke, om jeg det der tåler.

(Hiver sig over bordet. Holger rejser sig mod ham og bøjer ham ned over bordet, da Braa og Aspelund fra hver sin kant styrter frem.)

Braa.

Lad det der være!

(De slipper.)

Aspelund.

Vent med det der! Det kommer nok!

Holger.

Nu skal dere ud!

Halden
(styrter ind).

Hvad er på færde?

Aspelund.

Å, her slåst døm om æra.

Hans Olsen
(ophidset).

De storkarerne har så mange sønner over i Amerika, som døm ikke vil kjendes ved. Ingen av døm kommer hem å lærer dem, hvad ære er!

Holger
(som har rettet på sit tøj, kommer frem).

Op med døren, Halden! Hvad?

Braa
(nær til Holger).

Jeg har noe, jeg må få sagt. Endelig!

Holger.

Men de andre går straks!

Hans Olsen.

Å, nejgu længes vi nå ikke etter å bli, heller!

(Går.)

Per Stua.

Vi kommer nok igjen! Men det blir på en anden måte, det!

Braa.

Å — nej, gå nu!

(Per Stua går.)

Aspelund
(stilt, idet han går).

Ja, ja. Dere spæller et høgt spæl!

(Ud.)

Holger
(skarpt til Braa).

Hvad er det?

Braa.

Dere skjønner det selv, at her er dem med, som ikke længer kan styres. Det var best å huske det.

Holger.

Så husk det da! Hvad!

Braa.

Her kan hænde noget, som alle vilde be' gud bevare sig for!

Holger.

Nej, ikke jeg! For det var da det beste, som kunde komme!

Braa.

At mange tusen ... !

Holger.

— Jo flere, jo bedre!

Braa.

Nu har jeg hørt det også!

Holger.

Hvad? I er jo nu komne lige ind på livet af os. Så fik vi dere på afstand igjen i mere end én menneskealder. Imellemtiden hænder vel noget.

Braa.

Ja, da har jeg ikke mer å si.

(Går.)

Holger

(til Halden).

Jeg tænker altid, når jeg ser den karen: i ham er der herreblod. — Ja, det samme gjælder Per Stua.

Alle dem, der tør. Alle dem, der tør gjøre oprør, er der herreblod i. Uforsigtig krydsing, Halden!

Halden.

Uforsigtig.

Holger.

Jeg kan godt like dem. Især ham, som fløj på mig. Rask kar. Jeg gad vide, hvem som er far hans? Eller bestefar hans? Herreblod. Jeg synes, jeg drar kjendsel på næsen. Hvad? De andre er bare slaver. Fødte slaver. Ublandet.

Var det noget, De vilde mig, Halden?

Halden.

Frøken Sang har siddet en stund udenfor.

Holger.

Og det sa' De mig ikke straks? Hvad? (Iler mod døren, åbner den, ser hende ikke, går ud og høres snart udefra.) De må endelig ikke tro, at det er min skyld! Hvad? Havde jeg bare vidst ...

Rakel
(begyndelsen høres udefra).

Halden vilde melde mig. Men jeg burde ikke hindre arbejderne i at få tale med Dem?

(De er nu inde.)

Holger.

Ja, de har trakteret mig med lidt af det sure øl, deres blad har brygget. (Det gjør et ryk i Rakel. Han ænser det ikke, men fører hende til sæde og tar selv plads ved siden.) Jeg har fåt høre, at de har skabt min formue, at jeg følgelig sidder her som en stortyv. Hvad? En ganske lystig historie! Her gjør jeg arbejdsmarked for flere tusen. Læg dem til, der lever af disse tusen, og vi får en by. Så en vakker dag, før jeg endnu er færdig, vender de sig om imod mig og siger, det er deres! Hvad? Og når jeg ikke straks er villig til alle indrømmelser, gjør de oprør. Jeg tilgi'r dem, det blir godt igjen; — men så falder en gal præst ned blandt dem og forkynder guds ret! Guds ret er, at alting skal vendes op og ned. Nu må vi ikke engang bygge og bo, som vi lyster, ti så tar vi solen fra dem! Storbyen skal i vederlag bygge for dem oppe på solsletten, — solsletten, hele byens pragt og lyst. Hvorfor ikke indlogere dem i vore huse? Siden det er »guds ret«, — hvorfor ikke i himlen? Hvad?

(Rejser sig.)

Jeg siger Dem, frøken, at om de fik udleveret alt, vi ejer, rub og stub, — inden ét år var det forbi med fabrikkerne, formuerne, handelen, og vi var fattiglemmer alle ihob! Hvad? — — —

Men undskyld, kjære frøken, her trakterer jeg Dem med det samme sure bryg, — bare tappet af den anden tønde.

(Sætter sig.)

Beste frøken, der er ingen, jeg har den agtelse for. Men det er så med mig, at lidenskaben er en del af

min drivkraft. Og når der samles op så megen, som under mødet her —

Rakel
(smiler).

Jeg må jo høre lidt af hvert i denne tid, jeg også.

Holger.

Jeg trodde, De alt var flyttet ind, frøken. Jeg kom herop alene for at overrække Dem skjødet. Det blev tinglæst igår. (Tar et stort dokument på bordet.) Parken og huset er nu Deres også efter loven. Det er mig en glæde og en ære at kunne overrække Dem skjødet.

(Begge rejser sig.)

Rakel.

En storartet gave! Nu må vel mit hospital være sikret. Eller også jeg være svært udygtig.

Jeg takker Dem inderlig, Holger!

(Tar hans hånd.)

Holger.

Dokumentet, skal De se, er et kunstværk. Det har naturligvis Halden besørget.

Rakel
(åbner).

Ja, det er det virkelig også! Det skal ha en smuk ramme og hænge lige mod indgangen. Tusen, tusen tak! (De bukker for hverandre.) — Men er det hele skjødet på mit navn?

Holger.

Naturligvis.

Rakel.

Gaven er jo til hospitalet.

Holger.

Gaven er til Dem. Og De bestemmer over den.

Rakel.

Ja, måtte jeg nu bare strække til. —

Holger.

De har vist, at De gjør.
Når flytter De så ind?

Rakel.

Jeg tænkte nu straks, — hvis De ikke har noget imod det?

Holger.

Jeg har en del bøger her, jeg vil ta ud. Ellers intet.

Rakel.

De kan ikke forestille Dem, som alle mine syge er blet glad! Idag har vi slåt hul på muren mellem hospitalet og parken. Og alle, som har kunnet være oven senge, har siddet og set på.

Holger.

De har vel adskilligt at ordne, og så forlader — Halden og jeg Dem.

Rakel.

Å, der var noget jeg så gjærne vilde be' Dem om, Holger! Skjønt De plejer jo ikke at høre på, hvad jeg ber om.

Holger.

Der er ingen, ubetinget ingen, jeg heller hører på. (Byder hende at sætte sig.) Hvad er det?

(Sætter sig selv.)

Rakel.

Det store møde, som de delegerede skal holde i aften, — hold det ikke på borgen! Gjør ikke fest deroppe! Illuminer ikke borgen!

Holger.

Borgen er et af de vakreste bygværk i landet. Og den gamle fæstning, den ligger på, er en smuk plads. Hvad?

Rakel.

Det er den. Hr. Halden har stor ære af sit værk. Derom er der bare én mening. Men —

Holger.

Men, ja! arbejderne har dekreteret, at det bygværk og den plads er en hån mod dem.

Rakel.

Der er begåt megen grusomhed i den fæstning.

Holger.

Som nu er dækket over med skjønhed. Er det en forbrydelse? Hvad?

Rakel.

Tiden, som borgen blev bygget i.

Holger.

Tiden? I knappe tider er det netop best at skaffe folk arbejde. Var det også en forbrydelse?

Rakel.

Det blev misforstått. Husk, hvad som hændte på åbningsfesten!

Holger.

En smule dynamit. Hvad? Afmagt. De gamle brede fæstningsgrave hindrer dem i at nå frem.

Rakel.

Men lad det ikke gjentage sig!

Holger.

Festen, illuminationen skal ikke alene gjentages; men jeg sætter tre musikkorps på den store ...

Rakel.

Å nej, å nej!

Holger
(rejser sig).

Hvad? Vi skal bli ved at gå afvejen for onde anslag? Ikke så længe jeg kommanderer.

I tider som disse har netop borgen noget at fortælle godtfolk. Så De den illumineret?

Rakel.

Nej. Jeg gik ikke ud.

Holger.

Det gjorde De uret i. (Går opover.) Tillykke havde jeg en maler ude, som tog det altsammen. En dygtig maler. Her er det!

(Han drager det store forhæng i fonden tilside. Et herligt billede, dækkende hele fonden, blir synligt. En borg fra middelalderen med tårn og tinder, takkede mure og en bred fæstningsgrav. Elektriske lys på det øverste, stor illumination over resten. Nedenunder en by med havn, der ved molo skilles fra havet. Også på moloen elektrisk lys. Det hele i en klar høstkvælds halvlys.)

Rakel
(som har rejst sig).

Ja, det er herligt! I sandhed, det er herligt!

Holger.

Sådan tænker jeg mig, det skal se ud igjen, når jorden atter gir plads for store skikkelser, der tør og kan kundgjøre sig.

Når vi kommer ud af myretue-tiden og tusenben-fantasien.

Tilbage til genierne og viljerne.

Rakel.

Betagende er det!

Holger.

Mig er det betydningsfuldeste ved hele kampen, at personligheden skal få utrymme. Her er et bygværk gjenrejst fra den tid, den havde det. Med tårne, som rager op og hersker. Murmasser i vælde, i form, som præker magt og pragt. Hvad?

Vil De, det skal hænge her, eller skal det tages bort?

Rakel.

Jeg vil, at det skal tages bort.

Holger
(stødt).

De vil det —?

Rakel.

Ja.

Holger
(til Halden).

Det hører De. Vil De være så snil at la' det flytte straks.

Halden
(nikker forstående).

Holger.

Jeg mener det bogstavelig. Straks. Hvad?

Halden
(aldeles som før. Går).

Holger.

Der er noget ved ham der —

(Stanser.)

Rakel.

De har imod Halden.

Holger.

Har De mærket det?

Rakel.

Fra første gang, jeg så ham og Dem sammen.

Holger.

Å, — da! Ja, det var ikke så underligt. Deres hospital rejste sig her lige udenfor parken. Jeg hørte, at en ung dame brugte sin formue således, og jeg blev nysgjærrig. Hvad? Og gik en dag lige ind i bygningen. Hvem stod der med Dem? Halden! Han var Deres bygmester! Og det havde han ikke sagt et ord om til mig?

Rakel.

Han siger ikke mange.

Holger.

Hvad har forseglet ham?

Rakel.

Jeg ved det ikke. Han har kjæmpet sig selv frem.

Holger.

Det har vi alle.

Rakel.

Men i Amerika er det vel strængere.

Holger.

Hvordan blev han Deres bygmester?

Rakel.

Han ønskede at være det. Og vilde gjøre det gratis.

Holger.

Han har gjort det gratis?

Rakel.

Altsammen.

Holger

(gjør et slag bortover gulvet).

Kom han selv og bød sig frem?

Rakel.

Nej, det var en, som sa' mig det fra ham.

Holger

(stanser).

Kan De sige mig, hvem det var? Hvad? Eller kan De ikke?

Rakel.

Jo. Det var min bror.

Holger.

Halden omgåes Deres bror?!

Rakel.

Ja. — Nej, det ved jeg ikke! Min bror bragte mig det bud fra ham; det er alt, jeg ved.

Holger.

Jeg pønser ofte på, hvem den mand omgåes. Det er ikke mig.

(Tar sin hat.)

Rakel.

Ja, jeg ved det ikke.

Holger.

— — Må De nu finde Dem vel her, De og Deres konvalescenter.

Rakel.

Tusen tak! Kom endelig op, når vi alle har flyttet ind her, — så alle kan få takke Dem!

Holger.

Det skal jeg. — —

Rakel
(nærmere til).

Jeg har dog vel ikke skadet Halden ved at sige, at han omgikkes min bror? For det ved jeg slet ikke.

Holger.

De har megen omsorg for Halden —?

Rakel.

Jeg vil nødig gjøre noget menneske ondt …

Holger.

De kan være rolig.

Rakel.

Og det andet, jeg bad Dem om —? For alle de menneskers skyld, Holger, som kan fristes til ondt —?

Holger.

Jeg har sagt Dem det: Jeg hører ingen hellere end Dem. Men De ved, vi er af forskjellig religion, De og jeg. Hvad?

Rakel.

Folk er så skræmte. De siger, der fra gammelt går mineganger under borgen.

Holger.

Det gjør der vist under store dele af byen.

Rakel.

Sæt, om de prøvede —?

Holger
(frem til hende).

Det var det beste, som nu kunde hænde!

Rakel
(fra ham).

De er skrækkelig!

Holger.

Herrernes religion, frøken.

Rakel.

Og dette vil De også lære Deres søsterbarn?

Holger.

Det vil jeg. Jeg vil lære dem, hvad som kan frelse os allesammen.

Rakel
(indtrængende).

Da gjør De en fortræd så stor, så stor —! De har ingen ret til det, heller!

Holger.

Ingen ret, hvad? Jeg, som gir disse unge mennesker alt mit?

Rakel.

Om De gav dem ti gange så meget, Holger, derved får De ikke ret til at ta fra dem deres sjæl?

Holger.

Nu har jeg aldrig hørt, — hvad?

Rakel.

Er det mindre? Alt hvad disse mærkelige to unge ved og vil? Ta fra dem det?

Holger.

For at gi dem, hvad som er bedre!

Rakel.

Men som de begge afskyr, Holger. Ingen har ret til at bygge fremtiden ved tvang. Ikke ved tvang.

Holger.

Derom skal der stå slag.

Rakel.

Om at ta barnene fra forældrene?

Holger.

Her er forældrene døde.

Rakel.

Ingen levende forældre ejer sine barn med slig ret som disse døde. Det ved De, Holger.

Holger.

Skulde jeg derfor også respektere forældrenes fantasteri? Også fantasterierne? »Credo« og »Spera«! De forældre, som kan kalde sine barn »Credo« og »Spera«, — hvad?

Rakel.

»Jeg tror«; — »du skal håbe!« Er det så fantastisk? Før barnene blev født, har altså disse forældre bestemt over dem. Det skulde vi ha respekt for, Holger.

Holger.

Respekt for fantasteri? Hvad for slags tro og håb er dette? (Lystig.) Det er ikke i denne verden, frøken, at de siste skal bli de første og de første de siste.

Rakel.

Det ved De ingenting om, Holger! Fremtiden er millionernes sag. Millionernes.

Holger.

Hm —! Det skal der stå slag om.

Rakel.

Der er en strømgang i det, vi ikke stanser.

Holger
(lystig).

Disse to tar jeg i så fald bort fra strømgangen!

Rakel.

Det tør De, Holger?

Holger.

Ja tør —?
Jeg ber Dem ikke at forstyrre det!

Rakel.

De har nægtet mig at få ha dem; det må jeg finde mig i. Men nægte mig at virke på dem, det kan De ikke.

Holger.

Det kan jeg ikke? Hvad? Barnene skal ikke lystre? Hvad? Så må de bort?

Rakel
(forfærdet).

De må bort? Barnene må bort? (Bevæget.) Holger! De opnår intet andet ved det end at gjøre os alle tre frygtelig ulykkelige! Desuden — — efter det tab, de unge mennesker har havt — også dette! De gjør det ikke!

Holger.

Jeg gjør det ikke? Straks gjør jeg det. Så ondt det er at sige nej til Dem, — De nøder mig til det.

Rakel.

Hvergang jeg inderlig ber Dem om noget, får jeg nej. Og hvergang siger De, at det gjør Dem ondt.

Holger.

Jeg agtede Dem ikke så højt, som jeg gjør, hvis De var anderledes, end De er. Jeg håber, De gjør mig samme ære.
Frøken —!

(Går. Hun sætter sig og gråter.)

TREDJE MØDE.

(Det banker på det store vindu. Rakel går derhen. Opklares.)

Rakel.

Skal jeg åbne? — — (Hun åbner. Skriger så:) Nej, nej, nej! Gjør ikke det!

(Farer bagover.)

Credo

(18 år. Kommer hoppende ind med et langt hop).

Godmorgen, Rakel!

Spera

(15—16 år. Efter på samme måde).

God morgen, god morgen!

(Alle tre omfavner hverandre i henrykkelse.)

Credo.

Hvad bedrøvede han dig med?

Rakel.

I så det?

Begge.

Vi så det?

Rakel.

Naturligvis med dere! — Med dere!

Credo.

Han forbyder os at komme til dig!

Spera.

Det nytter ham ikke!

Rakel.

Værre end det. Han vil sende dere bort! Fra mig!

Begge.

Han vil sende os bort?

Rakel

(bevæget).

For ikke at ha omgang med mig.

(De omslutter hende.)

Credo.

Det skal ikke lykkes!

Spera.

I det lyder vi ham aldrig!

Credo.

Å, at vi endnu ikke har lært at flyve!

Spera.

Om han forbyder os at bruge posten, sender vi duer. Og holder dagbog for dig.

Rakel.

Ja, ja!

Credo.

Og du, som har råd til det, du kommer ofte til os? Ikke sandt?

Rakel.

Om jeg kommer —? Ja, hvor I så er!

(De omslutter hinanden.)

Credo.

Jeg vil opfinde noget, som gir vore røster tydeligere, end mikrofonen endnu gjør. Den gir ikke røsten, men en farveskygge af den. Jeg har studeret det; jeg tror, jeg ved, hvori det stikker.

Og da skal du høre os tale i dit rum, Rakel! Du skal føle os tilstede, Rakel, Rakel!

Rakel.

Og I skal få telegrambud og brev fra mig hver dag? Det skal I.

Credo.

Til han forstår, det er unyttigt at skille os!

Spera.

Og kanske la'r os komme sammen igjen? Hvad?

Rakel.

Der er noget nyt og dejligt kommet ind i mit liv med dere.

Jeg kan ikke mere undvære dere.

Begge.

Og vi ikke dig.

Credo.

Du er den eneste, vi kan gå til med alt vort.

Spera.

Ved du, hvorfor vi nu er her?

Rakel.

Nej.

Spera.

Credos legetøj —

Rakel.

Flyr det?

Spera.

Ja, nu flyr det rundt hele værelset, højt under taget.

Credo.

Nu er det fundet!

Spera.

Jeg forsikrer dig: rundt, rundt, rundt uden at støde.

Credo.

Styringen er funden, ser du, funden!

Rakel.

Men er ikke dette noget aldeles nyt?

Credo.

Der er noget i det, som skal vokse. Vent bare!

Rakel.

Altså nu gjør du ringen, det bevæger sig i, så stor og så liden, du vil?

Credo.

Nøjagtig.

Spera.

Han bare behøver at stille det.

Rakel.

Kan jeg ikke få se det?

Spera.

Det er jo derfor, vi er her! Du, bare du skal se det!

Credo.

Vi er her for at ta dig med!

Rakel.

Men det går vel ikke mere an —?

(De hører portklokken ringe.)

Rakel.

Ingen må se dere her!

Spera

(idet hun hopper ud af vinduet).

Farvel så længe!

Credo

(med langt tilsprang).

Hurra for jordens herligste kvinde!

(Det banker.)

Rakel.

Kom ind!

FJERDE MØDE.

Elias

(kommer ind).

Rakel

(mod ham).

Elias! Endelig!

Elias

(mod hende).

Rakel! Å, Rakel!

(De holder hverandre stille omsluttet.)

Rakel

(klapper hans hår).

Som du er blet bleg, Elias! Og medta't? Hvad er det?

Elias

(smiler).

En stor tid og små kræfter.

Rakel.

Hvor længe siden vi såes!

Elias.

Af samme grund. Jeg har ikke orket mer.

Rakel.

Jeg ser, hvor du er overarbejdet.

Elias.

Især siden nætterne toges fra mig.

Rakel.

Også nætterne?

Elias.

Så spiser vi os ikke mæt.

Rakel.

Men kjære —? Hvad skal det tjene til?

Elias.

Vi skal øve os i offer, siger Bratt. Og han har ret. Men det har en helt uventet virkning.

Rakel.

Hvorfor sover du ikke om nætterne?

Elias.

Altså her skal du bo, Rakel! — Dette har han gi't dig? Mens han nægter os alt.

Rakel.

Til hospitalet har han gi't det. Her skal konvalescenterne ha tilhold.

Elias
(mens han går rundt).

Og det har han gjort nu. Som om intet andet havde krav på ham!

Her skal du bo, Rakel! I dette rum — her?

Rakel.

Ja, og sove ved siden af. Du gik forbi der.

Elias.

Du har valgt fred, du, Rakel.

Rakel.

Ikke netop fred, Elias. Jeg har ansvar, og meget at gjøre.

Elias.

Jeg ved det, Rakel, jeg ved det. Jeg mente bare ... Jeg forstår ikke, at nogen kan bo slig, som han bodde i dette store hus. At nogen tør gjøre det, så længe de andre ...

Du har hørt om Maren Haug og hendes to barn ...

Rakel.

Ja, ja! Jeg følger alt. — Å, Elias, som jeg har været hos dig i denne tid!

Elias.

Kanske det er derfor, jeg har været så hjemsyg som aldrig før. Ikke engang mens far og mor levede, og vi to var i byen.

Rakel.

Det er, fordi du ikke har det godt. — Sig mig, Elias; — tror du på strejken?

Elias
(ser først på hende).

Tror du —?

Rakel
(ryster på hodet).

Elias
(gjør det samme).

Det blir det forfærdeligste nederlag, nogen har hørt tale om. Maren Haug var fremsynt. Å — flere end hende vil ikke overleve det!

Rakel.

Hvad du lider, Elias! Jeg kan se det på dig.

Elias.

De oppe i storbyen, Rakel, har en anden samvittighed end vi. Der skal andre ting til for at vække den.

Rakel.

Ser også Bratt det?

Elias
(ryster på hodet).

Rakel.

Fra hvad tid så du det?

Elias.

Fra jeg ikke kom til nogen af dere, ikke til dig og ikke til ham.

Rakel
(bekymret).

Ikke til Bratt heller —?

Elias.

Jeg har først talt med ham idag.

Rakel.

Om det?

Elias.

Nej. —

Men ikke dette nu! Lad mig få en liden stund på alt det gamle, Rakel?

Rakel.

Å, det forstår jeg så godt.

Elias.

Sæt dig! Jeg vil sidde hos dig. Lad os tale om gammelt og kjært. Jeg er hjemsyg, har jeg sagt.

Rakel.

Elias, skal vi rejse didop? Ta en tur hjemover? Se igjen vor barndom, du? Fjorden, de bratte nakne fjældvæggene, de blege nætterne, præstegården med den lange stranden? Og kirken? Der må være grod græs over skreden nu. Og over mere. For en rejse det måtte bli! Vemodig, men trofast og stor vilde naturen møde os. Og minder! Rene, høje som far og mor. Elias, vi gjør en tur hjem, — nu du er ledig —? Og så overanstrængt? Elias?

Elias.

— Ledig er jeg ikke, Rakel.

Rakel.

Jeg kalder det ledig, at du intet kan udrette.

Elias.

Det er ikke ganske sikkert.

Rakel.

Hjælpe dem med penger, ja; — men det kan du ligegodt gjennem Bratt. Å, Elias, — lad os rejse!

Elias.

Du siger noget, Rakel.

Rakel.

Det vil helbrede dig!

Elias.

Jeg skal svare dig imorgen.

Rakel.

Om vi fik se igjen alle legepladserne vore, du?

Elias.

Det er netop dem, jeg mest har tænkt på, når jeg var hjemsyg.

Rakel.

Kan du huske, folk sa', de aldrig så én af os, men bestandig begge, og at vi altid kom hånd i hånd?

Elias.

Og at vi prated, så munden ikke stod! De hørte os lang vej.

Rakel.

Kan du huske, så mange indfald du havde? Ja alt, som du fandt på, Elias!

Elias.

Men du var den, som styrte. — Jo, du var. Du har igrunden styret bestandig, lige til nu, vi skilles.

Rakel.

Kan du huske e-fuglene? Så tamme de blev?

Elias.

Hver eneste rede husker jeg!

Rakel.

Å, som vi stelte med dem!

Elias.

Og værged dem. Og bar mad til dem. Og første gangen mo'ren og ungerne la' på svøm, du! Og vi op i båden!

Rakel.

Og far med! Han var lige stort barn, far, som vi.

Elias.

Det var han, som satte os igang. Ord fra ham, som det gik på, det vi tog os for, og det vi tænkte. Himmel og jord var ikke skilte; miraklerne væved dem sammen i en regnbue. Vore øjne så paradis ...

Rakel.

Far og mor blandt englerne. Eller rettere englerne nede hos dem. Det trodde vi!

Elias.

Vorherre talte jo med os? Når det var noget, så kom det fra ham. Godvejr, torden, lynild, blomsterne, og alt, vi fik. Fra ham. Og når vi bad, var vi ansigt til ansigt med ham. Vi så ham også i havet, i fjældene, i himlen. Det var altsammen ham.

Rakel.

Husker du, når klokkerne gik, — vi trodde, englerne for udover med tonerne? Bad folk komme.

Elias.

Å, Rakel, de, som har levet det der, de blir siden landflygtige.

Rakel.

Blir siden landflygtige; — du har ret.

Elias.

Intet slår mere til.

Vi kom ikke før ud, så var det forbi. Koldt og tomt. Og så tvil.

Nu skal jeg sige dig nøjagtig, hvad som overlever det: Trangen til det grænseløse.

R a k e l.

Det kan så være — for dig. Jeg flyr for det! Og kan du huske, da far og mor var død, og alt knust, da flydde du også.

E l i a s.

Ja, da trykked vi os op til hverandre. Vi turde ikke tro, ikke engang hvad vi så for vore øjne.

R a k e l.

Vi var ræd folk.

E l i a s.

Ja, kan du huske —?

R a k e l.

Mest ræd for, at de ved at se os skulde komme til at tale ondt om far og mor.

E l i a s.

Som de ikke forstod. Men da den store arven kom, tante Hanne var død, kan du huske, som det grænseløse straks var over os?

R a k e l.

Ja, ja, du har ret? Da var der straks ligesom ikke grænser.

E l i a s.

Dengang vi søgte Bratt op. Og hos ham voksed det! Og har vokset siden.

R a k e l.

For dig. Men ikke for mig. For mig er der en hellig gys ved det, og ingen lykke.

E l i a s.

Det nytter ikke at fly, Rakel. Det er om os og i os.

R a k e l.

Jorden finder sin vej midt i det grænseløse. Hvorfor ikke også vi?

E l i a s.

Ved du, Rakel, at jeg stundom kjender det, som bar jeg vinger? Ingen grænser, — udover!

Rakel.

Men døden sætter grænser, Elias.

Elias
(rejser sig).

Nej, udover den også, især udover den!

Rakel
(rejser sig).

Hvad mener du?

Elias
(stødt).

At det, vi vil skal leve, må gå igjennem døden.

Rakel.

Gjennem døden —?

Elias.

Vil du rejse liv, så dø for det! Kristendommen fik sit af korset. Fædrelandet af de faldne. Ingen fornyelse uden gjennem døden.

Rakel.

Og dette skal anvendes her —?
Du vil, arbejderne skal dø for sin sag?

Elias.

Kunde de det, så var deres sag frelst! Så vandt de straks!

Rakel.

Revolution altså —?

Elias.

Arbejderne og revolution?! Du gode gud!
Hvad dag har vi idag? Mandag. Ja, da er det ikke søndag imorgen. Vi har en hel uge til søndag. Og i den uge må der arbejdes.

Rakel
(til ham).

Der er bare én måde at arbejde på, Elias: Eksemplet. Det gode eksempel.

Elias
(fra hende).

Dersom du selv havde anelse om, som du taler sandt! (Til hende.) Lære dem at springe udover grænserne, skjønner du! Gi eksemplet.

Rakel.

Udover livets grænser —?

Elias.

Først én udover. Så en til. Var det ikke så, det begyndte? Så ti, så hundre, så tusen! Der må tusen til, før millionerne stiller sig op for at kaste sig udover, de også. Da er de uimodståelige. Da er her søndag. Da er her halleluja, triumf, takker alle gud!

Først Johannes, så Jesus og de tolv, så de sytti, så de mange hundre, de mange tusen, da hvemsomhelst, hvemsomhelst. Fornyelsens liv kjøbes ikke billigere.

Rakel.

Menneskene er stærke; de holder sejgt igjen; holder på, hvad de har vundet. Men det er også vilkåret for, at livet skal gå i sin bane som jorden i sin.

Elias.

Men stærkest er dog de, som vil det ny! Den evige ild, sprængningsmagten! Den er i foregangsmændene. På dem kommer det an. Jo modigere fremgangsmændene, jo større følget.

Rakel.

Til døden —?

Elias.

Der er ingen anden vej! Hvorfor? Fordi ingen anden blir trod, end han, som vover sig ud på den. Udover, udover, — så tror de!

Se dig om: er der nogen, som blir trod nu? De nærmeste tror på Bratt, ja. Men de fjærneste? Netop de, som skulde omvendes? De snur sig ikke engang! De gider ikke høre, hvad det er, han siger. Han kan

få istand, hvad vi kalder en bevægelse; ... de snur sig ikke endda! De la'r politiet gjøre det for sig!

Rakel.

Du har ret; det er så.

Elias.

Men når der tales fra den anden side af livet! Da snur de sig! Derinde forstærkes alle ord; for derinde er slig gjenlyd. De store, som vil høres, må først didind. Der er livets talerstol rejst; derfra forkyndes livslovene, så det fornemmes verden over. Fornemmes af den mest tunghøre.

Rakel.

Men dette er jo dog en forfærdelig lære.

Elias.

Forfærdelig?!

Rakel.

Jeg mener, den kan lede til det forfærdelige.

Elias.

Der kan intet forfærdeligere komme, end det som er, Rakel.

Det er martyriets religion, som her forkyndes.

Rakel.

Det er det. I sig selv er den stor.

Elias.

Mere end det: gribes du af den, da er der ingen anden til. Ingen anden til.

Rakel.

Fra du fik dette syn på det, har du tabt troen på strejken?

Elias.

For strejken har jeg gjort alt, som står i min magt, — tvil ikke på det.

Rakel.

Jeg tviler ikke på dig, Elias! (Lægger armene om hans

hals.) Men jeg er ræd om dig. Det sted dernede er ikke det rette for dig!

Elias.

Der er intet andet sted, jeg vilde være på.

Rakel
(fremdeles med armene om hans hals).

Men rejs nu hjemover med mig! Straks! Hører du: straks! Bare at komme ud i havluften, Elias! Der tænkes og føles anderledes end dernede, vær sikker på det! Og på rejsen hjem, — så mange stemninger en da løber gjennem! Du husker det fra før.

Elias
(som hele tiden ser på hende).

Med al forandring er du uforandret, du Rakel. Du kunde vist begynde med e-fuglene idag igjen?

Rakel.

Ja, hvis jeg fik dig med!

Elias.

Lad mig få rigtig se —

Rakel.

Elias!

Elias
(han drager hende til sig).

Der er edderdun ved dig! Når vi tog i den dunen, undred det os ofte, at ungerne vilde forlade den. Kan du huske?

Rakel.

Ja. — Men de rejste langt nok.

Elias.

De rejste langt nok. — (Sagte.) Farvel, Rakel!

Rakel.

Går du alt nu?

Elias.

Jeg må gå. Men jeg kan ligesom ikke slippe. —

Rakel.

Så hold fast!

Elias.

Der er noget i livet, som vi to ikke fik.

Rakel.

Det skal vi tie med. Det er større, hvad vi har fåt.

Elias.

Og midt i det største — er der stunder, vi bare længes efter det, vi ikke fik.

Rakel.

Veke stunder.

Elias.

Veke stunder! (Kysser hende.) Jeg kysser i dig alt det dejlige, jeg ikke fik. — Og så kysser jeg dig, — bare dig. (Kysser hende langt.) Farvel, Rakel!

Rakel.

Altså imorgen?

Elias.

Imorgen hører du fra mig.

Rakel.

Ja, du kommer selv?

Elias.

Hvis jeg kan. — Å, edderdunet!

(Omfavner hende, kysser hende, går. Stanser ved døren.)

Rakel.

Hvad er det, Elias?

Elias

(slår ud med hånden, går).

Rakel

(står endnu og ser mod døren, da det banker på vinduet. Hun vågner og vender sig. Går så mod vinduet og åbner det).

FEMTE MØDE.

Spera

(hoppende ind).

Hvem var han, Rakel?

Credo
(efter).

Din bror, ikke sandt?

Rakel.

Jo.

Spera.

Har han ikke en stor sorg, du?

Rakel.

Kunde du se det?

Credo.

Å —! Hvad er det, han vil?

Spera.

Noget stort —!

Credo.

Og hvor skal han hen?

Spera.

Langt, langt bort, ikke sandt?

Rakel.

Vi skal rejse sammen.

Begge.

Hvorhen? Når?

Rakel.

Til vort hjem i Nordlandene.
Kanske imorgen. — — —

Credo.

Men hvorfor tog han så farvel med dig?

Spera.

Som han aldrig mer skulde se dig?

Rakel.

Gjorde Elias —? Å, I misforstår! Han er sådan, når han er ulykkelig. Altid. Da vil han aldrig slippe.

(Det ringer. Begge i et nu ud af vinduet igjen, som Rakel lukker. Det banker på.)

SJETTE MØDE.

Rakel.

Kom ind.

Bratt
(kommer ind, oprevet, forpustet).

Han er ikke her?

Rakel.

— — Min bror, mener De? (Rask.) Står noget på?

Bratt.

Har han været her?

Rakel.

Ja, — traf De ham ikke?

Bratt.

Han har været her. Det stemmer. — —
Hvad sa' han? Hvad vil han?

Rakel.

Hvad han vil gjøre, mener De?

Bratt.

Jeg kan se, at det ved De ikke; det talte I ikke om.

Rakel.

Nej, — han kommer her igjen imorgen.

Bratt
(rask).

Imorgen?

Rakel.

Eller han sender bud.

Bratt.

Hvad mener han med det! (Til hende.) Nævnte han mig, Rakel?

Rakel.

Nej. — Jo, kanske? Han nævnte Dem i forbigående.

Bratt.

Bare i forbigående. (Afgjørende.) Så er der noget, han dølger!

Rakel.

Han sa', I havde ikke talt sammen på længe — før idag.

Bratt.

Sa' han, at jeg havde set ham og ikke kjendt ham? Sa' han det? Forklædt altså.

Rakel
(smiler).

Elias? Det tror jeg ikke.

Bratt.

Han var aldrig hjemme om natten!

Rakel.

Det talte han også om. At han ikke sov, mener jeg. —

Men gud, hvad er det, Bratt?

Bratt.

Jeg kan ikke på én gang sige det. De vilde ikke engang forstå det. For jeg har intet bestemt at bygge på. Intet udsagn, ingen positiv handling.

Rakel.

Men når De ikke det har —

Bratt.

Jo, jo, det er lige sikkert for det! — Å, at jeg endnu en gang skulde bli så …

Ja, bare vent, jeg skal forklare det; det er jo derfor, jeg er her.

Som han og jeg har holdt af hverandre, Rakel! Og hvad han har været for mig …

Rakel.

Men er det forbi?

Bratt.

Der er en, som har ta't ham fra mig!

Rakel.

Hvad siger De —?

Bratt.

Jeg forstod det jo ikke. Hvordan kunde jeg også forstå det? Elias?! Før idag, vi atter mødtes ... Jeg så det med én gang!

Og jo mere han sa', jo klarere!

Rakel.

Endda ved jo ikke jeg, hvad det er!

Bratt.

Der er en, som har ta't ham fra mig.

Dette er så sikkert, som at sommeren blir til høst og høst til død.

Gjennem store forespejlinger. Gjennem at sætte hans ubændige dådstrang i svingninger, større og større. Hvorledes kunde han da længer trives blandt os? Han længtes efter at gjøre noget umådeligt — på én gang, i ét slag!

Rakel
(ræd).

Hvad skulde det være?

Bratt.

Elias er så let at bortføre; han er så troende.

Rakel.

Jaja. Men hvem har —

Bratt.

En, som har gjort strejken til noget småt for ham, til bare fejltagelse, eller til noget endnu værre. Så Elias forfærdedes og fik det frygteligste samvittighedsnag. Elendigheden, som han så på, var ikke længer til at holde ud. Således må det være gåt til.

Han vilde så gjøre det godt igjen — godt igjen ved noget, som vendte hele verdens øjne på vor nød. Noget nyt, uhørt! Sådan må det være gåt til.

Rakel
(mer og mer ræd).

Men hvad — hvad?

Bratt.

Vent nu? De vilde misforstå ham, hvis jeg ikke først får forklaret mig? Ti skylden er ikke hans.

Han sa' ikke et ord til mig! Skjønt vi havde samme ansvar, samme skyld — ikke ét ords bebrejdelse; han vilde gjøre godt igjen ganske alene. Ved uhørte ofre. Han har nu gi't os hele sin formue!

Rakel.

Har Elias? Hele sin formue!

Bratt.

Noget, han sa', satte mig på spor. Nu har jeg overbevist mig. Det er så. Han har gi't os hver krone, han ejer. Igår havde han endnu to tusen igjen; dem har han gi't os idag — på én gang.

Rakel
(i stor beundring).

Han skal ikke savne!

Bratt.

Det er ikke det! Men derved har han jo ledet os på vildspor. Han har sendt os disse daglige summer fra øst, fra vest, fra nord og syd, så vi måtte tro på en stor tilslutning. Men imorgen er den forbi. Fra imorgen bare til det allernødtørftige — og om en stund heller ikke til det. Men den største elendighed!

Rakel.

Stakkars Bratt!

Bratt.

Ja, det kan De nok sige, for det er mig, som har skylden! De må ikke lægge den på ham. Ingen må lægge den på ham. Det er derfor, jeg må få forklare mig!

Rakel.

Jeg skal høre.

Bratt.

Nylig stod jeg på den højeste tinde af selvtro, den at føle: Gud er med! Jeg kjendte mine kræfter i de

andres tillid; der er intet skjønnere. Så kom Elias, — og før jeg vidste det, tog han jorden bort under mine fødder!

Rakel.

Kjære ven!

Bratt.

Men hvordan kan også et menneske, der har oplevet, hvad jeg har oplevet, hvordan kan han tro én gang til? Og just i kraft af sin vildfarelse første gang tro endnu stærkere: her er det! Dette er ingen vildfarelse!

(Gjemmer sit åsyn.)

Rakel.

Min ven, min gode ven!

Bratt
(ser skarpt på hende).

Undertiden stod jeg foran et ansigt, som spurte: Kan du finde ret vej? Kan du føre andre på ret vej?

Rakel
(drager sig tilbage).

Bratt
(efter hende).

Sig mig det nu: den tvil har De havt?

Rakel.

Ja.

Bratt.

Og derfor gik De fra mig?

Rakel.

Ja.

Bratt
(tæt hen til hende, hun viger).

Jeg hjælper ikke folk; jeg forleder dem. Jeg fører ikke, jeg forfører. Jeg gjør altid det modsatte af, hvad jeg selv vil. Jeg kan ikke andet end skyde over målet. Skabe røre — og så fortvilelse. Ikke sandt? Det måtte ende så, at jeg ligger der med tusen over mig, som forbander mig.

Rakel
(går til ham).

Om noget skulde hænde, — De er mig så kjær, De har været det fra første stund —

Bratt.

Og De gik fra mig?

Rakel.

De er et stort, ærligt menneske. Men De tar magten fra mig.

Bratt.

Der siger De det selv!

Rakel.

Ja. De får mig med længer, end jeg selv kan se.

Bratt.

Der er det!

Rakel.

Det er i Deres natur. De kan ikke for det.

Bratt.

Selv den allerstærkeste natur, — om den var alet op med sunde tanker fra barn af; om den ikke havde lagt på vidotten ude i en anden verden, men lært at se og forklare sig det virkelige liv, — tror De, den da havde ført vild?

Rakel.

Nej.

Bratt.

Her kommer vi tumlende ud af en tusenårs tåge — og skal til at frelse verden! Den er blet nokså broget, mens vi lå i udlændigheden. Men dertil har *vi* ikke hjærne færdig. — —

Da jeg sprang op bakkerne her, så sprang denne tanke opover foran mig.

En overspændt fantasi eller overspændt vilje. Derfor er her altid noget over ævne i os. Vi har set mennesker fare til himmels i guldvogner, og engler i skyerne

og djævler i evig ild, og hungrer efter mirakler, — vi har ikke hjærne til at klare det naturlige liv. Nej, nej! Det er synd på os, Rakel! Vi tar gale øjemål, vi kaster os ud i det på træf. Samvittigheden er intet sikkert styre for os; den har ikke havt hjem på jorden og i nutiden. Vi farer ind i utopier og ud i det grænseløse ...

Rakel.

Det grænseløse —?

Bratt.

Nu skjønner De —?

Rakel.

Elias —?

Bratt.

Javist!

Jeg har narret ham for langt. Og har ikke skjønt, at en natur som hans aldrig skulde ha været med her!

Rakel.

Aldrig!

Bratt.

Nu styrter han sig selv og os ud i det grænseløse. Her sker meget snart noget forfærdeligt. Da han gav alt sit, var det for siden at gi sig selv.

Rakel.

Sig selv? Elias —?

Bratt.

Ofre sig selv for at få knust hundre af de andre! Det må være længe forberedt; men nu skal det ske. Forstår De —?

Rakel.

Nej.

Bratt.

Forstår De ikke —?

Rakel
(gir et stort skrig og falder).

Bratt.

Ja, fald, fald! Kunde jeg lægge mig ned ved siden af dig og aldrig mer vågne!

(Tæppet falder; vi ser ham knæle ned over hende.)

TREDJE HANDLING.

En mægtig hall. Til venstre et slags høvdingsæde i midten af faste bænker; de går langs alle tre sider med høje og rigt udskårne stolerygge. For lejligheden en mængde løse stoler udover gulvet.

I baggrunden svære buevinduer; bænker også under dem. På begge sider, men helt oppe ved fonden, indgangsdøre. De er i stil med vinduerne. Taget i udskåret arbejde, skjønt og rigt. Væggene festlig behængte med tæpper, skjolde, flag, friskt løv.

FØRSTE MØDE.

(Holger i høvdingsædet med et lidet bord foran sig. På bænkerne og udover i stolene sidder deputerede repræsenterende alle landets fabrikejere. I de to døre blir af og til andre synlige, som holder sig på begge sider af festsalen. De strømmer ind, hver gang forhandlingen flammer op; men forsvinder igjen. Opvartere, kostymerede fra den senere middelalder, bærer forfriskende drikke om i høje kander og hælder i pokaler og krus.)

Anker

(står og taler på en liden forhøjning med bord foran, lige under præsidentens. På øvre side af ham nok et bord, og derved sidder to sekretærer).

— — Engang ved en stor lejlighed er der sagt: »du kan ikke uddrive Belzebub ved Belzebub.« Dette har jeg i denne sag gjort til min religion. Vi må ikke svare med ondt på ondt. Vi får ikke det gode frem i folk ved det. Og får vi ikke det gode frem, så har vi intet at bygge på. Så har vi ingen fremtid.

(Går ned under taushed.)

Holger.

Hr. Mo har ordet.

Mo

(stiger op; nogle af dem, som holder til i gangene, strømmer nu ind).

Jeg har den ære for 14 — fjorten — fabrikejere i min by at slutte mig til hr. Holgers forslag. Vi gjør det af vort fulde hjærte. (Hør.) Danner arbejderne fagforening mod os, da danner vi fagforening mod dem. (Hør.) Vi er med på det hele forslag, på hver bestemmelse i det.

Jeg er i høj grad forbauset over hr. Ankers tale. (Ja! ja!) Enhver fabrikejer burde dog forstå fordelen af, at alle fabrikker tilsammen har et fælles styre at ty til i farens stund! Alle burde forstå fordelen af, at hver strid med arbejderne ankes ind for et sådant styre, — højesteret og regjering på engang. Hvad vi taber i frihed, vinder vi jo ind i sikkerhed. Af vort fulde hjærte er vi med! Lad arbejderne vide, at gjør de ugreje, blander den magt sig i det, som intet hensyn behøver at ta. Det vil gjøre dem myge, — og os vil det gi den allerstørste anseelse.

Straks vi har fåt fabrikejerne i et andet land til at danne en lignende forening, slutter vi os til. Tilsist blir det én fagforening for alle civiliserede lande. Holgers forslag er grandiost! Og jeg (henvendt til Anker) frygter slet ikke for konsekvenserne! Hr. Ankers udtryk: »dette er den mindre del af verden mod den større,« er kolossalt misvisende. Kolossalt! For der er da andre til i verden end fabrikejere og fabrikarbejdere! Og hvem disse andre har fordel af at slutte sig til, er da sandelig ikke tvilsomt. (Hør, hør.) Vi og de andre, det er tilsammen staten. Staten er vor, det har den været, det skal den bli. Af mit fulde hjærte slutter jeg mig til. (Hør, hør hør!)

(Han går ned under bifald og samtale.)

Holger.

Hr. Johan Sverd har ordet.

En.

Afstemning!

M a n g e.

Ja, ja, afstemning!

F l e r e.

Afstemning!

J o h a n S v e r d

(stiger op med en mappe, som han lægger foran sig).

I behøver ikke at gjøre det så tydelig, højstærede! Jeg kjender luften; som tekniker er jeg vant til at foretage analyser! (Latter.) Når jeg ikke desto mindre træder op, er det fordi jeg har lovet mine kolleger, dem jeg har den ære at repræsentere, at bære frem deres mening.

E n.

Som De selv har dikteret!

E n a n d e n.

Diktator!

J o h a n S v e r d.

Udøver jeg diktatur, må det være »overtalelsens«.

M o.

Det vil De forsøge her også?

J o h a n S v e r d

(lystig).

Med højstæredes tilladelse: jeg vil det! Jeg har nemlig et argument på hånden, som intet godt hode kan stå imod!

N o g l e.

Å—hå?

J o h a n S v e r d.

I skal få det straks! Vore fabrikker ligger, som den ærede forsamling ved, på landet. D i s s e f a b r i k k e r s a r b e j d e r e h a r f å t o m t r e n t a l t d e t, s o m d e r h e r e r t v i s t e m å l o m!

(Afbrydelse).

A l m i n d e l i g.

Ja, ude på landsbygden! Der er andre forhold!

En
(overdøvende).

Små forhold — og alting nyt!

Mo.

Frem med bøgerne!

Johan Sverd
(peger på mappen).

Jeg bringer her med mig i bekræftet afskrift de siste års opgjør. Det går beskedent; men det går.

Nogle.

Beskedent, ja!

Johan Sverd.

Ja, vi la'r os nøje med et beskedent udbytte, — og det er kanske heri forskjellen består mellem højstærede og os?

Flere.

Å—hå!

En.

Pas dig selv, du!

Johan Sverd.

Jeg kan fortælle én ting til. Alle disse arbejdere er medlemmer af Bratts landsforening, og de holder Elias Sangs blad. Jamæn gjør de så! Og fjældene, vi lever under, og fosserne, vi arbejder ved, har lige friskt udseende for det! Og det allerværste kommer tilsist: Også vi fabrikejere er medlemmer af Bratts landsforening og abon—

(Voldsom afbrydelse.)

Almindelig.

Nu skal vi høre! Hvad vil du så her? Socialister! Anarkister! Gå væk! Slut!

Johan Sverd.

Her er nok ikke så mange gode hoder, som jeg tænkte!

(Latter, forargelse om hverandre.)

Mo
(overdøvende).

De er altid uforskammet!

En
(overdøvende).

Han kan passe sit eget hode. Han hører til familjen Skrull.

Johan Sverd.

Hører jeg til familjen Skrull, så har jeg adskillig slægt her! (Latter). Jeg holder meget på familjen, jeg håber, den holder på mig igjen og tillader mig en kort kritik af hr. Holgers forslag.

Det første jeg vil sige om det, er, at en fagforening af fabrikejere landet — eller endog verden — over, det kan alene gå, hvis den får alle fabrikejere med sig.

Mo.

De behøver ikke at være ræd for det!

En.

De skal bli nødt til at gå med!

Anker.

Ingen tvang!

Mange.

Jo, netop tvang!

(Samtale.)

Johan Sverd.

Hr. ordstyrer!

(Denne sidder urørlig.)

Anker
(roper).

Men om nu bankerne vil hjælpe dem?

Mange.

Det tør de ikke. Det skulde de komme til at angre!

Johan Sverd.

Og forsælgerne?

De samme.

Ja, de kan jo forsøge!

Johan Sverd.

Der må vi ha to fagforeninger til! Bankernes og forsælgernes.

Mo.

De første boycotter vi, de andre undersælger vi.

Johan Sverd.

Der har vi et nyt brug af garantifondet!

Og kamp med hele det liberale parti! Sagen blir politik.

Mo.

Det er den alt.

Johan Sverd.

Nej, dette er aldeles nyt! Fabrikejernes fagforening med tvang for medlemmerne, med tvang for arbejderne, med boycotting af bankerne og kamp med forsælgerne, fragtdamperne o. s. v. o. s. v. — noget aldeles nyt!

Anker.

Det går aldrig i evighed.

Mange
(forbitret).

Det skal gå!

Johan Sverd
(rask).

Jeg sætter det går! Går brillant! I kommanderer fabrikejerne, arbejderne, markedet; derved indirekte kommune som stat. Hvad blir følgen? At der ved et eller andet overgreb fra højstæredes side — så megen magt frister nemlig til overgreb! — bryder ud et oprør, mere intenst forbitret end vore forfædres religionskrige! Er vi så komne længer? Bagover er vi komne! Til de vildes dage, da alt, som vi arbejder med, blir slåt i knas, oplagene brændte, formændene dræbte, — vi har alt set lidt af det; for vi er ved forpostfægtningerne.

Anker.

Det er sandt!

Johan Sverd.

Og hvad er dette for en krig? Hvem er det, den går ud over? Begge parter! Både ejerne og arbejderne. De kunde komme meget lettere til det, om de begge blev hjemme hos sig selv og bare sendte bud over til hverandre, at på det og det klokkeslet skulde de stikke ild på alt, hvad de ejede og havde, begge parter, og sørge for, at branden kunde brede sig bra i byen, de bodde i, og svække landet, de arbejdede for!

(Uvilkårligt bifald.)

Mo.

Sig det til arbejderne!

Johan Sverd.

Det får siges til begge parter, at de styrter sig på hodet ind i det umulige og unaturlige! Det må være en arvet blind drift — i slægt med den, som søger storhed og poesi i det overnaturlige. Men jeg siger, at den dag vil komme, da menneskene opdager, at der ligger mere storhed og poesi i det naturlige og mulige, hvor lidet det ofte synes, end i alverdens overnaturlighed — fra den ældste solmyte af, til den siste præken over den igår.

Om begge parter også i denne sag holdt sig til den ligefremme virkelighed, hvad vilde de så opdage? At den fiende, de begge vil tillivs, han sidder udenfor! Han vokser af, at vi ødelægger hverandre; han får os begge derved bare så meget sikrere under sig. Jeg mener kapitalen!

En høj tenor.

Nævn ikke kapitalen!

Johan Sverd.

Højstærede, — hvorfor i al verden skal jeg ikke nævne kapitalen? Når vi alle ved, at i dette unge

industriland arbejder de fleste med lånte penger og gjærne vilde komme bort fra det? Men kapitalen —

Den høje tenor.

Nævn ikke kapitalen!

Johan Sverd
(i samme tone).

Er den kanske hellig?

(Latter.)

Mo.

Jeg er sandelig enig i det! Disse ørkesløse klager over kapitalen i al uendelighed ...

Johan Sverd
(endnu mens Mo taler)

Klager over kapitalen?

Den høje tenor.

Nævn ikke kapitalen?

(Brøl af latter.)

Johan Sverd.

Hr. ordstyrer! Vil De ikke få dette sindsforvirrende rop stanset?

Holger
(ænser det ikke. Latter, bravorop).

Johan Sverd.

Jeg konstaterer, at her ikke er talefrihed! Jeg konstaterer, at hverken ordstyrer eller forsamling tilsteder talefrihed!

(Hør! Latter.)

Johan Sverd.

Jeg anede det på forhånd, og derfor tog jeg hurtigskriver med.

(Her rejser sig en storm.)

Almindelig.

Det er ikke tilladt! Forhandlingen er hemmelig. Her må intet refereres!

Johan Sverd.

Når forhandlingsfriheden krænkes, må offentligheden påkaldes! (Roper.) Jeg har også mikrofon med!

(Går leende ned med sin mappe under armen.)

Almindelig.

Mefisto! Taskenspiller! Det ventede vi af Dem! Og De taler om frihed!

Holger

(overdøvende).

Hr. Ketil har ordet!

(Almindelig bravo og håndklap.)

Ketil

(som står langt bag, siger til Johan Sverd, der er ved at forlade forsamlingen, fulgt af to mænd, den ene med en kasse).

Går De?

Johan Sverd

(lystig).

Ja.

Ketil.

Men jeg skulde just svare Dem.

Johan Sverd.

Her er vist nok tilbage, som vil ha moro af det.

(Hilser og går. Mange ler.)

Ketil

(stiger op).

Vi har nylig hørt, hvor forskrækkelig farligt det er, hvis vi gjør det, som arbejderne længst har gjort.

Flere.

Hør, hør!

Ketil.

At vi intet initiativ turde ta overfor arbejderne, det vidste vi længst. Men at vi heller ikke tør gjøre noget, som de har gjort først, det er nyt.

(Munterhed.)

For os er det bare at lystre arbejderne. Alt det andet er farligt.

Altså lægge på lønna for dem, — så de kan få mere at drikke op.

(Latter og hør, hør!)

Jeg vil nu ikke engang ulejlige dere med at nævne, at arbejderne bør ha andel i fortjenesten, — især når der ingen er.

(Stor munterhed.)

Deraf følger naturligvis, at vi må ta dem med op i styret. Da vil bankerne bli svært villige til at gi os kredit.

(Munterhed.)

Netop nu, som konkurrencen er blet skarpere end nogensinde før, bør vi gi både fortjenesten og styret fra os, da vil det gå godt.

(Næsten jubel.)

Hvad vil også formue på enkelte hænder sige uden trældom for de andre? Nej, formue på ingen hænder og fattigdom på alle, det er idealet. (Ustanselig jubel.) Frihed kan ikke bestå sammen med pengemagt. Fattigdom og frihed, det er idealet.

(Jubel om igjen.)

Hr. Anker, som er en gudfrygtig mand, talte rystende om rigdommens laster, d. v. s. om deres laster, som selv er rige, eller som venter at bli det. Det var dovenskab, det var ødselhed, det var vellevnet og udsvævelse, det var herskesyge, rå foragt for andre. Dette var de laster, som almindelig fulgte rigdommen. Nej, da takke mig til arbejdernes laster! For dersom vi tør tænke så simpelt, så har vel også de sine? Urenslighed, ligesælhed, trællesind, misundelse, drik, tyveri, slagsmål, ofte mord. Og nutildags, siden anarkismen har slåt sig på dem, også massemord.

Jeg kan ikke sige, jeg sværmer for nogen af disse laster, hverken for vore eller for de andre. Men er det engang så, at begge har sine, hvorfor da bare nævne

deres, som følger med rigdommen? Er det, fordi arbejdernes er så meget grommere?

(Latter og bifald.)

Eller tror virkelig hr. Anker, som er en gudfrygtig mand, disse deres laster er ting, som går bort ved, at arbejderne får andel i fortjenesten? At andelsarbejde er omvendelse fra synd? For dem og for os?

(Stort bifald.)

Jeg finder slig tale, — undskyld ordet! — jeg finder den svaghodet. (Latter.) Som al denne moralske passiar, hver gang vi skal gjøre noget ordentlig, noget, som forslår. Efter mit skjøn er det netop moralen, som er ivejen. (Stor latter.) Faren, som her tales så meget om, det er, at hver gang blir vi så skrækkelig moralske. (Ja, ja, ja! Stort bifald.) Det hindrer os i at forsvare det bestående, samfundet, fædrelandet, som vi har det og skal gi det til vore barn, forsvare det, så det kjendes og huskes, at her er noget, de ikke får kludre med. Før blir her nemlig ikke fred.

(Går ned under ovationer. Man har rejst sig, der samtales livlig.)

Holger

(da det stilner af).

Så har — hr. Anker begjært ordet igjen.

En.

Nej, skal vi endnu ha mer Anker?

Mange.

Ikke mer Anker!

En anden.

Vi har fåt nok af det anker!

(Latter.)

En tredje.

Heller lidt af et andet!

En fjerde.

Nej, ikke mer af noget! Afstemning!

Flere.

Afstemning!

Anker
(som er steget op).

Å nej, I får nok smage lidt af mit anker først! (Latter.) Den vin, I nylig fik, syntes mig lovlig tynd, — skjønt den skummede svært. I vore dage kan vi, som kjendt, også få vand til at skumme.

(Å—hå! — Flere går ud i halvhøj samtale.)

Den ny tid, den ny tilstand, som kommer (enten vi vil eller ej!) er netop, at hverken skal der være stor rigdom eller stor fattigdom; for der er noget mellem disse to, og det er, hvad som skal komme. Efterhvert som det nåes, falder også de laster væk, som følger rigdom og armod.

Dette var det, vi skulde indse i tide, så slap vi for de idelige og forfærdelige sammenstød.

En foregående taler har sagt, at der må være noget ivejen med os, siden vi så sjælden tar fat med det rette greb. Han mente, der var noget over ævne i os. Ja, det mener jeg også, — hvad det så kommer af. For mig er de vilde krigsbyrder, de forfærdelige statsbudgetter, det ødsle private liv alvorlige vidner; vi fører et liv over ævne. Anarkismen var uden det aldeles umulig.

Den ansvarsløshed, den ryggesløshed, hvormed rigfolk ødsler væk millioner, som var der ingen anden til i landet end de selv og de, som hjælper dem med at more sig, — den er ligeså rå anarkisme, et oprør mod guds og menneskets lov. Derved gir de løsenet til de andre: »Gjør alt, hvad du vil, du også!«

Ketil
(rejser sig).

Må jeg be' om ordet!

(Man ser, at ordstyreren tegner ham. Glæde.)

Anker.

Også literaturen, de riges og de velhavendes, de så-

kaldte »dannedes« literatur, — når den er af samme sort, bare præker ubunden individualisme og river ned og hidser til voldtægt på lov og gode sæder, — den er anarkisme så god som nogen, der dræber ved dynamit.

En.

Hr. ordstyrer, er vi ikke nu vel langt borte fra sagen!

Mange.

Til sagen! Til sagen!

Flere.

Afstemning! Afstemning!

Mange
(kommer ind udefra og roper med).

Afstemning!

Anker.

Ingen i verden har lov til at gjøre med sit, hvad han vil.

En.

Jogu har vi så!

Anker.

Nejgu har vi ej! Der er både skrevne og uskrevne love over os! Og jeg er ræd, I krænker begge, men især den siste, hvis I begynder på det, der står som vilkår for arbejderne i hr. Holgers forslag.

Flere
(på èngang i munden på hverandre).

Å —hå! De skræmmer os ikke! Vi la'r os ikke skræmme!

Anker.

Jeg finder vilkårene for arbejderne oprørende. Vold på skreven og uskreven lov!

Jeg er sikker på, her er mange, der er enig med mig!
(Går ned.)

Holger
(rejser sig).

Jeg tror, det er på tide at prøve det.

Almindelig.

Ja, ja!

(Alle, som atter er i siderummene, strømmer ind.)

Holger.

Vil de, der er enig med hr. Anker, behage at melde sig. (Stilhed.) Jeg mener: la' høre fra sig!

(Stilhed, så latter; så endelig:)

En mand
(med forknyt røst).

Jeg er enig med hr. Anker.

(Stor latter.)

Holger.

Altså én eneste mand!

(Jubel, trampen.)

Anker.

Når så er, da ber jeg om undskyldning for, at jeg har opholdt forsamlingens tid.

(Han går; hans meningsfælle med ham.)

En.

Lykke på rejsa!

Anker
(ved døren).

Det tør jeg ikke ønske dere!

(Han går.)

Holger.

Forsamlingen har bedt om afstemning.

Almindelig.

Ja, ja!

Holger.

Forsamlingen vil altså ikke først høre hr. Ketil?

Alle.

Jo, jo, jo! (Håndklap.)

Holger.

Men nu har en ordet før hr. Ketil, — det er hr. Blom. (Stilt.)

Blom

(en alvorlig, sortklædt, elegant herre rejser sig. Han har hidtil ikke deltaget i en eneste demonstration. Man har set ham rejse sig flere gange for at få ordet, men ikke blevet bemærket, før under Ankers siste tale, lige før Ketil fik det).

Holger.

Jeg forudsætter, at også De er enig i forslaget.

Blom.

Ja.

Holger.

Hr. Blom har ordet.

Blom

(stiger op).

Må jeg be' om et glas vand!

Holger

(ser sig om, ligesom flere).

Hvor er tjenerne blet af?

Nogle

(iler op til døren på begge sider og ser ud).

Mo.

Her er en!

(Vinker. En tjener kommer.)

Blom.

Må jeg få et glas vand. Koldt.

(Tjeneren går.)

Allerede har vort land tabt millioner. Millioner. Allerede er fabrikkernes årsfortjeneste strøget med. Og mere.

E n.

Og mere.

B l o m

(høflig).

Og mere. Den lette, for ikke at sige den letsindige tone — tone, som har præget denne forhandling, har derfor stødt mig meget.

E n.

Meget.

B l o m

(høflig).

Meget. Vi går ikke gjennem den krise, som nu har begyndt — begyndt, uden selvbeherskelse og disciplin.

E n.

Disciplin.

B l o m

(høflig).

Disciplin. (Latter.) Når vi viser selvbeherskelse og disciplin, da, og alene da kan vi vente at få på vor side — på vor side den magt, —

T j e n e r e n

(er kommet med en herlig kande og do. pokal på en bakke, har skjænket i og byder nu).

B l o m.

Som er den største, nemlig —

(Tar glasset, sætter det til munden og drikker.)

E n.

Nemlig —?

E n a n d e n.

Arméen?

E n t r e d j e.

Kongen?

E n f j e r d e.

Vælgerne?

E n f e m t e.

Kvindfolka? (Latter.)

E n s j e t t e.

Pænga? (Ny latter.)

B l o m
(sætter glasset fra sig).

Jeg mener kirken.

F l e r e.

Å, kjærka!

B l o m.

Kirken. Alene ved selvbeherskelse og disciplin får vi kirken på vor side.

E n.

På vor side.

B l o m
(høflig).

På vor side.

E n
(som sidder langt bag).

Når kjærka ikke kan holde arbejderne i ave, å faen ska vi så me'a?

F l e r e.

Hør, hør!

E n t r e d j e.

Ja, hvad er a så tes?

B l o m
(urokkelig).

Kirken stiller sig ikke på arbejdernes side. Det ser vi — det ser vi. Men kirken stiller sig heller ikke på vor, fordi vi savner den tugt og disciplin, som vi vil pålægge arbejderne — arbejderne. Og som vi ønsker, kirken skal hjælpe os med.

E n.

Hjælpe os med.

B l o m
(høflig).

Hjælpe os med. Jeg er enig i det fremsatte forslag. Men sikrer vi os ikke kirken, så blir det umuligt for os.

En.

Umuligt for os.

Blom
(høflig).

Umuligt for os. Det er min mening.

(Går ned.)

Holger.

Hr. Ketil har ordet!

(Almindeligt bifald; alle strømmer ind.)

Ketil
(stiger under dette op).

Ja så, det er vi, som savner disciplin. (Latter. Hør, hør!) Og kjærka, stakkar, hu' står og ved ikke sin arme råd, hu' kan ikke hjælpe os, for vi savner tugt og disciplin. (Latter. Hør, hør!) Så det var derfor, kjærka støt hjalp dem, som havde magten? Alle de, som havde magten, de havde også altid selvtugt og disciplin.

(Glæde.)

Lad os endelig engang ta magten, vi også, så kan vi være ganske sikker på kjærka!

(Jubel.)

Ligedan med arbejderne. Da regjeringen i Paris skjød ned 10,000 af dem, de værste urostifterne nemlig, så havde de fred i mange år. En åreladning en gang imellem er ikke værst. (Latter. Hør, hør! Samtale.) De skal vist snart ha en til dernede.

(Latter.)

Sligt noget træng's neppe her. Men det beror på os. Tar vi magten idag, og viser vi, at vi vil holde statslegemet sundt, selv om det skal gå til åreladning, så tænker jeg, vi slipper. Ellers ikke.

(Stærke hør.)

Her taltes før om, at vi var skyld i de andres anarkisme, vi havde også vor, og begge slags ødelagde nationalvelstanden. Ja. Men hvad regner det, som en nar af en rigmand eller en endnu større nar, hans

søn nemlig (smålatter), hvad regner det, som de kaster væk i flere år, mod alt, strejkerne kan ødelægge på et par uger, ja, som i England, og især i Amerika, på et par dage? Når nemlig de, som strejker, knuser arbejdsmaterialet, brænder op for millioner, stopper hele forretningsgrene, så markederne forstyrres verden over!

Med slige menneskedyr, som altså slumrer i arbejderne, hvor stille de kan synes, — med dem skulde vi dele styre og den fortjeneste, som skal være vor garanti?

Overfor slige skulde vi ha betænkeligheder ved at ta magten og bruge den til det heles vel?

(Stort bifald.)

Jeg ikke alene stemmer for hvert gran i hr. Holgers forslag; men jeg vil, det skal voteres *en bloc*.

(Går ned under stormende jubel. Alle uden Blom rejser sig.)

En.

Vi anta'r det med akklamation.

Alle.

Ja, ja! (Håndklap.)

Mo.

Leve hr. Holger! Leve vor store fører! Hurra!

(Hele forsamlingen stemmer i. Også hr. Blom, som nu har rejst sig.)

Anker

(som tillige med sin fælle uventet står midt mellem de to døre).

Undskyld, hr. ordstyrer; men vi kommer ikke ud.

Holger.

I kommer ikke ud?

Anker.

Her er stængt overalt.

Holger.

Men portneren —? Hvad?

Anker.

Portneren findes ikke.

Holger.

Hvad for noget! — Hvor er tjenerne blet af? Hvad?

Anker.

Vi så ingen tjenere nogetsteds.

(Uro.)

Mo.

Her var jo nylig en her nu?

Flere

(iler til de to døre og ser ud).

En.

Der er han! (Han vinker.)

Tjeneren

(kommer).

Holger.

En af lejetjenerne. — (Til tjeneren.) Følg de herrer ud! (Tjeneren ser på sit ur. Derpå går han med de to herrer.) Og få rede på portneren! Hvad?

Mine herrer kan være rolige. Jeg har sagt, her skal være stængt, så ingen kommer ukaldet ind. Politiet er udenfor. Tjenerne samler sig vel til dinner'en.

Flere

(lettet).

Å—å! Sådan!

Holger.

Denne afbrydelse har hindret mig i at takke så umiddelbart, som jeg kunde ønske det, for den hyldning, I bragte mig. Og for den tillid, I har vist mig i vedtagelsen af mit forslag; den skal ikke bli skuffet.

Jeg takker også for, at I har hjulpet mig af med den debatterende forsamling, vi så uventet dumped op i. (Latter.) Overalt at lege parlament, er et af vor tids plageris. Alle ideer forvrøvles, alle højere mål ned-

drages. Det, som fremgår af middelmådighedens valg, kan vel ikke bære sig anderledes ad.

(Hør, hør!)

Jeg ber mine herrer at sætte sig!

(En del sætter sig; flere blir stående.)

Det, som nu her er vedta't, holder jeg for afgjørende. Jeg ser deri en stor begivenhed. Den har også været mit livs mål.

(Hør.)

Kort før jeg havde den ære at mødes med mine kolleger, havde jeg et møde med arbejderne og hørte atter, at ikke vi, men de har bygget fabrikkerne; de skaffer os det, vi lever af. Vi ved jo, at det er ligeså med samfundet; de har bygget samfundet, de opretholder det. Vi bare lever af det, de gjør.

Men det spredte arbejde har aldrig formået så meget nogensinde eller nogetsteds. Det har aldrig orket mere end sit eget. At livnære sig.

Først det samlende arbejde har formået mere, har sat formål og bygget for flere.

Det samlende arbejde har før fortrinsvis været båret af de store jorddrotter og af de store laug; disse mægtige har bygget samfundene. Krigerne har dels hjulpet til, dels forstyrret; præsterne ligeså. Dels hjulpet til, dels forstyrret.

Men vi er adelens og laugenes arvtagere. I den ny tid repræsenterer vi det organiserende arbejde. Vi er nu de store formuers grundlæggere. Fra os bygger by og land sig; af os lever arbejderne. Fra os kommer det velvære, som gir overskud til videnskab og kunst.

(Stormende, langvarig hyldning.)

Så længe vi råder de større og de største formuer. er også det, der skabes ved dem, individuelt, friskt, modsætningsrigt. Enhver følger sin smag, enhver finder sit.

Men tænk dere så i vort sted — en eneste én, kom-

munen eller staten! En eneste bestiller, en eneste kjøber, en eneste smag altså! Også én eneste værdimåler! Det blev det regelrettes helvede. Jordlivet blev kjedsommelighedens søndagseftermiddag året rundt. (Latter.) Folkene blev tilsist så lige, at enten vi levede i den ene myreture eller i den andre, vi vidste neppe forskjel på det — uden kanske ved måden, vi snusede til hverandre på. (Latter.) Skjønt den blev vel tilsist den samme, den også. Hvad?

(Ny latter.)

Når de andre roper over til os, at det må bli, som flertallet bestemmer, og de er flertallet, — så svarer vi tilbage: Insekterne er også i flertal.

(Hør, hør!)

Dersom her kommer et sligt flertal til magten — ved valg eller på anden måde, — et flertal altså uden herredømmets tradition, uden dets højsind og skjønhedstrang, uden dets sekelgamle prøvede ordenslov i stort som i småt, så siger vi rolig, men bestemt: Kanonerne op!

(De rejser sig og roper. De klapper, de trænger sig rundt om ham.)

Holger.

Og nu, mine herrer, begynder festen!

(Han vender sig og trykker på en knap. I det samme høres det første af tre skud, og samtidig istemmer et stort orkester den for lejligheden komponerede, livlige festmarch.)

Jeg tillader mig at føre tilbords!

(Han går ned og byder hr. Ketil sin arm. De andre begynder også at ordne sig, parvis.)

Anker

(står atter med sin fælle midt på gulvet mellem de to døre).

Vi kan ikke komme ud. (Alle stanser.) Nu kan vi ikke engang komme nedenunder. Vi har været ved begge nedgangene.

Holger.

Men så spræng dørene!

Anker.

Vi kan føle, dørene er stængte med jærnstænger. Udefra.

Holger
(slipper sin gjæst).

Hvad er dette? Hvor er tjeneren?

Anker.

Han blev borte for os.

(Uro blandt de forsamlede.)

Mo.

Der står han! (Peger ud.)

Holger
(myndig).

Kom ind her!

Tjeneren
(kommer).

Flere.

Hvad vil dette sige? Hvad er på færde?

Holger
(rolig afvisende).

Stille! (Tar tjeneren ved armen og fører ham frem.) Forklar dig! Hvad vil dette sige?

Mange
(som fulgte med frem, nu mod tjeneren).

Ja, hvad vil dette sige?

Tjeneren.

Slip mig! (Han slippes.) I ønsker at vide, hvad det er?

Almindelig.

Ja.

Tjeneren
(stiger op på talerstolen).

Almindelig.

Han stiger op på talerstolen!

Tjeneren.

I vil vide, hvad det er?

Almindelig.

Ja.

Tjeneren.

Vi er indestængte.

Holger.

Men portneren, tjenerne —?

Tjeneren.

De er borte.

Holger.

Frivillig borte? Eller ufrivillig?

Tjeneren.

Begge dele. De første sørgede for de andre. Og nu er ingen her.

(Stilhed, forfærdelse.)

Almindelig.

Men politiet! (De går om hverandre.) Politiet! Rop på politiet!

(Først nogle opover, så flere. Vinduerne rives op, man hælder sig udover.)

En.

Vi ser intet politi.

Flere.

Vi ser slet ingen. Her er ingen udenfor!

Alle.

Hvad for noget, er vi indespærrede?

(Fremover.)

Mo

(foran og overdøvende).

Forklar dig! Her er intet politi længer. Her er slet ingen udenfor.

(Man samles om ham pány.)

Ketil.

Har I også sørget for politiet?

Tjeneren.

Ja. Politiet holder nu kordon længer borte.

Holger.

Det er gjort i mit navn?

Tjeneren.

Det er gjort i Deres navn.

Almindelig
(idet man strømmer nærmere).

Dette er djævelsk! Hvad skal ske? Hvad er det, som skal ske? Vi er forrådte! Hvad kan her gjøres?

Mo
(stiger op på en stol).

Stille, allesammen! (Til tjeneren.) Hvad er det, som skal ske?

(Alle med en gang stille. Så meget bedre høres den glade festmarch.)

Kan vi ikke få den vanvittige musik stanset?

(Han står og vinker af med armene.)

Flere.

Stans musikken!

Almindelig.

Stans musikken!

Blom
(roper ud af vinduet).

Musikken skal stanse! Stanse!

(Almindelig pause. Festmarchen går uforstyrret.)

Mo
(fortvilet).

Men kan ingen få den til at tie?

Holger.

Så må I sende bud op på taget. Det er der, den er.

Ketil.

Det er alt gjort.

(Atter stilt, og den høres.)

Mo.

Den holder på ligegodt. Kjære, gå nogen andre!

(Der løber en tre-fire afsted.)

Tjeneren

(til Blom, som er kommet frem igjen).

Og så fælt, som de spiller!

Blom.

Nej, det synes jeg ikke, — synes jeg ikke. Men forfærdeligt er det.

(Den stanser.)

Mo.

Endelig!

Flere

(lettet).

Se så!

Mo

(til tjeneren).

Vil De nu svare os: Hvad skal dette betyde?

(Lydløs stilhed.)

Tjeneren.

Der er sendt bud efter dere!

(Aldeles stilt. Endelig:)

Mo

(næsten hviskende).

Af hvem?

Tjeneren.

Af Maren Haug, hende, som vi begrov idag. Hun vil ha dere efter.

(Stilhed.)

Mo

(bestandig på en stol).

Hvad, — hvad skal det sige?

Tjeneren.

Dengang slottet her blev bygget, blev der lagt elektrisk ledning op til rummene fra minegangen nedenunder. Nu er minegangen gjort farbar, og i de siste nætter er den fyldt.

(Aldeles stilt.)

Holger
(har den hele tid ikke rørt sig).

Hvem har ståt for det?

Tjeneren.

Den samme, som har lagt ledningen.

Holger.

Er han her?

Tjeneren.

Nej. Han skal gjøre mere siden.

Mo
(heftig).

Hvem er da du?

Tjeneren.

Det kan være det samme.
Jeg ønsker ikke udødelighed.

Mo.

Vi styrter os på ham!

(Ned af stolen.)

Mange
(mod tjeneren).

Niding! Snigmorder!

Holger
(ivejen).

Nej, nej! Vent! Jeg siger: vent! (Da der blir nogenlunde ro.) Må jeg få tale med den mand alene? (Til tjeneren.) Vil De stige ned og tale med mig?

Tjeneren
(ser på sit ur).

Det må bli kort.

(Stiger ned, går hen til Holger, begge frem. Holger vinker til de nærmeste, at de skal drage sig tilbage. Det sker.)

Holger.

Hvad pris forlanger De for at slippe os ud? Den kan være meget høj.

Kræv, hvad garanti De vil. Hvor vil De ha pengene udbetalt? — Herfra hemmelig med en ekstradamper endnu ikvæld. — Svar!

Tjeneren
(går fra ham op på dirigentpladsen).

Nu tar jeg kommandoen! Under mit styre skal rejsen foregå. Nu må dere holde godt fast under sjøgangen!

(Forfærdelse, hvisken.)

Ketil.

Får jeg spørge chefen om én ting?

Tjeneren
(ser på sit ur).

Men snart.

Ketil.

Hvad skal, — hvad skal dette være godt for?

Tjeneren.

Luftrejsen?

Ketil.

Ja. Hvad skal den tjene til?

Tjeneren.

Til avertissement.

Flere
(gjentager hviskende).

Avertissement?

Ketil.

Jeg tør sige, det avertissement vil falde dere dyrere end os.

Tjeneren.

Å, der kommer flere efter dette! Det er mængden, som skal gjøre det.

Lysende som sole skal I avertere! Sæt pris på den ufortjente ære at ende som sole!

Holger.

Skal det gå løs nu?

Tjeneren.

Nu skal det gå løs. Højtærede medsole, — giv agt!

(Han vil ned mod baggrunden.)

Holger.

Du kommer ikke til at gi signalet.

(Lynsnart fire revolverskud efter hverandre.)

Tjeneren

(går ved første skud baglængs, idet han tar sig for brystet, på maven. Så løfter han begge hænder over sit hode og roper).

Å, det var bra!

(Styrter fremover. Holger har nede fra gulvet fulgt ham og står nu. så tjeneren falder foran hans fødder.)

Alle

(frem for at se den faldne; nogle op på talerstolen, andre på præsidentpladsen, mange op på stolene for at se over hoderne på de fremste. Men lige ved den faldne står med ét)

Den brune mand

(fra første handlings første møde).

Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha!

(Han står på hug, slår sig på knærne, idet han hopper. Derpå som en pil afsted ud til højre, mens der skydes to skud efter ham af Holger.)

Mo

(i højeste forfærdelse).

Er her flere?

Alle.

Her er flere! Her er flere! Hvad kommer nu?

(Stort røre.)

Mo

(som uvilkårlig har løbet opover efter, stanser).

Hys, hys!

Nogle.

Hvad er det?

Mo.

Hys, hys! Jeg syntes, der ropte nogen til os udefra —?

(Han læner sig udover et af vinduerne, som nu står åbne.)

Mange

(i stor glæde).

Er der nogen, som kan hjælpe os?

(I løb opover til vinduerne.)

Mo.

Hys, siger jeg! Det er en kvinde. Hun står på den andre siden af fæstningsgraven. Hør! Se!

En.

Hun vifter.

Mo.

Stille nu! (Stilhed.)

En kvinderøst

(fjærnt, fortvilet).

Skynd dere ud! Der er lagt miner under borgen!

Tjeneren.

Rakel!

Holger

(som endnu står hos ham, sagte).

Han lever?

Flere

(roper ud i kvælden).

Vi kan ikke komme ud!

Mo.

En ad gangen. (Roper.) Vi kan ikke komme ud. Send nogen at lukke op!

Flere.

Send nogen at lukke op!

De andre
(som stod igjen, iler også nu for at se til).

Mo.

Hys! Stille!

(Der blir stille.)

Kvinderøsten.

Ingen kan komme ind. Vindebroen er hejst op.

Tjeneren.

Rakel.

Holger
(der står urørlig, sagte).

Er det hendes bror?

Alle
(bort fra vinduerne og fremover igjen, mens de gjentager i munden på hverandre).

Vindebroen er hejst op! Indespærret og afspærret. Hvad kan vi gjøre? Er her ikke taug, vi kan hejse os ned efter og få fat i brandstiger?

En
(over de andre).

Er her ikke taug, så nogen kan hejse sig ned efter og få fat i brandstiger?

Holger.

Jeg er bange, her ikke er. Alting er nyt.

Mo.

Hvorfor i al verden har De ført os herop?

En.

Det er jo en mordergrube, dette her!

Flere.

De skulde aldrig ha ført os hidop! Dette er Deres skyld.

Mange.

Omkommer vi, så er det Deres skyld!

Mo.

Deres kolossale forfængelighed og trods er skyld i det!

Næsten alle.

Det er forfærdeligt! De skylder at skaffe os ud herifra! De vidste fra ifjor, at her var farligt. Vi stolte på Dem. Gjør nu Deres pligt!

Holger
(rolig).

Mine herrer, prøv at ta det med lidt større ro!

Husk, at mineskuddet umulig kan træffe hele borgen. Husk også, at han, som skal gi signalet, ligger her.

Tjeneren
(prøver ved disse ord at rejse sig).

En
(roper).

Han lever?

Flere.

Lever han?

(Atter stimer de om ham.)

Tjeneren
(kan alene løfte hodet).

Den første.

Han vil sige noget! Hys!

Tjeneren.

Jeg ... jeg er ikke alene.

(Falder ned igjen.)

En
(hvisker).

Hvor er så de andre?

Flere
(sagte).

Hvor er så de andre? Hvor træffer minen, monstro?

Nogle.

Det må være her!

Andre.

Ja, det må være her!

Mange.

Ja, her! Ganske vist her!

Mo
(slår ud i stor latter).

Hvorfor faldt jeg ikke på det før? Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha!

(Han styrter op til et af vinduerne, og før nogen kan hindre det, har han kastet sig ud.)

Flere
(opover mod vinduerne og derpå forfærdet tilbage).

Knust mod stenbroen! Knust!

(De roper det op igjen til andre, som ikke så det. Vi hører: „Forfærdeligt!" „Hvad skal der bli af os?" En til vil kaste sig ud. Vi ser, der blir kamp om det.)

Holger
(mægtig).

Vogt dere! Fortvilelsen smitter! (Vi hører fra flere: „Ja, ja, den smitter. Vogt dere!") Prøv at ta det uundgåelige med værdighed. En død er vi alle skyldige. Og denne vor død vil udrette mere for ordenens sag i landet, end nogen af os kunde gjennem det længste liv.

Til folk, som kan prøve på sligt, går nemlig magten aldrig over! Husk det!

Derfor skal vi dø lykkelige! Vor død vil gi vore

medborgere den harm og det mod, som nu ene kan frelse samfundet. Det leve!

(Hele forsamlingen roper. Netop som det blir stilt, høres den stygge latter udefra til højre.)

En
(øjeblikkelig).

Han er det naturligvis?

(Løber efter latteren.)

Flere.

Han er det!

(Afsted.)

Mange.

Han er det! Efter ham!

(Afsted.)

Alle.

Han er det! Fang ham! Dræb ham!

(Alle ud til højre i vildt sprang. Blom gående.)

ANDET MØDE.

(Holger. Anker. Ketil står igjen.)

Ketil
(til Holger).

De ved ikke længer, hvad de gjør.

Holger
(som har set efter dem).

Jo, de vil løbe fra det. Naturligvis!

Anker
(mygt).

— — Nu, mine venner, nu er her intet andet igjen for os end at kaste os i guds barmhjærtighed.

Ketil.

Ja, gjør De det, far. Jeg er en gammel sjømand. Jeg har set døden i øjnene før.

Anker

(lægger sig på knæ til venstre. Og i bøn).

Holger

(går frem og tilbage. Ser i forbigående tjeneren).

Han er død, han der, nu.

(De tier alle en stund.)

Ketil.

Ja, de'r vel ikke råd for at komme fra dette?

Holger

(åndsfraværende og uden at stanse).

Umuligt.

Ketil.

Nej, jeg tænkte nok også, når disse blokkene tog på at røre på sig ...

Ja, nu sætter jeg mig her, jeg; og rokker mig ikke mere. Så får komme, hvad vil.

Anker

(vender hodet mod ham).

Vær ikke stor på det, nå! Kjære, kjære, kom og be' for Deres sjæl!

Ketil.

Nejmæn, om jeg tror, det nytter. Sjæla er nå, som hu' er, hu'. Hu' retter sig ikke så snøgt. Er der en, som skal ta imot a, — nåja, så lar'n sig ikke narre av de par or, jeg nå kan si.

(Den skoggrende latter høres over dem. Straks efter støjen og skrigene af alle de forfølgende — også ovenover.)

Holger

(har stanset og lyet. Går nu langsomt hen til Ketil).

Og for det fejge pak der —!

Ketil.

Ja, de er ikke mye værdt.

Holger.

Nej, det har jeg altid vidst. Men så længe de lod sig kommandere —. Hvad?

Ketil.

Det var de bra til. Mye bra. Men når de blir rædde, —

Holger.

— så løber de som piskede bikkjer.

Det ser jeg nu.

Ketil.

Ja, her må andet til.

Holger
(om lidt).

Jeg skulde ha havt lyst til at leve med en stund endnu!

Anker
(vender ansigtet mod dem fra sin bøn).

Å, lad os be' for barna vore! De vil få det så vondt nå straks. Å, lad os be', at gud må trøste dem, og at der ikke må bli så meget ondt i deres tid, som det har været i vor. Å, lad os be' om det!

(Nu høres den skoggrende latter på venstre side, ikke langt borte. Straks efter også derfra støjen og hylet af de forfølgende, nærmere og nærmere, så ind fra venstre mod højre hele skaren i vildt sprang. Blom gående.)

Holger
(står og ser did, de forsvandt).

Enten det ene pakket eller det andre ...

Ketil.

Nej, her må komme no'en stærke mænd.

Holger.

Én er nok. Og han kommer!

Anker.

Skynd dere nå å be' med mig! Å, be' med mig, at gud hjælper de gode, så de lyser for dem, som har det vondt. Gud bevare fædrelandet! Gud —

(Et dumpt underjordisk drøn høres og hundredes korte nødrop. Ketil løftes højt med sædet, han sidder i, og forsvinder. Holger kastes over-

ende og er borte. En damp af støv næsten straks skjuler dem. Anker såvidt skimtes, det ser ud, som går han ind i væggen. Men lige til det siste høres:)

Anker.

Gud bevare fædrelandet!
Gud bevare —!

FJERDE HANDLING.

Under træerne i den store park.

Omkring et par af disse er rundbænke.

Allerede før tæppet går op, høres i det fjærne sorgfuld musik. Den følger siden som et fjærnt kor.

FØRSTE MØDE.

(Rakel kommer langsomt ind, ledsaget af Halden. Under det følgende er Rakel gående eller stående; Halden læner sig ofte til et træ; sætter sig også for en kort stund.)

Rakel.

Tak! — — (Ser sig om.) Hvor det er herligt, at jeg har denne park. Derinde bøjer sorgen mig sammen; jeg har havt en svær nat. Herude rejser jeg mig med den. Disse himmelhøje veje og vårluften, ... å, det gjør godt.

Halden.

Naturen har trøst.

Rakel
(idet hun ser ham).

Men den prøver ikke som menneskene at ta sorgen fra os. Den bare møder med sin uforgjængelige magt. Minder om det, som overlever. (Sagte.) Overlever.

Halden.

Derom står kampen. Sorgen må gå op i det, som vil videre.

Rakel.

Det kan min sorg ikke. Og det vil jeg ikke.

De må ikke bli utålmodig; men jeg henter ham jo ind igjen til mig i sorgen. Jeg kunde jo ikke følge ham i livet, — og jeg slap ham fra mig den siste kvæld, fordi jeg ikke forstod ham. Han var en troende, han forkyndte ingen lære, men hvad han selv vilde gjøre. Tro er handling. Men en ikke-troende forstår så vanskelig en troende. Og så slap jeg ham fra mig. Aldrig vil jeg tilgive mig det, aldrig miste sorgen over det. Det stikker og borer legemlig, det hulker og skriger om mig. Sommetider vånder jeg mig under ruinerne med ham, sommetider glider vi med hverandre langsomt gjennem forbandelsen, som hundre tusen i rad og række nu pisker ham med.

Ham træffer de ikke. Han vidste det forud, at det, han gjorde, vilde få forstå. Det var ham en befaling mere; først således blev det offer. Så stolt var han mod menneskene, så ydmyg mod det, han tjente. Jeg er viss på, at selv for dem, han skulde føre i døden, forklarede han sig ikke. Han var for blufærdig til det. — Ham træffer ikke piskeslagene, men mig, mig, mig træffer de. Hvordan kunde jeg ta så fejl?

Min kjærlighed til ham, hvorfor gav den mig ikke skarpere sans?

Halden.

Hvordan skal det gå Dem? De skulde holde imod.

Rakel.

Hvordan det skal gå mig? Hvis jeg får sove om natten, fornyer smerten sig til hver morgen, og hvis jeg ikke får sove, så dør jeg.

Jeg får heller ikke gråte! Det vælder op, og jeg kan ikke.

Men således er det mig kjært, således tjener jeg ham ind igjen.

Halden.

Om han levede vilde han sige: »Sørg ikke over mig, men over —«

Rakel

(afbrydende).

Det vilde han! Sådan var han! Tak for de ord! Han døde, som han levede — for andre!

Men jeg kan ikke ta disse andre med. Skjønt de, han døde for, nu er ulykkeligere end nogensinde, jeg kan ikke ta dem med, jeg rummer ikke mere end ham.

Å, den mand, som forledede ham til dette!

Der står skrevet, at den, som forarger en af de små, ham var det bedre, der hængtes en møllesten om hans hals, og han sænkedes i havets dyb. Men den, som vildfører en mands højeste dådstrang, — hvad skal der gjøres med ham?

Halden.

De har vel begge tænkt at gjøre noget godt, at frelse nogen ved det.

Rakel

(afbrydende).

At nogen skal frelses således? Først gjøres så onde, at de ønsker andres undergang? Ja, hvad skal de så frelses ifra?

Eller når det onde skal kvæles derved, at endnu mere ondt såes, hvor skal så det gode gro?

Halden.

Sæt, at det, som er sket, vækker samvittighederne?

Rakel.

Det sa' jo også han —? Var det ikke netop hans

ord — ? Vække samvittighederne?! Efter så mange tusen års familje og religion kan vi ikke vække samvittighederne uden ved — —?

I tause, høje vidner, som hører uden at svare, og ser uden at gjenspejle, hvorfor viser I mig opad? Her er jo intet opad fra al denne elendighed. Bare et uendeligt rundtom, som jeg forgår i!

Halden.

Opad vil sige fremad.

Rakel.

Men her er jo intet fremad! Vi er jo atter i barbariet! Atter er al tro på lykke og fremtid slukket. Gå rundt og spørg! Det værste ved slig vanvittig eksplosjon af ondt, er jo ikke de døde og sørgende; det er, at alt modet skræmmes ud af verden. Barmhjærtigheden har flyet sin vej, alle roper på hævn. Retfærdigheden, godheden, tilgivelsen, alle lysenglerne vore, de har flyet sin vej. Stykker af lemlæstede lig løber om i luften, og op af jorden vokser militær. De andre dukker sig.

Jeg kan ikke lægge bind på en syg uden at huske … Jeg kan ikke høre nogen klage uden at få ondt. Og så ved jeg det jo nu, at hvad jeg så gjør, det hjælper ikke. Det hjælper ikke.

Halden.

Nej, intet hjælper! Det var det, som martrede ham.

Rakel.

Og så kaster han sin marter ud over os? Gjør os alle modløse?

Kan menneskene gives dybere sår? Hvad er døden mod at leve uden mod på at leve?

Når jeg ser den eneste af dem, som blev reddet, når jeg ser ham lam og taus trilles om her, han, som ejede uendeligt mod, og når jeg ser arbejderne gå efter

ham og tigge om nåde, de, som før trodde, de kunde knuse ham — —!

Mens her er fuld sol over os og forår. Lige siden hin forfærdelige kvæld — bare godvejr, nat og dag, det mest uafladelige jeg kan mindes.

Er det ikke som naturen vil sige til os: skam, skam! I kaster blod på bladene mine og dødsskrig op i sangen min. I formørker luften for mig med gruelige klager. Det siger den os! Min vår smudser I til. Eders sygdomme, eders onde tanker lister om i skogene og på grønsværet. Allevegne stinker elendigheden efter dere som rådne vande. Det siger den os.

Eders griskhed, eders misundelse er et søsterpar, som har slås fra fødselen af, — så taler den. Bare mine højeste berg, bare mine øde sandsletter, mine isørkener har ikke set dem; ellers på hver plet af jord ligger blod igjen efter dem og rå skrig. Midt i den evige glans har menneskene tænkt ud helvede og holder det fyldt. Udskuddet og forbandelsen har de blandt sig, de, som skulde være fuldendelsen.

— At jeg dog engang kan skrige det ud! Jeg har hidtil bare hørt og hjulpet og tiet og flygtet. — Det vidste jeg, at herude fik sorgen mæle.

Halden.

Hvor stor må den ikke være for at gjøre Dem så uretfærdig.

Rakel.

Og endda letter det! Det er næsten som at få gråte.

Men De har ret; sorgen er egoist. De andre er ikke til, eller de er ivejen. Jeg misbruger Deres godhed.

Halden.

Sig ikke sådant!

Rakel.

Men der var noget i Deres få ord, som, som —!

Jeg hader disse regnestykker i det store. De springer over det menneskelige, skjønt der alene er frelse i det. Jeg har rædsel for det umenneskelige.

Er det ikke også forfærdeligt? Elias har lidt med mig alt, hvad en holder ud at lide, ved miraklets umenneskelighed. Og så stuper han op i teoriernes! — —

Nu aner jeg, hvordan det er gåt til! Det er ikke nok at sige, at nogen har misbrugt hans længsel efter at ofre sig. Det forklarer endda ikke, at han valgte dette! Nej, her er kommet noget til. De har fåt tag i hans dyrkelse af alt, som var i overnaturlig størrelse! Han var som far; de havde et barnligt sværmeri for det. Hvad ellers lediggjængerne lyster efter, det var hos ham religion. Han så ikke frelsen i at gi fred og lys til millionernes arbejde. Han så den bare i de store karakterer, i de vældige viljer, i de uhyre hændelser. Derfor gav han bort sin betydelige formue på én gang — og døde Samsons død! Gjorde det i dyb taushed, usynlig. Således syntes det ham størst!

Ja, de har besat hans fantasi med det, som var større end det største! Og har derved fåt den op i det umenneskelige. Her er ingen grænseovergang nødig.

En må ha skjønnet, hvor let længselen mod det overmenneskelige la'r sig forføre. Og må ha brugt den. Er det ikke som at gi et barn en barberkniv og så sige, du skal putte den i munden?

Halden.

Sådan kan det umulig være gåt til!

Rakel.

Jeg dømmer ingen! Elias Sangs søster skulde dømme nogen?

Men sig mig, Halden, når godheden kaster med dynamit, hvad er så godt, og hvad er så ondt? Det største ved godheden er, at den er skabende. Den lægger til af sit eget, så der blir glæde, kanske overskud

i andres vilje. Men når den dræber? Å, for en vanskjæbne Elias har havt: at falde i et så frygteligt menneskes hænder!

Jeg stod derude under fæstningsvoldene, da den sprang, den vældige borg. Jeg stod der ved siden af Bratt. Vi kastedes overende, og da han rejste sig, var han vanvittig. Havde jeg ikke straks fåt omsorg for ham, så var jeg blet det selv.

Tror De, om Elias forud havde set os to stå der, han da havde gjort det? —

Hans ansigt den siste kvæld, han gik fra mig, var jo et nødskrig! Nu forstår jeg det! Er der noget grusommere end den magt i os selv, som pisker os til det, hele vor natur står imod? Kan der bli lykke på jorden, før vor forstand blir så naturlig, at ingen kan bruge os således?

Å, for en smerte jeg har. Å, at jeg ikke kan gråte den ud! —

Om han var her, han, som har gjort det; om han hørte, hvor jeg skriger for ikke at kvæles, mon han så ikke hørte de tuseners jammer i min?

Men om han stod her, — jeg vilde ikke ha sagt ham et ondt ord. Menneskene lever jo hver inde i sin røgsky. De ser ikke. Vi opdrages til det, jeg anklager ingen. Men den gud, som vi skal forstå bedre jo længer frem, — denne lyse dag over os, denne evige sundhed og skjønhed siger mig det, — han må være i det, som vi lider ved det unaturlige, det ufornuftige, det umenneskelige.

Jo flere, jo oftere, jo stærkere vi klager, jo dybere blir gud følt.

Så har også du gavnet ved din død! Ikke som den frygtelige fik dig til at tro, — nej, ved at vække lidelsen, ved at åbne for sorgen. Intet forhold er helt vort, før sorgen har rørt ved det. Intet ideal, uden at den har åndet på det. Ingen forståelse, før den har set ind i vore øjne. Vort sind er som et kammer, fuldt

af besøgende, — indtil sorgen træder ind, stille eller hårdt; da blir det vort eget, da er vi hos os selv.

Elias, Elias, først nu forstår jeg dig, som du fortjener! Fra nu af forlader jeg dig aldrig. Ej heller det, du døde for. Vor lidelse skal lutre det, vore tårer skal glimte i det som lys og gjøre det helligt for tusen.

Mine ønsker går forud for min ævne. Jeg kan ikke mere. Med én gang rykkes jeg tilbage i afmagt. Der skal kraft til at sørge også.

Halden.

Der kommer de med Holger!

Rakel

(går straks ud til venstre mod ham).

Stakkar, han har havt sin morgentur.

Halden

(drager sig tilbage til venstre side; men således, at han ikke sees af Holger).

ANDET MØDE.

Holger

(i en kostbar, magelig lænestol, båret af to tjenere; andre følger. Hans hode er forbundet; hans højre side urørlig).

Rakel

(holder hans venstre hånd).

Han vil hvile lidt her.

(Tjenerne sætter ham ned.)

Holger

(som man ser har forsøgt at løfte højre hånd).

Jeg glemmer altid, at den højre hånd ikke kan løftes. Jeg vilde gjøre tegn til tjenerne, at de skulde —

Rakel

(som har bøjet sig over ham, til tjenerne).

Vær så god at gå lidt tilside!

(De går.)

Holger
(som taler sagte).

Jeg har noget at sige Dem.

Rakel.

Hvad er det, kjære Holger!

Holger.

Da jeg blev gravet frem — og fandtes at være den eneste levende, bad De om — at få mig i pleje.

Rakel.

Ja.

Holger.

Altså — — jeg kunde ikke for, at jeg kom hid. — Og blev den første patient i det hus og i den park, som jeg afstod til Dem.

Rakel
(på knæ ved ham).

Er det Dem imod, kjære Holger? Er det Dem imod?

Holger.

Nej. — Men — — jeg har været for dårlig til at sige Dem det ...

Rakel.

Hvad —? (Stilhed.)

Holger.

Har man fundet Deres brors lig?

Rakel.

Ja. Frygtelig knust.

Holger.

Altså intet tegn til, — hvorledes han døde?

Rakel
(opmærksom).

Døde han anderledes end de andre?

Holger.

Han talte til os. — Han sa', at der skulde gives signal ned til minerne. — — Og så blev han skudt.

Rakel
(bagover).

Han blev skudt —?

Holger.

Jeg kjendte ham ikke.

Rakel
(rejser sig lynsnart).

Af Dem blev han skudt?

Holger.

Jeg kjendte ham ikke. Jeg vidste ikke, — han var Deres bror.

Men jeg frygter, at havde jeg vidst det, — jeg havde skudt ham ligevel.

Rakel
(hviskende).

Å, forfærdelig, forfærdelig!

Holger.

Han døde med stort mod. — Han sa', lidt efter han fik skuddene: »Det var bra!«

Rakel.

Å, hvad han så har lidt —?

Holger.

Han hørte Dem rope; så sa' han Deres navn. — De ropte to gange, og begge gange sa' han det.

Rakel.

Elias, Elias! — —

Holger.

Forskyder De mig?

Rakel
(kaster sig ned over ham).

Nej, nej! (Men i det samme brister hun i gråd.) Å, nu fik jeg gråte! Nu fik jeg gråte! Jeg siger som han: det var bra!

(Hun hulker. Så rejser hun sig.)

Elias, Elias, du gjemte din smerte for mig. Men nu forløste du min!

(Hun hulker.)

Holger.

Kom, kom og før mig videre.

(Tjenerne iler til. Langsomt ud til højre.)

Hans Braa og Aspelund

(ind fra venstre og efter til højre; man ser, de siger et par ord til hverandre, mens de går forbi).

Rakel

(ser dem ikke).

Så han ropte mit navn! — Jeg ved ikke —; men fra jeg hørte det — —!

(Begynder at gråte igjen; sætter sig.)

Halden

(frem. Står og ser på hende, til han knæler højtidelig ned, idet han strækker sine hænder op og føjer dem sammen).

Rakel

(ser det ikke straks; men når hun ser det, vender hun sig uvilkårlig).

Halden.

De har ret.

Rakel

(næsten uden at det høres)

Hvad —?

Halden.

Og jeg bøjer mig for Dem.

Rakel

(sagte).

Hvad vil det sige?

Halden.

Mere end De tror.

(Han rejser sig og står rank.)

Rakel

(ser på ham. I det samme høres Bratt; han er i baggrunden).

Halden

(slår ud med hånden. Går bort til venstre).

B r a t t
(samtidig som til en ved siden af sig).

Jaså? — Så det siger De? — Nå, — sådan?

R a k e l
(ser efter Halden).

Der v a r noget —? Men jeg savner sans for de andre. — Er det Dem, kjære Bratt?

TREDJE MØDE.

B r a t t
(ser kummerlig ud, taler dæmpet, langsomt).

Ja — og hr. Lasalle. Må jeg forestille: frøken Sang, hr. Lasalle.

(Han bukker til venstre og til højre.)

R a k e l.

De har jo forestillet ham så ofte for mig.

B r a t t.

Ja, det har jeg kanske. Det var heller ikke Dem. Det var hr. Hogler junior. Stod han ikke netop her?

R a k e l.

Holger junior?

B r a t t.

Ja, han med den elektriske ledning.

R a k e l
(springer op, hvisker).

Hvad siger De —?

B r a t t
(går et par skridt bagover).

De forskrækkede mig.

R a k e l.

Hvem var han, som stod her?

B r a t t.

Han, som, — han, som —?

Rakel.

— Stod her? Hvem var han?

Bratt.

Ja —? Ja, hvem var han? Det er sommetider, som jeg ikke ...

Rakel
(nærmere, men varsomt).

Hvem var han, som stod her?

Bratt.

Tillader De, at jeg spør hr. Lasalle?

Rakel.

Ja, spørg ham!

Bratt
(bukker sig svagt mod højre).

Undskyld, hr. Lasalle, men hvem var det ... hvem var det, som begyndte med ruinerne?

Rakel.

Å, — sådan?

(Sætter sig.)

Bratt
(kommer nærmere).

For nu er det jo blet mode med ruiner?

Rakel.

Går De endnu hver dag op til borgens ruiner?

Bratt.

Ja, — det var jo der, det blev borte.

Rakel.

Hvordan har De det idag?

Bratt.

Jo. — Tak, jo. —

Hvis det ikke var dette, som blev borte. Og som jeg ikke kan finde igjen. (Han stiller sig op med venstre hånd om venstre kind og stirrer halvt ud, halvt ned.) Det, som jeg søgte i så mange år? Nu kan jeg ikke huske, hvad det var. Er ikke det tungt?

Rakel
(rejser sig, går hen til ham, klapper ham, steller med ham).

Kjære Bratt, her hos mig skal De ha det godt.

Bratt.

Jo, jeg har det godt.
Hvis det ikke var dette, som jeg ikke kan komme på.

Rakel.

Lasalle hjælper Dem nok med det.

Bratt.

Hr. Lasalle siger, vi skal søge under ruinerne.

Rakel.

Ja, der var det jo, det blev borte.

Bratt.

Der var det, det blev borte.

Rakel.

Går De nu derhen?

Bratt.

Ja. — Ja, hvis hr. Lasalle —? Jo! Ja! — Farvel! (Går lyttende til en.) — Siger De det? Jeg forsikrer Dem, jeg søger bestandig, men jeg kan ikke komme på det. Det, som jeg stræved så med ...

(Det siste høres udenfor til venstre.)

En tjener
(blir synlig; han går efter Bratt).

Rakel
(til tjeneren).

Han må ikke komme udenfor.

(Tjeneren ud til venstre.)

Rakel.

Jeg har ikke kraft til at dele mig. Og jeg vilde ikke, om jeg havde.

Kom igjen til mig, smertestankerne mine! I sorte duer allevegne fra. Spær mig af!

Elias! — Jeg skulde ha været for dig, hvad vor mor var for far. Hun havde modet, hun havde hengivelsen! Jeg havde ikke nok, du klaged over mig i din siste stund! For at nævne mig da, i det siste livsens ryk, det var at rope på det, som nu svandt ufærdigt, det, du ikke havde fåt lykke til, — og det fæsted du til mit navn!

Dine øjne er efter mig for det; jeg ser dem, som de var, da de brast med denne klage.

Du lå der forladt af alle, mens livet svandt, og ropte mit navn som den siste landkjending.

Og det er, som også bag mig svinder livet væk, og jeg står forladt og roper til dig.

(Hun går om som i et syn, sætter sig.)

(Musikken, som har fulgt hende hid, gir lysere klang, læmpende over i det, som nu følger.)

FJERDE MØDE.

Credo og Spera

(begge rask ind. Da de ser hende, stanser de, går stille frem, hver på sin kant af træet, og knæler, hver på sin side af hende).

Rakel.

I er her? (Drager begge ind til sig.) Og jeg, som ikke husked, I var til! Tak, at I kom, tak, tak!

(Brister i gråd og slipper dem. De andre venter.)

Fik I lov til det?

Credo og Spera.

Ja!

Spera

(varsomt).

Vi kom hidop for at se til onkel.

Credo

(ligeså).

Og da vi kom —

Spera.

netop nu —

Credo.

sa' han, at herefter —

Begge.

skulde vi få være hos dig.

Rakel.

Det sa' han?

Spera og Credo.

Ja. Han sa', at nu vil han bygge for os her.

Rakel.

Å — dette er det første glimt af dag!

Spera.

Han sa', at i alle stykker skulde det bli —

Begge.

— som du vilde.

Rakel
(drager dem til sig).

Mine venner! (Stilhed.)

Spera
(atter varsomt).

Å, vi har bare, bare talt om dig i denne tid. —

Credo
(ligeså).

Og om det, vi vilde sige dig, — hvis vi kunde komme til.

Spera.

For vi var så rædde, du ikke tålte at tale med nogen?

Credo.

At du havde det for ondt?

Rakel.

Det har været svært.

(Hun brister i gråd.)

Begge.
(omslutter hende deltagende og venter).

Spera
(sagte).

Vi ved, vi kan ikke bli det for dig, han var. Men vi skal prøve!

Credo
(ligeså).

Vi skal prøve at være, som du vil ha os. Vi skal dele alt, der hænder os.

Spera.

Det er vi vant til fra far og mor.

Credo.

Vi skal finde så meget nyt sammen!

Rakel.

Nej, nej, jeg har ingen fremtid mere!

Begge.

Du har os!

Spera.

Du har vor!

Rakel.

Ja, I har hele verden for dere!

Spera.

Men du? Du, som gi'r fremtid til så mange, Rakel?

Credo.

Alle, du er god imod.

Spera.

Alle, du har om dig her.

Rakel.

Jeg kan ikke engang se dem. Jeg har forsøgt, men jeg tåler det ikke. Og selv om jeg kunde, hvad nytter det til?

Spera.

At gjøre folk friske og gla'?

Credo.

Der er intet højere på jorden!

Spera.

Du skulde ha hørt far tale om det.

Credo.

Om at overvinde det, han kaldte »folkefortvilelsen«.

Rakel
(opmærksom).

»Folkefortvilelsen« —?

Credo
(varsomt).

Ja, det, som din bror lå under for.

Rakel
(for sig).

Folkefortvilelsen.

Spera
(varsomt).

Og som nu er blet så stor. Det er forfærdelig at tale med folk nu.

Rakel.

Et besynderligt ord.
Hvad sa deres far om den?

Credo.

Det var den, han holdt for vor største ulykke. Det var mod den, her skulde arbejdes.

Spera.

Det var det, vi skulde leve for!

Rakel.

Men hvad vilde han møde den med?

Begge.

Med opfindelserne. —

Spera.

Først og fremst med dem.

Credo.

Han har sat os ind i det, fra vi var rene barn.

Spera.

Credo kan det altsammen!

Credo.

Ja, jeg kan det! Og det er det, jeg holder på med hver dag.

Rakel.

Men hvorledes skal opfindelserne —

Credo.

— gjøre menneskene mere fornøjde? Når de gjør livet billigere? Og lettere?

Spera.

Når bare nogen kvadratmeter jord er nok for at føde et menneske.

Rakel.

Er det muligt?

Credo.

Og når klæ'rne kan gjøres af blade og græs, silke uden silkeorme, uld uden får, husene bygges tyve gange så billig, og varmes op for ingenting ... tror du ikke, det vil gjøre noget?

Spera.

Og jærnvejene, Credo!

Credo.

Når vi har fundet, hvordan fjæld kan bores næsten ligeså billig som jord, og når vi har skinner af billigere emne end jærn, og når vi kan udfri jærnet lettere end nu, og når vi har en drivkraft, som næsten ingenting koster, — da blir jærnvejene som gader; alle går frit på dem. Da blir her ligesom ikke afstand mere.

Spera.

Og luftskibene, Credo.

Credo.

Ja, det ved også du, Rakel, at vi snart sejler i luften som på havet?

Spera.

Credo finder det, skal du se!

Credo.

Det må koste lidet at rejse. Livet må bli morsomt!

Spera.

Folk må ikke sulte, de må ikke ha det mørkt og koldt og vondt og se stygge ud i klæ'r. Så først kan vi begynde på mere.

Credo.

Sig, hvad du vil gjøre, Spera!

Spera.

Nej, først hvad du vil!

Credo.

Jeg vil stifte ungdomsforeninger!

Rakel.

Hvad —?

Credo.

Foreninger af ungdom landet over! Ja, kvik ungdom, skjønner du. Begynde med skolerne, for i skolerne skal de lære at leve for hverandre. Den ene skolen skal slutte sig til den andre skolen om at ha noget at sørge for, hver for sig og tilsammen. Og så skal de ha noget, som alle skolerne i hele landet sørger for. Forstår du? Og det skal så gå videre! Til håndværkerlagene, til arbejderlagene, til matroserne, til kontorerne, studenterne; — de skal ha noget, de sørger for, hver for sig og tilsammen. Ikke sandt? Rigtig kappes om det, være stolte af det! Og saa noget, som alle, alle foreninger tilsammen sørger for. — Nu, du, Spera!

Spera
(undselig).

Ja, jeg vilde så gjærne lære at tale. For så vilde

jeg forsøge at sige til kvinderne, at de skulde leve for noget, de også, og det lige fra skolen af. For eksempel en eller flere sammen skulde sørge for en liden pige, som blev deres, skjønner du.

Rakel.

Å, du søde lille mund, lad mig kysse dig! (Gjør det.) Bare, at der er sådant til som disse udsyn — det må da være bud fra den evige fornyelse.

Credo.

Hvad er den modgang, vi nu har, mod den, menneskene før har lidt!

Spera.

Og har rejst sig fra! Nu først skal det rigtig til at begynde!

Rakel.

Å, du dejlige!

Credo.

Ved du, hvad far sa'? Tænk dere, sa' han, når alle de, som krigen nu bruger, blir løst af! Og skal til at arbejde med os andre. For opfindelser der da vil bli! Og for velstand!

Spera.

Men så sa' han —

Credo
(vinker hende af med hånden).

Men så sa' han, at det er endda ingenting mod, hvad her vil komme, når menneskene allesammen engang flytter hjem igjen til jorden!

Spera.

Himlen er her! Inde i vort, ser du. Der er himlen!

Credo.

I fremtiden, i alt, vi gjør for den. Der er himlen!

Rakel.

Alle mennesker længes!

Credo.

Til det, som er bedre! Det er vidne om, at her er større lykke i vente! Ikke sandt?

Rakel.

Jeg ser ham, når I taler så!

Credo.

Ved du, hvordan vi har det med far og mor?

Spera.

Vi ligesom må gjøre deres arbejde.

Rakel.

Og jeg hans, mener I —? Jeg, som ikke —

Credo.

Men Rakel! Just fordi du har været så fortvilet!

Rakel.

Tror du —?

Spera.

Å, fortæl Rakel om det, som kom efter de gamles »jærnalder«!

Credo.

Nej, heller om Antikristen!

Spera.

Ja, det er det samme.

Credo.

Menneskene har altid vidst det, at når mismodet og tvilen var størst, da kom fornyelsen, da fik vi kraft til den. Netop da!

Spera.

Alle de stærke folkeslag har kjendt det i sig.

Credo.

Og har digtet spådomme om det.

Spera
(varsomt).

Og det vil du også snart kjende.

Rakel
(rejser sig).

Jeg vil straks gå til Holger og takke ham for denne lykke!

(Begge de andre rejser sig.)

Credo.

Vi vil gå alle tre!

Spera
(varsomt, idet hun smyger sig ind til hende).

Vi vil gå alle fire.

Rakel
(kysser hende).

Tak! — Alle fire. Og ved I, hvad vi så skal?

Credo.

Nej.

Spera.

Hvad er det?

Rakel.

Be' ham om at ta mod arbejderne!

Begge.

Ja, ja!

Rakel.

For der må nogen begynde med at tilgive.

Begge
(sagte).

Der må nogen begynde med at tilgive.

(De går sammen ud til højre. Musikken følger dem i det fjærne som en hilsen fra det kommende. Den har ikke forladt dem et øjeblik.)

PAUL LANGE

OG

TORA PARSBERG

FØRSTE HANDLING.

En rigt udstyret salon i et første klasses hotel. På venstre væg en dør, nedenfor den en kaminovn, som det brænder i. Foran den og helt fremme et skrivebord. Dobbeltdør i baggrunden, dør til højre. Dørene fører ud fra salonen.

FØRSTE MØDE.

Paul Lange

(i vinterfrak. Holder en hanske i hånden og tar den anden af).

Kristian Østlie

(en ung mand i lang tjenerfrak og hansker, bærende en kurv).

Paul Lange.

Se så! — Sæt kurven der!

(Peger på skrivebordet.)

Kristian Østlie

(gjør så. Tar mod Paul Langes hat og frak og går ud med det).

Paul Lange

(går hen til skrivebordet, åbner kurven, løfter buketterne, som ligger i den, forsigtig op og lægger, en efter en, på bordet).

Kristian Østlie

(kommer tilbage i sit livrée, som er meget smagfuldt. Han bærer det med en viss fornemhed).

Paul Lange.

(sætter sig til skrivebordet, tar frem visitkort og dernæst omslag, som passer til dem. Så en bog i elegant bind. I store forgyldte bogstaver læses „Almanak" på forsiden. Den har mellemskudte, beskrevne blade,

som han studerer. Derefter lægger han et visitkort i omslag og skriver et navn på dette).

Løft op den blå! (Det sker.) Ja, det passer.

(Han stikker billetten ind i den. Østlie lægger buketten forsigtig i kurven. Paul Lange ser på, hvorledes han gjør det. Dernæst tar han et nyt visitkort og et nyt omslag og skriver på dette, efter at ha set i sin bog.)

Den gule, Østlie! Den ja! Løft den op, — så! — Ja, den er sjælden vakker. (Stikker billetten ind.) Forsigtig!

(Østlie lægger den i kurven ved siden af den andre. Paul Lange ser atter i bogen. Lægger visitkort i omslag og skriver.)

Å, hold de to andre op samtidig! — Det er selvfølgeligt, at den hvide er til bryllupsparret. Altså den andre! Men passer den til ...? Å, tag op igjen den gule!

(Østlie gjør så. Paul Lange ser på begge, tar ud igjen billetten af den gule og stikker den i den andre. Og den ny billet i den gule. — Ser på den hvide buket.)

Ja, her behøver jeg ingen adresse at skrive?

Kristian Østlie
(som har holdt op den hvide).

Nej, Deres ekscellence.

Paul Lange.

Er der gi't ordre til at spænde for?

Kristian Østlie.

Ja, Deres ekscellence.

Paul Lange.

Så la'r De kusken kjøre Dem så fort som muligt. For jeg har brug for Dem her.

Kristian Østlie.

Jeg har fåt en af hoteltjenerne til at være i forværelset så længe.

Paul Lange.

Det er en pålidelig mand?

Kristian Østlie.

I alle fald gjør han, som jeg siger. Vi har brugt ham før.

Paul Lange.

Ligevel ... Kom igjen så snart som muligt.

Kristian Østlie
(vil gå).

Paul Lange.

Hør —! Jeg gad dog vide, om det ikke var rigtigere, som jeg havde det før? Å, — hold op igjen den gule og violette sammen.

Kristian Østlie
(sætter kurven fra sig og tar buketterne op).

Paul Lange.

Forsigtig! Så! — Jo, jeg tror virkelig —! (Vil hen og bytte billetterne.) Det vil sige — naturligvis ikke! Lad det være, som det er!

Kristian Østlie
(lægger dem ned igjen, går).

Paul Lange.

Telegrammerne! ... Dem kan jo dog også en anden gå med. (Tar bogen op.) Var det ikke tre idag? (Ser i den.) Nej, bare to.

(Tar telegrampapir af en bunke, som ligger færdig. Skriver overvejet. Ringer.)

En hoteltjener
(kommer ind).

Paul Lange
(rejser sig).

Vil De være så god at la' et bud bringe disse to telegrammer på telegrafkontoret?

Hoteltjeneren.

Ja, Deres ekscellence.

Paul Lange
(tar op sin portemonnæ).

Hoteltjeneren.

Portneren kan lægge ud.

Paul Lange.

Jeg ønsker ingen mellemregning. Og da Østlie ikke er her, — værs'go!

Hoteltjeneren
(går).

Paul Lange
(fremover. Ser på sit ur).
(Det banker.)

Paul Lange
(vender sig forundret. Han går op mod døren).

Hvad kan det være? Så tidlig?
Kom ind!

Hoteltjeneren
(endnu med telegrammerne i hånden, afleverer et visitkort).

Paul Lange
(tar det og ser på det, sagte).

Den herre er derude? I forværelset?

Hoteltjeneren.

Ja, Deres ekscellence.

Paul Lange.

Hør! Kommer her et brev til mig, er De da så god at bringe det ind, — hvem der så er her.

Hoteltjeneren

Ja, Deres ekscellence. — Skal jeg be' kammerherren komme ind?

Paul Lange.

Jeg skal selv —. Besørg De Deres ærend!

Hoteltjeneren.

Ja, Deres ekscellence.

Paul Lange
(går opover, tjeneren efter).

ANDET MØDE.

(Man hører hilsener udbyttes i forværelset og derpå:)

Kammerherren
(udenfor).

Det er den samme suite af værelser, tror jeg, Deres ekscellence havde siste gang?

Paul Lange
(udenfor).

Altid de samme.

Kammerherren.

Her er charmant!

(Ind i elegant formiddags toilette, behansket og med sin hat i hånden.)

Paul Lange.

Jeg kan virkelig ikke tilbageholde min beundring: — De, hr. kammerherre, så tidlig på færde?

Kammerherren.

Der kan man se, hvor lidet dog menneskene kjender hverandre. Hvor længe er det, siden vi mødtes første gang? Hos frøken Parsberg, tror jeg?

Paul Lange.

Det kan jeg sige Dem. Det var, da frøken Parsberg satte hus. Det var i første selskab, hun gav.

Kammmerherren.

Apropos om frøken Parsberg! De har fåt Deres indbydelse?

Paul Lange.

Til på mandag? Jo.

Kammerherren.

Frøkenen har atter gjort mig den ære at be' mig være viceVært.

Paul Lange.

Det har vel sin vanskelighed, så længe kongen er i byen?

Kammerherren.

Han rejser netop på mandag.

Paul Lange.

Ja, det er sandt!

Kammerherren.

Det har været et as denne gang!

Paul Lange.

Men det har ikke ta't på Dem. De ser jo udmærket ud. Som bestandig.

Kammerherren
(ser på ham).

At nogen gider så tidlig på formiddagen —?

(Paul Lange ler.)

Men lader os være højtidelige! Jeg kommer i kongeligt ærend.

Paul Lange.

Se, se!

Kammerherren.

Som mægler mellem magterne. Ambassadør.

Paul Lange.

Vil ambassadøren behage at ta plads?

Kammerherren.

Ikke før jeg har aflæsset. —
Ja, De skjønner naturligvis, hvad det gjælder?

Paul Lange.

Jeg har en anelse.

Kammerherren.

Kongen kan ikke opgive troen på, at De vil gjøre Deres til, at regjeringen blir stående.

Paul Lange.

Og derfor skal også vi bli stående?

Kammerherren.

Nej, vi kan skam sætte os.

(De sætter sig.)

Paul Lange.

Jeg læser i aviserne idag, at mistillidsvotumet er indbragt.

Kammerherren.

Det skal behandles om fire dage.

Paul Lange.

Det vil sige ... fredag, lørdag, søndag ... på mandag altså?

Kammerherren.

Mandags formiddag.

Paul Lange.

De blir ikke færdig med det om formiddagen.

Kammerherren.

Så kommer det til at gå ud over frøken Parsbergs fest?

Paul Lange.

Ja, skal ikke også mange af tingmændene med til den? Det er jo —

Kammerherren.

— den store årlige fest til minde om hendes onkel.

Paul Lange
(med smil).

Så ordner nok præsidenten det.

Kammerherren.

Fædrelandet fremfor alt! (Paul Lange ler.) For regjeringschefen vil det neppe bli nogen festdag.

Paul Lange.

Jeg har ondt af den gamle mand. Mere end jeg kan sige.

Kammerherren.

Det ved kongen, og derfor forstår han ikke —?
(Stanser og ser på Paul Lange.)

Paul Lange.

Jeg har dog forklaret Hans majestæt det.

Kammerherren
(med en skulderbevægelse).

Partispektaklet, ja —?

Paul Lange.

Jeg holder det ikke ud.

Kammerherren.

De har indgi't Deres afskedsansøgning, — og det forstår vi alle. Men kongen forstår ikke, hvorfor Deres ekscellence så ikke kan lægge et godt ord ind for Deres gamle chef? — Det vilde ha stor virkning!

Paul Lange.

Kongen overvurderer.

Kammerherren.

Ingen kan overvurdere en tale af Dem i det øjeblik, De går.

Paul Lange.

Jeg takker!

Kammerherren.

Det er kongen selv, som siger det.

Paul Lange.

Så takker jeg én gang til!

Kammerherren.

De mange og store sager på programmet —?

Paul Lange.

— Løber ingen fare. Om dem er alle enige. Hele partiet.

Kammerherren.

Men Hans majestæt undte den gamle, højt fortjente mand at få føre dem til sejer.

Paul Lange.

Ingen under ham det hjærteligere end jeg.

Kammerherren.

Så vis det! De har det i Deres hånd?

Paul Lange
(ryster på hodet).

Kammerherren.

Sæt, at De nu på mandag gir den gamle flertal? Den gamle kan gjøre meget ud af et flertal. Han èr en behændig mand.

Paul Lange.

En meget behændig parlamentariker.

Kammerherren.

Det er da også det eneste, han nu er.

Paul Lange
(ser op).

Den bemærkning, — var den kongens?

Kammerherren.

Nej, den er min. —
(I mere overtalende tone.)
Deres ekscellence, der har så mange sager, som De lever for og vil arbejde frem —?

Paul Lange.

Det er for de sagers skyld, jeg går.

Kammerherren.

Men netop disse sager nøder Dem engang frem igjen.

Paul Lange.

Derfor vil jeg være opsparet. Dette var det, jeg sa' kongen.

Kammerherren
(forsigtig).

Er det ikke tredje gang, De nu går bort fra politiken?

Paul Lange.

Ikke fra politiken; men fra partispektaklet.

Kammerherren
(som før).

Det blir hvergang sværere at komme ind igjen.

Paul Lange.

Det indser også jeg.

Kammerherren
(intimere).

De skulde ta mod hjælp til det.

(Stilhed.)

Paul Lange
(opmærksom).

Hvorved?

Kammerherren.

De mener jo, at med alle fejl er regjeringens gamle chef dog den mand, som best samler vort folk?

Paul Lange.

Det mener jeg. Ubetinget.

Kammerherren.

Hvorfor så ikke sige det? På mandag?

Paul Lange
(rejser sig).

Jeg ønsker at være en opsparet kraft, altså udenfor. Og så skulde jeg, i det samme jeg gik, gå hen og ta parti?!

(Stilhed.)

Kammerherren
(blir siddende).

Hvem ved, om De ikke kunde vinde på det?

Paul Lange
(ser på ham).

Kammerherren.

Der kunde ydes Dem vederlag.

Paul Lange.

Vederlag —?

Kammerherren.

Det er jo ikke mere end billigt.

(Stilhed.)

Paul Lange.

Dette er Deres ærend?

Kammerherren.

Dette er mit ærend.

(I det samme banker det diskret på døren. Kammerherren rejser sig.)

Paul Lange.

Undskyld!

(Går selv op for at åbne døren på klem.)

Er det Dem, Østlie?

(Åbner helt døren. Kristian Østlie kommer ind.)

Det var rask besørget!
Har De brev?

Kristian Østlie.

Nej. (Dæmpet.) Hr. Arne Kraft.

Paul Lange
(synlig glad, dæmpet).

Er han her?

Kristian Østlie.

Ja, Deres ekscellence.

Paul Lange
(som før).

Før ham ind!

(Peger til højre.)

Husk at dra' portièren for!

Kristian Østlie
(går).

Kammerherren.

Har den tjener ikke før været hos frøken Parsberg? Hvad heder han dog —?

Paul Lange.

Kristian Østlie, søn af den gamle —

Kammerherren.

— som hun arved efter sin onkel? Med alt det andre?

Paul Lange.

Det var ikke den sletteste del af arven.

Kammerherren.

Nej, gamle Østlie er fuldkommen.

Paul Lange.

Sønnen er endnu fuldkomnere.

Kammerherren.

Nu husker jeg! Han var med frøkenen i England? Og taler engelsk?

Paul Lange

(forundret).

Jo —?

Kammerherren.

Det kommer godt ved.
Ti vederlaget, jeg talte om ...

(Stanser, ser på Paul Lange.)

Paul Lange

(ler).

Nej, gåder gjætter jeg ikke!

Kammerherren.

Gesantskabsposten i London er ledig.

Paul Lange.

Ledig ---? Ledig den?

Kammerherren.

Den, ved jeg, har De ønsket Dem.

Paul Lange.

Engang frem i tiden — ja! Jeg kan ikke tænke mig en bedre retrætepost. Men jeg havde jo ingen anelse om, at den var ledig.

Kammerherren.

Af alle, som her kan komme på tale, er Deres ekscellence den, som kjender England best.

Paul Lange

(tier).

Kammerherren.

Skulde Deres ekscellence frygte for at tabe en politisk chance ved at lægge et godt ord ind for Deres gamle chef på mandag, så er her vederlag.

Paul Lange

(tier).

Kammerherren.

I London kan Deres ekscellence rolig vente Deres tid. Og nyde Deres otium, — som ingen forstår at bruge bedre.

Paul Lange

(smiler og bukker).

Kammerherren

(bukkende).

Hans majestæts ord. — Og mine med!

Paul Lange

(smiler og bukker endnu dybere).

Kammerherren.

Hermed har jeg røgtet mit kongelige ærend! — — Og nu orker jeg, herren forsørge, heller ikke mere! På én gang!

(Sætter hatten fra sig.)

Få mig til at sidde her og lægge bomuld om den gamle kjæltringen, — som'n var en liten sjuk kjukling! fy for faen!

Paul Lange

(leende).

De kunde dog ikke helt dy Dem! De havde en parentes!

Kammerherren.

Parenteserne er mine ventiler! Ved skjæbnens onde tilskikkelser er jeg gamle sjøulk blet en fornemt indbunden bog — med nogle slemme parenteser i.

Ovenpå al denne vamle politiske snak må jeg jagu ta mig en buss!

(Mens han tar op sin dåse, siger han med en egen, kræmtende lyd:)

Hvass! Hvass!

(Som rensked han halsen. Tar sig en skrå.)

Jo længer jeg lever, jo inderligere afskyr jeg politikerne!

Paul Lange.

Ja, hvem kalder De så? Dog vel ikke —?

Kammerherren
(energisk afbrydende).

Jo, så min sjæl! Allesammen! Som mennesker kan de være bra nok; men som politikere —?! Fra shaherne, mikadoerne, cæsarerne, rex'erne nedover til avisnegrene ..., ja, om jeg havde den magt at skabe fred på jorden, så tog jeg en lang kost, en kost med langt skaft, vil jeg sige, — så langt, at det nådde til Konstantinopel ...

Paul Lange.

Hvorfor ikke til Japan?

Kammerherren.

De har ret! Hvorfor ikke til Japan med én gang? Og syd på til Madagaskar! Til Kapstaden!! Så sopte jeg dem, pinedød, ud i havet, hele hurven! Med deres taler og depecher og ordener og kvindfolk og middager og højtideligheder, — det blev værst for fiskene, for de døde af det.

Men så fik vi andre fred! En stund! For pakket vokste vel til igjen. Jeg tænker så ofte: vorherre må dog ha et andet liv i baghånd for os ligevel, — trods det er præsterne, som siger det. For dette her har politikerne således rakket til, at snart er her ikke til at være. Vi må flytte ud.

Paul Lange
(storleende).

Bare så ikke politikerne flytter med?

Kammerherren.

Jeg har det håb, at de hentes undervejs. Og føres et andet sted hen.

(Går efter sin hat.)

Tag De mod kongens tilbud, far, og bed hele selskabet kysse Dem — (ceremonielt bukkende) med et ømt afskedskys! Jeg har den ære!

Paul Lange

(også ceremonielt).

Tør jeg be' kammerherren at bringe kongen min underdanigste tak.

Førend min afskedsansøgning er indvilget, tror jeg det ikke rigtigt at vise mig på slottet.

Kammerherren.

Er det Deres ekscellences hele svar?

Paul Lange.

Ja.

Kammerherren.

Dersom Hans majestæt spør med hensyn til gesantskabsposten? Hvad skal jeg så sige?

Paul Lange.

At det er et moment.

(Stilhed.)

Kammerherren.

Ikke mere?

Paul Lange.

Jeg kan ikke for øjeblikket sige mere.

Kammerherren.

Au revoir!

Paul Lange.

Au revoir!

(Følger kammerherren ud.)

TREDJE MØDE.

(Ind fra højre kommer lidt efter Arne Kraft og Paul Lange sammen, Paul Lange med armen over Arne Krafts skulder.)

Arne Kraft

(med en papirpakke i hånden).

Så slap jeg da frem af fangenskabet!

Paul Lange.

Ja, du må virkelig undskylde! Men nu skal vi ordne det så, at vi kan bli alene. (Ringer.) Længe!

Kristian Østlie
(ind).

Paul Lange.

Jeg er ikke hjemme. Ikke for nogen. Tag rejsetøjet bort fra forstuen, så ingen ser det.

Kristian Østlie
(vil gå).

Paul Lange.

Men kommer her brev, så —

Kristian Østlie.

Ja, Deres ekscellence!

(Går.)

Arne Kraft.

Gud, — dersom jeg skulde ha så mange hemmeligheder, som du har —!

Paul Lange.

Ha, ha!

Arne Kraft.

Og ta så mange hensyn!

Paul Lange
(munter).

Især det, ja!

Arne Kraft.

Hvor mange buketter har du sendt ud i verden idag?

Paul Lange
(skøjeragtig).

Ikke én eneste en!

Arne Kraft.

Å—? Å—? De må være dyre blomsterne nu?

Paul Lange.

Det er de også! Uforskammet dyre!

Arne Kraft.

Ja, det går an, når et rigt hjærte har en rig pung. Men hvis jeg skulde fordele så mange buketter og telegrammer pr. dag, kom jeg til at sende fejl!

Paul Lange
(ler).

Det tror jeg sandelig med! Men nu skal du være snil gut! Nu skal vi rigtig ha det hyggeligt! Jeg glæder mig til at få tale om andet end politik. Jeg har hver time på dagen været overrendt, lige siden jeg indgav min afskedsansøgning. Igår var endog stortingets præsident her!

Arne Kraft.

Også jeg lykønsker dig med afskedsansøgningen! Det var godt gjort!

Paul Lange.

Å, jeg skulde ha gjort det for længe siden. Men hensynene —

Arne Kraft
(ler).

Ja, du har altid havt nok af dem! Forresten: han skulde ha gåt, og ikke du! — —

(Paul Lange dra'r på skuldrene.)

Og så takker jeg dig for din idé om almindelig, tvungen folkepensjon. Nu har jeg studeret den.

(Han ruller ud dokumentpakken.)

Jeg finder den genial. Der er løsningen! Senere eller tidligere vil det trænge igjennem. Tak for lånet!

(Lægger dokumenterne fra sig på bordet.)

Paul Lange
(tar og låser dem ned).

Det var morsomt at høre.

Arne Kraft.

Det slutter sig værdig til det, du alt har sat igjennem: Kvindernes arveret, lig mændenes, og kvindernes særeje, og en menneskeligere kriminallov — —

Paul Lange
(afbrydende).

Du gjør mig glad!
Kom nu, lad os sætte os og ha det koseligt!
(De sætter sig begge to; men ved bordet og tættere sammen.)

Arne Kraft.

Det er sligt, jeg kalder politik!

Paul Lange.

Jeg også!

Arne Kraft.

Dette endeløse slagsmål om maden og magten folkene imellem og partierne imellem — ysch!
Du skal se, de river hverandre ihjel, så her står igjen bare to store blodhunde, en på hver side havet. De kan ikke nå til at få strupetag på hverandre!

Paul Lange.

Ha! Ha! — Er du i godt humør idag?

Arne Kraft.

Jeg er det. Jeg er glad ved, at mistillidsvotumet endelig er indbragt.

Paul Lange.

Er du virkelig?

Arne Kraft.

Naturligvis! Rent bord, for pokker! — Er ikke du?

Paul Lange.

Jeg tror ikke på nytten af de store offentlige afstraffelser. Lad os gå vor bene vej fremover, det er hovedsagen for mig.

Arne Kraft.

Men når vi hindres i det?

Paul Lange.

Et par års tid —? Så falder han bort af sig selv.

Arne Kraft
(springer op)

Det skulde nationen vente på? Og imens undergå alle de slette indflydelser?!

Det kan dog ikke være din mening?

Paul Lange.

Men sæt dig dog ned igjen! Tag det med ro!

Arne Kraft
(sætter sig).

Jeg er kommen for at be' dig ikke gi efter for det tryk, som nu øves.

Paul Lange
(springer op).

Nej, du gode gud! Du også? — Får jeg da aldrig fred!

Arne Kraft
(stødt).

For dig selv, mener du? Eller for os?

Paul Lange
(også stødt).

For mig selv? Hvad vil det sige?

Arne Kraft.

At du aldrig med rolig samvittighed kan gå hen på mandag og støtte ham! Du mindst af alle!

Paul Lange.

Ja, hvorfor?

Arne Kraft
(springer op).

Hvorfor? Hvorfor?

Kan du huske, da du på regjeringens vegne gjorde en indrømmelse til vor — såkaldte forbundsfælle, og regjeringens chef vilde ha ansvaret for det kastet over på dig? På dig alene! Den slyngel!

Paul Lange.

Nå, nå —!

Arne Kraft.

Jeg har brev fra dig på, at du handled i fuld overensstemmelse med ham.

Paul Lange.

Det skal jeg nårsomhelst sige ham i hans åbne åsyn!

Arne Kraft.

Altså! — Kan du huske, da han skrev en lang fremstilling til dig, som han læste for sine kolleger og fik deres samtykke, — og så sendte han dig noget ganske andet? Et helt andet brev, som de ikke kjendte til!

Paul Lange.

Javist. Men hvortil dra' frem slige småtterier?

Arne Kraft
(meget forbauset).

»Småtterier«. — Du kaldte det, ved gud, ikke småtterier dengang.

Dengang du søgte min hjælp. (Gjentager siden for sig selv et par gange:) »Småtterier?«

Paul Lange.

Tror du, jeg har glemt det?

Men der er dog sandelig andet at mindes ved den mand end hans fejl.

Hans livslange arbejde, hans alder! Og at han for vor skyld har en nedbrudt helbred.

Arne Kraft.

Vi skal mindes det! Men ikke til folkets skade.

— —

Hvad sigter de love på, som du har sat igjennem? Og de forslag til love, du nu lever for?

Paul Lange.

Hvad de sigter på?

Arne Kraft.

Ja.

Paul Lange.

Naturligvis på retfærdighed. På storre retfærdighed.

Arne Kraft.

Og du vil støtte en uretskaffen statsstyrer?!

Paul Lange.

Uretskaffen?

Arne Kraft
(uden at lade sig afbryde, stærkere:)

Uvederheftig! Usandfærdig! Ond!

Paul Lange.

Du er ikke politiker.

Arne Kraft.

Hvad gjør det her?

Paul Lange.

Det skal jeg sige dig!

Om du levede i et land, der sandhed og usandhed ikke altid var til at skille. Der du daglig hørte store ord, som ingen egen værdi havde, de var bare sedler, anvisninger, — om de kunde indfries eller ej, fik stå hen, ... ja, hvad gjorde du så? Gav du dig til at ta dem for ægte?

Arne Kraft.

Du behøver vel ikke at spørge?

Paul Lange.

Nej. For du har rejst meget, du kjender til det. Men nu forsikrer jeg dig, at det er det samme med politikerne.

De er et sådant folkefærd. Når de taler om redelighed, uredelighed, om frihed og fædreland, om troløshed, forræderi, — disse store ord betyder ikke det samme for dem som for os. De er mest bare schakbrikker i et spil. De tages alene frem, hvergang der skal vindes på dem. Ellers ligger de rolig i skuffen.

Arne Kraft.

Ja, hvad vil du sige med det?

Paul Lange.

Du skjønner da, at mænd, som lever i det milieu, de har sandelig ikke stort at holde sig fast til. De glider let ud. De kan ikke dømmes altfor strængt.

Ja, bliv nu ikke utålmodig! Det er så! Hverken du eller jeg kan ændre det. Jeg gjenta'r: de udgjør en race for sig.

Arne Kraft.

Blandt norske politikere har jeg mange bra venner.

Paul Lange.

End jeg? Udmærkede! Men jeg tar dem ikke altid alvorlig.

Arne Kraft.

Du får undskylde, om vi andre gjør det.

Du er på fejl vej her.

Paul Lange.

Jeg?

Husk *do-ut-des* politiken, hvor almindelig den er! Jeg tør nok sige: den grisede *do-ut-des* politiken!

Arne Kraft
(afbrydende).

Du har gjort studierne derude i de store lande. Der passer det kanske.

Paul Lange.

Jeg skal sige dig, min ven: når det blir politik, som du kalder så — og jeg med dig! — det, og bare det, ja, da kommer et nyt sæt af mænd! Da kan du lægge din strænge målestok. Men nu?! Det vilde være svært hårdt.

Arne Kraft.

Jeg begynder at ane uråd: — agter du virkelig på mandag at støtte ham?

Paul Lange
(såret).

Det har jeg ikke sagt.

Arne Kraft.

Men du gjør det?

Paul Lange
(stolt).

Det beror på?

Arne Kraft.

Jeg er kommet for at varsku dig! De beste mænd og kvinder, landet ejer, står vagt her.

Paul Lange
(meget såret).

Handler jeg, så er det fra det inderste af min natur. Og da skal jeg også forsvare det.

(Slår om.)

Men min gamle ven! Skal vi virkelig stå således mod hverandre?

Arne Kraft
(varmt).

Nej, det skal vi ikke! Vi er for gamle venner til det! Men vil du høre, hvordan jeg ser det?

Paul Lange.

Naturligvis.

Arne Kraft.

Du sa' engang: Det er hærdende at bo så langt mod nord. Hærdende for helbred og vilje.

Paul Lange.

Ja. Er ikke det sandt?

Arne Kraft.

Jo. Men, min ven, så må vi hærdes til mere end til at tåle kulde.

Faren er for os, at vi kan bli et vinterfolk. Uden varme, uden frugtbarhed i plan og dont. Vi har været nær ved det. Kampen har egentlig altid hos os stået om det der: om at hugge os løs af isen.

Den kamp har aldrig lyktes så godt som nu. Den ene store sejer på den andre. Og nu sist politikens.

(Lidenskabelig.)

Men så ødelægger han alt for os!

Alt småligt er atter oppe! Med mistænkeliggjørelse, med anklager, med forfølgelse! Vi er drevet tilbage i isen. Ungt folk er blet gammelt på det.

Andre nationer har ikke denne store, stadige fare over sig. For dem er en national skuffelse som en kort vinter, en slags hvile. For os er den hvergang livsfare!

Nej, du —: svig er det koldeste af alt koldt. Vi møder den ikke første gang i vor historie. Men det må bli siste! (Nærmere.) Paul Lange, min ven, det må bli siste!

Paul Lange.

Ja, hvad vil du?

Arne Kraft.

Intet, som er mod din natur. Du skal bare ikke støtte ham på mandag.

Paul Lange.

Du ser det i stort. Og forsåvidt —.

Men her er mennesker bag! — Hvor var han os alle kjær!

Arne Kraft.

Om jeg kunde ta ham på mine armer og bære ham bort fra det, — tviler du på, at jeg gjorde det? At jeg holdt det for den skjønneste dag i mit liv?

Paul Lange.

Nej, nej!

(Det banker.)

Begge

(forundret).

Paul Lange

(hvisker).

Å—! Brevet! (Går opover og siger under det.) Værs'go!

Kristian Østlie
(åbner døren netop såvidt, han kommer ind).

Paul Lange.

Er det brev?

Kristian Østlie.

Nej, Deres ekscellence. Det er ...
(Nærmer sig Paul Lange og hvisker.)

Arne Kraft
(går frem ifra dem, smilende).

Paul Lange
(et steg bagover. Dæmpet).

Her, siger De?!
(Han synes at ville ile ud. Betænker sig, hvisker til Østlie, som straks går. Paul Lange fremover til Arne Kraft.)

Du må ikke ta det ilde op; men — — der hænder undertiden det, man ikke har forudset.

Arne Kraft.

Atter hemmeligheder! Du har vel et gjemmested på den andre siden også?
— Ja, dette betyder, at jeg skal gå?

Paul Lange.

Nej. Det vil sige — jo naturligvis! Men du må ikke ta det fortrydeligt op?

Arne Kraft.

Nej, kjære —! Giv mig så et grejt løfte!

Paul Lange.

Netop nu ...? Kan du ikke vente til i eftermiddag?

Arne Kraft
(ler).

Blir han mindre skyldig i eftermiddag? Eller skulde retfærdigheden få en anden kurs f. eks. klokken fem?

Paul Lange.

Du har ret. — Lad gå!

Arne Kraft
(ivrig).

Du lover os det?

Paul Lange.

Jeg lover dere det?

Arne Kraft.

Ja, ikke fordi du vil bli mig kvit ...?

Paul Lange.

Nej, nej! Jeg lover at bli borte på mandag.

Arne Kraft
(indtrængende).

Vi har dit ord? Dit højtidelige ord?

Paul Lange.

Ja!

(Lægger sin hånd i hans.)

Arne Kraft.

Tak! Det vented jeg af dig! Jeg kan sige, jeg var ikke gåt uden det. — Farvel!

Paul Lange.

Du har altid villet mit vel! (Lægger armen over hans skulder, idet de går sammen opover.) Jeg har dig så meget at takke.

Arne Kraft.

End jeg dig —!

Ja, nu er jeg glad! Også for din skyld! Nu ved jeg, det vil gå dig godt! — —

Paul Lange.

Hvad er det?

Arne Kraft
(som har stanset og ser på ham).

Nej, det må jeg dog vide, før jeg går! Du sa' »småtterier« før. Men nu ved jeg, at da du skrev til mig om regjeringschefens troløshed, da var der noget, du dulgte. Noget jeg har fåt høre siden. Nu nylig.

Paul Lange.

Og det er?

Arne Kraft.

At du tog dig det så forfærdelig nær! Så over alle grænser! Er det sandt?

Paul Lange

(urolig).

Det var lige efter min hustrus død. Jeg var meget oprevet dengang.

Arne Kraft.

De siger, — jeg ved næsten ikke, hvordan jeg skal udtrykke det? Det har grebet mig. Jeg kan ikke gå det forbi, nu, jeg står over for dig igjen. — De siger, — at det næsten gik på livet løst? — Kjære ven?

Paul Lange.

De siger så meget. —

Arne Kraft.

Jeg vil nødig tale om det. Men jeg må nok spørge: hvad har man så venner til? —

Farvel!

(Rækker hånden ud.)

Paul Lange

(tar den ikke).

Ja men ...? Går det aldrig dig så, at sommetider blir alting så umuligt, så — så skiddent? Det er usømmeligt at være med længer?

Arne Kraft.

Aldrig!

Paul Lange.

Nej, nej! Du er en anden natur. (Sky.) Så folk virkelig taler om det?

Arne Kraft.

Ja, de, som var sammen med dig dengang. —

Så går jeg!

Paul Lange.

Tak fordi du kom! Tak!

Arne Kraft
(smilende).

Nej, følg mig ikke ud! Jeg mærker jo, at ...

Paul Lange
(hjærtelig).

Farvel da!

Arne Kraft
(ligeså).

Farvel!

(Ud.)

Paul Lange
(alene. Går et par steg. Stanser).

At jeg blev mindet om det nu? Jeg får slig angst! (Ser mod døren til højre.) Hvad går jeg imøde?

(Fletter sine hænder sammen foran sig. Bekjæmper sig. Frejdig frem mod døren. Da stanser han atter som for at hente ånde. Så ud.)

FJERDE MØDE.

(Paul Lange kommer ind fra sideværelset med Tora Parsberg under armen. Hun er vinterklædt.)

Tora Parsberg.

De har forskjellige gjemmesteder, synes det? Jeg er virkelig glad ved at befries fra mit.

Paul Lange
(med en anden røst, som kom noget barnsligt og muntert med).

Jeg havde jo ingen anelse om ...! Her var nogen, som —. De må endelig undskylde!

Tora Parsberg.

Det forbauser Dem, ser jeg, at jeg kommer selv?

Paul Lange.

Jeg tilstår, det forvirrer mig. De har det mod, som —

Tora Parsberg.

— De ikke har?

Paul Lange.

Det vil sige, De må endelig ikke sætte det på debetsiden af min konto hos Dem!

Tora Parsberg.

Ja, hvorfor ikke?

Paul Lange.

Det kan jo være, det bare er overfor Dem, jeg mangler mod.

Tora Parsberg.

Kanske? Nå, — for at De kan komme Dem lidt, vil jeg begynde med en forretningssag — —

(Hun frir sig samtidig fra kåben.)

Paul Lange.

Tør jeg hjælpe Dem — —?

Tora Parsberg.

Tak! (Mens hun taler, tar hun alt ydertøj af.) Gamle Østlie er dårlig. Jeg tør ikke bruge ham på mandag. Vil De låne mig Kristian?

Paul Lange.

Med største fornøjelse!

Tora Parsberg.

Tak! — Ja, nu er jeg altså her! For De skal ikke undgå at tale med mig!

Paul Lange.

Igrunden kunde intet dejligere hænde.

Tora Parsberg.

Vi sætter os?

Paul Lange

(idet han iler til for at ordne det).

Der kan De se, som jeg er —!

Tora Parsberg

(uden at afbrydes).

Her? —

(Hun vil sætte sig.)

Paul Lange

(skyver stolen lidt tilrette, sætter sig selv ved siden af; men i ærbødig afstand).

Tora Parsberg

(efter en kort stilhed).

Jeg har læst Deres brev. — Nej, det er ikke nødvendigt at sige noget! — Jeg bare begynder med begyndelsen.

Paul Lange.

Nu, De sidder her foran mig, ... ja, før også ... det vil sige, naturligvis straks det var sendt, forstod jeg ikke, at jeg havde vovet det.

Tora Parsberg.

Da kan jeg så godt forstå det. Det kom ikke overraskende! (Ler.)

Paul Lange.

De har vist mig så megen godhed. Uden det havde jeg naturligvis ikke ...

(Stanser.)

Tora Parsberg.

Sådan er mændene! Når man viser dem godhed, får de straks en ret. Nemlig ret til mere.

Paul Lange.

Nej, tro ikke det om mig! Hvordan skulde jeg vove at indbilde mig noget overfor Deres eksceptionelle stilling —?

Tora Parsberg.

Det synes mig dog virkelig, som her er syn for sagn! (Ler.) Det var ellers udmærket skrevet, Deres brev. Kunde vi ta det så let, var jeg ikke kommet.

Paul Lange

(forskrækket).

Så let? — Det gjør mig ondt at høre. Der er gåt måneders overvejelse forud.

Tora Parsberg
(smilende).

Det tviler jeg ikke om. De tar vist ingenting let. Men når jeg nu er blet, hvad man kalder »en ældre pige« — og jeg har dog ikke manglet friere —

Paul Lange.

— Nej, naturligvis! Vi har jo alle hørt — — (Stanser.) — —

Tora Parsberg.

— så må det vel ha sin grund. Det har for mig ikke været »let«.

Paul Lange.

Således! Om forladelse!

Tora Parsberg.

Jeg mener bare, her er meget at få opgjort. Som De ikke har rørt ved.

Paul Lange.

Således! Naturligvis!

Tora Parsberg
(uden at stanses).

Vi må komme til at kjende hverandre, eller rettere: vi må bytte ud det kjendskab, vi har til hverandre. Efter Deres brev kan vi ikke længer lege blindebuk.

Paul Lange
(gjør en bevægelse).

Det har vi da aldrig gjort!

Tora Parsberg
(uden at ænse det).

Vi kan ikke længer vedbli at sige hverandre bare ottendedelen af, hvad vi tænker. Derpå beror jo alt selskabeligt samkvem.

Paul Lange.

Således!

Tora Parsberg.

Jeg mener, at nu må vi tale ud. Derfor er jeg kommet.

Paul Lange.

Jeg kan ikke modsætte mig det, når De vil. Men —

(Stanser.)

Tora Parsberg.

Det piner Dem?

Paul Lange.

Nej. — Det vil sige: jo, naturligvis, det piner mig! (Ser hende le.) Det piner mig, at De tar det på denne måde. Rent ud sagt: Lad mig heller få Deres svar uden forklaring! (Rejser sig.) Jeg forstår jo nu, hvad det indeholder. Jeg ber Dem om det! Vi var to gamle venner. Jeg i al fald har ingen bedre. Har aldrig havt. Deres venskab er min største lykke.

Tora Parsberg.

Jeg forstår Dem virkelig ikke.

Paul Lange.

Lad det brev være uskrevet! Lad det være, som det var, vort venskab, før det brev kom! Hvis det er Dem muligt?

Tora Parsberg.

Tag det roligt! Sæt Dem! — Ja, jeg svarer Dem ikke, før De har sat Dem.

Paul Lange

(sætter sig).

Tora Parsberg.

Det er ikke længer muligt. Vort venskab kan ikke mere være, som det var.

Paul Lange.

Det kan ikke —?!

(Vil rejse sig, men husker, han skal sidde.)

Tora Parsberg.

Et sådant brev er dog et indbrud.

Paul Lange.

Hvad siger De, frøken —?

Tora Parsberg
(uden at stanse).

Et indbrud i rum, som til da var stængte.

Paul Lange.

Så har der været gjort mange indbrud hos Dem, frøken.

Tora Parsberg.

Ingen anden kom ind. For alle andre var hele huset stængt. Og forblev stængt. Men De derimod var jo inde, De har været der i mange år. Dog har flere rum forblet stængte også for Dem. Og det kan de nu ikke længer være. Efter Deres brev. De gjemte ting, vi aldrig har sagt hverandre, nu må de siges. Herefter vilde vi ikke kunne tale om noget uden at tænke på det, vi ikke har talt om; ikke taler om.

Paul Lange.

De har ret. Desværre De har ret. —

Tora Parsberg.

Blir De ræd ved det?

Paul Lange.

Ikke netop ræd. Det vil sige: jo naturligvis, jeg blir ræd! Jeg kjender Deres oprigtighed. Den er frygtelig. Især Deres spørsmål.

Tora Parsberg
(ler).

Paul Lange.

Og her er jeg sky. Af grunde, som De ikke kan kjende.

Tora Parsberg
(ler).

— For da at åbne lidt på et af de stængte rum: De har længe syntes godt om mig, Paul Lange?

Paul Lange.

Jeg har det, frøken Parsberg!

Tora Parsberg
(stille).

Også da ... da De ikke havde lov til det?

Paul Lange
(stille).

Også da.

Tora Parsberg.

Men De sa' ikke et eneste ord.

Paul Lange.

Jeg voved det ikke.

Tora Parsberg.

Det kunde jeg godt like.

(Stilhed.)

Deres hustru døde, og De sa' heller intet.

Paul Lange.

Det skyldte jeg hende.

Tora Parsberg.

Det skyldte De hende.

Nu først kommer De. De kommer som statsminister og ekscellence. Tør jeg tro, at De neppe var kommet, før De blev det?

Paul Lange.

Er det Dem ubehageligt?

Tora Parsberg.

De skal svare mig!

Paul Lange.

Det er, som De siger.

Tora Parsberg.

De tror, jeg er glad i titler?

Paul Lange.

Jeg sætter Dem så højt, at jeg ellers ikke havde vovet — —

(Stanser.)

Tora Parsberg.

— at fri til mig! Uden som statsminister og ekscellence! Det skulde ikke være at undervurdere mig, Paul Lange? (Han forskrækkes.) Var det med høje titler og rang, jeg vilde gifte mig, så var jeg længst gift.

Paul Lange.

Men, beste frøken, De misforstår mig!

Tora Parsberg.

De forbytter bestemt Deres eget syn på disse ting med mit?

(Ler.)

Paul Lange.

De glemmer, frøken, hvad jeg skrev, at jeg står i færd med at sige fra mig begge dele, både statministeren og ekscellencen. Jeg skrev også hvorfor. Så De må vise mig den retfærdighed at huske, at der er ting, jeg sætter højere end det at være statsminister og ekscellence.

Tora Parsberg.

Tror De, jeg sad her uden det?

Paul Lange.

Nej! Jeg takker Dem for de ord! Men jeg må få lov at finde det besynderligt, at De ligefuldt siger sådant. Jeg kommer til Dem, netop som jeg vil frasige mig både rang og titler. Det er først, når jeg har bestemt mig til det, at jeg sender Dem mit ...

(Stanser.)

Tora Parsberg.

De stanser? (Ler.) De tør ikke nævne ordet? Frierbrev. Det er også et morsomt ord. Frierbrev? (Ler.) De har sendt mig et frierbrev!

(Ler.)

Paul Lange.

Istedetfor at komme selv! Desværre jeg har det.

Er det bare komisk? At jeg ikke turde? At jeg overfor Dem har så megen ærbødighed? Jeg kan nok sige undseelse. For mig står et sådant møde med Dem, et afslag af Dem, kanske en liden latter ... så frygtelig, at jeg — — (Stilhed.) Jeg kunde ikke. Jeg —

Tora Parsberg
(afbryder).

— Min kjære ven, det er helt Dem selv! Jeg har uret. De må også få være Dem selv! De vil gjemme Dem væk, og jeg vil ha frisprog.

Paul Lange.

Må jeg få lov at fuldføre min sætning fra før —?

Tora Parsberg
(ler).

De har neppe fuldført en eneste sætning, siden jeg kom!

Paul Lange.

Det var kanske ikke min skyld alene?

Tora Parsberg.

Kanske! — Og nu får De ikke fuldføre denne heller! De skriver og spør, om jeg vil dele Deres liv som fri mand? Leve med Dem for reformatoriske planer, som De ved, jeg elsker?

Paul Lange.

Sådan er det.

Tora Parsberg.

Oversat fra Deres sprog i mit, siger De til mig: Jeg gjør nu et meget vovsomt sprang bort fra politiken — og ud i det uvisse. Menneskene kan bli træt af sligt. Menneskene kan glemme at kalde på mig den tredje gang. — Tænkte De ikke omtrent så?

Paul Lange.

Fuldkommen rigtig.

Tora Parsberg.

Derfor sa' De Dem selv: Om den snille Tora Parsberg nu vilde slå følge, så vi gjorde det sprang sammen?

Paul Lange.

Men, frøken —?

(Springer op.)

Tora Parsberg
(uden at stanses).

Så vilde kanske spranget ud i det uvisse ikke være så uvist endda. Og ferietiden blev meget morsommere.

Paul Lange
(blir stående).

Dette er at ta al poesi af det.

Tora Parsberg.

Ja, den poesi, som lever af det halvdunkle. Af halvdunkel moral og halvdunkel intelligens. Den er ikke Deres og ikke min. Nej, klar helt ned i dybderne! Det har også sin poesi, og den er større. (Rejser sig.) Trods alt, og over alt andet, er De politiker, Paul Lange. De regner med virkeligheden. Og regner rigtig. (Ler.) Selv i det stykke med statsministeren og ekscellencen regner De rigtig. Jeg bryr mig meget om, at De ærer mig.

Paul Lange.

Frøken!

Tora Parsberg.

Jeg har rejst mig bare for at hente Dem ned til mig igjen. Kom nu, så sætter vi os!

(Hun dra'r hans stol nærmere til. De sætter sig.)

Så er vi gode venner igjen, ikke sandt?

Paul Lange.

Om vi er?!

Tora Parsberg.

Vi har jo været det, fra vi var unge.

Paul Lange.

Fra vi var unge? Desværre, De er adskillig yngre end jeg. Og De er ung endnu, medens jeg —. Jeg kom så sent til.

Tora Parsberg.

Dengang jeg var ung —

Paul Lange.

— Helt ung! —

Tora Parsberg.

Dengang jeg var »helt ung«, fridde ingen til mig. Ikke engang De.

Paul Lange
(blir svært forlegen og vil atter op).

Tora Parsberg
(ler).

Skal De nu på flugt igjen?

Paul Lange
(blir siddende).

Tora Parsberg.

Sagen var, at dengang var jeg fattig og forældreløs. Og ingen vidste, at jeg skulde bli rig. Én undtagen. Han, som vilde gjøre mig til sin arving. Og en til: Jeg selv.

Paul Lange.

Han havde sagt Dem det?!

Tora Parsberg.

Endog før jeg var halvvoksen! Men jeg måtte ikke la' mig mærke med det. Det var vilkåret.

Paul Lange.

Det holdt De?

Tora Parsberg.

Ubønhørlig.

Paul Lange.

Sandelig, det var godt gjort.

Tora Parsberg.

Ja, var det ikke? Jeg tror, han vilde prøve, om jeg var værdig.

Paul Lange.

Kanske gi Dem noget at få karakter på.

Tora Parsberg.

Hemmeligt rygstød. Kanske? Mod bestefars despoti? Jeg tror det. Men i hvert fald: han satte mig op på en høj udsigt. Derfra tog mange forhold sig anderledes ud.

Paul Lange.

Naturligvis! Dette er interessant.

Tora Parsberg.

Jeg så også på Deres forhold, Paul Lange!

Paul Lange.

Ak ja, mine! De var ikke heldige.

Tora Parsberg.

De arbejded for en stor fremtid, De var ærgjærrig, vilde vide alt, se alt. Og så rodde De Dem for langt ud og kom i stor gjæld. De var for sangvinsk.

Paul Lange.

Og uerfaren. Fremfor alt uerfaren.

Tora Parsberg.

De led.

Paul Lange

(urolig).

Forfærdelig! Mer end nogen kan tænke sig. Lad os ikke tale om det!

Tora Parsberg.

Ja, er De ikke over det der endnu?

Paul Lange.

Jeg kommer aldrig over det, frøken!

Tora Parsberg
(læner sig over mod ham).

Ikke før der tales åbent om det, Paul Lange.

Paul Lange
(forskrækket).

Om det der?

Tora Parsberg
(som før).

Mellem os to, mener jeg.

Paul Lange.

Skal vi rippe op i det der også?

Tora Parsberg.

Det er især derfor, jeg er her.

Paul Lange.

Ja, frøken — med al min ærbødighed — — (Rejser sig.) da kommer De til at tale uden mig. For jeg tåler det ikke.

Tora Parsberg.

De burde finde så megen tillid til mig, at De stoler på, jeg har mit mål med det. Og at det ikke er for at gjøre Dem ondt.

Paul Lange.

Men det gjør mig ondt! Mere end De kan forestille Dem, som altid har havt det godt.

Tora Parsberg.

Tror De?
Men netop derfor vil jeg!
Kom nu og sæt Dem!

Paul Lange.

De gjør den stol til et torturredskab.

Tora Parsberg
(peger på stolen).

Paul Lange
(sætter sig).

Tora Parsberg.

De er ræd, jeg skal vide, at dengang De var som mest fortvilet, fridde De til en meget rig pige. Og fik kurven. (Ler.)

Paul Lange.

Ja. De vil endelig, at jeg skal føle mig latterlig i Deres øjne?

Tora Parsberg.

Jeg finder ikke dette egentlig latterligt. Det var et uheld. Som så mange har havt! Forøvrigt en fuldkommen redelig sag. De havde gjort Deres store udlæg, hun fik gjøre sine. Ellers var livet blet stængt for Dem, før De fik begynde.

Paul Lange.

Sådan var det.

Tora Parsberg.

Det værste var, at De fridde én gang til og atter fik en kurv! (Ler.)

Paul Lange.

Ja, der ler De dog!

Tora Parsberg.

Af Deres forskrækkelse! Det er umuligt andet.

(Ler.)

Man havde gjort en sammensværgelse mod Dem. Som De skyldte Deres lattermilde venner. Vor by var liden dengang og uden anden interesse end sladder.

Paul Lange.

Men kanske undskylder ikke det mig.

Nu har De altså nævnt det. Jeg forstår Deres gode mening med det. De vil hjælpe mig over Deres

nej! Men det behøver De ikke, frøken. Heller: *la mort sans phrase!* De ser jo, at sådanne afslag ikke har knækket mig. Så De behøver ikke at nære frygt. De ser, jeg flygter heller ikke.

Tora Parsberg.

Min ven —!

Paul Lange.

Allermindst vil jeg ha ondt for at bære et afslag af Dem! De står så højt; jeg finder det bare naturligt.

Fejlen er, at jeg i månedsvis har gåt og kjælet for en gammel, kjær tanke og formet et brev på den. Bygget det op, sætning for sætning, om en stor indre sandhed. Men den svarer ikke til virkeligheden.

Jeg beklager det meget.

Tora Parsberg.

Men så bør De ikke beklage, at jeg sætter virkeligheden ind!

Jeg var dengang ikke helt voksen. Jeg så denne unge statelige mand ...

Paul Lange.

Vi mødtes ofte!

Tora Parsberg.

Jeg hørte om Deres store ævner og høje planer. Jeg hørte også om Deres forlegenhed. Og om hjærteløsheden — og latteren! Ved De, at da dirred jeg af harm?

Paul Lange.

Er det muligt?

Tora Parsberg.

Jeg vidste det (for jeg følte det!), at for Deres nærtagende natur var dette en farlig spøg; en meget farlig! (Paul Lange bøjer hodet.) Jeg vidste, at De vilde ha båret hende, som hjalp Dem, på Deres armer! Ja, som De

også gjorde, da De forsvandt ifra os — og kom igjen med den kvinde, som var blet Deres hustru.

Paul Lange.

De var god mod hende!

Tora Parsberg
(skjælmsk).

Hun fortalte mig, hvad De havde sagt hende om Dem selv. Det var vist ikke alt?

Paul Lange.

Hvem siger alt?

Tora Parsberg.

Ikke De. De har den forfængelighed at ville skjule Deres ufuldkommenheder. Men da sees de ofte meget bedre. (Ler.) Hun var vittig!

Paul Lange.

Meget vittig.

Tora Parsberg
(i en anden tone).

Men hun havde forståelsen! Hun rydded da også alle hindringer bort; hun åbned livet for Dem!

Paul Lange.

Velsignet være hendes minde!

Tora Parsberg.

Ja!

(Stilhed.)

I tolv års ægteskab var De den, som gav, Paul Lange.

Paul Lange.

Jeg gjorde ikke på langt nær min skyldighed. Så god, som hun var.

Tora Parsberg.

Idag skal alt omtales! Selv den fejl, hun drog med ind i ægteskabet.

Paul Lange
(holder hånden op).

Tora Parsberg
(uden at lade sig afbryde).

Selv den! Jeg vil la' Dem forstå, min ven, at jeg har fulgt Dem.

Hun var ældre, hun var syg. Hun lå den meste tid tilsengs. I al den tid var De om hende, taknemlig, tro, og dækked over. De glæded hende, De hjalp hende. De ophøjed hende i Deres hensynsfuldhed. Hun lå som på en trone. Hun kjendte sig fuldkommen lykkelig. Ja, hun sværmed! Og som det går alle gode naturer, gik det Deres: De fik kjærlighed til den, De selv var god mod.

Paul Lange
(tørrer sine øjne, men flygtigt, som skal det ikke sees).

Tora Parsberg
(på en egen stille måde).

Nu burde alle ha kunnet se, hvem De var! Jeg kjender ikke Deres mage. Min beundring for Dem i disse tolv år, Paul Lange, har været uden grænser.

Paul Lange.

At høre Dem sige det?

Tora Parsberg
(med smil).

Ja, nu glæder det Dem! Men hvordan kunde det glædet Dem, dersom jeg ikke først havde rørt ved det, som gjorde Dem ondt?

Paul Lange.

De har ret. De er god.

Tora Parsberg.

Dette har spillet en rolle i mit liv. Hvad De er som offenlig mand, og hvad De lever for, taler jeg ikke om. Det er Deres hensynsfuldhed, godhed og taknem-

lighed, Paul Lange, Deres varsomme form, der har rejst et ideal i mig, som ingen anden kunde stå for! Derfor, da De nu kom, så kunde jeg ikke som De holde mig på afstand. Jeg måtte herhen! Og da jeg så Deres forskrækkelse, kunde jeg ikke bare mig, — lykken gjør overmodig! Desuden vilde jeg gjøre Dem helt tryg på mig. Da måtte De vide, at jeg vidste alt, og at netop derfor, — her er jeg, Paul Lange!

Paul Lange.

Men, du evige gud —!!

(Han glider stille ned foran hende.)

Tora Parsberg.

Men, min ven!

(Vil rejse ham.)

Paul Lange.

Jeg må få gjøre, som jeg føler. Og således føler jeg. — —

Tora Parsberg.

Lad os dog være glade sammen!

Paul Lange.

Det kom for uventet. Og er for meget på én gang. Bliv ikke forundret. Du ved ikke — —

(Må stanse.)

Tora Parsberg.

Min ædle, min kjære ven, vi er ikke to unge mennesker. Vi behøver ikke de store ord.

Paul Lange.

Jeg taler, som jeg føler. Men jeg kan ikke få det frem! Min trang, — jeg har jo altid stængt for den. Den har vistnok også været for stor. Så, når jeg nu skal til ... — (Bevæges igjen, men tvinger det ned.) Det at savne så længe, — tilgiv!

Tora Parsberg.

Du gav selv med fulde hænder! Ofte overstrømmende.

Paul Lange.

Det var intet. Ikke til at tale om. Men hvad jeg fik igjen, var ikke nok! Jeg trængte så umådelig mere! Jeg vænned mig til at se på mig selv, som — som var jeg ikke normal. Jeg måtte vogte mig.

Tora Parsberg.

Du er så god!

Paul Lange.

Å, dette »du«! Det »du«! (Kysser hendes hænder.) En ukjendt livsvarme. Noget nærere ved mig end alt hidtil.

(Rejser sig, omfavner hende.)

Tora Parsberg
(tar med begge hænder om hans hode og kysser ham).

Jeg elsker dig!

Paul Lange.

At jeg —! At jeg —! Sig det én gang til!

Tora Parsberg.

Jeg elsker dig!

Paul Lange.

For en sang! For en ny følelse!

Jeg, som kom i ydmyghed og bad om følge. Du nævnte ordet, for du ved alt! Ja, le nu ikke af mig! Jo, jo, le så meget du vil! Min gamle frygt for latter meldte sig for siste, for allersiste gang! Din lyse tro på mig smelter al usikkerhed i mig!

Tora Parsberg.

Så veltalende!

Paul Lange.

Og for lidt siden fandt jeg ikke engang de almindeligste ord! Det går som med den byrde, du har løftet af mit liv. Bare ved at nævne alt ondt i det.

Tora Parsberg
(ler).

Paul Lange.

Jeg forstår dig, jeg takker dig! Jeg rejser mit hode som fri mand. Jeg står foran dig klar, øje til øje. Jeg trodde ikke, jeg skulde stå sådan foran nogen. Fra nu af lægger jeg hånden på plogen, der furen skal gå, og ser frem, bare bent frem!

(Det banker sagte på døren.)

Paul Lange og Tora Parsberg

(fra hverandre. Paul Lange har ondt for at samle sig. Det banker sagte igjen. Tora Parsberg peger mod døren, Paul Lange går op mod den. Vender rask om:)

Først endnu én gang ... lad mig føle dig! Dette kommer aldrig igjen!

(De omfavnes uden at kysses. Han går op mod døren, som han åbner forsigtig, det er Kristian Østlie. Paul Lange slipper ham ind. Man ser på Østlie, at han føler, han kommer ubelejlig.)

Paul Lange

(lidt barsk).

Hvad er det? Her kan ingen komme ind.

Kristian Østlie.

Jeg ber meget om undskyldning. Men jeg trodde ikke at kunne...

(Nærmere, som vilde han ikke lade det høres, hvad han har at sige.)

Paul Lange.

Sig det kun højt!

Kristian Østlie

(dæmpet).

Det er kammerherren, som ber mig uopholdelig melde, at han er overbringer af et egenhændigt brev fra Hans majestæt kongen.

Tora Parsberg

(dæmpet).

Så forsvinder jeg! (Vil gå ind i værelset, hun kom fra.) Det er sandt!

(Vender for at ta med sit tøj. Kristian Østlie iler til.)

Paul Lange.

Nej, nej! — Værs'go, Østlie, og før kammerherren didind. Bed ham vente.

Kristian Østlie.

Ja, Deres ekscellence.

(Ud.)

Tora Parsberg
(dæmpet).

Må jeg ikke gå?

Paul Lange
(ligeså).

Nej!

Tora Parsberg.

Hvad kan det være, kongen vil dig? — Du går jo ud af regjeringen?

Paul Lange.

Ja. — Men kongen byder mig gesantskabsposten i London.

Tora Parsberg.

Er det sandt? — Å, tag den! Så forsvinder vi! I Londonertågen!

Paul Lange.

Siger du —?

Tora Parsberg.

Ja! Det store verdenscentrum, du! Og vor lille lykke skjult i den. Å, tag mod!

Paul Lange.

Du vil det —?

Tora Parsberg.

Det dejligste, jeg kunde tænke mig! Og det kom netop nu! For et varsel! (Ser på Paul Lange.) Har han sat noget vilkår?

Paul Lange.

Du gjætter alt! Tænk, for fremtiden at leve sammen med en, som —!

Tora Parsberg.

Du skal forsvare den gamle på mandag?

Paul Lange.

Det også gjætter du —?!

Tora Parsberg.

Det ligger jo i situationen.

(Hun går til sit tøj.)

Paul Lange.

Hvad siger du til det?

Tora Parsberg.

Jeg holder ikke af offenlige afstraffelser. Jeg tror ikke, der vindes noget på dem. Sæt ind det ny! Det er hovedsagen.

Paul Lange.

»Sæt ind det ny. Det er hovedsagen.« Hvor ofte har jeg ikke sagt det samme?

Tora Parsberg.

Så kan du jo også sige det på mandag?

Paul Lange.

Ja, det vilde ligge min natur meget nærmere!

(Han hjælper hende kåben på.)

Tora Parsberg.

Javist. — Er der nogen, som tviler om det?

Paul Lange.

Jeg har ikke et øjebliks fred.

Tora Parsberg.

Så andre vil sige dig, hvad som falder dig naturligt? (Ler. Hun er nu færdig.) Se så!

Paul Lange.

Hvordan skal jeg —!

Tora Parsberg
(afbrydende).

Ti stille: jeg elsker dig! Jeg er den lykkeligste i gamle Norge!

(De tar afsked. Han følger hende opover. Hun vender sig og ser sig om:)

Farvel herinde!

Paul Lange.

Tak!

(Hun går. Han følger ud.)

FEMTE MØDE.

Kristian Østlie
(kommer ind, går rask mod døren til højre. Idet han vil åbne den, stanser han).

Paul Lange
(kommer fra baggrunden).

Nå —? Har De ikke åbnet?

Kristian Østlie
(dæmpet).

Jeg tror, jeg må gjøre Deres ekscellence opmærksom på den parfyme, her er. Den er ikke sædvanlig.

Paul Lange
(smilende og lykkelig).

Ja, hvad mener De med det, Østlie?

Kristian Østlie.

At Deres ekscellence måske burde tale med kammerherren derinde?

Paul Lange
(går hen til Østlie og lægger hænderne på hans skuldre).

De er vor gode ven, Østlie.

Det skal jeg gjøre.

(Mod døren til højre.)

Kristian Østlie.

Skal jeg lufte?

Paul Lange
(vender sig rask).

Nej, nej!

(Ind til højre.)
(Tæppet.)

ANDEN HANDLING.

Anden handling foregår ude på landet i et højloftet hus i empire-stil. Hele anden etage i dette hus er selskabsrum.

Op til disse rum fører fra parterre-forstuen to trapper, en på hver side. De sees ikke, bare den brede gang sees, som de fører op til. Der er høje vinduer ud mod gårdspladsen. Gjennem vinduerne skimtes længer borte tagene på de store udhus. De er tilsneede og skinner i elektrisk belysning.

Over gulvet ude i gangen et lyst tæppe med stormønstrede blomster. Samme slags tæppe indover salens gulv. De store dobbeltdøre mellem gang og sal er åbne.

Fra salen fører døre ind til begge sider. Taget er dekoreret. En leg af amoriner mellem blomsterguirlander. Farverne opfriskede. Guirlanderne løber videre nedover til store spejl, fæstede i væggene. Væggene er rødlighvide med guld.

Møblerne er i samme stil; overdrag af lyst violet. I midten af salen et nokså stort bord, ovalt og buet. Stoler sat hen til det. Længer fremme sofaer på begge sider og stoler på siden af hver af dem, så de danner grupper.

Lampetter for elektrisk lys, som endnu ikke brænder. Salen ligger i halvmørke.

FØRSTE MØDE.

(Tom scene. Så høres om lidt dombjælder, fine klokker, de kommer nærmere, helt nær.
Straks iler ind fra rummene til højre Kristian Østlie (i frøken Parsbergs livrée) og efter ham to andre livréklædte tjenere. Efter dem fru Hein, husholdersken, så glad og rask, som følte hun sig lettet fra en stor byrde.)

Fru Hein.

Endelig! Gud ske lov!

(Alle ud mod trappen til venstre.)

Tora Parsberg

(høres nedenfra le og tale. Senere i trappen).

Nej, ved De hvad, fru Hein, jeg er så uskyldig som sneen. Ha, ha, ha, det var aldeles galt sagt, for sneen har mindst halve skylden.

Kristian Østlie

(udenfor).

Det har vi da alle tænkt.

Fru Hein

(udenfor).

Ja, at det var sneen? Men vi vented frøkenen alt i formiddag.

Tora Parsberg

(ind, klædt i pelsværk. Hun følges af fru Hein og Kristian Østlie Østlie går videre ind til højre).

Hvem i al verden kan forudse sligt? To timers forsinkelse! Dette ender med, at på vestbanen må vi rejse dagen forud, for at være sikker på at komme frem.

Fru Bang

(klædt til fest, fint, smagfuldt. Særeget for hende er en høj kappe med flagrende bånd. Hun kommer fra venstre, mens Tora Parsberg taler).

Ih, du min godeste, som jeg har været forskrækket over dig, mit barn!

Tora Parsberg

(som ikke så hende, vender sig straks mod hende, da hun hører hende tale. Henrykt:)

Er du der, søde, dejlige tante Danmark!

(Omfavner og kysser hende, før den gamle er færdig.)

Fru Bang.

Du har sat os i sådan forskrækkelse, barn!

Tora Parsberg.

Hvorfor? Jeg vidste jo, du var her, og at det er din største fornøjelse at lave til fest!

(Kysser hende igjen.)

Fru Bang.

Det nægter jeg forresten slet ikke. Alle de glade mennesker! Men det er da virkelig så sin sag, når værtinden intet ser af det.

Tora Parsberg.

Nu skal jeg se, du kjære!

Fru Bang.

Nej, nu har du ingen tid igjen. Gjæsterne kommer.

Tora Parsberg.

De kommer ikke. Vi stoler på vestbanen, tante! Den tar sig nok en hvil på den anden side også!

(Ud mod højre.)

Altså opdækningen!

Fru Bang

(efter).

Ja, det er dette med de nye vaser ... Jeg har sat dem ...

(Snart høres bjældeklang, dennegang af almindelige klokker.)

Kristian Østlie

(kommer tilbage, springende. Han træffer en tjener, som kommer udenfra:)

Tænd, tænd!

(Roper han til denne og iler ud.)

Tora Parsberg

(kommer i hast fulgt af fru Hein og fru Bang. Alle lysekroner stråler).

Der er en, som ikke har stolt på vestbanen, men har ta't skyds. Kloge mand, hvem er du?

Fru Hein.

Men, kjære frøken, De må da ned og klæ' Dem om!

Fru Bang

(også).

Barn, barn, du må da ned og klæ' dig om!

Tora Parsberg.

Jeg er jo afskåret fra mine rum!

Fru Hein.

Tilbage igjen! Kjøkkentrappen!

Fru Bang.

Nej, der er du ivejen! Heller tjenertrappen der inde!

(Peger ind til venstre.)

Tora Parsberg.

Du har ret. Jeg går ned tjenertrappen til venstre. Jeg håber, Marie står færdig med alle mine sager?

Fru Bang.

Ja, barn, ja! Skynd dig!

Fru Hein.

Så vender jeg tilbage til mit!

(Iler ud til højre.)

Tora Parsberg.

Altså!

(Skynder sig mod venstre, da)

Kristian Østlie

(kommer fort fra gangen til højre. Endnu udenfra:)

Frøken!

Tora Parsberg

(stanser).

Hvad er det?

Kristian Østlie.

Hr. Storm er i telefonen!

Tora Parsberg.

Bestefar!

Fru Bang

(samtidig forskrækket).

Han vil da vel ikke komme?

Kristian Østlie.

Jo, hr. Storm meldte, at nu kom han, hvis der endnu var plads.

Tora Parsberg
(ser på fru Bang).

Hvad betyder dette? Han meldte sig jo syg? —

Kristian Østlie.

Hvad skal jeg svare?

Tora Parsberg.

Naturligvis, at han er velkommen!

Fru Bang.

Det skrækkelige menneske! Han kommer aldrig uden for at gjøre spektakel! Med ham kommer hele det gamle Norge! Slagsmål og forskrækkelse!

Tora Parsberg.

Har noget hændt? Jeg har ikke læst aviserne.

Fru Bang.

Ikke det jeg ved. — Jeg blir så bange, du!

Tora Parsberg.

Å pyt, så får vi moro, tante!

Fru Bang.

Det er en dejlig morskab! Jeg kan ikke for det, men det er, som gulvet alt begynder at gynge.

Tora Parsberg.

Det er for tidligt, tante! Vent, til det går løs! — Farvel så længe!

(Ind til venstre.)

Fru Bang.

Er ikke alt én i trapperne?

(Spejler sig.)

ANDET MØDE.

Balke
(fra trappen til højre, fulgt af Kristian Østlie, som straks fjærner sig).

Fru Bang
(nejer statelig).

Velkommen!

Balke.

Godaften! — Bispinden kjender mig vel igjen?

Fru Bang.

Ansigtet —? Jo. Men navne i min alder —?

Balke.

Balke. Stortingsmand Balke. Jeg har havt den ære at tale med bispinden ved en skolefest. Jeg er skoledirektør.

Fru Bang.

Nu husker jeg! De er sådan en vittig taler, hr. Balke.

Balke.

Å —! — Jeg ser ingen gjæster? Jeg er da vel ikke den første?

Fru Bang.

Jo, De er, hr. Balke! De andre kommer med toget. Og toget kommer aldrig.

Balke.

Som skolemand er jeg vant til at være præcis. Her er faldt så megen sne, og da turde jeg ikke betro mig til vestbanen.

(Bjælder høres af samme sort som sist.)

Fru Bang.

Der er atter en kjørende! —
Er det første gang, De er her, hr. Balke?

Balke.

Det er første gang, jeg har den ære. Hvor her er vakkert! Og stort!

Fru Bang.

Ja, disse store gamle hus! De bygged ligesom ikke for sig selv alene i de tider. De havde bestemt mere hjærtelag? Tror De ikke, hr. Balke?

Balke.

He-he-he!

(En dæmpet ironisk latter i fistel.)

Fru Bang.

Tænk Dem: Vi bor allesammen nedenunder i parterre. Her på første sal er alle rum (viser med begge hænder til begge sider) sammenhængende selskabsrum! Og fløjene gjæsterum!

Balke
(ironisk).

Ja, således bygger vi ikke nu.

Fru Bang.

Det synes mig, som vi ikke mere passer ind i denne ramme, hr. Balke! Ikke med vore klær og ikke med vore tanker.

Balke.

He-he-he!

(Begge ser ud i gangen til venstre. Derfra høres nogen at renske halsen og bruge lommetørklædet.)

Fru Bang
(nærmere til Balke, hurtig).

Sig mig, hr. Balke: er der hændt noget?

Balke.

Hændt noget? Hvad mener bispinden med det?

Sanne
(ind fra venstre, bukker for fru Bang).

Fru Bang
(nejende).

Velkommen!

Sanne.

Tak! Fru bispinden kjender ikke mig?

Fru Bang.

Jo, det tror jeg dog. De har ofte været på tinget, ikke sandt?

Sanne.

Nej, det er første gang. Mit navn er Sanne.

Fru Bang.

Å, er De bankchefen fra —

Sanne.

Nej, jeg er landmand. Befinder fruen sig vel hos os? Vinteren er stræng.

Fru Bang.

Men så sund og så ren!

Sanne.

Det er den.

Fru Bang.

Alle, som søger Norge for sundhedens skyld, skulde komme om vinteren.

Sanne
(lykkelig).

De synes om vort land, fru bispinde?

Fru Bang.

Å, det dejligste land på jorden! — Bare her ikke var så megen politik! Ja, undskyld, jeg siger altid min mening.

Sanne
(som ikke har hilst på Balke, ser nu på ham).

Det er også det beste.

Fru Bang
(nærmere, hastig).

Sig mig hr. ... hr. ...?

Sanne.

Sanne!

Fru Bang.

Hr. Sanne, er her hændt noget?

Sanne.

Hændt noget? (Ser på Balke.) Hvad mener bispinden med det?

Fru Bang.

I politiken, mener jeg. Her er jo intet andet i dette land.

Kristian Østlie
(fra venstre rask ind).

Frøkenen ber bispinden være så god at komme et øjeblik ned!

Fru Bang
(ivrig).

Straks, straks! Undskyld, mine herrer!

(Nejer statelig, og går ind til venstre.)
(De to herrer står igjen.)

Balke
(går til højre, ser sig om. Han ender med at studere taget).

Sanne
(går til venstre, ser sig om. Også han ender med at studere taget).

Balke
(kommer i fare for at møde Sanne. Vender).

Sanne
(ligeså).

Balke
(da de atter mødes, siger han uden at se ned:)

I sandhed, ... de er ..., de er smukke, disse tagmalerier.

Sanne
(også uden at se ned og efter at ha betænkt sig en stund, om han skulde svare:)

De er — ikke ilde.

Balke.

Jeg gad vide, hvem som, — hvem som har gjort dem? Hvem som kunde gjøre sligt dengang? — Heroppe hos os?

Sanne.

Å, de er vel bare kopier, ved jeg.

Balke.

Ligevel! ... Ligevel! Den forkortning —? H—m? Den forkortning, De?

Sanne.

Ja—ha.

(Herskabsdombjælder høres.)

Balke.

Der kommer én til — også kjørende.

Sanne.

Jeg hører det, ja.

Balke.

I sådanne rum, De, ... i sådanne rum blir en ligesom ... ligesom bedre. Man ligesom møder sit bedre menneske.

Sanne.

Ja, det kan undertiden trænges.

Balke.

Finder De? — Jeg tror såmæn gjærne det! He-he-he!

Kammerherren
(fulgt af Østlie, som straks forsvinder).

God kvæld, mine herrer stortingsmænd! God kvæld! Er vi de eneste?

Balke.

Det synes, som vestbanen tar sig ferier!

Kammerherren.

Hvorfor ikke? Den arbejder hele året.

Balke.

He, he, he!

Kammerherren.

Nå, — I har havt en varm dag?

Balke.

De mener: møde både formiddag og eftermiddag?

Kammerherren.

Å, jeg mener nok lidt mere!

Det er virkelig rørende efter så hed en kamp at se to af gladiatorerne gå her i fredeligt samkvem.

Balke.

Ikke sandt! Ikke sandt? He-he-he!

Kammerherren
(til Sanne).

Jeg gratulerer med afgjørelsen!

Sanne.

Kammerherren må vende gratulationen til hr. Balke.

Balke.

Ja, jeg tar mod! Jeg tar mod! He-he-he!

Kammerherren
(from).

Tænk, jeg mener begge to. Jeg mener os alle. Ministerskifte nu, netop nu, — vilde det ikke være meget ilde?

Balke.

Det er i højeste grad min mening.

Kammerherren.

Og så krænke den gamle løve —?

(Jærnvejssignalet høres. Alle står et øjeblik stille.)

Sanne.

Det passed godt ind.

Kammerherren.

De har sans for sådanne ulyd? Skjønt De er fra landet?

Balke
(ler).

Sanne.

Når de er vel anbragt, så synes vi om dem på landet også.

Kammerherren.

Jeg er en neutral mand. Det behøves. Apropos om en neutral mand: Jeg hørte Paul Langes tale. Var den ikke superb?

Balke.

Jeg kalder den et politisk mesterstykke.

Kammerherren.

Den afgjorde sagen. Ikke sandt?

Balke.

Derom kan der ikke være to meninger. Den var blandt andet så upartisk.

Kammerherren
(til Sanne).

Oprigtig talt, finder ikke De også det?

Sanne.

Oprigtig talt: nej.

Kammerherren.

Men beviset er jo der! Han bejler til ingen. Han går sin vej.

Sanne.

Paul Lange gjør aldrig noget for fordels skyld.

Kammerherren.

De hører nok ikke til ekscellencens beundrere?

Sanne.

Om jeg gjør? Jeg beundrer ham i den grad, at jeg skulde ønske, han nu blev bestyrer af vestbanen. Posten skal være ledig.

Balke.

Jeg beklager et parti, som aldrig kan finde hæder hos sine modstandere.

Sanne.

Og jeg beklager et parti, som aldrig kan vinde uden ved forræderi.

Balke.

Hvem er forrædere her?

Sanne.

Ja, hvem er det?

Balke.

De, som sviger sin gamle, sejersæle chef! De er

forrædere. Uden ham var de ingenting. Og uden ham er de heller ingenting.

Sanne.

De er da vel nødsaget til at svige den chef, som går over til fienden? Hvad andet har hæderligt folk at gjøre?

Kammerherren.

Når samtalen er kommet så godt på glid, er jeg vist overflødig. Undskyld!

(Går ud i gangen til venstre. Står lidt der, går så rask hen til trappen.)

Sanne
(nærmere til Balke).

De svarer ikke på det? Nej, der kan ikke svares. Hver den, som følger en slig chef over til fienden, er nemlig også — forrrræderrr!

Balke.

He-he-he!

Sanne.

Det er ikke til at le ad! Det er faen gale den skjændselsfuldeste dag, jeg har levet.

Balke.

He-he-he!

(Et helt tog af herrer kommer. Foran kammerherren mellem to statelige mænd. Lige i døren siger:)

Kammerherren.

De herrer kjender ikke hverandre? Tør jeg forestille: hr. stortingspræsidenten, — og dansk godsejer hr. hofjægermester Bang, en slægtning af værtinden. Hofjægermesteren er kommet op til den årlige fest.

(Herrerne hilser på hverandre, godsejeren meget ærbødigt.)

Får jeg føre præsidenten ind til værtinden?

(Begge ind til venstre; de fleste herrer efter.)

Piene
(iler frem til Balke).

Har De hørt det siste?

Balke.

Det siste?

Piene.

Ja, hvad venstreaviserne nu fortæller?

Balke.

Ikvæld? Nej!

Piene
(i oprør).

Aviserne, hele toget, alle!

Kristian Østlie
(ind fra venstre, melder).

Frøken Parsberg tar mod i den indre salon. I musikværelset.

Alle
(begiver sig ind til venstre).

Balke
(undervejs).

Men hvad er det dog?

Piene
(dæmpet).

Skandale! Den største, vi endnu har oplevet! (Han gnider sine hænder, mens han holder dem langt ud fra sig.) Paul Lange er for evig prostitueret! Færdig, ødelagt!

(Det siste siges, idet de forsvinder i den åbne dør.)

(Opad trapperne kommer efterhånden bureaukratiets spidser (de militære i uniform), berømtheder, kunstnere og nogle yngre mænd. De kommer ind to og tre sammen. I flere af grupperne høres Paul Langes navn nævnt. Vi hører repliker som: „Han har dog aldrig villet tilhøre noget parti?" „Nej, han har forrådt alle partier." „Hm? Alt blir gjort om til forræderi nutildags." — Eller: „Han er dog en mærkelig mand." „Ja, mærkelig til at puffe sig selv frem." — Eller: „Det er ikke han alene, som er prostitueret." „Nej, igrunden står de nu prostitueret allesammen." „Således skulde de fotograferes." — Eller: „Skidt på hejle greja!" „Ja, lad dem bare dræbe hverandre. Det er det beste, de kan ta sig for!"

Alle går lige ind døren til venstre.

Sist kommer to gamle, ærværdige. De kommer samtidig til døren fra gangen. Der bukker den ene for den andre, idet ingen af dem vil gå først ind.)

Herren
(til venstre, som er den yngre).

Hr. biskop!

Herren
(til højre).

Hr. stiftamtmand!

Den første.

Hr. biskop!

Den andre.

Hr. stiftamtmand!

En elegant ung mand
(imellem dem, smilende og bukkende til begge).

Hr. stiftamtmand! Hr. biskop! Pardon!

(Går frem mellem dem.)

De to gamle
(ser forundret på ham, så på hverandre; de ler og går leende ind side om side).

Fru Bang
(er kommet ind i salen, de to gamle står atter leende og bukkende til hverandre foran den næste dør).

Første herre.

Hr. biskop!

Anden herre.

Hr. stiftamtmand!

Fru Bang
(leende).

Må jeg løse dette problem? — Hr. biskop!

(Hun byder ham armen.)

Hr. stiftamtmand!

(Hun byder ham den anden arm, og de går leende ind.)

Ramm og Sanne
(ind sammen fra døren til venstre).

Sanne.

Men hvad er det, De siger —? Aftenbladene?

Ramm.

Aftenbladene meddeler Paul Langes egentlige mening om den mand, han forsvared i formiddag!

Sanne.

Hans egentlige mening? Har han da to?

Ramm
(ler).

Paul Lange har altid to, — ofte flere.

Sanne.

Det er jo oprørende.

Ramm
(leende).

Hm! — I politiken er ingenting oprørende.

Sanne.

Men hvad går den ud på?

Ramm.

Den gamle chef har naturligvis været intrigant mod Paul Lange også. Det kan De da vide.

Sanne.

Og det fortæller bladene?

Ramm.

Altsammen! Rub og stub. Nokså stygge historier. Fortæller også, hvad Paul Lange selv har sagt om dem.

Sanne.

Og det stemmer vist ikke med, hvad han sa' idag?

Ramm.

Nej, De kan tro! — Det er en fuldstændig skandale. —

Vi har forresten kjendt det længe.

Sanne.

Og ikke sagt det?

Ramm.

I politiken må sandheden vente, til nogen får brug for den.

— Jeg har en avis med, om De vil —?

(Tar den frem af lommen.)

Sanne.

Tak! Mange tak!

(Griber avisen, sætter sig hen og læser den med iver.)

Balke og Piene og én til

(ind fra venstre).

Balke.

Men så har vi jo ingen sejer vundet? Den moralske virkning går jo fanden i vold! Vi har heller lidt nederlag!

Piene.

Det er naturligvis derfor, de kjæltringer har offenliggjort dette!

Ramm

(hører samtalen, ler godt og stille).

Balke.

Først forråder han venstre; men nu står vi da ligeså forrådte!

Piene.

Der er visse mænd, man aldrig skulde ta hjælp af! *Timeo Danaos et dona ferentes.*

Balke

(til Ramm).

Ja, De ler, De?

Ramm.

Jeg synes, De også ler?

(Begge ler.)

Sanne

(rejser sig med avisen rasende).

Men gudbevare mig! Har Paul Lange gjort de erfaringer om manden, som her står! Og forsvarer ham endda?!

Ramm.

De tar det så ivrig, unge mand!

Sanne
(til Ramm).

Havde De og de andre gamle ta't dette (slår på avisen) ivrig, så havde vi nu været spart for en landsskandale. For det er dette.

Balke.

Jeg ber mine herrer at huske, hvor vi er! — Tal sagtere!

Ramm.

Ja, hvad skulde vi ha gjort?

Sanne.

Hvad I skulde ha gjort? —

Balke.

Kom længer frem her! Og tal sagtere!

Sanne
(gjør så).

Straks I fik det at vide, at (ser sig om) den gamle ræv la' sine veje om Paul Lange, fordi han var ham ivejen hos kongen, skulde I ha ladet det bli kjendt! Straks, hører I!

Men der er, faen gale, ikke længer moralsk sans igjen i gamle politikere!

Balke.

Sagtere, unge politiker!

Ramm.

Vent, far, så blir De også træt af at gå rundt med en moralsk blæsebælg.

Balke.

He-he-he!

Sanne.

På det svarer jeg ikke.

Hvad er det, vi står overfor her? En mand, som selv har erfaret — erfaret det igjennem sig selv! —,

at regjeringens chef driver uærligt spil. Han har erfaret det længe før os andre. Men han tier. De, han betror sig til, tier også, tier allesammen!

Da så vi andre, vi småfolk, får tag i, hvordan vi styres, så vil vi også straks gjøre rent bord. Op med sandheden, væk med chefen!

Hvad sker så? Jo, han, som ved det bedre end vi andre, han lærer os i et veltalende foredrag, at vi har uret! Det er just den chef, vi skal ha! Og hans tale virker så meget stærkere, som han selv netop skal forlade regjeringen. Han står der så upartisk! Ja, jeg har aldrig oplevet magen!

Kristian Østlie
(rask udenifra og ind til venstre).

Piene
(nokså stærkt).

Nej, det er jagu også enestående!

Balke.

Husk, hvor vi er?

Ramm.

Ja, kan vi ikke gå ind i røgeværelset?

Sanne.

Jeg lover at tale sagtere.

Når så venstrebladene trykker op hele skandalen, nemlig hvad Paul Lange har måttet tåle, ikke én gang, men flere, og hvad han selv har sagt om det, trykker det af, netop som han står offenlig og roser ham, ja, så blir vort folk prostitueret! For af sådant dobbeltspil får vi vor karakteristik, enten vi synes det er retfærdigt eller ej.

Her har, I (til Ramm) gamle herrer, medskyld! I har vidst, dette — og sandsynligvis meget mere! Men I tvang ikke Paul Lange til at tale, og I taug selv.

Ramm.

I politiken har alting sin tid.

Sanne
(ivrigt).

Det vil sige, at i politiken har intet værdi i og for sig; men bare for det mål, det tjener.

Balke.

Sagtere!

Sanne
(sagte, indtrængende).

En net moral! Faen så net moral!

Ramm.

Jeg skal sige Dem, min unge ven ...

Piene
(trænger sig frem).

Lad mig! Lad mig!

Dennegang har min ærede ven fienden ret! Undtagelsesvis!

(Man ler.)

Jeg skal gi en ny oplysning. Jeg har den fra første hånd. Dengang den gamle ræv la' sine slu veje omkring Paul Lange, dengang var Paul Lange syg, egentlig sindssyg.

Ramm.

Det er rigtigt. Mange sammenstødende omstændigheder.

Piene.

Økonomiske vanskeligheder, har jeg hørt. Konens testamente havde gjort ham arveløs?

Ramm.

Nej, nej!

Kammerherren
(fulgt af Østlie går fort fra venstre ud hoveddøren).

Piene.

Nåja, mig er det slig slag, hvad det var, som ødelagde ham. Jeg elsker ham ikke! (Man ler.) Men den-

gang følte han sig ene og forladt og faldt i grublerier. Og var utvilsomt ved at ende sine dage.

Balke. Sanne.

Hvad for noget?

Piene.

Jeg har det fra en, som ved det.

Ramm.

Det har jeg dog aldrig hørt.

Piene.

Men jeg har hørt det!

Og nu spør jeg: hvad kan bevæge en mand, som intrigerne førte lige ud på livets grænse, hvad kan bevæge ham til at stå og rose intriganten?

Balke. Sanne. Ramm.

Der er det!

Piene
(stærkere, opmuntret af stemningen).

Han må ha en grund for det, som bare han kjender!

Balke.

Sagtere!

Piene
(sagte indtrængende).

En grund, som bare han har fordel af! Vi andre tab, bare tab! Allesammen!

Alle
(sagte).

Så er det! Det er fuldkommen sandt!

Piene
(med al anstrængelse, men sagte).

Grunden til denne landsskandale! Nævn mig den! Nævn mig grunden! Og lad os, alle partier, forene os mod spekulanten! I alle fald ikke forsvare ham. Han er skadelig for alle!

TREDJE MØDE.

Gamle Storm
(høres udenfor).

Det skal nok gå! Det tar bare lidt tid!

Balke.

Gamle Storm!

Piene
(gnider sig i hænderne).

Nu blir her moro, gutter!
Venit lupus!

Sanne
(dæmpet).

Er det den rasende gamle?

Ramm.

Ja!

(Da Sanne sees at bli nysgjærrig.)

Har De aldrig set ham?

Sanne.

Nej. Men jeg glæder mig til det. — Er det ikke frøkenens bestefar?

Ramm.

Og plejefar.

Sanne.

Aldeles hensynsløs?

Ramm.

Fra før vikingetiden!

Gamle Storm
(udenfor og nærmere).

Jeg har hørt, den skal være ledig. Er det så? De ved jo alt!

Kammerherren.

Den er ledig.

Gamle Storm.

Den er ledig. (De sees.) Det var det, jeg tænkte. —
God kvæld, mine herrer. God kvæld!

Ramm. Balke. Piene.

God kvæld! Velkommen!

Gamle Storm
(som bruger en svær stok, langsomt fremover, mønstrende dem).

Her vil jeg være!

Kammerherren.

De vil vel først ind og hilse på Deres datterdatter?

Gamle Storm
(som begynder at ta herrerne i hånden).

Her vil jeg være! — Og hun kan komme hid!

(De andre hilser ham på éngang ærbødigt og kjendt.)

Kammerherren
(går rask ind til venstre).

Gamle Storm.

Hvem er han der?

Ramm.

Sanne! Stortingsmand Sanne.

Gamle Storm.

Radikaleren? Nå, sådan ser De ud? Næsten som et menneske, De også.

(Latter. Storm hen mod sofaen til højre.)

Ramm.

De befinder Dem vel?

Gamle Storm.

Skidt! Men der hænder undertiden ting, som — som frisker på gamle lemmer! Her sætter jeg mig! (I sofaen til højre. Man samler sig om ham.) Her er godt at være!

Piene.

Og vi er glad ved at se Dem!

Gamle Storm.

Det tænkte jeg mig næsten. (Rækker sig fremover, dæmpet.) — Nå? Er han ikke lækker? — —

Balke.

Ja, hvem mener De?

Gamle Storm.

Hy—sss!

Tora Parsberg

(kommer rask ind fra venstre. Alle viger ærbødig. Hun er i stort toilette).

Men, bestefar —? At du vover det? Du, som er syg? (Han rejser sig.) Nej, bliv endelig siddende!

(Tar hans hånd og hjælper ham til sæde igjen.)

Gamle Storm.

Javist er jeg syg. — Men jeg vidste, det vilde glæde dig så, at jeg kom.

Tora Parsberg.

Ikke når du er syg, bestefar! Ikke når du er syg.

Gamle Storm.

Og jeg, som i min uskyld gik ud ifra, at jeg altid var velkommen?

Tora Parsberg.

Din erfaring siger dig det? Den er jo så rig.

Gamle Storm

(slipper hendes hånd, som han har holdt fast).

Og ikvæld tænkte jeg, at jeg var så rent velkommen. Paul Lange kommer jo?

Tora Parsberg.

Paul Lange kommer. Og ham elsker du, bestefar?

Gamle Storm

(ser på hende).

Ikke så meget som du, er jeg ræd?

(Man ler, men meget diskret.)

Tora Parsberg.

Det var heller ikke at vente. For du elsker så mange.

Gamle Storm.

Dog ingen som Paul Lange. Jeg tilstår det.

Tora Parsberg.

Å, hvad —? End Arne Kraft?

(Man ler friere.)

Gamle Storm
(livlig).

Det er sandt. Arne Kraft elsker jeg endnu højere!

Tora Parsberg.

Ser du, bestefar! Å, — jeg kunde nævne flere! — Men nu må vi gå?

Gamle Storm.

Hvorhen?

Tora Parsberg.

Ind til de andre. Der bydes te. Og snart får vi høre musik. Jeg har stort orkester og kor og sangere. Og jeg har reserveret en æresplads til dig.

Gamle Storm.

Det er vel ved siden af Hans ekscellence?

Tora Parsberg.

Der sidder en imellem dere.

Gamle Storm.

Ja, det er vel så dig?

Tora Parsberg.

Det er mig.

Gamle Storm.

Å nej, du! — Nej, jeg tror nok, jeg foretrækker at bli her.

Tora Parsberg.

Det var skade! Musikken vilde stemme dig så mild.

Gamle Storm.

Tak, det behøver jeg ikke at bli. Det er jeg.

Tora Parsberg

Vil ikke mine herrer komme ind?

Gamle Storm.

Tak, du! Vi vil være her en stund sammen.

Tora Parsberg.

Og danne velfærdskomité?

Gamle Storm.

Og danne velfærdskomité.

Tora Parsberg.

Jeg håber, den ikke blir så grusom som den første?

Gamle Storm.

Desværre, vi har ingen guillotine at råde over. Ellers så —!

Tora Parsberg

(afbrydende).

Der du er bestefar —? Du undervurderer dig!

(Hun går. Alle ler højlydt.)

Gamle Storm

(stolt).

Hun er ikke borte, hun!

Balke.

Hun er jo også Deres datterdatter!

Gamle Storm.

Men hun har altid været imod mig. Fra hun var barn. Altid forsøgt sig på det umulige. —

Og nu hørte I selv —?

Ramm

(efter en kort stilhed).

Hvad mener De?

Gamle Storm.

Hvad jeg mener —? Naturligvis det, hvorfor jeg er her.

Balke

(forsigtig).

Og det er —?

Gamle Storm.

I hørte det selv? Paul Lange!

Ramm.

Det var jo spas.

Gamle Storm.

Spas med alvor i!

Ramm.

Så højt kan han ikke stile? — —

Gamle Storm.

Paul Lange?!

Balke.

Frøkenen mored sig jo bare!
Alle disse rygter om hans frierier — —.

Gamle Storm
(afbrydende).

Jeg ved, hvad jeg ved! Og den kar ved, hvad han vil!

Det skal ikke undre mig, om vi ikvæld må høre forlovelsen deklareret!

Alle
(forbauses; der høres på én gang:)

Hvad siger De? Det er ikke muligt? Det overgår dog alt —? Nej, nej!

(Man ler.)

Balke.

Frøken Parsberg gifter sig aldrig!

Ramm
(ler).

Og Paul Lange vogter sig nok for en kurv til!
Man kan også gjøre en skjælm uret!

Piene
(kommer skydende til:)

Men ikke en frier!

Gamle Storm.

Netop!

Piene.

Ikke en frier! Og han hører til typen. I udlandet kalder de dem »stræbere«; men »friere« er det rette ord. De frier som skolegutter til læreren, som studenter til professoren, så til rige piger, så til vælgere og velyndere, så til ordener og høje stillinger. Og han har nåd alt! (Med raseri.) Og han har nåd alt!

Balke
(rask tilføjende).

Trods Deres stadige protest! He-he-he!

(Almen latter.)

Gamle Storm
(under latteren).

Er De misundelig, Piene, far?

Piene.

Paul Lange er min specialitet!

(Kyler afsted.)

De andre
(ler og gjentager).

Hans specialitet!

Gamle Storm.

Ja, I må studere den mand! To gange før forlod han politiken. Og begge gange var han assureret, før han gik.

Alle
(ler).

Det er sandt!

Balke.

Ikke så højt!

Ramm
(sagtere).

Nej, sagtere!

Gamle Storm
(også sagtere).

Nu går han sin vej den tredje gang. Og er naturligvis atter assureret! Bare at faren nu er større. Så nu er han også højere assureret!

De andre
(ler igjen; men sagtere).

Balke
(derunder).

Forlovet med frøken Parsberg? Ja, den assurance er god nok!

Flere
(leende).

Den er god nok!

Gamle Storm.

Ja, I ler? Men med Tora Parsberg under armen er det han, som ler! Ler ad dere allesammen! — Kom nærmere hid!

Balke
(nysgjærrig).

Er der mere?

(Nærmere til.)

Piene
(kommer kylende til:)

Er der mere?

Gamle Storm.

Det beste!

Ramm.

Det var som pokker!

(Kommer også.)
(Man samler sig tættere om gamle Storm.)

Gamle Storm
(får dem såvidt fra sig, at han kan se, om der kommer nogen fra venstre. Da han ingen ser:)

Det der med Tora Parsberg forklarer jo bare, hvorfor han tør gå. Det forklarer ikke, hvorfor han tør tale, i det samme han går. Tale for regjeringschefen! Som har gjort ham så meget ondt.

Piene.

Der er det! Grunden! Grunden!

Gamle Storm.

Dertil må han ha en særskilt grund!

Piene.

Det er, hvad jeg siger!
Virtus post nummos!

Gamle Storm
(ser sig atter om).

Når jeg vil lokke noget frem, forsøger jeg med dem, som tror, de er klogere end andre.

Jeg forsøgte med kammerherren!

(Dæmpet latter.)

Balke
(nysgjærrig).

Nu —?

Gamle Storm.

Gesantskabsposten i London er ledig.

(Almen forundring. Man ser på hverandre. Det lysner i ansigterne, de blir glade og poliske. Det ender i en almen latter.)

Sanne
(som aldrig la'r sig rive helt med).

Men husk, hvor I er!

(Latteren dæmpes, men vinder i intensitet.)

Balke
(dæmpet til Ramm).

Er han ikke en mester?

Ramm.

Stormester!

(Latteren gjentages.)

En
(gjør bevægelser med benene som til r e e l).

To stortingsbønder
(kommer lokket af latteren. Den ene seksti år, den anden yngre).

Piene
(flyr op imod dem).

Paul Lange er forlovet med frøken Parsberg og skal bli gesant i London! Der har I det!
Fortes adjuvat fortuna!

(Lige ind i ansigtet på dem:)

Bæ!

De to stortingsbønder
(forundres svarligen. Endelig kommer de frem.)

Den ældre.

Er'n gælen?

Sanne.

Nej, men fuld. Politisk brændevin.

(Går.)

Balke.

He-he-he!

Den yngre
(leende til Storm, som han tar i hånden).

Er det sandt, det, om Paul Lange?

Gamle Storm.

Jagu er det sandt!

Den ældre
hilser også på Storm).

God kvæld, gammel'n!

Gamle Storm.

God kvæld, du!

Balke.

Her ligger begge partier lamslåt efter ham, — og selv rejser han af med profitten! He-he-he!

Jeg kan ikke for det; det er godt gjort! Jeg beundrer ham.

Den ældre stortingsbonde.

De'r godt hue på den karen!

(Latteren begynder på en frisk.)

Gamle Storm
(rejser sig).

Men, mine herrer, hvor blir der af indignationen? Vi kan da, minsjæl, ikke lage indignation af beundring?

Flere.

Å —jo!

(Munterhed.)

Ramm
(under latteren).

Indignationen skal nok komme!

Balke
(overgiven).

Kemi! Bare kemi!

(Latteren stærkere.)

Sanne
(hysser).

Piene
(styrter nedover).

Der er han!

(Absolut stilhed.)

Gamle Storm
(sætter sig).

Ja, nu får vi se da!

FJERDE MØDE.

Kammerherren
(på venstre side af)

Paul Lange
(i elegant selskabsdragt).

God kvæld!

(Går fremover mod dem.)
(Intet svar.)

Paul Lange.

Med én gang så stilt?

Kammerherren
(hele tiden på siden af Paul Lange).

Har nogen af de herrer kommet i skade for at sige en vittighed?

Gamle Storm.

Ja, desværre! Jeg.

Paul Lange
(går lige på gamle Storm og rækker ham hånden).

Gamle Storm
(tar den, forsøger at rejse sig; men synes at ha svært for det).
Jeg har sommetider så ondt for at rejse mig.

Paul Lange.
Bliv endelig siddende! Nå, — hvad galdt så vittigheden?

Gamle Storm.
Den var virkelig om Dem.

Paul Lange.
Og endda lyktes den ikke?
(Slipper hans hånd. Vender sig mod Ramm, som han med fortrolig hilsen vil ta i hånden.)

Ramm
(lægger begge sine hænder på ryggen).

Paul Lange
(blir ligbleg; får rank rejsning. Ser sig om. Hver den, hans blik falder på, lægger også hænderne på ryggen. Alle undtagen den ældre stortingsbonde, der holder sig noget afsides).
Nu forstår jeg vittigheden. Også jeg finder den dum. (Han vender sig mod kammerherren.) Værtinden er derinde?

Kammerherren
(strålende).
Ja, Deres ekscellence!
(Begge ud.)

Alle
(bevæger sig, ler, taler).

Gamle Storm
(rejser sig rask på sin stok og udbryder).
Det gjorde I, minsjæl, godt!

Piene
(for sig selv i stor fryd, gnidende hænderne).

Bravo! Bravo!
Det dør han af!

Ramm
(til Storm samtidig).

Den traf, — hvad?

Balke
(samtidig).

Den vil han huske!

Sanne
(samtidig).

Den var af alle partier!

Gamle Storm.

Intet vejer i politiken op mod en godt udført sammensværgelse!

(Sætter sig igjen, svært fornøjet.)

(Orkestret inde til venstre begynder. Kor med akkompagnement.)

Piene
(kommer frem, begejstret).

Det aned mig, det aned mig! For da jeg kjørte frem igjennem skogen i sneen ikvæld, var det, som jeg hørte ulvehyl. Dem hørte jeg i min barndom deroppe i fjældene, især om natten. Da var det, som den gamle, hjemløse norske ånd ropte indover vor søvn! Den ropte klagende, truende: du syvsover, jeg gir dig aldrig fred! Aldrig mere fred! Op skal du! Og myrde skal du! Myrde videre!

Ramm
(sagte til de nærmeste).

Men det er jo en paroksysmus!

Piene
(uden at stanse).

Det veke, det usunde skal du myrde! Det, som nu har hjemstavnsret i Norge. Du skal myrde det kvindesvage føleri og frihedsbumlerne! Myrde moderne na-

tionalsvindel! Å, I sunde myrdelystne ulvehyl fra skogerne, fra oldtiden! Folkets vardøger! De høres, hvergang der skal gjøres ende på en af dem! — —

(Han ser på dem og møder bare muntre fjæs.)

Barbarus hic ego sum, quia non intelligor nulli!
(Mumlende:) Ovids Tristia, 5, 10, 37.

(Stryger krænket afsted under de andres latter.)

Gamle Storm
(slår med stokken i gulvet).

Nej, nej, nej! Det er stort, hvad han siger!

De er ikke hele mennesker, disse andre. Bare halve mennesker er de, eller mindre endda!

De hele mennesker, de er foran, de stormer på, de erobrer for slægten. Men disse, usselryggene, sentimentalisterne, de orker ikke det; de sakker agterud og blir der hos de svagfødte, hos stymperne, de udbrugte, — og hos kvindfolkene! Og steller og tukler med dem! Og vil ha os alle did for at gjøre det samme. Bagover vil de ha os! Deres tanker er sygestuens tanker, og deres program: når kommer krøblingernes tid?

Slige skal være med i politiken? Sætte kurs for slægten?

— I politiken, der skulde brøle af sund brunst som en stud?

Til helvede med skrapet!

De andre.

Bravo! Bravo! (Ler og roper. Alle samtidig.) Han er god, gamle Storm'en ikvæld! Jagu, er'n go'! En ægte norsk furustub!

Sanne
(sagtere).

Men nu blir vi for højlydte igjen!

Gamle Storm.

Å, det gjør ingenting! Jeg tar ansvaret på mig! Desuden, de hører bare musikken derinde!

Kristian Østlie
(er under dette kommet ind udenifra og gir Piene et brev).

Piene
(åbner det rask).

Her er aftryk af korrekturarket på en artikel til imorgen. Jeg bad om flere, for at I skulde få læse!

(Leverer ud langspaltede aftryk.)

Balke.

Her er ulvehylene altså på noder! He-he-he!

(De andre ler også og ordner sig i grupper, to og tre om hvert eksemplar.)

Gamle Storm
(sætter sig med et alene).

Piene
(driver bag dem og nyder virkningen. Undertiden tygger han på sine negler. Blir han derunder altfor ivrig, holder han den ene hånd med den andre. Hører han fra en af grupperne en latter, eller en bemærkning som: „det er godt!" — så er han over dem og spejder ned i aftrykket efter, hvad det gjælder. Fra venstre kommer:)

FEMTE MØDE.

(Kammerherren under armen med:)

Fru Bang.

Beste kammerherre. De må sige mig, hvad er det dog? Er det noget med Paul Lange? En skandale, — hvad?

Kammerherren.

Når menneskene i den grad er opta't, så er det altid en skandale.

Fru Bang.

Men vær nu sød og sig mig, hvad det er! Jeg kan så ualmindelig godt lide Paul Lange. Men — han skal jo være så slem til at fri?

Kammerherren.

Det var i hans ungdom.

Fru Bang.

Men nu er han jo ungkar igjen? — Jeg mener, nu er han jo atter ledig. Er det noget sådant?

Kammerherren.

Ja, det er.

Fru Bang
(ivrig).

Er det noget slemt noget?

Kammerherren.

Ja.

Fru Bang.

Hvad er det? Kjære, hvad er det dog?

Kammerherren.

Han har friet til prinsessen.

Fru Bang.

Det er da ikke muligt! — Kan sådant gå an?

Kammerherren.

Hun er ikke ganske ung længer.

Fru Bang.

Og han er ekscellence —? Man har hørt så galt før? Men ligevel —? Hvad tror De?

Kammerherren.

Ja, nu kommer den egentlige skandale.

Fru Bang.

Nu kommer den?!
Er der endnu mere? Gud!

Kammerherren.

Paul Lange har sagt, at —
(Ser sig om.)

Fru Bang.

Hvad?

Kammerherren.

At kongen har paryk.

Fru Bang

(forstenes. Endelig siger hun:)

Men det har jo ikke kongen?

Kammerherren.

Nej. Og det er netop skandalen.

Fru Bang

(forfærdet).

Har Hans majestæt fåt høre det?

Kammerherren

(nikker mørkt. Han tar hendes arm igjen og vil gå med hende ud til højre).

Fru Bang

(stanser).

Men hvordan kunde Paul Lange, som er en så klog mand —?

Kammerherren

(ser profetisk på hende).

Det er ofte de klogeste, som er de dummeste.

(De går igjen.)

Fru Bang.

Å, som dét er sandt: Det er ofte de klogeste, som er de dummeste.

(Stanser, slipper hans arm.)

Min tossede godtroenhed! Det er ikke sandt?!

Kammerherren

(rømmer).

Nej, det er det heller ikke.

Fru Bang

(efter).

Men menneske dog —! Bank skal De ha!

(Hun slår ham gjentagende med viften.)

Kammerherren
(mens han rømmer).

Sådant holdt I på med i gamle dage! (Ud døren; men stikker hodet ind igjen:) Før politiken kom!

(Begge ud til højre.)

SJETTE MØDE.

(De læsende grupper blir færdige, den ene lidt efter den andre. Hver slutter leende og talende.)

Balke.

Nå, den er da norsk nok! He, he, he!

(Der høres udbrud som: „Ja, den vil virke!" „Den har han godt af!" „Den vil rive op!")

Gamle Storm
(er den siste).

Det skal gjøre sig! (Rejser sig.) Ja, nu går jeg ind og henter ham.

Flere
(forskrækket).

De henter ham?!

Andre
(ligeså).

Hid ud?!

Gamle Storm.

Ja — ha!

Ramm.

De får ham ikke hid ud igjen?

Gamle Storm
(på vejen).

Det skal vi bli to om.

Ramm.

Ja hvorledes?

Gamle Storm.

Mig kan han ikke nægte en samtale, når jeg ber ham om den. Jeg er Toras bestefar.

(Afsted på stokken, fort.)

Ramm
(et stykke efter).

Betænk, hvad som vilde følge af det?

Gamle Storm
(videre).

Just det, ja!

Balke
(iler også efter).

Og husk, hvor vi er!

Gamle Storm
(bestandig videre).

Netop det, ja!

Ramm.

De får ham ikke med!

Gamle Storm
(stanser og vender sig).

Så —? Den, som gamle Stormen har sat kloa i, han har endnu aldrig sluppet!

(Ud til venstre.)

Ramm.

Den satan! Hvad vil nu ske?

Balke.

Skandale, far! Skandale! Hvis jeg ikke var så nysgjærrig, så løb jeg min vej!

Sanne
(til Piene).

Men det er ikke sandt alt, som står her!

Piene
(hidsig).

Hvad faen gjør det? Når det virker!? (Oprørt op mod Balke.) Den tosken kommer og siger, det er ikke sandt?!

Balke
(ned til Sanne).

Det er jo netop, hvor sandheden ikke længer strækker til, at Piene begynder! —

(Latter.)

Sanne.

Jeg er enig i, at en sådan mand må ud af politiken. Han skader.

Piene.

Nå-ja, hvad så?

Sanne.

Ikke ved hvilkesomhelst midler!

Piene.

En må passe på, når han har begåt en fejl, for faen!

Sanne.

Det kan være. Men —. Vil De sige noget, Haakonstad?

Den ældre stortingsbonde.

Ja, det var dettane med fejlen. Vi fejler aille. Men i politiken, når som en har gjort en fejl, så tar døm den fejlen og render til verdens ende me'n. Og et stykke tel. (Man smiler.) Hain har ailler gjort ainna end den fejlen. Og ingen ai'n har fejla end hain.

Og det blir lissom for mye.

(Man ler.)

Piene
(overlegent).

Hr. Haakonstad forstår ikke, at det gjælder at sejre i øjeblikket! Vi har ikke mere end det øjeblik! Og så må alle midler være gode.

Sanne.

Det kan gå slemt ud over den enkelte, det.

Piene.

Den enkelte? Hvad faen er den enkelte? Når han er ivejen. Selv om han er den største!

Balke
(forfærdet).

Ja, så sandelig har han fåt ham med sig!

(Man ordner sig.)

Piene
(bag de andre).

SYVENDE MØDE.

Gamle Storm
(til Paul Lange, som stanser lige ved døren).

Deres ekscellence må forstå, at jeg har stærkere grunde end de andre. Deres ekscellence skjønner, hvad jeg mener.

Paul Lange.

Jeg tror at forstå, hvad De sigter til.

Gamle Storm.

Da har jeg en viss ret til at be' Deres ekscellence om at forklare Dem. Det sætter ondt blod, hvad De har gjort idag.

Paul Lange.

En anden gang. Og et andet sted.
(Vil gå.)

Gamle Storm.

Men Deres ekscellence kan ikke stå således i den offenlige mening, idet Deres ekscellence vil indgå i —, jeg behøver ikke at fuldføre.

Paul Lange.

Ja, hvad vil De, jeg skal gjøre?

Gamle Storm.

Slå snakket ned! Her, straks!

Paul Lange.

Foran de herrer, som har fornærmet mig? Nej.
(Vil atter gå.)

Gamle Storm.

Men når nu de herrer tror, at De har forrådt dem?

Paul Lange
(vender sig).

Jeg har absolut ingen forrådt. Jeg har alene sagt min oprigtige mening om en gammel højt fortjent mand.

Gamle Storm.

Har Deres ekscellence læst aftenbladene?

Paul Lange.

Jeg har læst dem. Og hvad der står, har med denne sag intet at bestille.

Sanne
(opover, hidsig).

Har det intet med denne sag at bestille, at Deres ekscellence anbefaler os en upålidelig regjeringsleder?

Gamle Storm.

Som De har erfaring for er det?

Sanne.

Om ham sa' De idag, at han trods alt var den, som best samled det norske folk?

Paul Lange
(et par steg længer frem).

Det siger jeg endnu.

Sanne
(fremover).

Hvad må så vi være for et folk!

Flere
(gjentager sætningen).

Hvad må så vi være for et folk?

Paul Lange.

Folket kjender bare hans store gjærninger. Eller tror virkelig nogen, at den kapital af kjærlighed og beundring, han har samlet, nu er opbrugt? Er den det ikke, så har jeg ret. »Trods alt er endnu han den, som best kan samle det norske folk.«

Ramm.

Fremtiden skal vise, at det ikke er så. Det norske folk følger for godt med. Men selv om det var så, — der er én mand, som ikke kan bruge det argument, eller noget argument, som støtter denne regjeringschef, — det er Deres ekscellence.

Paul Lange.

Så? — Flere af dere, og deriblandt just den mand, som nu talte, kjendte også til hans fejl; men taug. Taug og støtted ham. — Så længe I var enige med ham!

Ramm.

Da stod vi med ham i oppositionen. Der virked disse fejl ikke stort. Men i spidsen for landsstyret, — det er en anden sag!

Flere
(livligt).

Sådan er det!

Paul Lange.

Politiken opdrager ikke engler. Mænd med værre fejl end hans har ledet store folk og hører til politikens største navn.

Sanne.

Men vi er et lidet folk. For os gjælder ingen erobringsmoral. Ingen krigslove. Vi kan intet ved magt.

Skal vi vinde respekt, må det være ved det eksempel, et sundt folk gir.

Alle.

Sådan er det. Sådan.

Sanne.

Forfølgelse af en enkelt mand er forresten ikke sund.

Ramm.

I politiken gjælder det én ting ad gangen. Nu er det denne.

Paul Lange.

Enhver handler efter sin natur. Og skarpretterens fag ligger ikke for min?

(Han hilses og takkes af flere, som er kommen ind, deriblandt af stiftamtmanden og biskopen.)

Gamle Storm

(har sat sig, denne gang i sofaen til venstre).

(For sig selv.)

Han svarer godt. Men han skal minsjæl under!

(Højt.)

Hvorfor gik Deres ekscellence ikke Deres vej, da De blev så mishandlet af ham?

Paul Lange.

Man burde heller takket mig for, at jeg stod. Så den første venstreregjering, landet har havt, kunde arbejde rolig videre. Derfor taug jeg.

Gamle Storm.

Men nu, da De fandt det bekvemt at gå, hvorfor taug De ikke også nu?

Flere

(nærmere mod ham).

Ja, hvorfor taug De ikke også nu?

Ramm.

Eller om De endelig vilde tale, hvorfor sa' De ikke det samme som vi? De havde dog gjort de samme erfaringer? Bare endnu værre?

Paul Lange.

Derpå har jeg allerede svaret. Og nu synes jeg, dette kan være nok.

(Vil gå.)

Stortingspræsidenten

(og flere herrer kommer fra venstre).

Gamle Storm

(rejser sig, siger vendt mod Paul Lange).

Deres ekscellence må undskylde; men her menes,

at De har havt en anden grund! (Han kommer nærmere:) En ganske særskilt grund — til at ta regjeringschefens forsvar idag.

Paul Lange
(mod ham).

Hvad mener De med det?

Gamle Storm
(lige på).

Det ved De best selv!

Paul Lange
(ligbleg; står en stund).

Det er en infam bagvaskelse!

(Går.)

OTTENDE MØDE.

Arne Kraft
(sees ude i gangen).

Sanne
(som ser ham først, glad).

Der er Arne Kraft!

Flere.

Arne Kraft?

(Man vender sig.)

Ramm
(sagte til Balke).

Han ved besked.

Balke
(ligeså til Ramm).

Og han taler ud, skal De se!

Paul Lange
(mod ham).

Det var godt, du kom!

Du er ikke enig i, hvad jeg har sagt idag. Men du kjender mine grunde til det. Sig dem nu her! Du alene kan det!

Arne Kraft
(ser på ham; men siger intet).

Flere
(kommer mod Arne Kraft og hilser på ham).

Arne Kraft
(til Sanne, som er ham nærmest).

Hvad står på?

Sanne.

Du har dog læst bladene for ikvæld?

Arne Kraft.

Jeg har læst »Dagbladet«.

Flere.

Netop.

Sanne.

Så kan du da omtrent forestille dig, hvad her står på.

Ramm.

Og du har kanske noget at oplyse?

Stortingspræsidenten
(sees at hviske til Arne Kraft).

Arne Kraft
(ser sig om og ser især på Paul Lange. Han taler under indre oprør, men stille og som for sig selv).

Ja, jeg har noget at lægge til, hvad »Dagbladet« oplyser.

(Flere og flere strømmer ind fra venstre.)

Jeg forstår så godt, at der nordmænd nu kommer sammen, kjender de det, som kan de ikke tale om andet.

Paul Lange er en af de beste, vi har. En af dem, som har videst omsyn og har udrettet mest. Storhjærtet som ingen anden, klog, hensynsfuld. Udenfor partierne, men ofte foran, når det galdt. Vi har ham meget at takke. Den forfølgelse, han har været udsat

for, har bare gjort ham kjærere for os. Vi satte en forventning til ham, som bare én har havt større.

Den ældre stortingsbonde.

De æ saint!

Sanne.

Det er det!

Piene

(sagte frem til gamle Storm, hvisker).

Dette går galt!

Gamle Storm.

Bøh!

Arne Kraft.

Men så kom også det, vi opleved idag, — — — ja, om nogen havde sagt mig det igår, eller endnu i formiddag, at så vilde ske, jeg havde sat mit liv ind på, at det var umuligt. Det er i sit slags det mest uventede, som har truffet mig. Jeg lider endnu så ved det, at jeg fattes ord.

Han må ikke forstå, hvad han har gjort. At hver en af os kjender det, som har vi lidt et nederlag ved ham, både de, som vandt, og de, som tabte.

Mange.

Sådan er det.

Arne Kraft.

Vi kjender det, som har han forrådt os allesammen. Som har vi havt en national ulykkesdag. Men ingen dybere end jeg. For vi er venner fra ungdommen af.

(Stilt.)

Ramm.

Du sa', du havde noget at oplyse?

Arne Kraft.

Ja.

For tre dage siden var jeg hos Paul Lange. Da var mistillidsvotumet netop fremsat.

Jeg kom for at minde Paul Lange om, at han umulig kunde støtte regjeringschefen. Han mindst af alle.

Flere
(mumler efter).

Han mindst af alle.

Arne Kraft.

Så havde vi en længere samtale om det. Hovedsummen var den, at uden retskaffenhed er ingen folkelykke mulig.

Flere
(dæmpet).

Sandt! Fuldkommen sandt.

Arne Kraft.

Men deraf fulgte, at staten ikke kunde ledes af en mand, som ikke var fuldt pålidelig.

Flere
(som før).

Således er det! Det er, hvad vi har sagt.

Arne Kraft
(ser på Paul Lange).

Nuvel! (Langsomt og vægtigt.) Det indrømmede Paul Lange mig. Jeg forlangte ikke mere af ham, end at han skulde holde sig borte idag. Og det loved han mig.

(Sagte mumlen.)

Jeg hører netop af stortingets præsident, at han loved ham det samme.

(Stærkere mumlen.)

Sanne.

Dette er dog aldeles uhørt!

Paul Lange
(rolig).

Det tror jeg dog ikke. Det er ofte hørt, at en mand under stærkt påtryk lover noget, som siden føles, ikke at være det, som passer ham.

Piene
(bag de andre).

»Passer ham!«

Arne Kraft.

Derom vil jeg intet sige. Men at det, »Dagbladet« oplyser, er sandt, det kan jeg bevidne. Det har jeg beviser for.

Flere
(dæmpet).

Det har han beviser for.

Sanne og Ramm og Balke.

Det har du (De) beviser for?

Arne Kraft.

Ja. Og de er stærke.

Piene
(bryder under den almene, næsten højtidelige stilhed frem fra de andre og roper:)

Den mand er umulig!

(Paul Lange gjør en uvillig bevægelse. Piene forskrækkes og styrter tilbage. Man ler.)

Paul Lange.

Ja, jeg mærker, hensigten er at gjøre mig til det.

Arne Kraft.

Hensigten er at gjøre politiken hos os retskaffen. Til et ærligt samråd af bra folk. Om muligt. Det er hensigten.

Det har du, min gamle ven, hjulpet til med. Stort og ædelt.

Hvad som nu har voldt, at vi, for at nå vort mål, må fjærne dig, — — du ved det. Jeg ved det ikke.

(Almindelig og dæmpet mumlen, deri udtryk skjelnes som:)

»Dette var bra.« — »Dette vil gjøre vej.«

Paul Lange
(går frem til Arne Kraft).

Nu har du dræbt mig. Jeg trodde ikke, det var du, som skulde gjøre det.

(Han lægger hænderne over sit ansigt. Man ser hans legeme dirre.)

Arne Kraft

(tar et steg bagover, som vaktes han mod et nyt syn på det).

Tora Parsberg*

(blev hentet af sin tante og har ståt en kort stund uden at sees; træder nu frem, fulgt af tanten).

Undskyld, mine herrer, men I krænker min fest!

Gamle Storm.

Min pige, vi vil bare — —

Tora Parsberg

(med en afværgende bevægelse).

Den mand, hvis minde vi fejrer her ikvæld, han var også politiker. Men han sa' så ofte: Jeg forstår ikke politiken! Den gaves os som frihed til at skabe den største form for menneskekjærlighed, og så gjør de den til den hadefuldeste menneskejagt! Den gik ud for at gi samfundet godt mod og sunde kår; men på vejen forgifter den mange sind.

Gamle Storm.

Men når nu virkelig —

Tora Parsberg.

Om forladelse, bestefar: en fest er et fredlyst sted! Gode feer står omkring og værger den. Og jeg er her deres øverste. Dersom jeg nu kunde sige, som den store konge i eventyrets rige sa', da han indbød til fest:

»Velkommen hid fra den forgjorte verden, I, som derude lider nød i eders menneskelighed! I, som ikke var kloge nok mellem ulvene, ikke onde nok for partivælden, ikke regelrette nok for stentavlerne, ikke usande nok for menneskehandelen.

I varme og gode, som ikke fandt vej, fordi vingen var truffet. I, som humped fra gjemmested til gjemmested for uklogskabs skyld, for mods skyld, for kjærligheds skyld!

Her skal I være de første! Menneskelighedens martyrer!«

Fest, fest! Alene fri og ædle følelser kan holde fest.

Men da jeg her har magten, så handler jeg i det mindste således: — jeg vælger mig til fører ind mod festsalen den mand, som i alle vildfarelser synes mig den skyldfrieste.

(Fra højre falder orkestret ind med en march. Hun vender sig mod Paul Lange:)

Deres ekscellence, — vil De gjøre mig den ære at føre mig tilbords?

Paul Lange.

Undertiden stiger en gud ned på jorden.

Tora Parsberg

(til stortingspræsidenten).

Hr. præsident, vil De føre min tante?

(Forbi til bestefar'en:)

Du ved, jeg altid har sværmet for det umulige.

(Videre ind mod festsalen til højre.)

(Almindelig udgang til højre, par efter par.)

Arne Kraft

(går ubemærket bort).

Piene

(kommer frem).

Stulti, stolidi, fungi, bardi, blenni, buccones! (Mumler.) Plautus, Bacchides.

(Hugger afsted ud og bort.)

Kammerherren

(til gamle Storm).

Må jeg få æren af at føre Dem tilbords?

Gamle Storm

(har rejst sig og begynder, han også, at gå mod udgangen).

Nej.

Kammerherren

(efter).

De vil ikke spise?

Gamle Storm.

Nej.

Kammerherren.

Skal jeg be' om, at der kjøres frem?

Gamle Storm.

Det skal jeg besørge selv.

(Da han mærker, kammerherren følger, stanser han og ser på ham:)

Gå fanden ivold!

(Afsted.)

Kammerherren.

Men da må jeg jo følge Dem.

(Tæppet.)

TREDJE HANDLING.

Værelset fra første. Ild i kaminen.

FØRSTE MØDE.

(Døren i baggrunden går op; men uden at nogen kommer. Om lidt hører vi:)

Tora Parsberg
(udenfor).

Nu lægger du mit ydertøj tilside, så ingen ser det.

Kristian Østlie
(udenfor).

Ja, frøken.

Tora Parsberg
(ind i elegant rejsekjole. Hun ser sig om; taler ikke).

Kristian Østlie
(kommer efter om lidt).

Er her varmt, frøken?

Tora Parsberg.

Her er for varmt.

Kristian Østlie.

Hans ekscellence kunde idag ikke få det varmt nok. Jeg skal sætte op døren til —

(Går til højre og åbner døren. Kommer tilbage.)

Tora Parsberg

Men som du ser ud, Kristian?

Kristian Østlie

(stanser).

Hvad mener frøkenen?

Tora Parsberg.

Du er jo ligbleg! (Ræd.) Har her hændt noget?

Kristian Østlie.

Jeg er nattevåg, frøken.

Tora Parsberg.

Hvorfor? Du kom da tidlig hjem fra mig? Klokken 1, tænker jeg?

Kristian Østlie.

Så omtrent.

Tora Parsberg.

Da var dog Paul Lange kommen?

Kristian Østlie.

Hans ekscellence var kommen.

Tora Parsberg.

Har heller ikke han sovet?

Kristian Østlie.

Ikke et blund. (Kort stilhed.) Og derfor kunde ikke jeg.

Tora Parsberg

(siger intet).

Kristian Østlie

(venter. Vil så gå).

Tora Parsberg.

Kristian?

Kristian Østlie
(stanser).

Ja, frøken!

Tora Parsberg.

Jeg har heller ikke sovet. For da han rejste uden at sige farvel, aned jeg uråd.

Kristian Østlie.

Han er nu ganske som dengang før, han blev syg. Dengang intrigerne mod ham ... ja, De ved?

Tora Parsberg.

Jeg ved, jeg ved. Jeg tænkte på det i hele nat. — (For sig.) Forfærdeligt!

Hvad foretog han sig?

Kristian Østlie.

Han gik frem og tilbage her. — Og så skrev han.

Tora Parsberg.

Hvordan så du det?

Kristian Østlie.

Derfra. (Peger bagover mod døren.) Og så var jeg to gange inde for at lægge på kaminen.

Tora Parsberg
(efter lidt).

Sa' han da noget?

Kristian Østlie.

»Er De endnu ikke i seng, Østlie?« Ikke mere.

Tora Parsberg.

Læste han morgenaviserne?

Kristian Østlie.

Allesammen.

Tora Parsberg.

Det var ikke til at hindre?

Kristian Østlie.

Det var ikke til at hindre.

Tora Parsberg.

Du lod ham da ikke gå ud alene, Kristian?

Kristian Østlie.

Nej, — sekretæren kom og hented ham. Da havde Hans ekscellence badet og drukket kaffe.

Tora Parsberg

(siger intet. Går. Stanser, som grubled hun).

Kristian Østlie

(kommer nærmere. Hun ser på ham).

Jeg gik til og fra igåraftes. Jeg er jo bare en tjener. Men jeg tænkte ved mig selv: det er ikke let at dømme et menneske som ham.

Tora Parsberg

(står uden at svare).

Kristian Østlie.

Han har ofte været så tungsindig i det siste.

Tora Parsberg

(siger intet).

Kristian Østlie.

Der er han! (Nærmere, bønligt, hastigt.) Frøken!

Tora Parsberg

(ser på ham).

Kristian Østlie.

Ingen anden kan —!

Tora Parsberg.

Bare så jeg kan —!

(Tørrer rask sine øjne.)

Kristian Østlie

(opover mod døren, som i det samme åbnes).

Tora Parsberg

(viger ind i næste rum til højre. Døren blir stående åben efter hende).

ANDET MØDE.

Paul Lange

(kommer ind med rejsetøj på. Han har noget bestemt over sig, går lige mod skrivebordet, tar et futteral op af lommen og lægger det i skuffen, låser, tar nøglen til sig).

Kristian Østlie

(gjør et tegn af forfærdelse til Tora Parsberg).

Paul Lange

(lader Østlie hjælpe sig af tøjet).

Tora Parsberg

(kommer ind og blir set).

Jo, — det er mig! (Nærmere.) Du er ikke glad ved at se mig?

Paul Lange.

Kan du spørge? Det vil sige, jeg er naturligvis forskrækket over, at du er ude så tidlig. Og i sådan kulde. Jeg virkelig fryser. Og det skjønt jeg har gåt en rask tur. Vi må få mere i kaminen.

(Ringer.)

Tora Parsberg.

Ja, her er koldt.

Paul Lange

(til Østlie, som kommer ind).

Lad os få mere i kaminen, Østlie. Her er rigtig koldt.

Tora Parsberg.

Og derinde også? Eller kanske den dør skal lukkes?

Paul Lange.

Den dør skal lukkes.

(Han går selv hen og gjør det.)

Kristian Østlie

(har imidlertid lagt endnu mere ved i kaminen).

Paul Lange

(til Østlie).

Å, lad mig få et glas kognak — (vendt mod Tora Parsberg), hvis De tillader, frøken?

Tora Parsberg.

Bevar's!

Kristian Østlie
(går).

Tora Parsberg.

Og du, som rejste igåraftes uden at ta farvel?

Paul Lange
(efter lidt).

Jeg kunde ikke.

Tora Parsberg.

Det er derfor, jeg er her.

Paul Lange.

Hvad jeg sætter uendelig pris på. Men jeg var naturligvis kommen til dig.

Kristian Østlie
(ind med karaffel og glas).

Paul Lange.

Mange tak! — Jeg skjænker selv i. Undskyld, frøken!

Kristian Østlie
(går, idet han ser på Tora Parsberg).

Paul Lange
(skjænker i et glas, drikker det. Står lidt efter).

Tora Parsberg.

Gjorde det ikke godt?

Paul Lange.

Jo. Men jeg er ikke vant til det.

Tora Parsberg.

Du føler dig dog vel? Du ser godt ud.

Paul Lange.

Gjør jeg?

Tora Parsberg.

Udmærket. Du er en stærk mand.

Paul Lange.

Det tror jeg også selv.
Bare jeg fik være ifred.

Tora Parsberg.

For slige dumme sammensværgelser, mener du?

Paul Lange.

»Sammensværgelser« ? — Det er ordet!

Tora Parsberg.

Jeg har ingen magt over den onde gamle mand. Men sligt narrer dog ikke dig?

Paul Lange.

Har du læst aviserne for idag?

Tora Parsberg.

Javist.

Paul Lange.

Telegrammerne fra Stokholm?

Tora Parsberg.

På bestilling herfra? Altsammen har jeg læst.
De stakkars mennesker! De må holde på om natten også.

Paul Lange.

Jeg gad se telegrammerne, som idag går udover til verden.

Tora Parsberg.

Og glemmes imorgen. —
Men jeg kommer med noget, som er vigtigere.

Paul Lange
(interesseret).

Gjør du? Og det er —?

Tora Parsberg.

Kom lad os sætte os!

Paul Lange
(forskrækket).

Undskyld, at jeg ikke har —!

De sætter sig. Paul Lange nærmest bordet.)

Tora Parsberg.

Altså, — du vilde ikke, vi skulde deklarere vor forlovelse igårkvæld?

Paul Lange
(urolig).

Jeg kunde ikke.

Tora Parsberg.

Nå — nå! Vi behøver jo slet ikke at deklarere den.

(Venter; men han siger intet.)

Vi kan ta det helt anderledes. Jeg kommer for at foreslå dig det. — Men du må høre på mig.

Paul Lange.

Jeg hører!

Tora Parsberg.

Du ser ikke engang på mig.

Paul Lange.

Der er ligesom andre røster også.

Tora Parsberg.

Har du ikke sovet godt inat?

Paul Lange.

Jo tak! Nokså bra.
Hvad var det, du vilde sige?

Tora Parsberg.

At vi skulde gjøre en udenlandsrejse sammen. Og begynde den, — ja, som idag. Om to timer?

Paul Lange
(urolig).

Om to timer? Men vi kan da ikke rejse sammen, uden først at være —?

Tora Parsberg
(smiler).

gifte? Vi gifter os f. eks. i Kjøbenhavn? Eller et andet sted undervejs.

Jeg har ingen forberedelser at gjøre. Vel heller ikke du? Mine papirer har jeg hos mig.

Paul Lange.

Jeg forstår jo, hvad du byder mig. Jeg er dig dybt taknemlig. Og var intet kommet ivejen, så —.

Tora Parsberg.

Hvad er kommet ivejen?

Paul Lange
(ser på hende. Svarer ikke).

Tora Parsberg.

Igår havde du ta't mod et sådant forslag.

Paul Lange.

Der er hundre år fra igår til idag.

Tora Parsberg.

Er ikke det vel meget?

Jeg foreslår, der bare er nogen timer. Og i de timer er vi to blet stærkere i den kunst at stå sammen.

Paul Lange.

Det er en stor kunst! Kanske den største af alle. —

Når det kommer til stykke, er det den, jeg har forsømt. At stå sammen med andre. Nutildags må en ta parti. Og slå et slag for partiet. Ellers har man ingen venner. Jeg har bare fiender.

Tora Parsberg.

Jeg tænkte, du havde mig?

Paul Lange.

Kjære, undskyld! Min tanke kom på afveje.

Hvad var det, du vilde sige mig?

Tora Parsberg.

Det nytter vist ikke at nævne det, før du har fåt sagt, hvad du tænker på. Der er noget —?

Paul Lange.

Ja, der er. — Et spørsmål. Får jeg gjøre dig et spørsmål? Et eneste ét!

Tora Parsberg

(munter).

Hvis det ikke er for dybsindigt for mig?

Paul Lange

(uden at ænse hendes svar).

Jeg skammer mig næsten for at fremsætte det. Men dig kan jeg jo sige alt?

Tora Parsberg.

Alt.

Paul Lange.

Er jeg en pøbel?

Tora Parsberg.

Om du —?

(Ler.)

Paul Lange

(uden at ænse det).

Hvorfor behandler de altid mig som en — som en pøbel?

Tora Parsberg.

Det spør du om?

Paul Lange.

Er det dog ikke besynderligt, at de netop udvælger mig? Ingen anden behandler de sådan.

Tora Parsberg.

Nej, nu gjør du dig selv for megen ære. Det plejer ellers ikke at være din fejl.

Paul Lange.

Ved gud, jeg trodde ikke, der var noget af en pøbel ved mig.

Tora Parsberg.

Nej, i så fald var du fri dem! For det er ikke sit eget, man hader. (Munter.) I almindelighed, da!

Paul Lange
(uden at ænse det).

Altid opigjen disse historier fra min ungdom. Min fortvilelses tid. Har jeg da intet andet gjort?

Tora Parsberg.

Musik, min ven! Bare musik! De har mange sådanne stykker stående. De sætter dem ind i lirekassen, efter som de begjæres. Du ved da det, du?

Paul Lange.

Ja, — det er sandt. Jeg ved det jo.

Men de må gå ud ifra, at således ser folk på mig. Dette er mit rygte. Ellers tog de ikke til dette.

Tora Parsberg.

De lader, som de tror det! Det narrer mange!

Paul Lange.

Ser du! Det narrer mange!

Tora Parsberg.

Men det må da ikke narre os?

Paul Lange.

Nej. Nej vist.

Tora Parsberg
(skjælmsk højtidelig).

Tilgiv mig, Paul Lange: er dette virkelig dit spørsmål?

Paul Lange.

Ja, tilgiv mig, du!

(Tar hendes hånd og kysser den.)

Tora Parsberg.

Skal jeg la' mig nøje med det?

(I et nu rejser de sig begge, omfavner og kysser hverandre.)

Paul Lange
(river sig løs og brister i gråd. Går opover).

Tora Parsberg
(efter ham, omslynger ham).

Hvad er det, min ven! Tal ud! Tal ud til mig!

Paul Lange.

Hvis jeg kunde.

Tora Parsberg.

Du undselige gjemmer! Jeg trodde, du nu var tryg på mig?

Paul Lange
(går under dette til bordet og bag det og kommer frem nedenfor).

Du vil ikke kunne forstå det. Ikke engang du. Det blev også formeget! Så mange års hemmelige lidelser! Og svaghed. Og fejghed. (I udbrud.) Der er ikke det sted på mig, som ikke har et sår! — Om alle disse sårmunde gav sig til at sladre? Du gode gud! Hvem vilde holde det ud? Og så hæslig da! Jeg har ligesom ikke vidst det før inat. Men som du hører: nu tilstår jeg det ærligt! Jeg er kommen did, hvor ingen forstillelse længer er nødvendig. Så det er ikke derfor, jeg tier. — —

Nej, — bed mig ikke! Det gjør ondt!

Tora Parsberg.

Jesus Kristus, hvor er du ulykkelig!

Paul Lange
(er kommet op igjen med bordet foran sig).

Lykkelig er jeg ikke. Nej. — —

Tora Parsberg.

Min store, staute ven, — hvad har, — hvem har således kunnet overvinde dig? I dig selv, mener jeg! I dig selv! For i alle andres tanker er du ikke overvunden! De kjæmper jo som vanvittige mod dig! Der er ikke det våben til, som de jo må ta til. Så stærk tror de dig!

Paul Lange.

Du har ret. Det er igrunden sandt.

Tora Parsberg
(stærkt).

Men hvorfor så gi tabt inde i dig selv? — Og så med én gang!

Paul Lange.

Ikke med én gang! Ej heller for noget enkelt. Nej, det daglige, det endeløse, det onde! Først inat blev det til sum.

Tora Parsberg.

Hvorfor ikke før?

Paul Lange
(ser på hende).

Det siger jeg ikke.

(Han går.)

Tora Parsberg
(efter).

Du siger det! Vi må tale om det! Bare det kan hjælpe dig, Paul Lange!

Paul Lange.

Jeg kan ikke! Og vil ikke! — — Nej, bed mig ikke om det!

Tora Parsberg.

Så siger jeg det!

Paul Lange
(vender sig, stemmer hænderne imod).

Nej, nej!

(Iler derpå hen, omslutter hende og lægger hodet på hendes skulder.)

Tora Parsberg
(kjæmper mod sin egen bevægelse).

— — — — — — — — — — — — — —

Skal vi så ikke tale videre om det, jeg kom for?

Paul Lange.

Jo, — vi sætter os.

(De gjør så.)

Tora Parsberg.

Hvad siger du til, at vi rejser herfra? Endnu idag? Straks? Vi tar Kristian med, så er vi uden omsorg. —

Bort fra dette her, skjønner du! Ind i en luft, som er aldeles fri for dette giftstof. Hvad siger du til det?

Paul Lange.

Åt det vilde være en illusjon. Vore tanker fødes af vor fortid. Og følger os.

Tora Parsberg.

Får jeg lov at minde dig om, — at også jeg følger?

Paul Lange.

Gud velsigne dig! Men netop det —, nej, få mig ikke til at tale! Det blev også formeget. Jeg siger dig det forud.

Tora Parsberg
(indtrængende og bevæget).

Føler du ikke, som du nu ydmyger mig? Krænker mig?

Paul Lange
(forfærdet).

Jeg? — Dig?!

Tora Parsberg.

Så længe det galdt at dele ære og arbejde, tog du med mig! Men du holder mig ikke istand til at stå hos dig i fare. I sorg. Da nægter du mig endog fortrolighed.

Paul Lange.

Nej, nej, ikke således! For guds skyld ikke således. Men — »ta dig med«, som du siger? Vi er jo dog ikke gifte. Det vilde ikke være forsvarligt.

Tora Parsberg.

Er vi ikke gifte?! Jeg ved ikke andet af. Ceremonierne er ingenting for mig. Bare lovkrav. Er de mere for dig?

Paul Lange.

Nej. — Men jeg kan ikke overse, at endnu står vi, så vi har valg.

Tora Parsberg.

Ikke jeg. Jeg har ikke valg! Til en pagt hører to. Men undertiden hører også to til at løse den. Og her er det så.

Paul Lange
(forskrækket).

Du vil ikke løse den?!

Tora Parsberg
(stille, men stærkt).

Ikke så længe der er liv i mig.

(Rejser sig.)

Paul Lange
(blir siddende som lammet. Hvisker endelig frem for sig).

Ja, da —!

Tora Parsberg.

Vilde du egentlig, jeg skulde være anderledes?

Paul Lange.

Nej. — Men hvordan vil du så egentlig ha mig?

Tora Parsberg
(sætter sig igjen).

Ligedan!

Paul Lange.

Ja, hvis kårene var de samme, eller jeg i dit sted. (Rejser sig.) Men nu er jeg væltet overende. I den værste skjændsel, som bagvaskelsens kunster kan få istand. Jeg ligger i gadens søle, de sparker, de spytter. Og da skulde jeg sige til en kvinde, der står højt og frit som du, som ingen anden i vort land: bøj dig lidt ned over mig, så jeg kan skjules i glansen af dig! Eller jeg skulde be' dig om at løfte mig op og flyve væk med mig, over hoderne på dem, til udlandet, — der hører og ser vi intet mere til dem?

Da først vilde jeg rigtig være ruineret. Endnu er jeg det ikke.

Nej, lad mig få tale ud! Jeg sætter, jeg kan rejse mig ved egen kraft. Jeg tror nemlig, jeg kan, — at sige, hvis jeg vil. Der er nemlig ting, man ikke mere vil. Men jeg sætter, jeg vil — og kan, ... jeg skulde da med dette hundekobbel i hælene først og fremst søge dig op og be' dig følge mig videre?! Mens du endnu står frit og har valg?! — Ja, her er slet ikke tale om, hvordan du ser på dette!

Her gjælder det, hvordan jeg ser på det. Og i mine øjne er det det værste, jeg nu kunde gjøre.

Du talte om, jeg skulde ikke ydmyge dig. Nej, gud bevare mig for det! Men du må heller ikke ydmyge mig.

Tora Parsberg

(overgit).

Å, du evige —!

Paul Lange.

Ja, jeg vidste, hvor svært du vilde ha — bare for at forstå mig! Du, som fra den tidlige ungdom af har havt råd til at leve uforfærdet oprigtig. Kan du tænke dig, hvordan en har havt det, som er blet skræmt? Skræmt i sin tidlige ungdom? Inde i selve livsvilkåret. Jeg mener ærens og ævnens. For det blev jeg.

Ved du, at da har arbejdet ikke længer bare mål i sig selv. Der er kommet noget til, som det må løbe omkaps med. Som det må vinde over. Hver dag vinde over. Og så gjælder det freden til at arbejde. Den er der ikke længer af sig selv. Den må kjøbes; bestandig kjøbes pâny. I den mest trættende hensynsfuldhed, i høflighed uden nogen forsømmelse, — for der er kommet frygt med i alt. Derfor blir det også et liv ude på trappen. Ikke inde i ens egne stuer. Vi tør ikke slippe nogen ind der. Vi lever ikke vort eget liv længer, vi fører ikke vor egen tale. Stykkevis nok, aldrig helt. Aldrig, aldrig helt, — å, gud!

Aldrig helt. Det begyndte først den dag, du stod her!

Da rejste sig en mand bag mig, som afskediged alt, der var til pine. Rejste sig i sin fulde højde og tog kommandoen, og den mand var jeg selv. Talte, hvad som lå ham på hjærte, uden hensyn. For første gang. Sa' det, han dreves til af sin natur — i sejersfrejdighed! For han bar dine farver på brystet.

Og det blev mit fald.

Tora Parsberg.

Nej, nej!

Paul Lange.

Det blev mit fald! Ikke ved bagholdet, jeg lokkedes op i. Nej, det var forud bestemt; det fuldførte sig af sig selv. Jeg blev klar over det inat. —

Det går ikke an i femten år at dæmme for, — og så med én gang slippe på! Det går heller ikke an for en stakkar som mig at ville op på det højeste sted. Faldet blir så forfærdeligt!

Tora Parsberg
(fortvilet).

Du sårer dig selv med dine egne ord. Dybere for hvert! Du sårer dig til døden! Jeg holder det ikke ud!

Paul Lange.

Det er mig en trang! Lyslængslen voldte det, lyslængslen i en, som var for svag til at bære den, å ... der skulde en sund, kold kur til. Den begyndte inat. Og den går på.

Nu skal du høre! Den der har været skræmt så tidlig ...

Tora Parsberg
(overgit).

Ja, men jeg kan ikke! Og jeg vil ikke.

Paul Lange.

Jeg sa' dig det jo, at det blev formeget. Men dette

er en kamp. Hvad udfaldet så blir, — det må gå retskaffent til. Nu må du høre! Jeg ber dig!

En, der er blet tidlig skræmt, har fåt et eget magnetskjælvende instinkt for, hvad som er skam.

Igåraftes hos dig, ... ja, det kom over mig som tætte skud fra et baghold, ... jeg stod omringet og forrådt, mit forsvar blev hånet, som var det ikke en retskaffen mands. Og blandt dem var Arne Kraft. Ja, Arne Kraft! Det var dog det værste. Da kjendte jeg det straks: her er grænsen! Længer kommer ikke du! Fra det solfjæld, jeg stod på, med én gang at stirre ned i denne afgrund — og uvejr omkring!

Du trådte ind, du bare gjorde så (breder armene ud), og der var ingen afgrund længer, der var intet uvejr! Ikke en tågeplet viste, at det havde været.

Tora Parsberg

(indtrængende og nærmere).

Denne magt skal jeg ha nårsomhelst. Hvorsomhelst. Du er ikke nu dig selv; ellers tvilte du ikke på det.

Paul Lange

(fortvilet, indtrængende).

Du må høre! Netop det: hvad du kan og ikke kan, — det er det, jeg vil, du skal forstå.

Du kom og tog mig med ind i musikken og lysvældet. Og brusen af mennesker. Da trodde jeg som du, at det var fremtiden, vi gik til. Jeg er en uforbederlig illusjonist. Jeg trodde mig frelst — også denne gang. Jeg satte mig ned ved siden af dig og fik en blomst af dig. Her er den! (Kysser den.) I tankerne gjorde jeg netop den rejse med dig, du kommer og byder mig idag. Bort herfra! Så skulde de imens herhjemme lære at se mig, som jeg var. Lære at takke mig for mit forsvar for den gamle mand, jeg undte aftenfred. De skulde slutte med bagvaskelsen. — Ja,

jeg drømte det! Lysene og musikken bedrog mig, og du sad ved siden af. Du gav mig det. —

Men ikke før hvisked du til mig: »Skal vi så ikke deklarere vor forlovelse?« — — ja, da, — da blev det mørkt, stilt! En angst drog gjennem salen, vinked musikken af, blåste lysene ud, hvisked: ti! Bare ét stod igjen: øjnene! Hvorhen jeg så: øjnė, øjne, misundelige, spottesyge, hoverende øjne! Vilddyrøjne, katteøjne, ormeøjne, alle spilled de i grusom lyst mod os to! De vented alle på det, du foreslog! Netop på det! For så at falde over os begge. —

Du trodde, jeg ikke hørte for larmens skyld. Du spurte op igjen. Hvor var du dejlig! Du så på mig og trodde. Det var det skjønneste, jeg har set. Og skal se.

Men angsten blev større! Jeg tænkte ikke. Den var dybere end alt, jeg kunde tænke. Et »nej!« brød sig frem i mig med samme magt som et menneskes bevægelser i livsfare.

Tora Parsberg.

Du hvisked det bare.

Paul Lange.

Det voldte samtidig en så ulidelig smerte.

(Overvældes.)

Tora Parsberg.

Å, hør nu også på mig! Hør på mig!

Paul Lange

(fortvilet).

Du forstår mig altså ikke endnu?! At denne angst er stærkere end mig, stærkere end dig. Mod den nytter ingen ord. Kjære, forstå det dog, at den kan dræbe ned for os, hvad vi så finder på. Siden igår har den herredømmet. Faldet var for stort. Jeg er ikke længer til at redde ind.

Tora Parsberg.

Du er syg! Du er syg! Du er forbyttet for mig!

Paul Lange.

Siden igår, ja! Alt har en grænse. Også hvad et menneske kan forlise og dog leve, — jeg vil sige: tåle! Tåle! Hvad vi kan forlise og dog tåle. Min modstandskraft — om jeg endnu har nogen! — den blir svagere ved den hjælp, du byder! Svagere! Du må da tro det, siden du selv så det igår. Det bare forfærder mig endnu mere. Jeg siger det rent ud. For nu må intet skjules. Du skal regne med dette. At overhøre det fører ind i en endnu større ulykke, mer end nogen af os kan bære. Å, gud hjælpe os begge!

Tora Parsberg

(kaster sig til den ene side i sofaen, idet hun brister i gråd, som går over til hulk, til den sårest mulige, og vil ikke stanse).

Paul Lange

(falder i den største forfærdelse. Iler til).

Jeg sa' dig det! Det blev formeget for dig! Jeg sa' dig det!

(Han sætter sig bag hende og vil rejse hende til sig. Men hun vil ikke. Da kaster han sig på knæ foran hende, løfter hendes hode op, som hun lægger ned på hans ene skulder for senere at skifte over til den andre, hele tiden hulkende.)

I barmhjærtighedens navn, tilgiv mig! At jeg tænkte bare på min egen lidelse og ikke på din! — At se dig lide, det er dog værre endnu! Det havde jeg igjen at lære! (Har fåt hende til sæde, knæler hos hende.) Hør mig dog! Se på mig! Å, jeg skulde ha hørt på dig, da du sa', jeg holder ikke dette ud! Nu først ved jeg, hvad det vil sige! Tilgiv mig! Det ene menneske har ikke lov til at la' sin smerte strømme ud over andre. Og over dig, som vil gi dig selv for at frelse mig. Jeg har handlet — — å, hør mig dog!

Tora Parsberg.

Men du vil jo ikke høre mig!

(Hulker igjen.)

Paul Lange.

Jo, jo, jeg vil! Dette er værre end at høre hvadsomhelst! Trøst mig! Der er intet, jeg heller ønsker! Min smerte førte mig for langt! Forestil dig: det største livet kan byde, ... — at stå bare håndsbredden fra det, og da miste det, — ja, det har gjort mig forrykt! Du, som skjønner alt, du tilgi'r! Ikke sandt? Smerten, ser du, smerten, den er som en hvirvelvind.

Tora Parsberg

(har efterhånden vundet såvidt over sin gråd, at den er stille).

Det er ikke —, det er ikke det, at du ikke —, at du ikke la'r mig komme tilorde! — Nej. Det er ikke det, som — som krænker mig. — Var det bare det! — Nej, det er — —

(Hun må stanse.)

Paul Lange

(fortvilet).

Jeg sa' dig det! Jeg vidste det, at du kom ikke til at se ind i slig svaghed og slig en lidelse uden at —

Tora Parsberg

(stærkt).

Nej, nej, nej, det er ikke det heller! Jeg tåler, hvad det skal være, når det gjælder dig! Men det overvælder mig, at du tror sådant om dig selv! Det må jo føre lige i døden! Ja, jeg siger det, som det er! — Og at jeg så ikke skal få hjælpe dig.

(Overvældes.)

Paul Lange.

Jeg ber dig om det! Om at sige mig, hvad jeg har fejlet i!

Tora Parsberg.

Der er en overdrivelse i hvert ord, du siger, så det skjærer mig som falske toner!

Paul Lange.

Retled mig! Tror du, jeg har noget højere ønske?

Tora Parsberg
(bønlig indtrængende).

Så må du stemme om!

Paul Lange.

Stemme om?

Tora Parsberg
(uden at afbrydes).

Eller vi kommer til at spille vildt, du og jeg! Denne uretfærdighed mod dig selv, denne grusomhed, ... det er den, jeg ikke holder ud! Nej, jeg holder den ikke ud!

Paul Lange.

Sig mig alt!

Tora Parsberg.

Den nedværdiger dig! Hvad er det dog, som har trykket dig så i knæ? Magter, som ikke skal kunne herske over nogen, end sige over en mand som dig!

(Hun blir stærkere og stærkere og rejser sig så. Han med.)

Skal de beste bøje sig, ja, hvordan skal det så gå?

Ser du ikke, hvad du gjør? Du står vagt foran et bur med vilde dyr i, — og så åbner du! Så de kan komme ud og sønderrive først dig og siden os! Da er det, jeg skriger: vold! Af alle mine kræfter: vold, vold!

Jeg vil ha kamp med dem! Derfor kom jeg hid; — til kamp kom jeg!

Og den må jeg nu begynde her — med dig!

Du får ikke lov til at gi efter! Du har større kræfter i dig end alle hine tilsammen. Og mer at leve for end hundre, — end hundre tusen af dem der!

Paul Lange.

Skjønner du, hvor længe jeg har stått mod?

Tora Parsberg.

Aldrig længe nok! Partiforfølgelse, forfalskning, fanatisme, skal de vinde? Misundelse, pøbelhad? Om

jeg forstår, hvad du har tålt? Ja. Men ved du, hvad jeg også forstår. At sårene er ved at forgifte dit blod. Så hine mennesker får sin vilje med dig. De, som er så —, og du, som er så herlig!

Paul Lange.

Du glemmer, at selv Arne Kraft var med!

Tora Parsberg.

Du glemmer, at ingen, ikke engang jeg, har højere mening om dig end han! Den er rigtig; — ordene af hans partilidenskab, de er ikke rigtige.

Det sømmer sig for dig, Paul Lange, at regne i stort. Da samler du frit dine kræfter; da er du sund!

Paul Lange.

Men ved du, at inat — for jeg sov ikke, jeg var vågen i hele nat, jeg gjorde op. Inat følte jeg, at om jeg også har kræfterne — og jeg tror, jeg har dem! — det er ikke svage folk som jeg, der bærer noget frem.

Tora Parsberg.

Du har dog båret så meget frem.

Paul Lange.

Inat sammenligned jeg mig med dem, som har. Jeg sammenligned mig med ...

(Stanser.)

Tora Parsberg.

Jeg skal fuldføre! Med dem, som la' rammen om samfundene. Eller fæsted rammen.

Paul Lange.

Ja! Hvordan kan du —?

Tora Parsberg.

Det gjorde du uret i, min ven! Det moderne samfund har andre opgaver og må ha andre mænd.

Paul Lange.

Men tvilene, — bare at de er der, at sådanne tvil kan komme op, beviser ikke det —?

Tora Parsberg.

Hvem kommer sådanne tvil til? Til ingen så ofte og så stærkt som til dem, der er opgaverne voksne og står i arbejdet. Hver gang de blir anstrængt af det.

Paul Lange
(med lyst blik).

Har du ret —?

Tora Parsberg.

De roder sig ned i det sorteste skjulte efter sig selv. Billigere kjøbes ikke det store. Først på dybet af sig selv, og derfra til højderne. Fra selvkval går vejen did.

Paul Lange.

Kunde du gi mig mit mod igjen?

Tora Parsberg.

Og din rang!

Paul Lange
(indtrængende).

Vil du svare mig oprigtig?

Tora Parsberg.

Ja.

Paul Lange.

Ikke dølge dig for mig?

Tora Parsberg.

Nej!

Paul Lange.

Kan du, — kan du ha agtelse for en så svag mand som mig, — en så svag mand?

Tora Parsberg.

Det var det, jeg vilde svare dig på, før du spurte! Men kom og sæt dig!

Paul Lange.

Ja!

(Han er redebon og ivrig.)

Tora Parsberg
(knæler ned for ham).

Nej, lad mig! Du ved ikke, hvad jeg knæler for. For det, som er svagt i dig og nu gjør dig så ulykkelig. I sin inderste grund er det det beste, du har. Bare at det ikke længer tåler selskabet, det er kommet op i.

Paul Lange
(bange, forundret).

Sådan er det.

Tora Parsberg.

Ikke for nogen pris, ikke engang den højeste.

Paul Lange
(som før).

Sådan er det.

Tora Parsberg.

Heller alene. Du lukker døren til mellem dig og dem. Du er for stolt.

Paul Lange
(hvisker).

Du ser alt. — — (Højere, ængstelig.) Men er der ikke svaghed i det også?

Tora Parsberg.

Så nærtagende, så finhudet må de være, de, som skal opdage, at andre har det ondt, og at her er fare. Så rædde, så skrøbelige i sig selv må de være. De svage kar udvælges, ikke jærnkjedlerne, for at bære lægedom frem. Så lidet selvisk tunge må de være, og da er de ofte svage.

Paul Lange.

Dette er fra himlen.

Tora Parsberg.

Menneskekjærligheden, ... den går rundt og føler på hænderne, om huden er nænsom nok. De betroes

initiativerne, de, som har den. De, som uret krænked dybest. De, som af egen lidelse lærte respekt for ulykken.

Paul Lange.

Du rejser mig.

Tora Parsberg.

Din svaghed, Paul Lange? Det er sandt, at ingen kvi'er sig som du foran et slag. Men det er også sandt, at ingen slår det mægtigere, når det skal være. For uhyggen af ondt går du langt afvejen. Men så strømmer alle gode magter til dit hjærte og vil ha værgemål. Og da blir du en løve.

Paul Lange
(hvisker).

Ved gud —!

Tora Parsberg.

Så ræd du er, — ingen gik roligere til et rettersted end du.

Paul Lange.

Det mener du —?

Tora Parsberg.

Og hvad for mange vilde være langt sværere: du gav alt, du ejed, stykke for stykke, helst uden at nogen fik det at vide. Dersom du trodde, det var ret for gud.

Paul Lange.

Det gjorde jeg! Det ved jeg er sandt.

Tora Parsberg

En mand er ikke den stærkeste, fordi han sejrer. De stærkeste er de, som står i pagt med fremtiden. Og fortsætter i samvittighederne.

Paul Lange.

Alt dette har jeg før kunnet sige mig selv ...

Tora Parsberg.

Og alt dette har du nu kunnet glemme! —

Men vi husker det, vi kvinder. Her mødes du med os. Ikke de, der spiser, sover og holder udstilling på sig selv. Men de, som racens instinkt er stærkest i. Fremtiden venter i deres længsel som statuen i marmoret. Hidtil helst i stilhed, og ofte i tårer.

Men undertiden, — undertiden træder en kvinde frem af rækken. Tag mig med, siger hun! Dine idealer er vore evige. Med dig for dem!

Paul Lange.

Dette er berusende!

(Begge springer op.)

Tora Parsberg.

Livet er ikke liv, før det får indhold. Derfor søger jeg til dig.

Paul Lange.

Livet sætter det vilkår, at det vil fortjenes.

Tora Parsberg.

Så fortjen det!

Paul Lange.

I samliv med dig? I arbejde du og jeg?

Tora Parsberg.

Er det for lidet?

Paul Lange.

Nej, nej, det højeste!

Tora Parsberg.

For dig er jeg livet, det ved jeg. Så tag og forsyn dig, mand!

(De omfavner hverandre.)

Kristian Østlie

(har under hele dette optrin været bag dobbeltdøren. I de afgjørende øjeblikke har han såvidt været synlig. Nu glemmer han sig og blir det helt. Men skynder sig straks tilbage og lukker).

Tora Parsberg
(da de har sluppet hverandre).
Og nu rejser vi lige til kongen.

Paul Lange.
Til kongen?

Tora Parsberg.
Gesantskabsposten. Du må ha den!

Paul Lange.
Det vilde nu være oprejsning! — Men —

Tora Parsberg.
Han ønsked jo, du skulde ha den?

Paul Lange.
Men det er ikke kongernes fag at handle mod en folkemening.

Tora Parsberg.
Folkemening? Dette?!

Paul Lange.
Det tages for det. Og det kommer i politiken ud på ét.

Det vilde ikke engang være rigtigt at byde som udsending en mand, så alment mishandlet.

Tora Parsberg.
Altså udsættelse af denne sag?

Paul Lange
(glad).
Ja, blir den udsat, så er der håb.

Tora Parsberg.
Udsættelse skal jeg skaffe!

Paul Lange.
Du?

Tora Parsberg.
Vi rejser uopholdelig til kongen. Jeg ber ham om audiens og fortæller ham alt.

Paul Lange
(opremt).

Det la'r sig høre! Kongen er en god mand.

Tora Parsberg.

Og dig meget bevågen. Det ved jeg fra ham selv.

Paul Lange
(som før).

Det la'r sig høre! Det kan forbedre den hele situation.

Tora Parsberg.

Ikke sandt?

Paul Lange
(helt forvandlet).

Får du sagen udsat, går den kanske i orden. Ja, jeg er næsten sikker på det.

Bare du så ikke kommer for sent! De andre er også på færde.

Tora Parsberg.

Å, jeg skal nok bli den første. (Ser på uret.) Toget går om halvanden time.

Paul Lange.

Dog ikke til udlandet?

Tora Parsberg.

Til grænsen. Til min ejendom der. Der tar vi ind og er alene, du og jeg. Alt er ordnet. Så videre med toget inat. Har du imod det?

Paul Lange.

Om jeg har imod at være alene med dig —?

Tora Parsberg
(trykker hans hånd).

Jeg længes så! I mine egne rum, foran mine egne spejl, du og jeg! Jeg må se det, — og mere! — — Nej, ikke her! Siden, siden! —

Paul Lange.

Ja, siden!

Tora Parsberg

(river sig løs).

Mit tøj! Ring på mit tøj!

Paul Lange

(gjør det).

Kristian Østlie

(kommer med tøjet).

Paul Lange.

Det var frøken Parsbergs tøj, ja.

Kristian Østlie

(hjælper hende det på, lige til de forede ydersko).

Tora Parsberg.

Kristian, kan du pakke på et kvarter?

Kristian Østlie.

Ja, frøken.

Tora Parsberg.

Både ekscellencens og dit eget tøj?

Kristian Østlie.

Ja, frøken.

Tora Parsberg.

Vi rejser til udlandet. Indestår du mig for, at I er på stationen om én time?

Kristian Østlie.

Ja, frøken. Men —

Tora Parsberg.

Har du noget men, Kristian?

Kristian Østlie.

Nej, frøken. Men skal jeg også pakke ned uniformen?

Tora Parsberg
(ler).

Den kan du sende til mig! — Se så!

Kristian Østlie
(rask ud).

Paul Lange
(iler mod hende).

Å, at du kom —!

Tora Parsberg
(viger baglængs).

Siden, siden!

Paul Lange.

Du har gjort mere end du —
(Stanser.)

Tora Parsberg
(kaster et rask blik mod skuffen i skrivebordet).

Siden, siden!
(Afsted mod døren, vender sig i den.)

På gjensyn, Paul Lange!

Paul Lange.

Nej, som du står der!
(Efter, begge ud.)

TREDJE MØDE.

Paul Lange
(kommer ind igjen, går et par gange rundt i rummet uden at tale, strålende. Stanser foran skuffen i skrivebordet).

Aned hun noget? (Slår fra sig med begge de udstrakte armer:) Væk! (Går omkring, som vil han nyde alt det fri rum, han kan få.) Som tiden, så livet, fra dag til nat, fra nat til dag. Nylig tæt mørke, og nu —!

Jeg kommer endnu engang ovenpå! Ganske sikkert! Trods alle spådomme! Hendes livsluft er om

mig, jeg ånder ind håb. Jeg er flyttet tusen mil herfra og mange år ind i fremtiden. Alt er borte fra mig uden det, vi to skal opleve sammen.

Som hun sa' de ord »siden« ! »På gjensyn, Paul Lange« ! — — — — Jeg står jo i en ny morgen — foran livets fulde glans.

(Stanser, og med brat overgang:)

Hvad må hun dog igrunden tænke? Ikke idag, men den næste dag? Når sejerfølelsen er over? — — Ved gud, jeg tåler ikke den mindste skygge af ydmygelse mere —!

Nu ja, ja, ja! Lad det stå sin prøve! Ser jeg det, — så er der råd for det. Det er altid tidsnok.

Med tvil, med tvil og med angst kan jeg ikke længer leve! Det er det givne.

Nej, jeg kommer udenfor hendes luft. Jeg må ind igjen i den! Jeg må ha hendes lyskåbe om mig, til jeg har nåd fast grund. Jeg svæver. — Jeg flyttes, det var ordet.

Ind i hendes armer! Til arbejdsfred! Med ære over mit navn, — uden den er der ingen. Nu skal jeg opleve det: sjæle, som omslynger hverandre og stiger sammen i en opgave, ... det er dog det højeste af liv. Og det skal bli mit, — ja, hvad klager jeg så over?

Paul Lange

(til Østlie, som blir synlig i døren).

Hvad er det, Østlie?

Kristian Østlie.

Et telegram, Deres ekscellence.

Paul Lange

(læser det. Læser det én gang til, knuger så hånden, med telegrammet i, mod sit bryst. Smertelig:)

Nej —! Nej —! Disse styrtinger — vil jeg ikke ha mere af! Det kan ingen holde ud. (Slipper telegrammet, bærer begge armer over sit hode.) Dette kommer fra det

ukjendte sted, der stemmerne over en samles og tælles. — Her er besluttet.

Kristian Østlie
(har taget telegrammet op, læser det på vejen til bordet, der han lægger det. Iler derpå forfærdet, men lydløst ud).

Paul Lange.
Havde her været stilhed over dette; — var jeg forbigåt i stilhed, så ingen vidste noget bestemt! — — Men nu —? Nu blir det kjendt, at jeg er forkastet. Det sørger de for, som har voldt dette. Gud tilgive dem det, — derved har de sat segl på min skjændsel.

Det, jeg tænkte inat, var det rigtige. Det, hun overtalte mig til at tro, det var det urigtige. Derefter handler jeg.

De andre har været tidligere ude. Hadet går fortere.

Sammen med de mennesker skulde jeg fortsætte? Denne sum af forsmædelse skulde jeg atter lægge ud for at få være med? Ind i det skulde jeg slæbe hende?!

(Man ser ham gyse.)

Heri må ingen anden blande sig! En mand må selv vide, når han skal gå sin vej.

(Bestemt og rask hen mod skuffen, låser op, tar futteralet og stikker det til sig. Lader skuffen stå åben.)

(Varmt og inderligt.)

Jeg handler ud af det beste i min samvittighed. Ingen mand kan mere. Og ingen dommer kan overse det.

(Bøjer hodet.)

Kristian Østlie
(kommer).

Paul Lange.
Er De her? Jeg har ikke brug for Dem netop nu.

Kristian Østlie.
Får jeg lov at telefonere til frøken Parsberg?

Paul Lange
(ser på ham).

Har De læst det —?

Kristian Østlie.

Tilgiv, Deres ekscellence!

Paul Lange.

Siden, Østlie. Siden. (For sig.) Gud, dette ord!
(Bevæges. Fatter sig.)
Jeg skal nu ind og skifte.

Kristian Østlie.

Får jeg hjælpe Deres ekscellence?

Paul Lange.

Jeg skal gjøre det selv.

Kristian Østlie.

Men De finder Dem ikke tilrette, jeg havde begyndt at ...

Paul Lange
(idet han går).

Bliv De her!

Kristian Østlie.

Tilgiv, Deres ekscellence, men jeg har alt telefoneret. Frøkenen er her om et øjeblik.

Paul Lange.

Så meget mere må jeg skynde mig. Så jeg er færdig, når hun kommer. (Vender sig ved døren mod Østlie, som han mærker vil følge.) Det er befaling.

(Ind til venstre alene. Man hører ham låse døren.)

Kristian Østlie
(skjælver; men uden at kunne forlade pletten. Synker i knæ. Rejser sig, lægger begge hænder for ørene. Et skud falder fra venstre. Han skriger, som var han truffet. Synker i knæ. Så op og afsted, rundt).

Hvorhen? Hvad skal jeg —? Se ham må jeg! Se ham!

(Styrter ud døren i baggrunden. Man hører ham snart åbne låsen indenifra til venstre. Kommer ud, hvisker.)

Forfærdelig! Forfærdelig!

(Ud i baggrunden.)

FJERDE MØDE.

Tora Parsberg

(høres klage, klage. Kommer ind, rejseklædt, fulgt af Kristian Østlie).

Der?

(Peger til venstre.)

Kristian Østlie.

Der!

Tora Parsberg.

Nej, jeg vil ikke se! Ikke endnu! Mit stakkars ... Jeg rummer det ikke, Kristian!

Han er jo helt død?

Kristian Østlie.

Helt død! Ligger på ...

Tora Parsberg.

Ikke mere! Jeg må dog først få tid til at ...!

Arne Kraft

(kommer, rejseklædt med hat på, forstyrret. Da han ser Tora Parsberg, slår han hænderne sammen foran sig!)

Tora Parsberg.

Ja, ja! Derinde!

(Peger til venstre.)

Arne Kraft

(går ind).

Tora Parsberg

Hvis jeg også kunde det! Det vilde vist lette. Han vilde gi mig af sin godhed endnu. Og jeg trænger!

Jeg har det ondt. Alle har vi misbrugt ham. Vi vilde alle råde med ham ...!

Arne Kraft

(kommer ind igjen. Han holder lommetørklædet for sit åsyn. Man ser, han hulker).

Tora Parsberg.

Forfærdelig!

Arne Kraft.

Min skyld!

Tora Parsberg.

Og min! — — —

Eller ikke vor skyld. Det ligger dybere.

Å, hvorfor skal det være så, at de gode så ofte blir martyrer? Kommer vi aldrig så langt, at de blir førere?

(Tæppet.)

INDHOLD.

Over Ævne, Første Stykke er optrykt efter 2det Oplag (1896), Over Ævne, Andet Stykke efter 3die Oplag (1899); af Paul Lange og Tora Parsberg har Forfatteren besørget en ny, rettet Udgave.

Om Retskrivningen i de samlede Værker skal bemærkes, at den helt igjennem er bygget paa de foreliggende Udgaver af de enkelte Skrifter. I Paul Lange og Tora Parsberg (1898) vil man finde Normen for den mere moderate, i Bjørnsons senere Arbeider befulgte Retskrivning. Denne er i det væsentlige lagt til Grund i den nu foreliggende samlede Udgave. Dog saaledes, at i de tidligere Værker og i de historiske Skuespil er hist og her beholdt en lidt ældre Skrivemaade.

Strassburg i April 1902.

Carl Nærup.

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 03002 5178

